

**Projekt aktualizacji LPR dla Miasta i Gminy Września
(15.03.2018 r.)*

Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy	5
Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020	5
Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Wielkopolskiego	7
Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września.....	8
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Września ..	9
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta i Gminy Września.....	10
Diagnoza kontekstowa uwarunkowań rozwoju miasta i gminy Września	11
Sfera społeczna.....	11
Demografia	11
Mieszkalnictwo – dostępność mieszkań.....	15
Rynek pracy	16
Edukacja.....	18
Kultura i dziedzictwo narodowe, aktywność społeczna	19
Bezpieczeństwo publiczne.....	24
Pomoc społeczna	24
Strefa środowiskowa	26
Jakość wód.....	26
Gospodarka odpadami	28
Strefa gospodarcza	29
Budżet Miasta i Gminy Września.....	29
Przedsiębiorczość	30
Otoczenie instytucjonalne biznesu.....	32
Sport, turystyka i rekreacja	33
Sfera funkcjonalno-przestrzenna i techniczna	35
Stan zasobów mieszkaniowych	35

Infrastruktura drogowa i kolejowa. Dostępność komunikacyjna.....	36
Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i rewitalizacji.....	37
Założenia metodyczne przeprowadzonego badania delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	37
Przyjęty podział na jednostki statystyczne	41
Analiza danych statystycznych. Analiza wskaźnikowa	43
Sfera społeczna.....	43
Sfera gospodarcza	48
Sfera techniczna	51
Podsumowanie delimitacji – wybór obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji	53
Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.....	64
Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji	64
Sfera społeczna.....	65
Procesy demograficzne	65
Pomoc społeczna, bezrobocie	68
Przestępczość	69
Infrastruktura społeczna	69
Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	75
Stan zabudowy i dziedzictwo kulturowe	77
Tereny o funkcji handlowo-usługowej	83
Tereny przemysłowe, powojenne i pokolejne	85
Komunikacja	88
Infrastruktura techniczna	91
Sfera gospodarcza	91
Aspekt środowiskowy.....	92
Podsumowanie negatywnych zjawisk i lokalnych potencjałów zidentyfikowanych w obszarze rewitalizacji.....	94
Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji).....	97

Cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk	100
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	105
Przedsięwzięcia i projekty podstawowe.....	106
Przedsięwzięcia i projekty uzupełniające	142
Indykatywne ramy finansowe	162
Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji.....	165
Komplementarność przestrzenna	165
Komplementarność problemowa.....	169
Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	172
Komplementarność międzyokresowa	173
Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji.....	174
Przyjęte podstawowe zasady partycypacji.....	174
Etap przygotowania (diagnozowanie i programowanie)	175
Badania ankietowe	176
Spotkania konsultacyjne otwarte.....	177
Nabór projektów	177
Konsultacje pisemne	178
Etap wdrażania	178
Etap monitorowania.....	178
System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji	179
System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.....	180
System monitoringu programu rewitalizacji	180
Sposoby oceny programu rewitalizacji.....	190
Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.....	191

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020 jest dokumentem wskazującym kierunki rozwoju dla całego województwa, określa również zestaw celów i priorytetów dla rozwoju regionu. Cel generalny, który został sformułowany w sposób ustanawiający wspólną płaszczyznę dla wszystkich celów określonych w strategii, podkreśla współdziałanie relacji zachodzących między nimi i prezentuje się następująco: „Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.”

Następnie wyodrębniono poszczególne cele strategiczne. Ich osiągnięcie ma być możliwe poprzez realizację poszczególnych celów operacyjnych. Drzewo celów zostało skonstruowane w następujący sposób:

- Cel strategiczny 1. Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku.
  - Cel operacyjny 1.1. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi.
  - Cel operacyjny 1.2. Wzrost spójności komunikacyjnej oraz powiązań z otoczeniem.
  - Cel operacyjny 1.3. Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego.
  - Cel operacyjny 1.4. Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
  - Cel operacyjny 1.5. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych.
  - Cel operacyjny 1.6. Wzmocnienie regionotwórczych funkcji aglomeracji poznańskiej jako ośrodka metropolitalnego o znaczeniu europejskim.
  - Cel operacyjny 1.7. Wielofunkcyjny rozwój ośrodków subregionalnych i lokalnych.
  - Cel operacyjny 1.8. Restrukturyzacja obszarów o niewłaściwym potencjale rozwojowym.
- Cel strategiczny 2. Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa.
  - Cel operacyjny 2.1. Wzmocnienie gospodarstw rolnych oraz gospodarki żywnościowej.
  - Cel operacyjny 2.2. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.
  - Cel operacyjny 2.3. Wzrost udziału nauki i badań w rozwoju regionu.
  - Cel operacyjny 2.4. Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu.
- Cel strategiczny 3. Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia.
  - Cel operacyjny 3.1. Ograniczanie barier w dostępie do edukacji.
  - Cel operacyjny 3.2. Poprawa jakości oraz wzrost różnorodności form kształcenia.
  - Cel operacyjny 3.3. Rozwój przedsiębiorczości i promocja samo zatrudnienia.
  - Cel operacyjny 3.4. Poprawa organizacji rynku pracy.

- Cel strategiczny 4. Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego.
  - Cel operacyjny 4.1. Poprawa sytuacji demograficznej oraz stanu zdrowia mieszkańców.
  - Cel operacyjny 4.2. Poprawa warunków mieszkaniowych.
  - Cel operacyjny 4.3. Rozwój usług socjalnych.
  - Cel operacyjny 4.4. Wzrost bezpieczeństwa.
  - Cel operacyjny 4.5 Ograniczenie skali patologii oraz wykluczeń społecznych.
  - Cel operacyjny 4.6. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego.
  - Cel operacyjny 4.7. Wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu.
- Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa.
  - Cel operacyjny 5.1. Wsparcie ośrodków lokalnych.
  - Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich.
  - Cel operacyjny 5.3. Aktywizacja obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych.
  - Cel operacyjny 5.4. Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji.
  - Cel operacyjny 5.5. Zwiększenie dostępności do podstawowych usług publicznych.
  - Cel operacyjny 5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego.

Wszystkie projekty zawarte w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Miasta Września na lata 2017-2023 nawiązują w dużym stopniu do celów operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020. Realizacja programu rewitalizacji wpłynie pozytywnie m.in.:

- na ograniczenie skali wykluczeń społecznych, restrukturyzację obszarów o niewłaściwym potencjale rozwojowym (włączono obszary wiejskie Gminy Września znajdujące się w złej sytuacji),
- wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego (liczne projekty związane z ochroną zabytków i ich adaptacją pod nowe funkcje),
- poprawę sytuacji demograficznej (realizacja tego celu jest ważnym postulatem w programie rewitalizacji Wrześni, który będzie realizowany poprzez inwestycje w przestrzeń, infrastrukturę społeczną i projekty miękkie);
- poprawę warunków mieszkaniowych (zaplanowano projekty związane z remontami budynków mieszkalnych i zagospodarowaniem przestrzeni terenów intensywnej zabudowy śródmiejskiej i blokowej),
- rozwój usług socjalnych (przewiduje się realizację działań miękkich związanych z aktywizacją społeczną i zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji),
- budowę kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego (zaplanowano projekty, których celem jest aktywizacja społeczna i budowanie tożsamości lokalnej poprzez usługi kultury),
- wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu (zaplanowano projekty dotyczące tworzenia stref rekreacji w przestrzeni miejskiej i na wsiach objętych rewitalizacją),
- opracowanie kompleksowego, zintegrowanego programu rewitalizacji,
- wsparcie dzielnic miast i nadanie nowych funkcji obszarom pokomunikacyjnym i powojсковym.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego jest dokumentem, który wraz ze Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020 determinuje przyszły rozwój województwa. Generalnym celem zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego jest zrównoważony rozwój jako podstawa wzrostu poziomu życia mieszkańców regionu.

W świetle zapisów Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego Września zlokalizowana jest w:

- Paśmie dynamicznego rozwoju społeczno – gospodarczego:
  - Poprzez działania społeczne i kulturalne oraz modernizację infrastruktury użyteczności publicznej LPR prowadzi do poprawy atrakcyjności gminy położonej w jednym z najważniejszych pasm komunikacyjnych w kraju. Zwiększa dzięki temu potencjał inwestycyjny obszaru.
- Strefie intensywnej gospodarki rolnej:
  - LPR poprzez zgłoszone projekty ukierunkowany będzie m.in. na zachowanie dziedzictwa kulturowego, ochronę walorów krajobrazu, a także podniesienie atrakcyjności obszarów wiejskich.
- Strefie rolno-leśnej:
  - Projekty ujęte w programie wpłyną m.in. na odnowę zdegradowanych obszarów zieleni zarówno miejskiej, jak i wiejskiej. Realizacja założeń dokumentu pozwoli na ponowne udostępnienie części zaniedbanych założeń parkowych dla lokalnej społeczności.
- Systemie obszarów chronionych i powiązań przyrodniczych:
  - Program poprzez odnowę terenów zieleni miejskiej prowadzi do ograniczenia konfliktów pomiędzy rozwojem urbanistycznym a obszarami zielonymi. Przewiduje również odnowę cennych założeń parkowych na obszarach wiejskich gminy.
- Strefie rozwoju działalności logistycznej:
  - Program pośrednio wpływa na ww. strefę poprzez zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i komfortu zamieszkania na obszarze Miasta i Gminy Września.
- Centralnym Obszarze Problemowym:
  - Projekty ujęte w LPR Miasta i Gminy Września są po części ukierunkowane na ponowne wykorzystanie obiektów, które utraciły swoje pierwotne funkcje, zgodne z otoczeniem i zasadami zagospodarowania przestrzennego.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września realizuje następujące cele szczegółowe PZPWW:

- Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku poprzez realizację celów szczegółowych:
  - Poprawę stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi,
  - Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego,
  - Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych,
  - Wielofunkcyjny rozwój ośrodków regionalnych i lokalnych,
  - Restrukturyzację obszarów o ograniczonym potencjale rozwojowym,

- Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa poprzez realizację celu szczegółowego:
  - Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY WRZEŚNIA

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2014-2020 (przyjęta uchwałą z dnia 25 czerwca 2015 r.) jest programem o charakterze lokalnym, który poprzez ustalenie konkretnych celów możliwych do osiągnięcia oraz metod, jakie zastosuje się realizując ustalone cele, przedstawia przyszły stan gminy, do którego chce ona dążyć. Wizja i misja, czyli zwięzły opis docelowego, oczekiwanego stanu i zakresu funkcji spełnianych przez Gminę wobec jego mieszkańców i otoczenia, zostały sformułowane w następujący sposób:

(Wizja) „Miasto i Gmina Września liderem dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego w strefie zewnętrznej metropolii poznańskiej, oferująca obecnym i przyszłym mieszkańcom nowoczesne, przyjazne oraz konkurencyjne miejsce do życia i pracy.”

(Misja) „Miasto i Gmina Września generuje impulsy na rzecz dynamicznego rozwoju wykorzystując strategiczne położenie oraz wysoki potencjał gospodarczy i społeczny, tworzy warunki dla poprawy jakości i poziomu życia obecnym i przyszłym mieszkańcom poprzez inwestycje w infrastrukturę, tworzenie nowych miejsc pracy oraz zapewnienie wysokiego standardu usług”.

W dokumencie zapisano trzy cele strategiczne, którym przyporządkowane zostały cele szczegółowe i kierunki działań. Cel strategiczny, do którego należy przede wszystkim odnieść postulaty zawarte w programie rewitalizacji, to cel nr 3: „Poprawa spójności społecznej i przestrzennej”. Cele szczegółowe przyporządkowane celowi strategicznemu nr 3 przedstawiają się następująco:

- Cel szczegółowy III.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej na rzecz wzmocnienia atrakcyjności Wrześni jako miejsca zamieszkania.
W programie rewitalizacji działania będą skoncentrowane na obszarach wskazanych do rewitalizacji, które w sposób szczególny narażone są na depopulację i starzenie się społeczeństwa. Szczególny nacisk został położony na infrastrukturę społeczną dla młodych rodzin, a także dla osób starszych, których liczba rośnie.
- Cel szczegółowy III.2.: Poprawa ładu przestrzennego na terenie gminy.
W programie rewitalizacji założono rozwój stref rekreacji na terenach zieleni urządzonej oraz w otoczeniu obiektów użyteczności publicznej.
- Cel szczegółowy III.3.: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
Jednym z kierunków działań przyporządkowanych celowi jest opracowanie i realizacja programu rewitalizacji Miasta Września. Przyjmuje się, że zadania podejmowane na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu będą priorytetowo podejmowane w obszarach największej koncentracji problemów społecznych, czyli na terenach wiejskich i miejskich obszaru rewitalizacji.

- Cel szczegółowy III.4.: Wzmocnienie aktywności obywatelskiej.
W programie rewitalizacji przyjęto, że cel ten będzie osiągnięty przede wszystkim poprzez aktywizację kulturalną mieszkańców obszaru rewitalizacji. W diagnozie stanu zauważono, że obszar rewitalizacji jest szczególnie dotknięty niską aktywnością obywatelską, mierzoną m.in. frekwencją w wyborach lokalnych.
- Cel szczegółowy III.5.: Aktywizacja zawodowa mieszkańców poprzez ułatwianie rozwoju ekonomii społecznej.
~~W programie rewitalizacji nie zaplanowano wprost realizacji działań związanych z ułatwieniami rozwoju ekonomii społecznej. Dynamicznie rozwijający się rynek pracy w gminie i jej otoczeniu zaspakaja w 2017r. podstawowe potrzeby aktywności zawodowej. Przyjmuje się, że inicjatywy organizacji pozarządowych lub osób prywatnych związane z tworzeniem podmiotów ekonomii społecznej będą wspierane szczególnie w obszarze rewitalizacji.~~
Działania dotyczące aktywizacji zawodowej i społecznej będą podejmowane przez instytucje usług społecznych, w tym ośrodek pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy, a także przez organizacje pozarządowe działające w sferze społecznej i będą adresowane do grupy najbardziej potrzebującej – osób długotrwale bezrobotnych i podlegających wykluczeniu z przyczyn trudnych do wyeliminowania. Wsparciem zostaną objęte osoby należące do tzw. grup defaworyzowanych na rynku pracy (osoby powyżej 50 roku życia, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, kobiety), a także ich rodziny. W ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych planuje się również zaangażowanie podmiotu ekonomii społecznej – Warsztatów Terapii Zajęciowej.
- Cel szczegółowy III.6.: Wzmocnienie pozycji kultury jako elementu przewagi konkurencyjnej Wrześni.
Działania w sferze kultury są bardzo ważnym elementem operacjonalizacji celów rewitalizacyjnych. Zaplanowano projekty z zakresu kultury zarówno infrastrukturalne, jak i miękkie. Ze względu na szczególne znaczenie obszaru centrum miasta, tam właśnie będą koncentrowały się działania kulturalne. Mają one pobudzić przede wszystkim aktywność społeczną mieszkańców.

Należy podkreślić, że realizacja działań zaplanowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 wspomogą osiągnięcie poszczególnych celów Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2014 - 2020.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY WRZEŚNIA

Głównym celem Studium jest określenie polityki przestrzennej, umożliwiającej aktywizację społeczno-gospodarczą miasta oraz podwyższenie standardu życia lokalnej społeczności. Generalnie Studium zakłada sukcesywne wzmocnienie i uatrakcyjnienie obszaru centralnego miasta, w celu stworzenia obszaru o charakterze prestiżowym i wysokich walorach estetycznych. W tym zakresie występuje zgodność Studium z założeniami programu rewitalizacji. W Studium zostały wytyczone główne cele polityki przestrzennej, umożliwiającej aktywizację społeczno-gospodarczą miasta oraz podwyższenie standardu życia i zamieszkania lokalnej społeczności w mieście i na terenach wiejskich.

Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 są spójne z następującymi kierunkami rozwoju wyznaczonymi w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Września:

- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- Zachowanie i ochrona dóbr kultury,
- Realizacja inwestycji aktywizujących gospodarke,
- Realizacja inwestycji infrastruktury technicznej.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA MIASTA I GMINY WRZEŚNIA

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem opracowywanym na podstawie ustawy o pomocy społecznej. Zawiera diagnozę oraz część postulatyczną odnoszącą się do sfery społecznej, w tym w szczególności bezrobocia, ubóstwa, niepełnosprawności, bezdomności, starzenia się społeczeństwa, opieki nad dzieckiem i rodziną dysfunkcyjną, alkoholizmem i przemocą w rodzinie, bezpieczeństwem, edukacją, kulturą i zdrowiem. Opracowanie strategii i programu rewitalizacji jako dokumentów strategicznych ma zatem bardzo podobny cel. Zakłada się, że postulaty zawarte w obu opracowaniach będą w jak najwyższym stopniu spójne. Działania przewidziane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych odnoszą się do wszystkich mieszkańców gminy. Przewiduje się, że w wielu przypadkach te same projekty będą służyły jednocześnie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, jak i Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023. Dla podniesienia skuteczności rekrutacji i efektywności finansowej realizowanych projektów racjonalne jest, aby grupa odbiorców działań społecznych zawartych w LPR nie była ograniczona wyłącznie do mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zakłada się, że do grup społecznych objętych wsparciem w ramach programu rewitalizacji będą kierowane dodatkowe komunikaty zachęcające do udziału w przedsięwzięciach społecznych.

Poniżej przedstawiono schemat głównych postulatów zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta i Gminy Września.

Cele strategiczne	<p>Podjąć działania w kierunku tworzenia instytucji pomocy społecznej pozwalających na prowadzenie skutecznej polityki społecznej.</p> <p>I A</p>	<p>Stworzyć warunki do budowania obiektów sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych.</p> <p>I B</p>
-------------------	---	--

Priorytety	<p>Podjąć działania w kierunku powiększania bazy mieszkalnictwa socjalnego.</p> <p>II A</p>	<p>Stworzyć warunki do efektywnego pozyskiwania funduszy UE na rzecz przedsięwzięć prospołecznych.</p> <p>II B</p>	<p>Podjąć działania w kierunku skutecznej walki z uzależnieniami.</p> <p>II C</p>	<p>Podjąć działania w kierunku finansowania przedsięwzięć na rzecz wspierania rodzin potrzebujących pomocy.</p> <p>II D</p>
Cele niezbędne	<p>Wspierać finansowo i organizacyjnie przedsięwzięcia kulturalne o zasięgu masowym.</p> <p>III A</p>	<p>Podejmowanie działań w zakresie dostosowania obiektów użyteczności publicznej oraz otoczenia do sprawnego funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych.</p> <p>III B</p>	<p>Podejmowanie działań mających na celu stworzenie skutecznego systemu pomocy osobom niepełnosprawnym.</p> <p>III C</p>	<p>Przeciwdziałanie negatywnym skutkom niezaradności rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.</p> <p>III D</p>
	<p>Podejmowanie działań w zakresie dostosowania usług obiektów użyteczności publicznej i miejsc zamieszkania do potrzeb osób starszych.</p> <p>III E</p>	<p>Rozwijać różne formy wolontariatu dla obniżenia kosztów realizowania zadań pomocy społecznej.</p> <p>III F</p>	<p>Stwarzanie warunków do szerokiej dostępności do nauki i rozwoju wszystkim mieszkańcom gminy Września.</p> <p>III G</p>	<p>Przeciwdziałać negatywnym skutkom bezrobocia oraz wspierać tworzenie nowych miejsc pracy.</p> <p>III H</p>

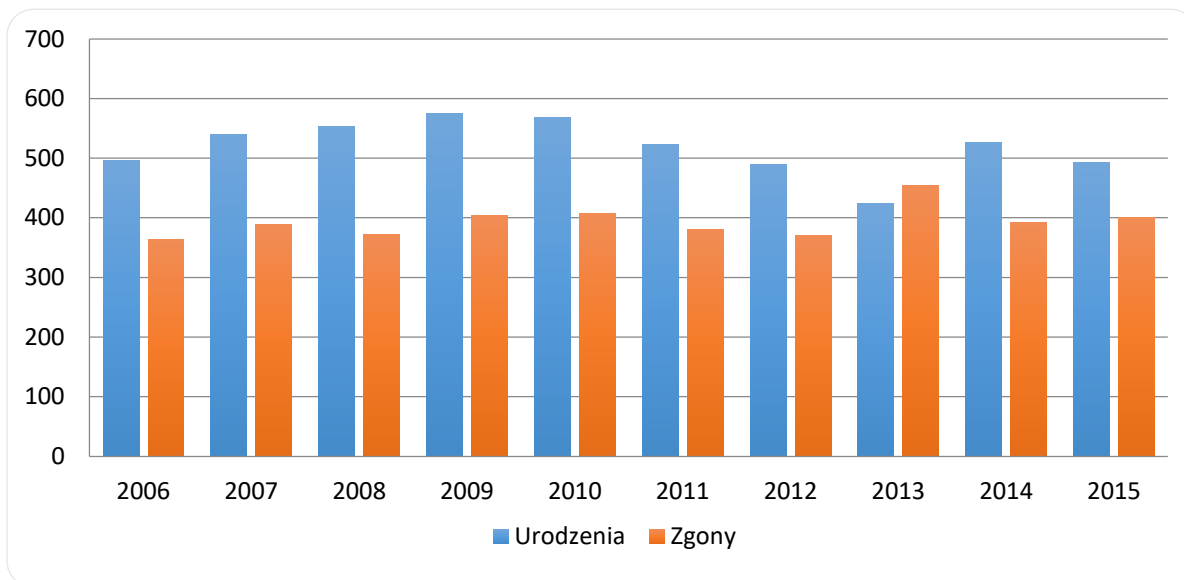
DIAGNOZA KONTEKSTOWA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU MIASTA I GMINY WRZEŚNIA

SFERA SPOŁECZNA

DEMOGRAFIA

Począwszy od lat 90. XX w., w Mieście i Gminie Września notuje się stopniowy wzrost liczby ludności, która od 1995 roku uległa zwiększeniu o 2820 osób. W ostatnich latach obserwuje się korzystne tendencje demograficzne, związane z polepszeniem warunków bytowych mieszkańców i stopniowym wzrostem średniego wynagrodzenia brutto na mieszkańca. Przyrost naturalny na terenie gminy jest wyraźnie dodatni, a liczba urodzeń rokrocznie wzrasta.

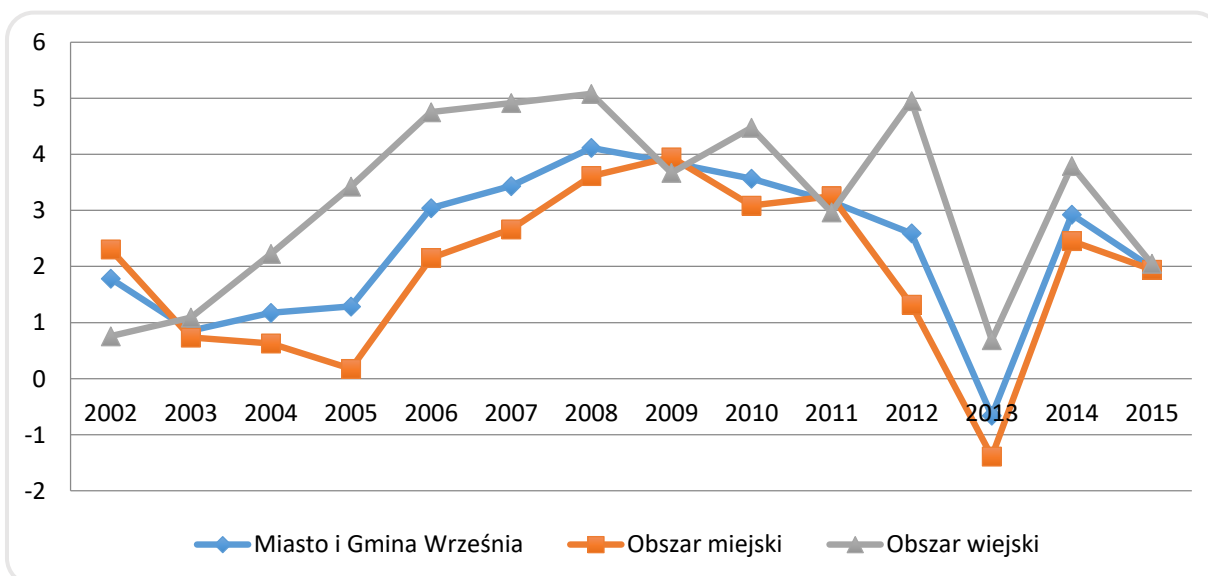
Wykres 1. Ruch naturalny ludności w latach 2006-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Po tymczasowym spadku w roku 2013, przyrost naturalny jest od 2014 r. ponownie dodatni. Należy zauważyć, iż przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest zdecydowanie wyższy na obszarze wiejskim gminy.

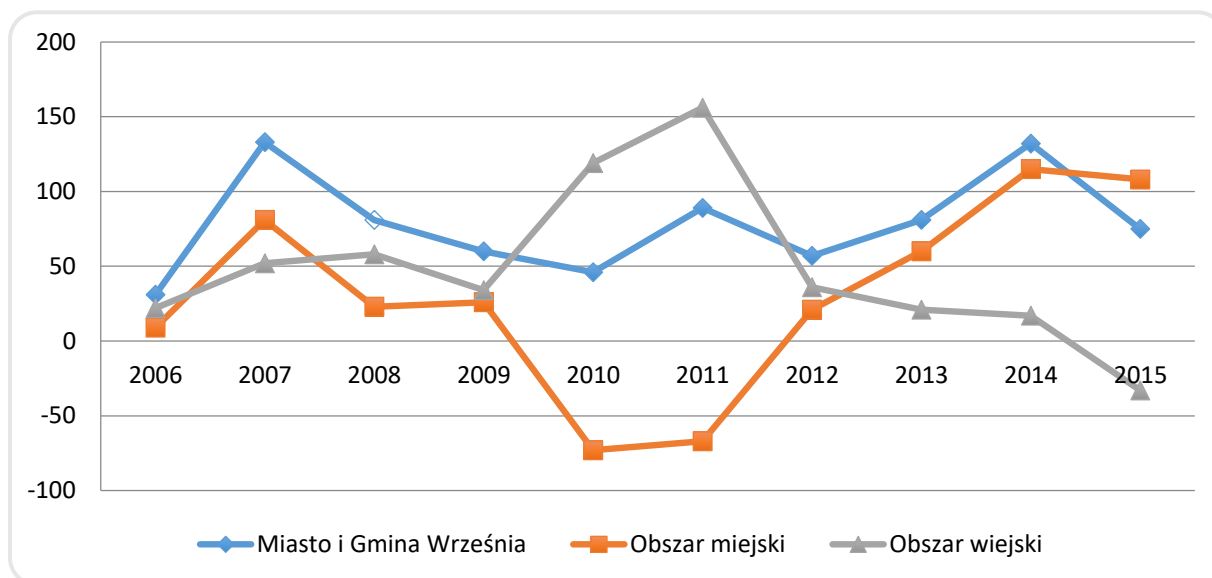
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Mieście i Gminie Września

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie Miasta i Gminy Września od lat obserwuje się dodatnie salda migracji krajowych. Nie bez znaczenia dla wartości wskaźnika jest lokalizacja licznych przedsiębiorstw, w tym otwartej w 2016 r. fabryki samochodów marki Volkswagen Samochody Użytkowe. W 2015 r. liczba mieszkańców Miasta i Gminy Września wzrosła o 75 osób, przy czym miasto Września wzbogaciło się o 108 mieszkańców, natomiast liczba mieszkańców obszaru wiejskiego gminy spadła o 33 osoby.

Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych w latach 2006-2015

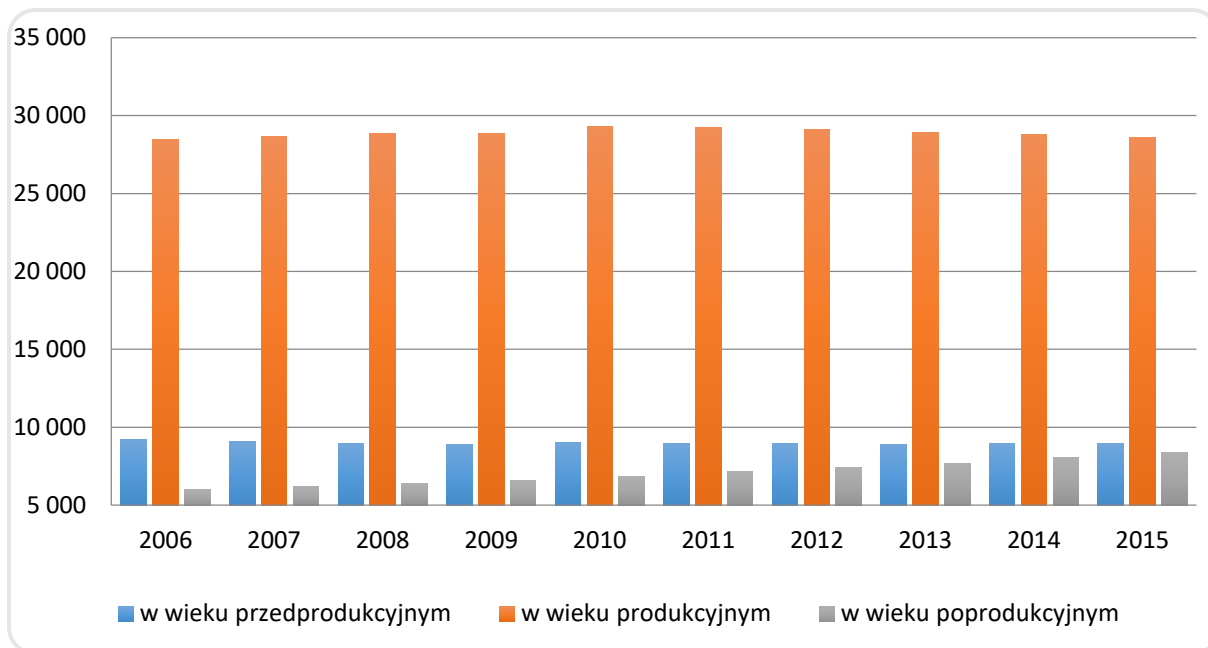

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Populację Wrześni zasilają w przeważającej mierze mieszkańcy powiatu wrzesińskiego, którzy wiążą swoje dalsze życie z ośrodkiem centralnym, a także pracownicy znaczących zakładów produkcyjnych, decydujący się na zmianę miejsca zamieszkania w związku z podjęciem zatrudnienia na terenie gminy.

Powyższe prawidłowości przekładają się na stopniowy wzrost liczby mieszkańców Miasta i Gminy Września. Pomimo wzrostu liczby ludności w okresie ostatnich 10 lat, społeczeństwo gminy starzeje się.

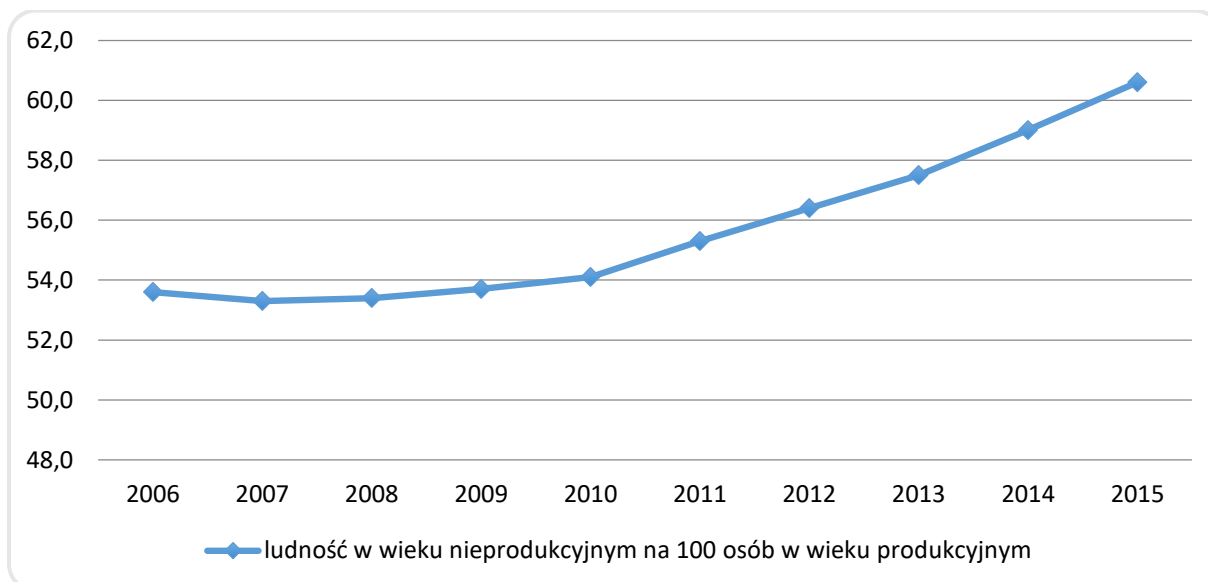
Wykres 4. Stan i struktura ludności Miasta i Gminy Września w latach 2006-2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Średnia wartość wskaźnika obciążenia demograficznego (liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) dla Miasta i Gminy Września w 2015 r. wynosiła 60,6 i była wyższa od wartości wskaźnika dla województwa wielkopolskiego (59,7). Na 100 dzieci i młodzieży przypadają ponad 93 osoby starsze.

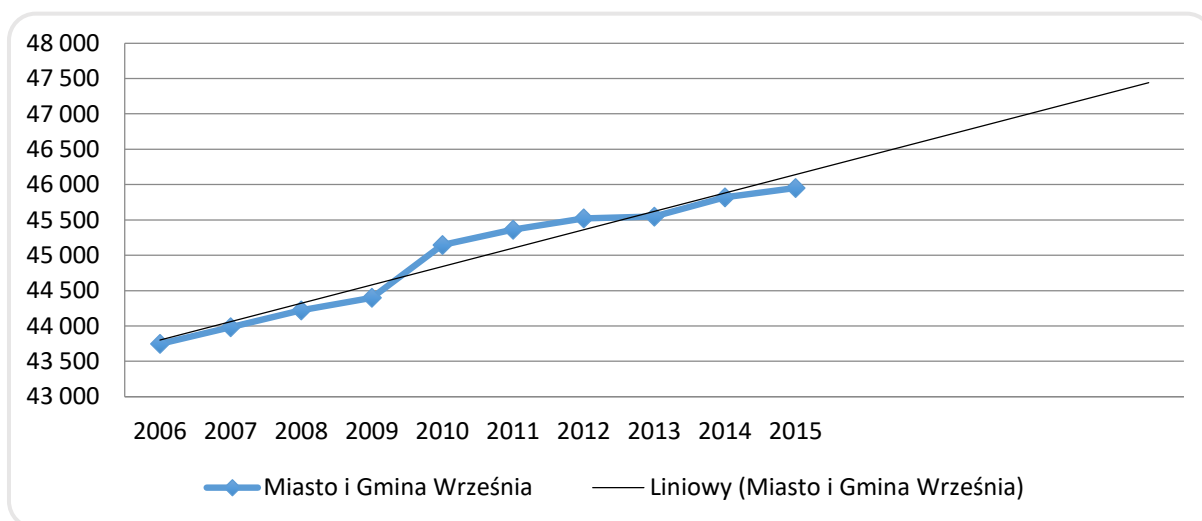
Wykres 5. Dynamika wzrostu obciążenia demograficznego na terenie Miasta i Gminy Września

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Bazując na aktualnych danych Głównego Urzędu Statystycznego można prognozować, że w kolejnych latach populacja mieszkańców Miasta i Gminy Wrześni będzie stale rosła i w perspektywie 2020 r. może wynieść ponad 47 000 osób.

Wykres 6 Liczba mieszkańców Miasta i Gminy Września w latach 2006-2015

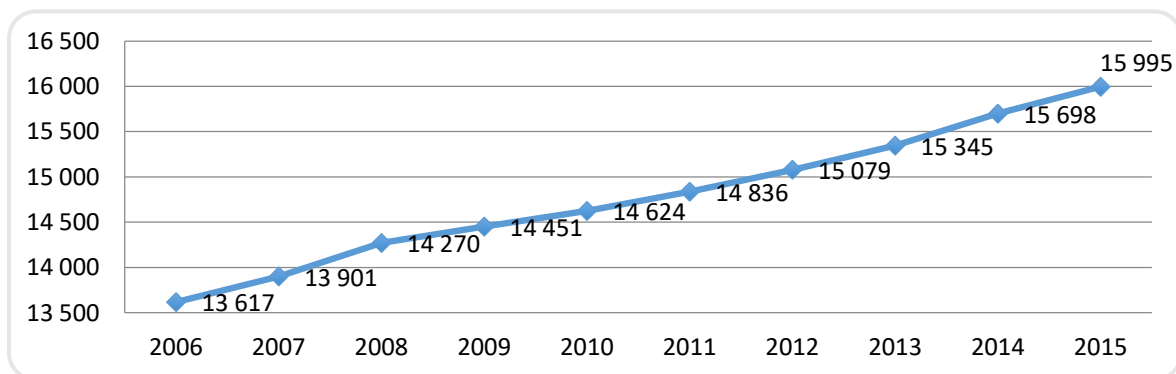
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

MIESZKALNICTWO – DOSTĘPNOŚĆ MIESZKAŃ

Miejsce zamieszkania jest jednym z tych dóbr, które zabezpieczają byt, dają poczucie bezpieczeństwa i pozwalają zabezpieczyć potrzeby materialne i społeczne jednostki. Na ogólną liczbę 15 995 mieszkań na koniec 2015 r., w zasobach komunalnych znajdowało się 416 szt., a więc jedynie 2,6%. W odniesieniu do 2006 r. obserwuje się wzrost liczby mieszkań na terenie gminy o 2 378 szt. W porównaniu do stanu zasobu mieszkań komunalnych w 2009 r. na koniec 2015 r. sprywatyzowano 16,5% mieszkań. W tym samym okresie liczba mieszkań socjalnych wzrosła z 88 szt. w 2009 r. do 121 szt. w roku 2015.

W 2015 r. oddano do użytku 297 mieszkań. Liczba ta waha się, gdyż w 2014 roku przekazanych zostało 353 lokali, natomiast w 2013 roku 266. Na terenie Miasta i Gminy Września odnotowuje się również stały wzrost budowanych lokali mieszkalnych, co wzbogaca atrakcyjność obszarów gminy.

Wykres 7 Liczba lokali mieszkalnych na terenie Miasta i Gminy Września w latach 2006-2015

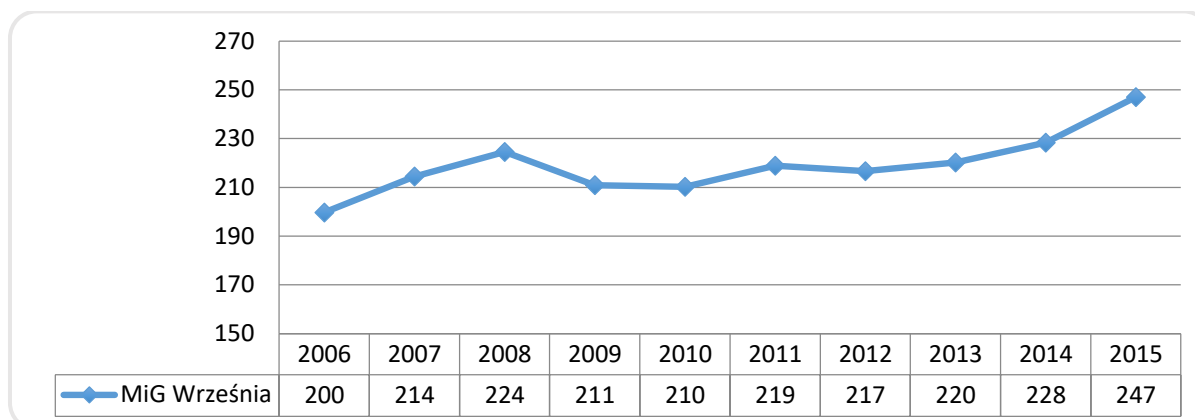

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

RYNEK PRACY

Liczba pracujących mieszkańców Miasta i Gminy Września na koniec 2015 r. wynosiła 11 349 osób, co oznacza, że na każdych 1000 mieszkańców przypadało 247 osób pracujących.

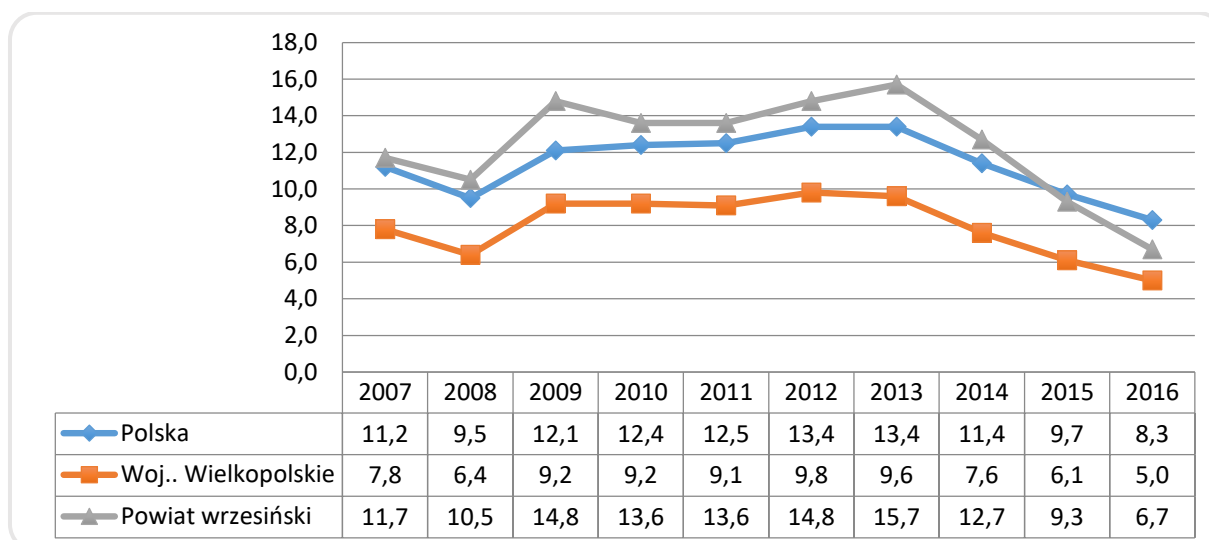
Wykres 8 Liczba pracujących na 100 mieszkańców Miasta i Gminy Września w latach 2006-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Bezrobocie na terenie powiatu wrzesińskiego, pomimo tendencji spadkowej, wciąż utrzymuje się na poziomie wyższym aniżeli średnia dla województwa wielkopolskiego. Na koniec roku 2016 stopa bezrobocia na terenie powiatu wrzesińskiego wynosiła 6,7% wobec 5,0% w województwie wielkopolskim i 8,3% w skali kraju.

Wykres 9 Stopa bezrobocia w powiecie wrzesińskim na tle Wielkopolski i kraju w latach 2007-2016

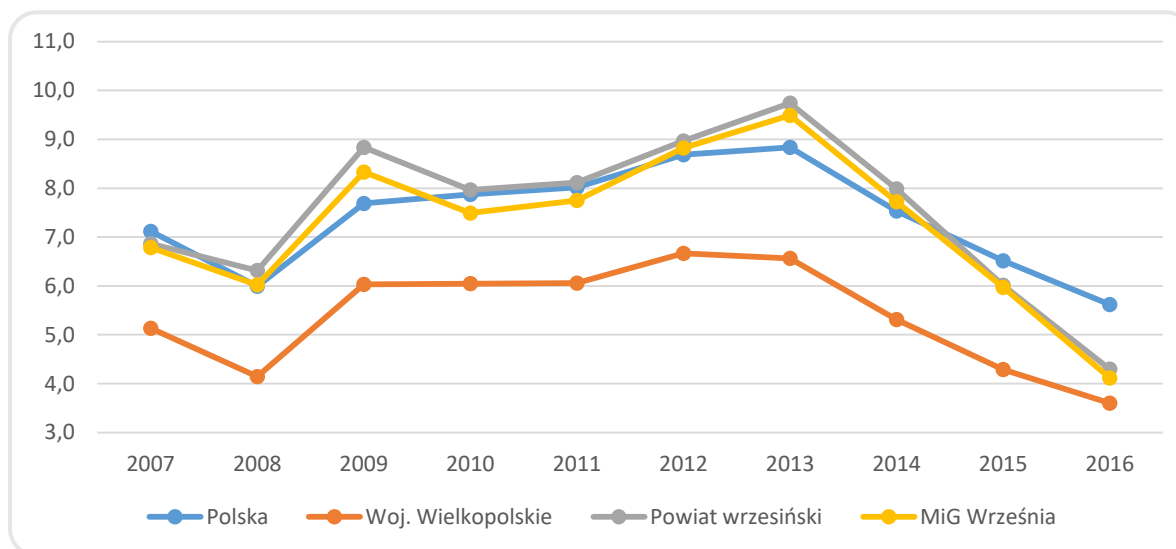
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Spośród 2062 bezrobotnych mieszkańców powiatu wrzesińskiego jedynie 13% (272 os.) posiadało prawo do zasiłku.

Stopa bezrobocia na terenie Miasta i Gminy Września, mierzona jako udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym, prezentuje się analogicznie do danych przedstawionych powyżej. Wartość wskaźnika na terenie gminy (4,1%) plasuje się niżej niż wartość dla powiatu (4,3%) (6,7%), województwa (5,0%) i kraju (5,6%) (8,3%) oraz nieznacznie wyżej niż dla wskaźnika województwa wielkopolskiego (3,6%).

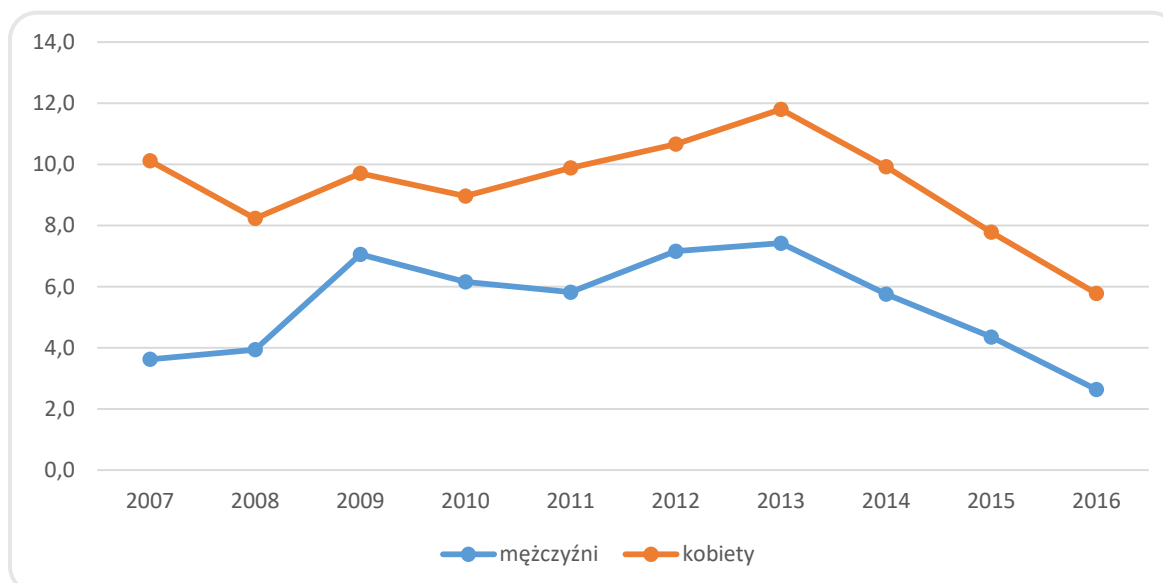
Wykres 10 Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2007-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Stają charakterystyczną tendencją na terenie gminy jest wyższa stopa bezrobocia pośród kobiet aniżeli mężczyzn. Prawdopodobnie wynika to ze specyfiki lokalnego rynku pracy, którego istotną gałąź stanowią przedsiębiorstwa produkcyjne i logistyczne, które z uwagi na charakter pracy zatrudniają głównie mężczyzn.

Wykres 11 Stopa bezrobocia wśród kobiet i mężczyzn na terenie Miasta i Gminy Września w latach 2007-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Gmina jest organem prowadzącym dla jednego przedszkola publicznego o 7 oddziałach, do którego uczęszczało (w roku szkolnym 2015/2016) 162 dzieci. Działo też 13 przedszkoli prowadzonych przez inne podmioty. Ogółem w roku szkolnym 2015/2016 na terenie gminy funkcjonowało 14 przedszkoli (w tym 5 na obszarach wiejskich), w których zapewniono 1847 miejsc dla najmłodszych.

Gmina prowadziła też 6 indywidualnych szkół podstawowych i 3 zespoły szkół składające się ze szkoły podstawowej i gimnazjum. Łącznie naukę na poziomie podstawowym pobierało w nich 3403 uczniów. Ponadto na terenie gminy działały 2 niepubliczne szkoły podstawowe, w których naukę pobierało 126 uczniów i 1 szkoła podstawowa specjalna. Organem prowadzącym dla tej szkoły był powiat wrzesiński, a uczęszczało do niej 52 uczniów.

Funkcjonowało również 5 gminnych gimnazjów (w tym 4 w zespołach szkół), skupiających 1295 uczniów. Młodzi mieszkańcy Miasta i Gminy Września osiągają relatywnie dobre (na tle kraju, województwa i powiatu) rezultaty egzaminów gimnazjalnych, ze szczególnym uwzględnieniem matematyki, a także języka angielskiego na poziomie podstawowym i języka niemieckiego na poziomie rozszerzonym¹.

Ponadto na terenie gminy działało 1 indywidualne liceum ogólnokształcące oraz 4 zespoły szkół ponadgimnazjalnych i 1 zespół szkół ponadgimnazjalnych specjalnych, których organem prowadzącym jest powiat wrzesiński. Sumarycznie w gminie funkcjonują 2 licea ogólnokształcące (736 uczniów), 3 technika (1302 uczniów), 2 zasadnicze szkoły zawodowe (604 uczniów) oraz jedna specjalna zasadnicza szkoła zawodowa (27 uczniów). Warto podkreślić, iż Zespół Szkół Politechnicznych im. Bohaterów Monte Cassino zajął w 2016 r. 6. miejsce w Polsce w rankingu egzaminów zawodowych². W roku 2017 zdobyło nieco mniej punktów (36 miejsce) i zostało wyprzedzone przez Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących im. gen. dr Romana Abrahama, które uplasowało się na 23 pozycji w kraju³.

Wydatki budżetu Miasta i Gminy na oświatę i wychowanie rosną z każdym rokiem – z 28 224 244,80 zł w 2007 r. do 47 494 166,19 zł w 2015 r.

W roku 2016 na terenie Wrześni utworzono wydział zamiejscowy Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu. Na Wydziale Medyczno-Społeczno-Technicznym prowadzone są studia pierwszego stopnia na kierunkach mechanika i budowa maszyn (stacjonarne i niestacjonarne) oraz pielęgniarstwo (stacjonarne)⁴.

¹ https://www.oke.poznan.pl/files/cms/441/wyn_gmin_162.pdf [dostęp: 19.05.2017 r.]

² http://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=2575:ranking-technikow-2016&catid=184&Itemid=355&strona=1 [dostęp: 19.05.2017 r.]

³ http://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=3316:ranking-technikow-2017&catid=230&Itemid=428&strona=1 [dostęp: 19.05.2017 r.]

⁴ http://www.pwsz.kalisz.pl/index.php/u_course_cat/wydzial-medyczno-spoleczno-techniczny [dostęp: 19.05.2017 r.]

Miasto i Gmina Września prowadzi działalność kulturalną za pośrednictwem Wrzesińskiego Ośrodka Kultury, który organizuje lub współorganizuje wydarzenia:

- patriotyczne – Wieczornica z okazji Święta Niepodległości,
- religijne – koncerty kolęd, jasełka, Festiwal Pieśni Maryjnych,
- kresowe – Kaziuki Wileńskie,
- muzyczne – koncerty muzyczne, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Wrzesiński Weekend Muzyczny, Ogólnopolski Festiwal Orkiestr Dętych,
- teatralne i filmowe – Ogólnopolski Festiwal Sztuki Filmowej „Prowincjonalia”,
- a także specyficzne: Balik 8 Wspaniałych, Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży - Talenty Gminne, Rodzinny Rajd Rowerowy, Dzień Dziecka, Wrzesińskie Dyktando, Zapalenie choinki, Mikołajki.

Wrzesiński Ośrodek Kultury korzysta z następującej bazy lokalowej:

- Sala widowiskowa na 400 miejsc, wyposażona w oświetlenie sceniczne i nagłośnienie, wykorzystywana do realizacji spektakli, koncertów, zebrań, zabaw, dyskotek oraz uroczystości rodzinnych.
- Dwie sale taneczne z lustrami.
- Pokój muzyczny.
- Sala prób.
- Sala zebrań.
- Sala wystaw.
- Modelarnia.
- Pracownia plastyczna.

Do placówek kulturalnych organizowanych i finansowanych przez gminę należy również Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Września, która posiada sieć placówek zlokalizowanych zarówno na terenie miasta, jak i na obszarach wiejskich:

- we Wrześni:
  - Biblioteka Główna,
  - Oddział Dziecięcy w budynku Biblioteki Główniej,
  - Filia nr 1 przy ul. Słowackiego,
- na terenie gminy:
  - Filia w Grzybowie,
  - Filia w Kaczanowie,
  - Filia w Nowym Folwarku,
  - Filia w Otocznej.

Biblioteka Publiczna oferuje szereg usług i aktywności w sferze kultury, w tym:

- e-Lektury – oferta skierowana do uczniów szkół, którzy mają możliwość otrzymania lektury w formie elektronicznej za pośrednictwem poczty e-mail, własnego nośnika danych lub pendrive'a odebranego w Filii nr 1 Biblioteki.
- Bookcrossing – akcja pod hasłem „Uwolnij książkę”, polegająca na celowym pozostawieniu książki na specjalnie oznaczonych miejscach, aby każdy mógł ją przeczytać i przekazać dalej.

- Książka na telefon – usługa skierowana do osób starszych i samotnych i tych, które nie są w stanie samodzielnie dotrzeć do biblioteki. Usługa umożliwia telefoniczne zamówienie książki, która zostanie dostarczona w każdy pierwszy czwartek miesiąca pod wskazany adres.
- Materiały edukacyjne dla maturzystów, w tym zbiory opracowań lektur szkolnych, interpretacje wierszy i dzieł malarskich oraz kolorowe reprodukcje obrazów.
- Impreza dla najmłodszych z okazji Dnia Dziecka.
- Dyskusyjny Klub Książki.
- Ogólnopolski Tydzień Bibliotek – cykliczne wydarzenia, na które składają się spotkania dzieci i młodzieży z autorami książek, a także m.in. spektakle teatralne czy warsztaty plastyczne. Wszystko w przestrzeni wrzesińskich bibliotek.
- Noc w Bibliotece – nocne wydarzenie skierowane do dzieci i młodzieży z ustalonym motywem tematycznym. Uczestnicy zabawy spędzają wieczór w bibliotece na wspólnych aktywnościach i odkrywaniu tajemnic.
- Wrzesiński Kalejdoskop Literacki – spotkania autorskie z pisarzami i osobistościami kultury.

W sferze kultury działają również Wrzesińskie Towarzystwo Kulturalne oraz Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich.

Nakłady budżetu Miasta i Gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego są stosunkowo niewielkie (w 2015 r. 3 564 697,90 zł, co stanowiło 2,07% ogółu wydatków z budżetu). Należy jednak podkreślić, że wydatki na ww. cele co roku wzrastają, gdyż jeszcze w 2006 r. wynosiły 1 604 010,79 zł.

Wskaźnik aktywności obywatelskiej mierzonej liczbą zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (13 na 10 tys. mieszkańców) jest znacznie niższy na terenie Wrześni aniżeli średnia ogólnopolska (23) i wojewódzka (25). Rokrocznie Rada Miejska we Wrześni uchwała Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Na terenie miasta i gminy działają liczne stowarzyszenia świadczące pomimo negatywnego wskaźnika o zaangażowaniu społecznym mieszkańców Wrześni.

Tabela 1 Stowarzyszenia zarejestrowane na terenie Miasta i Gmina Września

Lp.	Nazwa organizacji
1.	Caritas Archidiecezji Gnieźnieńskiej Oddział Września
2.	Fundacja Dzieci Wrzesińskich
3.	Fundacja Hospicjum Wrzesińskie
4.	Fundacja Rozwoju Internetu
5.	Katolickie Porozumienie Samorządowe
6.	Koło Emerytów i Rencistów NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” - TONSIL. S.A.
7.	Koło terenowe Stowarzyszenia Ekologicznego Przyjaciół Ziemi Nadnoteckiej z Siedzibą w Śmiłowie
8.	Kurkowe Bractwo Strzeleckie
9.	Obywatelskie Forum Samorządowe
10.	Obywatelski Komitet Samorządowy
11.	Polski Czerwony Krzyż
12.	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków – Koło Terenowe
13.	Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego Koło Września
14.	PTTK Oddział Września
15.	Polski Związek Wędkarski Koło Września
16.	Stowarzyszenie Abstynentów „JANTAR”
17.	Stowarzyszenie Agroturystyczne Powiatu Wrzesińskiego

18.	Stowarzyszenie „BORN TO RIDE”
19.	Stowarzyszenie Bursy Gimnazjalnej
20.	Stowarzyszenie Chór „CAMERATA”
21.	Stowarzyszenie „COŚ INNEGO” Klub Twórczości Różnej
22.	Stowarzyszenie Hospicjum Wrzesińskie im. św. Wincentego Pallotiego
23.	Stowarzyszenie „KRAĞ”
24.	Stowarzyszenie Kobiet Gminy Września „WRZOSKI”
25.	Stowarzyszenie Kobiety Wrześni
26.	Stowarzyszenie Lepsza Września
27.	Stowarzyszenie Młoda Biotechnologia
28.	Stowarzyszenie na Rzecz Hipoterapii i Obrony Praw Zwierząt
29.	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „RAZEM”
30.	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Poszkodowanych w Wypadkach Komunikacyjnych „DROGOWSKAZ”
31.	Stowarzyszenie na Rzecz Promocji Zdrowia i Restrukturyzacji Rynku Usług Medycznych „WRZOS”
32.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gimnazjum nr 1 we Wrześni „PRO GIMNAZJUM”
33.	Stowarzyszenie Obywatelskie Forum Samorządowe
34.	Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Narządu Ruchu Ziemi Wrzesińskiej „RADOŚĆ”
35.	Stowarzyszenie Oświatowców Polskich Oddział we Wrześni
36.	Stowarzyszenie „PRO BONO FAMILIAE ”
37.	Stowarzyszenie „PRO MUSICA”
38.	Stowarzyszenie „PROMYK”
39.	Stowarzyszenie Sołtysów Województwa Wielkopolskiego
40.	Stowarzyszenie „TWÓRCZA WRZEŚNIA”
41.	Stowarzyszenie „TERAZ TY”
42.	Stowarzyszenie Twórczości Teatralnej „AKT”
43.	Stowarzyszenie Wrzesiński Klub „AMAZONKI”
44.	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych i Gospodarczych oraz Rozwoju Infrastruktury Ziemi Wrzesińskiej
45.	Stowarzyszenie Zdrowiejąca Rodzina „GNIAZDO”
46.	Stowarzyszenie Żeglujmy Razem
47.	Towarzystwo Absolwentów i Przyjaciół Liceum Ogólnokształcącego im. Henryka Sienkiewicza we Wrześni
48.	Towarzystwo im. Marii Konopnickiej
49.	Towarzystwo Przyjaciół Grodu w Grzybowie
50.	Towarzystwo „UNIA WRZEŚNIAN”
51.	Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno -Kulturalno- Turystyczne „SZANSA”
52.	Wielkopolski Związek Inwalidów Narządu Ruchu – Koło we Wrześni
53.	Wrzesiński Uniwersytet Trzeciego Wieku
54.	Wrzesińskie Stowarzyszenie Abstynentów Jantar
55.	Wrzesińskie Stowarzyszenie Osób Niesłyszących i Niedosłyszących „JEDNOŚĆ”
56.	Wrzesińskie Stowarzyszenie Przedsiębiorców i Kupców
57.	Wrzesińskie Towarzystwo Fotograficzne
58.	Wrzesińskie Towarzystwo Kulturalne
59.	Wspólnota Producentów Rolnych Ziemi Wrzesińskiej
60.	Związek Drużyn ZHP „WRZOS” im. Dzieci Wrzesińskich
61.	Stowarzyszenie Wiejskie „PSARY RAZEM”
62.	Stowarzyszenie Projekt Września

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września Na Lata 2014-2020.

Gmina Września posiada na swoim terenie wiele cennych obiektów zabytkowych. Do najistotniejszych należą m.in.⁵:

1) znajdujące się na terenie miasta:

- kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława Biskupa z XV wieku,
- Ratusz z 1910 r.,
- drewniana kaplica pw. św. Krzyża na Lipówce,
- kościół poewangelicki - parafia św. Ducha przy ul. Kościuszki,
- Muzeum im. Dzieci Wrzesińskich, ul. Dzieci Wrzesińskich,
- dawna wozownia w zespole koszar przy ul. Kościuszki,
- trzy domy z 1815 r., XIX wieku i 1905 r. przy ul. Warszawskiej,
- zespół pałacowy – Opieszyn,
- Park Miejski im. J. Piłsudskiego,

2) usytuowane poza miastem, a na terenie gminy:

- kościół parafialny pw. św. Mikołaja w Bardzie,
- zespół dworski z XX wieku w Białężycach,
- zespół folwarczny w Bierzulinie,
- zespół dworski z XIX wieku w Chociczy Małej,
- zespół dworski z XIX wieku Chociczy Wielkiej,
- poczta i bank z XIX wieku i zespół pałacowo-folwarczny w Chwalibogowie,
- kuźnia i dom w Gonicach,
- kościół parafialny pw. św. Jakuba i zespół folwarczny w Gozdowie,
- Młyn – zespół folwarczny z XIX wieku w Gozdowie,
- kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła (wieża z 1757 roku) w Grzybowie,
- zespół folwarczny w Grzymisławicach,
- zespół dworski w Gulczewie,
- zespół dworski, zespół folwarczny z XIX wieku w Gutowie Małym,
- zespół dworski z XIX wieku w Gutowie Wielkim,
- zespół kościoła parafialnego pw. św. Marcina z XIX wieku i szkoła w Kaczanowie,
- zespół dworski i 4 domy z XIX wieku w Kawęczynie,
- zespół kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja z XIX wieku w Marzeninie,
- zespół dworski, 4 domy, zespół folwarczny i gorzelnia z XIX wieku,
- zespół folwarczny z parkiem krajobrazowym z XVIII/XIX wieku w Neryngowie,
- zespół pałacowy z XX wieku i zespół folwarczny w Ostrowie Szlacheckim,
- zespół dworsko-folwarczny z XIX/XX wieku w Otocznej,
- kaplica pw. MB Królowej Świata z XIX wieku w Psarach Polskich,
- zespół dworsko-folwarczny z XX wieku w Radomicach,
- dom w Słomowie,
- zespół dworsko-folwarczny z XIX wieku w Sokołowie,
- zespół dworski z XIX wieku w Sołecznie,
- szkoła, zespół dworski w Stanisławowie,
- zespół kościoła poewangelickiego, zespół dworski w Węgierkach,

---

⁵ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września Na Lata 2014-2020.

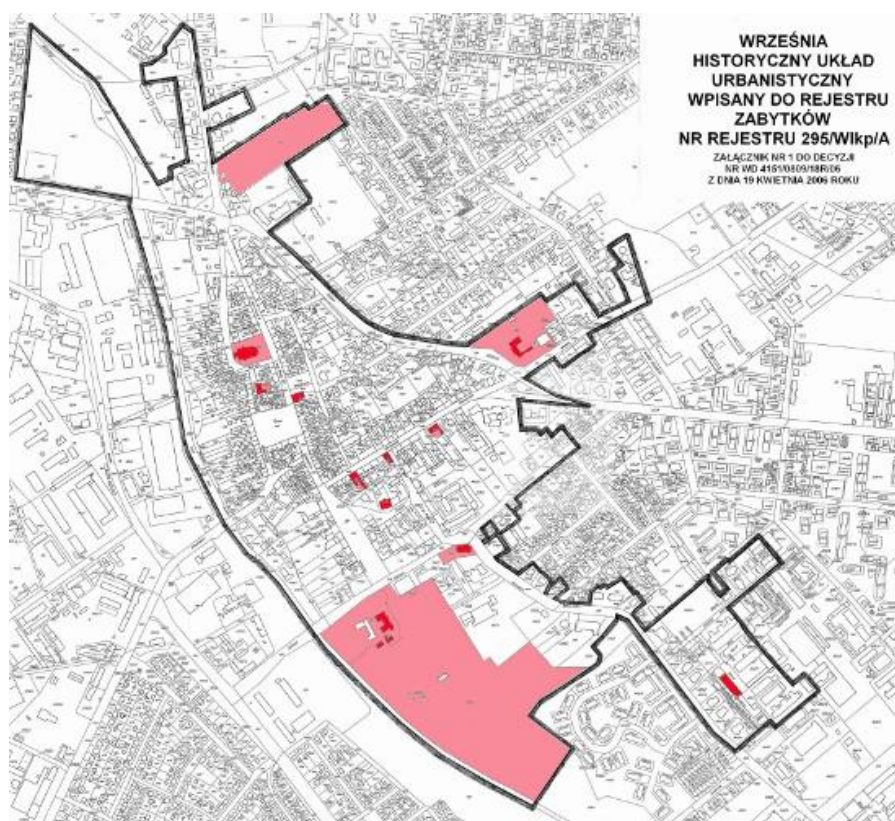

- zespół dworski z XIX wieku w Wódkach,
- zespół folwarczny z XIX wieku w Żernikach.

Przez Wrześnię biegnie również Szlak Piastowski, prowadzący przez miejsca związane z początkami państwa polskiego. Pełna lista zabytków, zarówno nieruchomości, jak i ruchomych znajduje się w przyjmowanym cyklicznie *Programie opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Września*.

Należy także podkreślić, iż decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 19 kwietnia 2006 r. do rejestru zabytków pod numerem 295/Wlkp/A został wpisany historyczny układ urbanistyczny miasta Wrześni.

Mapa 1 Historyczny układ urbanistyczny miasta Wrześni wpisany do rejestru zabytków

Źródło: *Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Dla Miasta I Gminy Września na lata 2017-2020*.

Obszar wiejski Miasta i Gminy Września jest podzielony na 33 sołectwa, które pełnią funkcję jednostek pomocniczych samorządu gminy. Sołectwa funkcjonują w oparciu o statuty zatwierdzone uchwałą Rady Miejskiej we Wrześni i mają kadencyjnie wybieranych sołtysów oraz rady. Wybór sołtysa i rady sołectwej dokonuje się na zebraniu wiejskim, które jest organem uchwałodawczym samorządu mieszkańców wsi⁶.

Tabela 2 Jednostki pomocnicze na terenie Miasta i Gminy Września

Kaczanowo	Gutowo Wielkie	Otoczna
-----------	----------------	---------

⁶ https://bip.wrzesnia.pl/portal/download/file_id/23/pid/386.html [dostęp: 19.05.2017 r.]

Gulczewko	Chocicza Wielka	Sokołowo
Sobiesiernie	Stanisławowo	Bardo
Obłączkowo	Goniczki	Chocicza Mała
Psary Małe	Bierzglin	Psary Wielkie
Sołeczno	Nowa Wieś Królewska	Chociczka
Gozdowo	Osowo	Wódki
Psary Polskie	Chwalibogowo	Bierzglinek
Noskowo	Gutowo Małe	Grzybowo
Słomowo	Węgierki	Sędziwojewo
Marzenin	Kleparz	

Źródło: https://bip.wrzesnia.pl/strona-39-Informacja_o_samorzadzie_Jednostki_pomocnicze_gminy.html

Zadania sołectw, oprócz inicjowania działania organów gminy i opiniowania projektów ich rozstrzygnięć, dotyczą głównie spraw ochrony środowiska, estetyki, porządku publicznego, opieki społecznej w wymiarze sąsiedzkim i czasu wolnego, w tym kultury.

W 2017 r. zgłaszano propozycje do 3. edycji Budżetu Obywatelskiego. Projekty mogli zgłaszać wszyscy pełnoletni mieszkańcy Miasta i Gminy Września, przy założeniu, że koszt inicjatywy nie będzie wyższy niż 50 000 zł i niższy niż 2 500 zł. W przypadku inwestycji infrastrukturalnych kryterium obejmowało również lokalizację na nieruchomości stanowiącej własność gminy. Zgłoszono 16 projektów (w tym 5 na obszarze miejskim, a pozostałe 11 na obszarze wiejskim). Wszystkie propozycje miały charakter infrastrukturalny i obejmowały głównie dziedziny sportu, rekreacji i integracji sąsiedzkiej.

Miasto i Gmina Września uznano w 1993 za reprezentatywny okręg wyborczy, celem organizacji prawyborów politycznych. Pierwsze prawyborzy parlamentarne zorganizowano w 1993 r., a dwa lata później pierwsze prawyborzy prezydenckie. W latach 1997-2001 zrezygnowano z organizacji prawyborów we Wrześni. W 2004 powrócono do pomysłu przy okazji prawyborów do Parlamentu Europejskiego. Ostatnie badania sondażowe odbyły się w 2009 roku. W ostatnich latach aktywność obywatelska na terenie gminy, mierzona frekwencją wyborczą, nie jest wysoka, niemal w każdych kolejnych wyborach z lat 2010-2015 była na poziomie niższym niż w kraju i województwie wielkopolskim. Świadczy to o słabnącym zainteresowaniu mieszkańców, zarówno sprawami gminy, jak i kraju. Jedną z form możliwego przeciwdziałania bierności w wypełnianiu obywatelskich obowiązków może być akcja promująca uczestnictwo w wyborach, która zwróci uwagę mieszkańców na konieczność wzięcia odpowiedzialności za przyszły kształt kraju, jak i małej ojczyzny.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Zgodnie z danymi Komendy Powiatowej Policji we Wrześni najbardziej zagrożonymi przestępczością obszarami miasta są okolice ulic Tadeusza Kościuszki, Wrocławskiej, Juliusza Słowackiego, Gen. Tadeusza Kutrzeby, Szkolnej, Warszawskiej, Miłosławskiej, Czarniejewskiej, Gnieźnieńskiej, Kaliskiej i Wojska Polskiego. Na terenach wiejskich największe nasilenie przestępczości występuje w miejscowościach Psary Małe, Bierzglinek oraz Sokołowo.

POMOC SPOŁECZNA

W roku 2015 na terenie gminy z pomocy społecznej skorzystały 2 352 osoby, co stanowi około 5,1% ogółu mieszkańców. Jest to stosunkowo niski wskaźnik (dla porównania średnio w Polsce z pomocy społecznej korzysta ok. 7% obywateli). Liczba mieszkańców przypadających na jedną aptekę wynosiła w 2015 r. 3 535 os. (o ok. 700 więcej niż w przypadku województwa i 500 więcej niż średnia krajowa). W każdym roku budżetowym na pomoc społeczną w gminie przeznaczanych jest ok. 48 mln zł.

STREFA ŚRODOWISKOWA

W ostatnim okresie przedmiotem szczególnego zainteresowania opinii publicznej stał się stan powietrza. Liczba stacji pomiarowych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu niestety jest ograniczona przez co instytucja nie prowadzi badań na terenie Wrześni. Najbliższe stacje pomiarowe znajdują się w Borówcu (gm. Kórnik) oraz w Piaskach (gm. Witkowo). Warto podkreślić, iż często wyniki pomiarów pomiędzy dwoma stacjami potrafią różnić się w znaczącym stopniu. Kolejnym ważnym czynnikiem w tej kwestii jest charakter zabudowy, w której zlokalizowane są stacje pomiarowe. W przypadku wyżej wymienionych stacji są to obszary wiejskie, które charakteryzują się bardziej rozproszoną zabudową niż samo miasto Września, które należy raczej przyrównywać do wyników pomiarowych stacji zlokalizowanych w Poznaniu, Kaliszu czy Koninie.

Jednym z powodów wzrostu częstotliwości przekroczeń stężenia pyłu PM₁₀ jest ruch samochodowy emitujący spaliny, a także wzbijający zanieczyszczenia z dróg i generujący pyły poprzez ścieranie klocków i tarcz hamulcowych. Istotnym emitentem są także konwencjonalne piece na paliwo stałe, w których spalany jest węgiel i inne materiały, których spalanie jest zabronione.

Pył PM₁₀ w dużych stężeniach ma szkodliwy wpływ na płuca, skórę, oczy oraz układ krążenia. W miejscach lokalizacji najbliższych stacji pomiarowych stężenia regularnie przekraczają dopuszczalne normy w porze jesienno-zimowej. W przypadku stacji pomiarowej przy ul. Dąbrowskiego w Poznaniu w okresie 1.01-28.02.2017 r. odnotowano 29 średniodobowych przekroczeń norm (przy dopuszczalnym rocznym limicie 35 przekroczeń). W analogicznym okresie stacja w Borówcu notowała 21 przekroczeń stężenia pyłu PM₁₀.

W miesiącach zimowych (styczeń-luty) notuje się też przekroczenia stężenia tlenków azotu NO_x (istotne ze względu na ochronę roślin) (przy normie 30µg/m³). Tlenki azotu mogą być zaczątkami aerozoli atmosferycznych, czyli przyczyniać się np. do powstawania pyłu zawieszonego PM₁₀. Głównymi źródłami emisji tlenków azotu jest spalanie paliw.

W miesiącach zimowych (styczeń-luty) notuje się też przekroczenia stężenia tlenków azotu NO_x (istotne ze względu na ochronę roślin) (przy normie 30µg/m³). Tlenki azotu mogą być zaczątkami aerozoli atmosferycznych, czyli przyczyniać się np. do powstawania pyłu zawieszonego PM₁₀. Głównymi źródłami emisji tlenków azotu jest spalanie paliw.

W ostatnich latach nie dokonywano oficjalnych badań zagrożenia hałasem na terenie Miasta i Gminy Września. Niemniej z uwagi na położenie w paśmie głównego szlaku drogowego w linii wschód-zachód, tj. Autostrady A2 gmina jest narażona na znaczne natężenie hałasu komunikacyjnego. Do istotnych generatorów hałasu należą również drogi krajowe nr 15 i 92 oraz wojewódzkie nr 432 i 442.

JAKOŚĆ WÓD

Gmina Września jest położona w obrębie jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) należących do regionu Warty: JCWPd nr 63 i 73. W granicach JCWPd nr 63 znajduje się również Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP) nr 143 Subzbiornik Inowrocław-Gniezno.

Na obszarze gminy wyznaczono również następujące części jednolitych wód płynących: Rudnik, Wrześnica, dopływ z Sołeczna, Maskawa do Wielkiej, Miłosławka do Kanału Pałczyńskiego. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska odpowiedzialny za badania jakości wód powierzchniowych nie wyznaczył punktów pomiarowych na terenie gminy. Położonym najbliższym punktem pomiarowym jest „Wrześnica-Cegielnia” zlokalizowanym na południowy wschód od gminy Września na rzece Wrześnica. Klasa wskaźnika jakości wód dla ołowiu i jego związków, Benzo(g,h,i)perylen, Indeno(1,2,3-cd)piren oraz rtęci i jego związków klasyfikuje się jako stan dobry.

Tabela 3 Wyniki badań wybranych wskaźników stanu ekologicznego i stanu chemicznego wód w punkcie pomiarowo-kontrolnym Wrześnica – Cegielnia na podstawie wyników badań z roku 2015

Wskaźnik jakości wody	Jednostki	Wrześnica-Cegielnia
Ołów i jego związki	µg/l	0,728
Rtęć i jego związki	µg/l	0,0316
Benzo(g,h,i)perylen	Σ µg/l	0,0005
Indeno(1,2,3-cd)piren		
Klasa elementów chemicznych		Stan dobry

Źródło: <http://poznan.wios.gov.pl/gis/ocena2016/rzeki/Wrzesnica-Cegielnia.pdf>

GOSPODARKA ODPADAMI

Na terenie gminy Września (oraz powiatu wrzesińskiego) funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków przy ul. Gen. Sikorskiego 42 we Wrześni, jej operatorem jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna z usuwaniem związków biogenych metodą osadu czynnego.

Pokrycie siecią kanalizacyjną na terenie gminy jest zdecydowanie wyższe na terenie miasta Września aniżeli na obszarach wiejskich. W mieście Września niemal 92% mieszkańców korzysta z sieci kanalizacyjnej, na wsiach, z uwagi na znaczne odległości i rozproszenie zabudowań, z sieci korzysta jedynie 11,6% ludności.

Nieczystości płynne z terenu gminy są odprowadzane grawitacyjnie kolektorem sanitarnym do centralnego miejsca na terenie przepompowni ścieków zlokalizowanej przy ul. Miłosławskiej 8. Ścieki z ul. Miłosławskiej po wstępnej obróbce przepompowywane są rurociągiem tłocznym o dł. ok. 2,85 km lub zespołem rurociągów na teren oczyszczalni ścieków przy ul. Gen. Sikorskiego 42.

Na mocy Uchwały nr VII/99/2007 z dnia 13 czerwca 2007 roku Rady Miejskiej we Wrześni Gmina Września zawarła porozumienie międzygminne z Miastem Gniezno dotyczące powierzenia Miastu Gniezno przygotowania i wykonania zadania publicznego pn. „System unieszkodliwiania odpadów komunalnych dla gmin objętych porozumieniem wraz z budową Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Lulkowie”. Do Porozumienia przystąpiło kilkanaście gmin województwa wielkopolskiego.

W skład Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Lulkowie wchodzi instalacja MBP, kompostownia, składowisko oraz instalacja do produkcji paliw alternatywnych. Składowisko jest w stanie przyjąć ok. 255 tys. Mg odpadów.

Od 1 lipca 2013 r. odpady z gospodarstw domowych tj. odpady zielone, odpady ulegające biodegradacji, zużyte baterie i akumulatory, przeterminowane leki i chemikalia, meble, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny można bezpłatnie oddawać do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych mieszczącego się przy ul. Gen. Sikorskiego 38 (Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o. o.). Do PSZOK-u można również oddać odpady zebrane w sposób selektywny (papier, metal, tworzywo sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe i ulegające biodegradacji). Działania z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie miasta i gminy Września realizowane są przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. przy ul. Gen. Sikorskiego 38, 62-300 Września (spółka gminna).

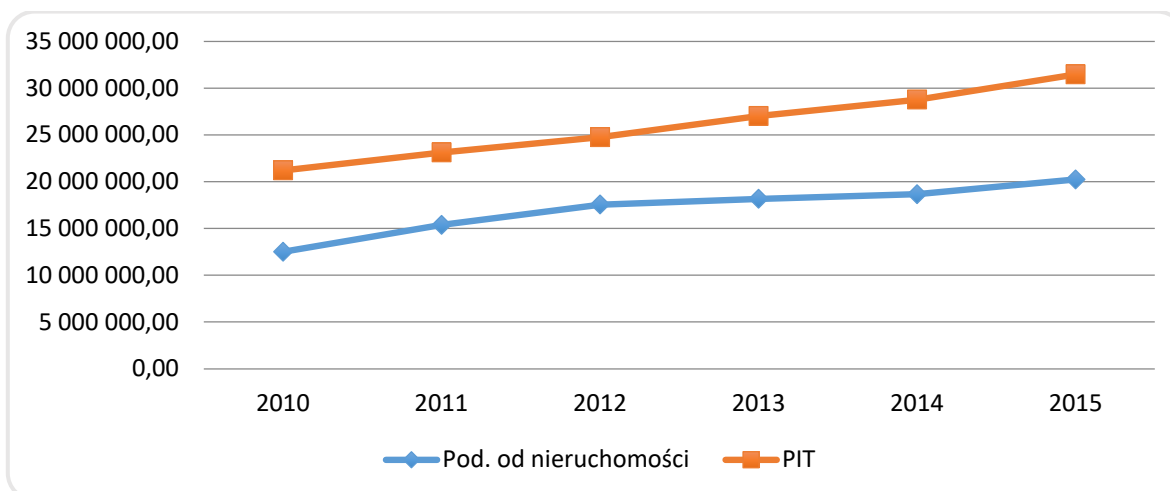
Odpady wywożone są na składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w m. Bardo, gm. Września, położone 6 - 7 kilometrów na południowy wschód od miasta Września, przy drodze lokalnej Bardo - Skotniki, na działce nr 91/5, o powierzchni 7,07 ha, będącej własnością Gminy Września. Zakres działalności składowiska obejmuje: przyjmowanie i ważenie odpadów z jednoczesną ich klasyfikacją, kontrola zgodności wwożonych odpadów z treścią wydanych zezwoleń, segregacja, odzysk, składowanie, zagęszczanie, ubijanie, sprzedaż odzyskanych surowców wtórnych, wykonywanie przeglądów oraz monitoring, utrzymanie czystości i porządku na terenie składowiska.

STREFA GOSPODARCZA

BUDŻET MIASTA I GMINY WRZEŚNIA

Dochody gminy w latach 2010-2015 wykazywały wyraźną tendencję wzrostową (z 104 580 082,24 zł do 169 927 408,39 zł), do czego przyczynił się m.in. wzrost udziału środków UE w ostatnim roku. Dochody własne w analizowanym okresie również wzrastały (z 59 606 864,02 zł do 103 326 641,11 zł). Oznacza to wzrost udziału z 56,99% w 2011r. do 60,80% w 2015 r. Dochody własne wzrosły o 73,34%, proporcjonalnie zwiększyły się również dochody z tytułu udziału w podatku dochodowego od osób fizycznych oraz wpływy z podatku od nieruchomości. Są to tendencje korzystne, świadczące o rosnących dochodach mieszkańców.

Wykres 12 Dochody gminy z tytułu podatku PIT i od nieruchomości

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wydatki gminy również wzrastają – z 111 986 035,57 zł w 2010 r. do 172 268 441,15 zł w 2015 r. Oznacza to wzrost o 53,83% (dochody ogółem w tym samym okresie wzrosły o 62,48%). Zauważa się również wzrost udziału wydatków majątkowych z 21,68% do 36,78%, (czyli o ok. 15%), przy jednoczesnym spadku udziału wydatków bieżących o 15,1%. Wzrasta także udział wydatków inwestycyjnych w odniesieniu do całości wydatków gminy (z 21,4% do 36,8%). Można zauważyć zatem powiązanie działań inwestycyjnych gminy z udziałem środków zewnętrznych oraz wzrostem wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie Miasta i Gminy Września.

Budżet gminy w latach 2010-2011 wykazywał deficyt, następnie w latach 2012-2014 charakteryzował się nadwyżką (w tym w roku 2014 14 197 333,09 zł). W 2015 roku ponownie nastąpił deficyt na bezpiecznym poziomie w wysokości 2 341 032,76 zł.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W Mieście i Gminie Września funkcjonowało w 2016 r. 5738 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON, w tym 120 podmiotów sektora publicznego i 4370 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na 1 tys. mieszkańców przypada więc 125 firm, w tym 95 prowadzonych przez osoby fizyczne. Wskaźnik podmiotów nowo rejestrowanych na 1 tys. mieszkańców wyniósł 9,3, a wykreślonych 8,7. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada ponad 15 prowadzących działalność gospodarczą. Udział podmiotów sektora medycznego wśród nowo rejestrowanych wynosi 3,96%, a sektora kreatywnego 6,53%. Są to wskaźniki w większości przypadków wyższe niż ogólnopolskie, a sytuacja taka, z nielicznymi wyjątkami, utrzymywała się w całym analizowanym okresie lat 2010-2016.

Do największych i najbardziej znanych firm ulokowanych na terenie gminy należą:

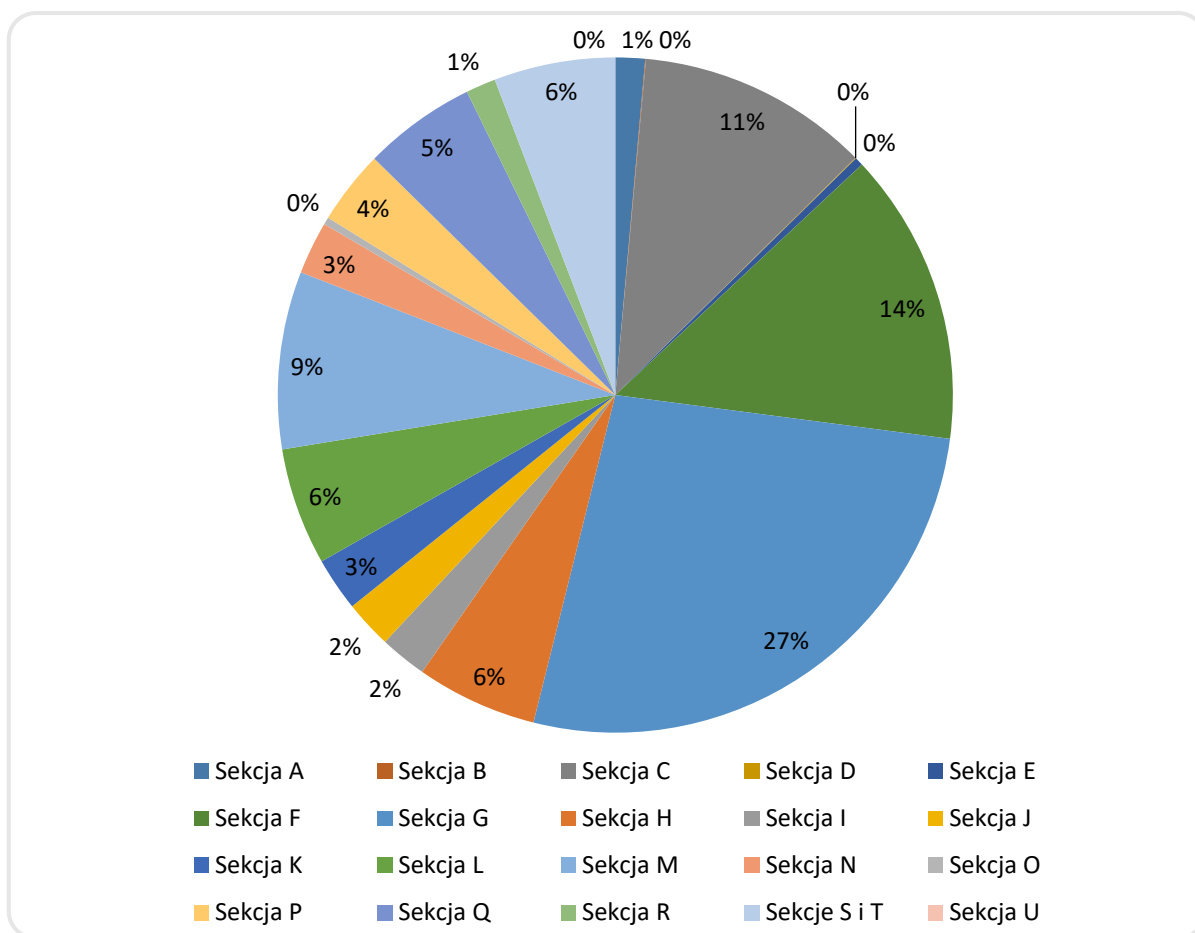
- Volkswagen Samochody Użytkowe – producent samochodów użytkowych, spółka ulokowana na terenie Wrześnińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej, planowane zatrudnienie ok. 3000 osób,
- Mikroma S.A. - obróbka skrawaniem precyzyjnych części mechanicznych, produkcja silników i siłowników elektrycznych o małej mocy przeznaczonych dla sektora lotniczego, wojskowego, energetycznego oraz dla przedsiębiorstw z sektora wysokich technologii, zatrudnienie ok. 530 osób,
- Aquila Września Sp. z o.o. – producent tektury falistej, zatrudnienie ok. 150 osób,
- Wheelabrator Group – producent urządzeń do obróbki powierzchni, zatrudnienie ok. 200 osób,
- Allflex Polska - produkcja i sprzedaż systemów do identyfikacji zwierząt, zatrudnienie ok. 200 osób,
- Flex Films Europa Sp. z o. o. – producent folii spożywczej do żywności, zatrudnienie ok. 150 osób,
- Krispol – producent okien, drzwi i rolet, zatrudnienie ok. 210 osób,
- APP Auto-Plast Produkt – dostawca środków blacharsko-lakierniczych do samochodów, zatrudnienie ok. 70 osób,
- Inalfa Roof Systems – producent podzespołów samochodowych, zatrudnienie ok. 200 osób,
- Gestamp Poland Sp. z o. o. – opracowywanie i produkcja części samochodowych, zatrudnienie 400 osób.

Położenie Wrześni – w paśmie autostrady A2 biegnącej od granicy polsko-niemieckiej przez Poznań, Łódź do Warszawy jest szansą i wielkim potencjałem gospodarczym gminy. Dzięki korzystnemu położeniu Września stanowi atrakcyjny obszar do prowadzenia zróżnicowanych typów działalności gospodarczej, wymagających sprawnej obsługi logistycznej.

Września jest znacznym ośrodkiem działalności produkcyjnej i przemysłu specjalistycznego. Sektorami najliczniej reprezentowanymi na terenie gminy są:

- handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego,
- budownictwo,
- przetwórstwo przemysłowe,
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Wykres 13 Podmioty gospodarki narodowej na terenie Miasta i Gminy Września wg sekcji PKD

A - Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo.

B - Górnictwo i wydobywanie.

C - Przetwórstwo przemysłowe.

D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych.

L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości.

M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca.

O - Administracja publiczna i obrona narodowa;

E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją.	obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.
F – Budownictwo.	P – Edukacja.
G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego.	Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna.
H - Transport i gospodarka magazynowa	R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.
I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi.	S i T - Pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.
J - Informacja i komunikacja.	U - Organizacje i zespoły eksterytorialne.
K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie funkcjonują 4 targowiska o łącznej powierzchni 26 351 m², gdzie mieszczą się 173 stoiska czynne codziennie. Liczba ta nie zmienia się od 2010 r. Z tytułu funkcjonowania targowisk i stoisk sezonowych gmina pobiera opłatę targową. Wpływy z tego tytułu (w 2015 r. 160 830, 50 tys. zł) nie stanowią istotnej pozycji w budżecie.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na terenie powiatu wrzesińskiego w 2015 r. wyniosło 3 406,61 zł i było niższe w stosunku do wynagrodzenia zarówno w Wielkopolsce (3 728, 52 zł), jak i kraju (4 150, 88 zł).

OTOCZENIE INSTYTUCJONALNE BIZNESU

Na terenie Miasta i Gminy Września brak zinstytucjonalizowanych form wsparcia dla biznesu w postaci inkubatorów przedsiębiorczości, czy też agencji rozwoju przedsiębiorczości.

Według stanu na grudzień 2015 r., na terenie Wrześni obowiązywało 90 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które obejmowały jedynie 5,7% powierzchni gminy. W opracowaniu znajdowało się 12 MPZP, obejmujących powierzchnię 151 ha. Grunty skomunalizowane obejmują 908 ha, co stanowi 4,09% powierzchni gminy. W gminnym zasobie nieruchomości znajduje się 705 ha gruntów.

Na mocy uchwały Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 12 lutego 2014 r. utworzono Wrzesińską Strefę Aktywności Gospodarczej, której celem jest aktywizacja regionu w zakresie zrównoważonego rozwoju społeczno - gospodarczego, przyciągnięcie do Strefy nowych inwestorów, podniesienie poziomu inwestycji, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej tej części gminy, rozwój przedsiębiorczości, a w konsekwencji utworzenie nowych miejsc pracy⁷. WSAG jest podstrefą Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, która funkcjonuje na obszarze Gminy Września. Prowadzenie działalności w strefie uprawnia do skorzystania z ulg w podatku dochodowym, które na

⁷ http://www.wrzesnia.pl/strona-3010-Wrzesinska_Strefa_Aktywnosci_Gospodarczej.html

terenie województwa wielkopolskiego wynoszą 25%, 35% lub 45% kosztów inwestycji lub dwuletnich kosztów zatrudnienia nowych pracowników (stawki procentowe wskazane odpowiednio dla dużych, średnich, mikro i małych przedsiębiorstw). Aktualnie powierzchnia wolnych terenów w obrębie WSSE wynosi ok. 100 ha.

Ponadto, zgodnie z uchwałą nr XXXIV/404/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 16 września 2014 r., w sprawie zwolnień z podatku od nieruchomości udzielanych w ramach pomocy de minimis na terenie Gminy Września podjęto decyzję o zwolnieniu z podatku od nieruchomości budynków lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej o charakterze produkcyjnym, usługowym w wyniku których utworzone zostaną nowe miejsca pracy związane z nową inwestycją, z wyłączeniem działalności: handlowej, stacji paliw, działalności instytucji finansowych i bankowych oraz działalności w zakresie wynajmu lub dzierżawy nieruchomości na terenie Gminy Września⁸.

SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA

Podmiotem odpowiedzialnym za organizację działalności sportowej i zarządzanie obiektami sportowymi na terenie Wrześni jest jednostka budżetowa gminy „Wrzesińskie Obiekty Sportowo-Rekreacyjne”. Jednostka zarządza następującymi obiektami:

- Basen miejski „Łazienki” (wraz z lodowiskiem), ul. Gnieźnieńska 32 a, Września;
- Stadion miejski (wraz z halą sportową), ul. Kosynierów 1, Września;
- Camping, ul. Świętokrzyska 14/16, Września;
- Korty tenisowe, ul. Świętokrzyska 14/16;
- Tor rowerowy, ul. Działkowców, Września;
- Skate park, w Parku im. Józefa Piłsudskiego przy ul. Daszyńskiego, Września.

W gminie działa także kryta pływalnia – Park Wodny AquaLife, zlokalizowany przy ul. Koszarowej 8. Obiekt jest wyposażony w basen kąpielowy o długości 25 m, basen rekreacyjno-rehabilitacyjny z biczami wodnymi, gejzerami oraz siedziskiem do masażu, zjeżdżalnię o długości 40 m oraz elementy odnowy biologicznej (sauna, jacuzzi).

Na terenie Miasta i Gminy istnieją liczne sale sportowe oraz boiska piłkarskie i wielofunkcyjne:

- Sala sportowa przy Gimnazjum nr 2, ul. Słowackiego 41, Września;
- Sala sportowa przy Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących, ul. Kaliska 2 A, Września;
- Sala sportowa przy Liceum Ogólnokształcącym im. H. Sienkiewicza, ul. Witkowska 1, Września;
- Sala sportowa przy Samorządowej Szkole Podstawowej nr 1, ul. Szkolna 1, Września;
- Sala sportowa przy Samorządowej Szkole Podstawowej nr 2, ul. Kościuszki 24, Września;
- Sala sportowa przy Zespole Szkół nr 1, ul. Kosynierów 27, Września;

---

⁸ http://bip.wrzesnia.pl/portal/download/file_id/38955/pid/11914.html

- Sala sportowa przy Zespole Szkół z Oddziałami Sportowymi w Marzeninie, ul. Ks. Twardego 22, Marzenin;
- Sala sportowa przy Samorządowej Szkole Podstawowej w Otocznej – sala o wymiarach 24x12 m;
- Sala sportowa przy Zespole Szkół w Nowym Folwarku;
- Sala sportowa przy Zespole Szkół Politechnicznych, ul. Wojska Polskiego 1, Września;
- Sala sportowa przy Zespole Szkół Zawodowych nr 2, ul. Koszarowa 12, Września;
- Sala sportowa przy Samorządowej Szkole Podstawowej w Chwalibogowie;
- Stadion lekkoatletyczny – boisko i bieżnia przy Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących, ul. Kaliska 2a, Września;
- Boiska wielofunkcyjne wybudowane w ramach programu Orlik 2012 przy następujących placówkach: Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 1 im. 68 Wrzesińskiego Pułku Piechoty, ul. Szkolna 1, Września; Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 2 im. Dzieci Wrzesińskich, ul. Kościuszki 24, Września; Zespół Szkół nr 1 im. Mikołaja Kopernika, ul. Kosynierów 32, Września; Gimnazjum nr 2 im. Andrzeja Prądzyńskiego, ul. J. Słowackiego 41, Września;
- Boisko sportowe LKS Błękitni w Psarach Polskich;
- Boisko sportowe KS Kosynier w Sokołowie;
- Boisko piłkarskie LZS Sędziwojewo;
- Boisko piłkarskie LZS Chwalibogowo;
- Boisko piłkarskie LZS Gulczewo;
- Boisko piłkarskie LZS Bierzglinek;
- Boisko piłkarskie LZS Gozdowo;
- Boisko piłkarskie LZS Węgierki;
- Boisko piłkarskie LZS Chocicza Wielka;
- Boisko piłkarskie LZS Kaczanowo;
- Boisko piłkarskie LZS Obłazkowo.

W gminie działają również liczne kluby i organizacje sportowe, które popularyzują aktywność fizyczną i zdrowy tryb życia wśród mieszkańców.

Tabela 4 Kluby i organizacje sportowe działające na terenie Miasta i Gminy Września

Klub/organizacja	Profil działalności
MKS Victoria Września	Piłka nożna
LUKS Orkan Września	Piłka siatkowa, lekkoatletyka
WLKPS Progres Września	Piłka siatkowa
LKS Błękitni Psary Polskie	Piłka nożna
KS Kosynier Sokołowo	Piłka nożna
UKS Otok Otoczna	Tenis stołowy, unihokej
UKS Olimp Września	Piłka koszykowa, siatkowa, nożna, lekkoatletyka
UKS Olimpijczyk Psary Polskie	Lekkoatletyka, piłka nożna
UKS Iskra Marzenin	Szachy
UKS Trójka Marzenin	Lekkoatletyka, tenis stołowy, piłka siatkowa
UKS Lider Września	Lekkoatletyka, pływanie, piłka nożna, koszykowa
UKS Grodzianie Grzybowo	Zawody rekreacyjne
UKS Elektron Września	Zawody rekreacyjne

UKS Spartakus Września	Piłka nożna, siatkowa
UKS Jedyńka Września	Piłka siatkowa, piłka nożna
UKS Żak Września	Szachy, turystyka
UKS Tiger Team Września	Taekwondo
UKS Orzeł Września	Karate tradycyjne
UKS Hwarang Września	Taekwondo
Wrzesiński Klub Karate	Karate tradycyjne
Międzyszkolny Klub Sportowy Września	Piłka koszykowa
Klub Szachowy Wrzesnia	Szachy
Gminne Zrzeszenie LZS Września	Piłka nożna
Wrzesińskie Towarzystwo Piłki Nożnej w Futsalu	Piłka nożna
Wrzesiński Klub Tenisa Stołowego	Tenis stołowy
Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział Września	Turystyka
Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej Sokół Września	Imprezy rekreacyjno-sportowe
Wrzesińskie Towarzystwo Tenisowe	Tenis ziemny
Szkolny Związek Sportowy Września	Imprezy sportowe w ramach igrzysk szkolnych
Klub Strzelectwa Myśliwskiego Września	Strzelectwo sportowe
Kurkowe Bractwo Strzeleckie Września	Strzelectwo sportowe
Stowarzyszenie Bor To Ride Września	Zawody motocyklowe
Polski Związek Wędkarski Koło Września	Zawody wędkarskie
Liga Obrony Kraju Września	Sporty obronne
Wrzesińska Brygada Kolarska	Kolarstwo górskie
Wrzesińskie Towarzystwo Hokejowe	Hokej na lodzie
Pro Bono Familiae Września	Turystyka
Klub Biegacza Kosynier Września	Biegi przełajowe

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2014-2020

W mieście funkcjonuje 5 obiektów noclegowych, w tym 2 hotele i 1 pensjonat. Łączna liczba miejsc noclegowych na terenie gminy wynosi 312. Gminę rocznie odwiedza ok. 16 tys. turystów, którym udziela się ok. 28 tys. noclegów. W 2016 r. do Wrześni przybyło 5 908 turystów zagranicznych (w tym 3 858 z Niemiec co stanowi 65,3% odwiedzających spoza granic Polski), którzy spędzają we Wrześni średnio 1,13 doby. Rodzimi turyści spędzają w gminie nieco więcej czasu (około 1,6 – 1,7 doby). Można więc wysnuć tezę, iż dla odwiedzających zza granicy Września jest głównie miejscem spotkań biznesowych i tranzytu w dalszej podróży, dla Polaków zaś w nieznacznie większym stopniu celem podróży.

SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA I TECHNICZNA

STAN ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH

Strukturę zasobów mieszkaniowych zaprezentowano w poniższej tabeli. Dane zaczerpnięto z Banku Danych Lokalnych GUS wg stanu na koniec 2015 r. W odniesieniu do średniej krajowej gmina charakteryzuje się nieznacznie mniejszą powierzchnią użytkową na mieszkańca przy jednoczesnej większej średniej całkowitej powierzchni użytkowej jednego mieszkania. Jedno mieszkanie na terenie gminy jest zamieszkiwane przez więcej osób (2,87) aniżeli wynosi średnia krajowa (2,72).

Tabela 5 Stan zasobów mieszkaniowych na terenie Miasta i Gminy Września

Gmina	Budynki mieszkalne ogółem	Liczba mieszkań	Powierzchnia mieszkań	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie
Września	7 105	15995	1 212 866 m ²	75,8 m ²	26,64 m ²	2,87

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W wodociąg wyposażonych jest 99,8% mieszkań w mieście i 98% na wsi, a z centralnego ogrzewania korzysta w 88,6% mieszkań w mieście i 76,4% na obszarze wiejskim. Zdecydowanie najwyższa dysproporcja występuje w dostępie do sieci kanalizacyjnej. W mieście przyłączonych jest 79,4% budynków mieszkalnych, natomiast na obszarze wsi jedynie 10,1%. Różnica w dostępie do sieci wynika często z braku ekonomicznego uzasadnienia budowy infrastruktury na rozproszonych terenach wiejskich.

Siecią gazową na terenie miasta i gminy Września zarządza Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Poznaniu. Pod zarządem firmy znajduje się sieć gazociągów dystrybucyjnych o łącznej długości ok. 130 km. Liczba korzystających z sieci gazowej to 15 271 osób tj. 33,23% mieszkańców. Do sieci podłączone są miejscowości: Bardo, Białężyce, Bierzglinek, Chwalibogowo, Gutowo Małe, Kaczanowo, Nowy Folwark, Obłaczkowo, Przyborki, Psary Małe, Psary Polskie, Radomice, miasto Września.

INFRASTRUKTURA DROGOWA I KOLEJOWA. DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Kluczowym elementem układu komunikacyjnego gminy jest Autostrada A2, łącząca Berlin z Warszawą, która przebiega przez jej teren. Przez Miasto i Gminę Września przebiegają również dwie drogi krajowe nr 15 (Trzebnica – Krotoszyn – Września – Gniezno – Toruń - Ostróda) oraz nr 92 (Nowy Tomyśl – Poznań – Września – Słupca – Konin – Łowicz). Ponadto na terenie miasta przebiegają 2 drogi wojewódzkie: DW nr 432 Leszno – Krzywiń – Śrem – Środa Wlkp. – Września oraz DW nr 442 Września – Pызdry – Gizałki – Kalisz. Gmina czyni również starania w kierunku budowy wschodniej obwodnicy Wrześni, tzw. „dużej obwodnicy”. W tym celu wkrótce zostanie rozstrzygnięte postępowanie przetargowe na opracowanie dokumentacji technicznej. Inwestycja zakłada budowę odcinka o długości 5,1 km, który miałby rozpocząć się przed Sokołowem, prowadzić przez wiadukt na wysokości drogi na Gutowo Małe i dalej wpiąć się rondem w drogę krajową nr 92 za oczyszczalnią ścieków we Wrześni. Gmina Września ogłosiła pod koniec maja br. przetarg na opracowanie kompleksowej dokumentacji projektowej budowy układu drogowego wraz z niezbędną infrastrukturą obwodnicy Wrześni, łączącego drogę krajową nr 15 z drogą krajową nr 92. Wschodnia obwodnica Wrześni połączy drogę krajową nr 15 (Sokołowo) i nr 92, w okolicach fabryki Flex Films. Ponadto już wkrótce zostanie rozstrzygnięte również postępowanie przetargowe na opracowanie dokumentacji technicznej dotyczącej budowy tzw. „małej obwodnicy”, tj. drogi łączącej drogę krajową nr 92 z ul. Wrocławską. Droga będzie przebiegać od projektowanego ronda na drodze krajowej nr 92 poprzez wiadukt nad torami kolejowymi. Dalej „mała obwodnica” prowadzić będzie wzdłuż drogi gminnej Września – Chociczka oraz ul. Leśnej. Końcowy odcinek nowej drogi będzie przebiegał przez rondo na ul. Działkowców, ul. Jagodową oraz wiadukt nad torami kolejowymi. Droga

zostanie włączona do drogi krajowej nr 15 rondem na ul. Wrocławskiej, w okolicach skrzyżowania z ul. Głogowską. Długość drogi wyniesie ok. 1,6 km.

Na terenie Miasta i Gminy Września istnieje 45 km ścieżek rowerowych. Ścieżki mają znaczenie dla ruchu turystycznego (połączenie okolic Gniezna z Europejską Drogą Rowerową), jak i obsługi bieżącej komunikacji między miejscowościami (ścieżka wzdłuż DK nr 92 od Gutowa Małego do Gonic oddana do użytku w 2016 r.). Jednakże w celu poprawy bezpieczeństwa, a także komfortu poruszania się należy dążyć do dalszego rozwoju sieci dróg dla rowerów na terenie gminy.

Przez Wrześnię przebiega linia kolejowa nr 3 Warszawa Zachodnia – Kunowice, będąca fragmentem międzynarodowej linii kolejowej E-20 (Berlin – Kunowice – Poznań – Kutno – Warszawa – Terespol – Moskwa). Linia jest stale modernizowana celem umożliwienia jazdy pociągów pasażerskich z prędkością 160 km/h, towarowych 120 km/h. Ponadto przez teren gminy biegną również linie kolejowe nr 281 (Oleśnica-Chojnice), 807 (Sokołowo Wrzesińskie-Września) oraz 808 (Września - Podstolice).

Z Wrześni można dojechać bezpośrednim pociągiem do wielu miast w Polsce (Poznań, Kłodawa, Konin, Kutno, Warszawa, Szczecin, Zielona Góra, Kraków, Łódź, Bydgoszcz, Lublin, Przemyśl), autobusy PKS kursują zaś m. in. do Gniezna, Zakopanego, Gorzowa Wielkopolskiego, Kielc, Lublina, Łodzi, Poznania, Radomia czy Szczecina. Położone w odległości niewiele ponad 60 km lotnisko Poznań-Ławica zapewnia połączenia z Warszawą, Frankfurt nad Menem, Monachium, Dublinem, Paryżem, Madrytem a także Londynem i szeregiem innych miejsc na Wyspach Brytyjskich.

DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH ORAZ SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH. WYZNACZENIE OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH I REWITALIZACJI

ZAŁOŻENIA METODYCZNE PRZEPROWADZONEGO BADANIA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

Przyjęta na potrzeby opracowania programu rewitalizacji metodyka diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego powstała w oparciu o wytyczne zawarte w *Zasadach programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach WRPO 2014+* Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* opublikowanych przez Ministra Rozwoju.

Obszar zdegradowany jest to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, a ponadto współwystępowania z nim co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczego – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- 2) środowiskowego – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;

- 3) przestrzenno-funkcjonalnego – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- 4) technicznego – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar rewitalizacji zgodnie z wytycznymi powinien obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, cechować się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (o których mowa powyżej), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, przy czym łączna powierzchnia obszaru rewitalizacji nie może być większa niż 20% powierzchni gminy, a liczba mieszkańców wyższa niż 30% ogólnej liczby mieszkańców gminy.

Przyjęta metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji została oparta na analizie wskaźnikowej jednostek statystycznych. Wykorzystanie wskaźników delimitacyjnych odniesionych do średnich wartości na całym obszarze gminy ma za zadanie prowadzić do pozyskania możliwie obiektywnego i pełnego obrazu, dotyczącego wszystkich jednostek statystycznych gminy, na które zostało ono podzielone oraz wskazania jednostek szczególnie zagrożonych wykluczeniem i predysponowanych do objęcia kompleksowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.

Zgodnie z wytycznymi obszar wsparcia musi się charakteryzować wyższą intensywnością negatywnych zjawisk opisanych przyjętymi wskaźnikami niż średnia intensywność tych zjawisk dla całego miasta. Metodą, która pozwala na ocenę i selekcję obszarów gminy o najwyższym stopniu degradacji jest standaryzacja przyjętego zestawu wskaźników i na tej podstawie stworzenie indeksu zbiorczego. Poniżej przedstawione zostały etapy badania delimitacji obszaru zdegradowanego.

ETAP I Zebranie danych dla jednostek i obliczenie wskaźników delimitacyjnych

Na podstawie zebranych, dostępnych statystyk publicznych obliczone zostały wskaźniki, które pozwoliły na określenie poziomu rozwoju społecznego obszarów miasta Września i wsi położonych na terenie Gminy Września w takich sferach rozwojowych jak sfera społeczna, gospodarcza i techniczna. Za rok podstawowy dla większości analiz przyjęto rok 2015, w pojedynczych przypadkach, z uwagi na dostępność, zastosowano dane możliwie aktualne. W analizach dynamiki za rok bazowy przyjęto rok 2010. Poniżej przedstawiono pełny zestaw wskaźników w podziale na strefy tematyczne.

Sfera społeczna ⁹	Sfera gospodarcza	Sfera techniczna
<ul style="list-style-type: none"> • Dynamika ludności 2015/2010 na 100 mieszkańców w 2010 r. • Dynamika ludności w wieku przedprodukcyjnym 2015/2010 na 100 mieszkańców w 2010 r. • Dynamika ludności w wieku poprodukcyjnym w 2015/2010 na 100 mieszkańców w 2010 r. • Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2015 r. • Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2015 r. • Odsetek osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2015 – TYLKO CZĘŚĆ WIEJSKA • Odsetek osób długotrwale bezrobotnych na 100 osób bezrobotnych ogółem 2015 – TYLKO CZĘŚĆ WIEJSKA • Dynamika bezrobocia 2015/2010 na 100 bezrobotnych w 2010 – TYLKO CZĘŚĆ WIEJSKA • Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2015 – TYLKO CZĘŚĆ MIEJSKA • Frekwencja w wyborach samorządowych 2014; • Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w 2015 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym • Podatek należny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym; • Dynamika podatku należnego 2015/2008 	<ul style="list-style-type: none"> • Odsetek budynków bez przyłączy kanalizacyjnych

⁹ Zestaw wskaźników dla części miejskiej i części wiejskiej różni się zakresem z uwagi na niemożność uzyskania danych o stopniu szczegółowości niezbędnym do wykonania poprawnych analiz – w przypadku danych o bezrobociu podziału na ulice miasta, w przypadku opieki społecznej danych dla poszczególnych miejscowości.

Etap II Standaryzacja wskaźników

Standaryzacja wskaźników polega na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla wszystkich jednostek statystycznych i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Poniżej przedstawione zostały wzory działań matematycznych niezbędnych dla wyliczenia wskaźników wystandaryzowanych.

Wzór na obliczenie średniej arytmetycznej, gdzie $\bar{x}$ oznacza średnią arytmetyczną, n – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

Wzór na obliczenie odchylenia standardowego populacji, gdzie: σ oznacza odchylenie standardowe, $\bar{x}$ – średnią arytmetyczną, N – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}{N}}$$

Wzór na obliczenie wskaźnika wystandaryzowanego - z , gdzie σ oznacza odchylenie standardowe, $\bar{x}$ – średnią arytmetyczną, x – wartość zmiennej niewystandaryzowanej

$$z = \frac{x - \bar{x}}{\sigma}$$

Dodatkowo w zależności od charakteru wskaźnika przypisano im znak ujemny (-) lub dodatni (+) wskazując na typ danej zmiennej:

- Stymulanty – oznaczono znakiem dodatnim, gdyż wzrost wartości zmiennej objaśniającej (danego wskaźnika) prowadzi do wzrostu zmiennej objaśnianej (indeksu zbiorczego, rozumianego jako ogólny poziom degradacji obszaru);
- Destymulanty – oznaczono znakiem ujemnym, ponieważ wzrost wartości zmiennej objaśniającej (wskaźnika) prowadzi do spadku zmiennej objaśnianej (indeksu zbiorczego, co oznacza wyższy poziom rozwoju obszaru)

Zabieg określenia stymulant i destymulant jest niezbędny do późniejszego utworzeniu indeksu zbiorczego.

Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnią dla miasta i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Przejście odchylenia od średniej do wartości dodatniej wskazuje, które obszary odznaczają się wskaźnikiem degradacji wyższym od średniej dla miasta lub obszaru wiejskiego gminy. Z kolei wartości ujemne odchylenia ukazują obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu ze średnią dla miasta lub obszaru wiejskiego gminy odznaczają się mniejszym natężeniem.

Etap III Wynik delimitacji – stworzenie i analiza indeksu zbiorczego (wskaźnika sumarycznego)

Standaryzacja wskaźników umożliwia wykonanie bardziej pogłębionych analiz, poprzez zsumowanie wskaźników. Zabieg ten umożliwia utworzenie indeksu zbiorczego (wskaźnika sumarycznego), który pozwala na ocenę i porównanie stopnia natężenia zjawisk kryzysowych na poszczególnych obszarach gminy. W ten sposób powstaje ranking jednostek statystycznych, będący podstawą dla wytypowania obszaru/obszarów gminy o najwyższym natężeniu zjawisk problemowych.

Wzór na obliczenie wskaźnika sumarycznego (indeksu zbiorczego) – WS, gdzie z_i oznacza wartości zmiennych wystandaryzowanych, w_i – wartość wagi przypisanej danej zmiennej (-1 dla destymulanty; +1 dla stymulanty)

$$WS = \sum_{i=1}^n z_i \times w_i$$

Obszar będzie mógł zostać uznany jako obszar zdegradowany, jeśli indeks zbiorczy dla danego obszaru będzie osiągał wartości najwyższe, co jest równoznaczne z najwyższym stopniem jego degradacji w skali miasta.

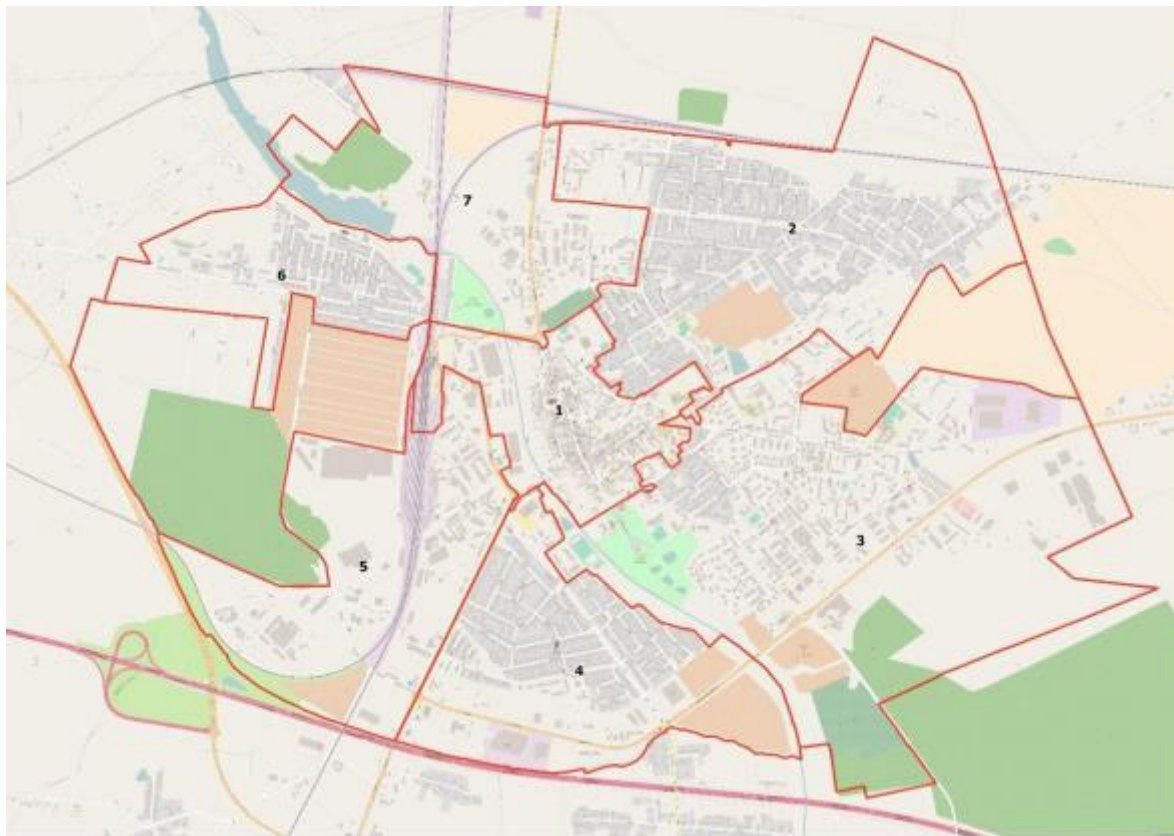
W analizach dla poszczególnych sfer tematycznych posłużono się także cząstkowymi wskaźnikami sumarycznymi, które oznaczają sumę wystandaryzowanych wskaźników dla danej sfery. Oznacza to, iż suma wszystkich wskaźników cząstkowych jest równa indeksowi zbiorczemu ($WS_i = WS_s + WS_g + WS_t$).

Przedstawiona analiza, z uwagi na naturalne różnice funkcjonalne występujące pomiędzy obszarem miasta a obszarem wiejskim gminy, została wykonana odrębnie dla obszarów wyznaczonych w granicach Wrześni i odrębnie dla miejscowości położonych na terenie wiejskim gminy.

PRZYJĘTY PODZIAŁ NA JEDNOSTKI STATYSTYCZNE

Miasto Września zostało podzielone na 7 obszarów, których granice zostały wyznaczone w oparciu o strefy funkcjonalne zabudowy. Z analizy obszaru miasta wyłączone zostały pola i nieużytki położone przy wschodnich i zachodnich granicach gminy, a także obszar Nr 5 z uwagi na jego przemysłowy charakter i związany z tym niski poziom zaludnienia.

Mapa 4. Podział obszaru miasta na jednostki statystyczne wykorzystane na potrzeby przeprowadzenia badania delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Jednostkami statystycznymi użytymi na potrzeby analizy części wiejskiej gminy były miejscowości: Bardo łącznie z Grzymistawicami¹⁰, Białężyce, Bierzgin, Bierzglinek, Dębina, Chocicza Mała, Chocicza Wielka, Chociczka łącznie z Żernikami, Chwalibogowo, Gonice, Goniczki, Gozdowo łącznie z Gozdowem-Młyn, Grzybowo, Gulczewo łącznie z Gulczewkiem, Gutowo Małe, Gutowo Wielkie, Kaczanowo, Kleparz, Marzenin łącznie z Kawęczynem, Nadarzyce, Neryngowo, Noskowo łącznie z Radomicami i Strzyżewem, Nowa Wieś Królewska, Nowy Folwark, Obłaczkowo, Osowo, Ostrowo Szlacheckie, Otoczna łącznie z Broniszewem, Przyborki, Psary Małe, Psary Polskie, Psary Wielkie, Sędziwojowo, Słomowo łącznie z Słomówkiem, Sobiesierne, Sokołowo, Sołeczno, Stanisławowo, Węgierki, Wódki.

Mapa 5. Rozmieszczenie przestrzenne wsi wykorzystanych na potrzeby przeprowadzenia badania delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

¹⁰ Część z miejscowości była dołączana do sąsiadujących jednostek, z uwagi na niski poziom zaludnienia.

W granicach wyznaczonego zgodnie z przyjętą metodyką obszaru zdegradowanego, w rejonach cechujących się najwyższym natężeniem problemów natury społecznej, a także problemami natury gospodarczej oraz technicznej, określony zostanie obszar rewitalizacji.

Na kolejnych stronach przedstawione zostały wyniki przeprowadzonej analizy wskaźnikowej w podziale na poszczególne sfery tematyczne.

ANALIZA DANYCH STATYSTYCZNYCH. ANALIZA WSKAŹNIKOWA

SFERA SPOŁECZNA

OBSZAR MIEJSKI - WRZEŚNIA

Rejonami miasta o statystycznie najmniej korzystnej sytuacji społecznej są obszar Nr 1 obejmujący centrum miasta oraz obszar Nr 3, graniczący od południa z rejonem śródmieścia. Obszary te wykazywały przekroczenia średniej dla większości analizowanych wskaźników, co również znalazło swoje odzwierciedlenie w zdecydowanie najwyższych poziomach wskaźnika sumarycznego dla sfery społecznej. Obszary te cechują się najwyższym poziomem udziału rodzin korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Wskaźnik ten stanowi jeden z najbardziej istotnych mierników rozwoju społecznego obrazuje poziom zagrożenia wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego wśród mieszkańców. Występowanie negatywnych zjawisk społecznych na obszarach Nr 1 i Nr 3 przekłada się na niskie zaangażowanie obywatelskie mieszkańców (najniższy poziom frekwencji w wyborach samorządowych), czy też relatywnie wysoki poziom przestępczości – szczególnie odczuwalny na obszarze centrum miasta (obszar nr 1). Obszary te posiadają także najwyższą ujemną dynamikę liczby mieszkańców w latach 2010-2015, która wynika z jednej strony z przyczyn naturalnych, z drugiej zaś jest spowodowana występowaniem zjawiska suburbanizacji, związanego ze słabnącą atrakcyjnością osiedleńczą obszarów położonych w centrach miast, czy też obszarów o zabudowie blokowej, powstałe przed 1989 r. i odpływu mieszkańców na osiedla jednorodzinne położone na obrzeżach miasta. Sytuacja demograficzna tych obszarów pod względem struktury wiekowej ich mieszkańców, również wykazuje negatywne tendencje. Jest to widoczne szczególnie na obszarze Nr 3, gdzie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym zdecydowanie przekracza liczbę ludności w wieku do 18 roku życia, a dynamika liczby ludności w wieku poprodukcyjnym wykazuje znaczne przyrosty. Na obszarze Nr 1 sytuacja jest bardziej korzystna, jednak najwyższy spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy wzroście ludności w wieku poprodukcyjnym wskazuje na wysoce negatywną tendencję.

Obszarami, które cechowały się przeciętną na tle miasta sytuacją społeczną, gdzie większość parametrów była zbliżona do wartości średniej były obszary Nr 4 i Nr 6. Niekorzystną sytuację społeczną lub demograficzną przedstawia obszar Nr 4 (wysoki poziom osób korzystających z pomocy społecznej) oraz obszar Nr 6 (relatywnie wysoki ubytek mieszkańców w latach 2010-2015).

Rejonem miasta, który wykazywał zdecydowanie najbardziej korzystną sytuację w sferze społecznej była północna część Wrześni, którą tworzą obszar Nr 7 i obszar Nr 2. Wskazany rejon stanowi w znacznej mierze osiedla jednorodzinne, a także nowe osiedla blokowe, które w ostatnich latach cieszą się popularnością osiedleńczą, o czym świadczy dodatnia dynamika liczby ludności na tych obszarach. Obszary te cechują się także relatywnie młodą strukturą demograficzną, udział ludności w wieku przedprodukcyjnym zdecydowanie przekracza liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym. Ponadto na obszarze Nr 7 obserwowany jest bardzo wysoki przyrost dzieci

i młodzieży w stosunku do ludności – w okresie 2010/2015 ludność w wieku przedprodukcyjnym wzrosła o ponad ¼, co świadczy o wysokim potencjale demograficznym.

Tabela 6. Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz wskaźnika sumarycznego dla sfery społecznej - obszar miejski

Obszar	Dynamika ludności 2015/2010 na 100 mieszkańców w 2010	Dynamika ludności w wieku przedprodukcyjnym 2015/2010 na 100 mieszkańców w 2010	Dynamika ludności w wieku poprodukcyjnym 2015/2010 na 100 mieszkańców w 2010	Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2015	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2015	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2015	Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w 2015	Frekwencja w wyborach samorządowych 2014	Wskaźnik sumaryczny dla sfery społecznej - Ws
1	-8,51	-16,67	6,41	19,06	18,53	6,54	43,38	31,52	10,11
2	2,82	-2,20	21,18	20,76	17,04	1,31	7,66	42,51	-4,39
3	-1,88	-2,09	25,50	16,40	25,50	2,05	14,04	38,28	2,05
4	-2,47	-0,98	23,97	21,20	22,43	1,41	19,25	39,39	0,10
6	-1,63	-3,80	59,44	21,03	14,90	1,82	12,46	40,22	-0,48
7	22,77	27,41	52,91	27,12	9,42	1,21	18,25	38,43	-7,38
ŚREDNIA	1,85	0,28	31,57	20,93	17,97	2,39	19,17	38,39	

OBSZAR WIEJSKI

Na obszarze wiejskim gminy rejonami o zdecydowanie najmniej korzystnej sytuacji społecznej są miejscowości Gonice, Chocicza Mała, Wódki, Stanisławowo oraz Chocicza Wielka, które wykazywały przekroczenia średniej dla obszarów wiejskich dla większości analizowanych wskaźników społecznych. Obszary te cechowały się bardzo wysokim poziomem bezrobocia wśród mieszkańców, w tym szczególnie bezrobocia długotrwałego, stanowiącego główny czynnik warunkujący poziom rozwoju społecznego. Bezrobocie długotrwałe jest wysoce niekorzystne społecznie, wpływa bowiem zarówno na warunki bytowe rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie finansowe od transferów z pomocy społecznej), jak i na kondycję psychologiczną i społeczną osoby pozostającej bez pracy (pojawienie się apatii, zniechęcenia, zanik posiadanych kwalifikacji i ich niedostosowanie do zmieniających się w wykonywanym zawodzie technologii i standardów). Czynniki te pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego, często prowadząc do pojawienia się zjawisk niekorzystnych społecznie: patologii, zatrudnienia w „szarej strefie” czy bezdomności. Pośrednio świadczą o tym wysokie wskaźniki przestępczości (Gonice, Chocicza Mała, Wódki, Chocicza Wielka) czy też niskiego poziomu zaangażowania obywatelskiego mierzonego poziomem frekwencji w wyborach samorządowych (Gonice, Chocicza Mała, Chocicza Wielka).

Brak zainteresowania życiem publicznym znacznej części mieszkańców oraz brakiem przekonania o możliwości pośredniego kreowania zmiany poziomu życia w gminie i własnej miejscowości dzięki demokratycznym wyborom własnych przedstawicieli do organów samorządu lokalnego może wynikać z poczucia rezygnacji i wykluczenia wśród mieszkańców wykazujących zachowania dysfunkcyjne lub nieradzących sobie w życiu zawodowym i społecznym.

Innymi miejscowościami, które wykazywały znaczne problemy natury społecznej, szczególnie w zakresie parametrów demograficznych, ale także wskaźników bezrobocia są: Goniczki, Ostrowo Szlacheckie, Gulczewo, Gulczewko, Sokołowo, Psary Małe oraz Białężyce.

Obszarami wiejskimi o najlepszej sytuacji społecznej są miejscowości: Chociczka, Żerniki, Nowy Folwark, Słomowo oraz Słomówko, a także Psary Polskie. Obszary te położone w bliskiej

odległości od zachodnich granic Wrześni, w otulinie lasów i pobliżu dróg krajowych Nr 15 i Nr 92 tworzą zaplecze funkcjonalne miasta i w ostatnich latach podlegają intensywnemu zjawisku suburbanizacji, co znajduje potwierdzenie w bardzo wysokich wskaźnikach dynamiki zmian liczby ludności na tle innych miejscowości i stabilnej strukturze wiekowej. Z uwagi, iż w znacznej mierze osobami migrującymi na tereny wiejskie są rodziny należące do klasy średniej, obszary te cechują się wysoce korzystnymi wskaźnikami dotyczącymi bezrobocia.

Tabela 7. Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz wskaźnika sumarycznego dla sfery społecznej - obszar wiejski

Obszar	Dynamika ludności 2015/2010 na 100 mieszkańców w 2010	Dynamika ludności w wieku przedprodukcyjnym 2015/2010 na 100 mieszkańców w 2010	Dynamika ludności w wieku poprodukcyjnym 2015/2010 na 100 mieszkańców w 2010	Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2015	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2015	Odsetek osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2015	Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w 2015	Frekwencja w wyborach samorządowych 2014	Odsetek osób długotrwale bezrobotnych na 100 osób bezrobotnych ogółem 2015	Dynamika bezrobocia 2015/2010 na 100 bezrobotnych w 2010	Wskaźnik sumaryczny dla sfery społecznej - WSs
Bardo, Grzymistawice	-2,83	-14,71	26,09	24,17	12,08	3,27	6,25	32,03	40,00	-58,33	-1,31
Białeżyce	-2,29	-5,49	20,59	25,22	12,02	5,14	8,80	23,26	63,64	-56,00	2,06
Bierzglin	-1,54	2,80	18,00	24,61	13,20	8,27	2,24	30,25	52,17	-25,81	0,07
Bierzglinek, Dębina	3,36	-3,17	20,47	22,56	15,24	2,62	2,96	38,07	50,00	-31,25	-2,70
Chocicza Mała	-4,46	-12,90	20,00	18,00	12,00	9,52	13,33	23,26	60,00	-28,57	8,60
Chocicza Wielka	9,23	-6,90	25,00	19,01	14,08	12,63	7,04	23,26	50,00	0,00	6,79
Chociczka, Żerniki	4,02	0,00	-21,05	24,86	8,29	2,07	0,00	33,51	40,00	0,00	-7,13
Chwalibogowo	-1,49	3,43	35,80	24,83	15,09	5,94	2,74	32,03	50,00	-44,68	-0,59
Gonice	-11,35	-22,50	46,15	24,80	15,20	8,00	24,00	30,25	33,33	-25,00	8,81
Goniczki	-11,81	-25,00	3,57	16,54	22,83	3,90	0,00	30,25	33,33	-50,00	4,34
Gozdowo, Gozdowo-Młyn	2,94	3,25	20,00	24,14	13,69	3,82	2,85	33,79	52,00	13,64	-1,02
Grzybowo	-1,19	-5,33	6,67	21,45	14,50	6,13	6,04	36,99	46,15	-13,33	0,11
Gulczewo, Gulczewko	-9,47	-28,13	2,78	19,25	15,48	6,09	4,18	38,19	42,11	11,76	3,95
Gutowo Małe	8,08	11,98	1,14	25,90	12,33	10,99	6,93	36,99	36,73	-10,91	-3,65
Gutowo Wielkie	1,28	-8,00	26,19	23,29	13,42	4,40	7,59	30,07	45,45	-54,17	-0,14
Kaczanowo	3,64	-7,69	18,80	24,56	15,40	5,03	1,95	38,07	41,94	-13,89	-2,34
Kleparz	-1,44	-4,35	-9,09	21,46	14,63	4,58	4,88	36,99	33,33	-40,00	-3,30
Marzenin, Kawęczyn	-6,78	-19,19	22,22	20,23	17,61	3,63	4,37	38,19	25,81	-41,51	0,24
Nadarzyce	13,64	0,00	-28,57	27,00	5,00	11,76	10,00	33,79	25,00	60,00	-3,83
Neryngowo	-0,95	9,09	18,75	23,08	18,27	6,56	0,00	38,07	25,00	-20,00	-3,06
Noskowo, Radomice, Strzyżewo	-9,97	-28,36	-5,36	18,32	20,23	1,45	1,27	38,19	14,29	-22,22	-0,05
Nowa Wieś Królewska	1,22	-1,30	1,69	22,82	18,02	5,58	3,00	38,07	36,36	-35,29	-2,83

Nowy Folwark	18,64	17,95	25,00	28,16	10,20	4,30	6,12	36,93	53,85	-51,85	-8,61
Obłaczkowo	3,04	-2,34	20,99	19,44	15,24	8,10	6,22	38,29	55,88	-17,07	1,79
Osowo	14,58	17,54	-12,50	30,45	12,73	4,00	13,64	38,29	0,00	-28,57	-11,48
Ostrowo Szlacheckie	-11,18	-20,51	75,00	22,96	10,37	7,78	7,41	36,99	28,57	-12,50	4,31
Otoczna, Broniszewo	-4,56	-16,46	0,00	19,70	18,21	2,88	4,48	30,25	41,67	-29,41	2,00
Przyborki	11,78	4,38	6,49	22,48	12,89	5,35	6,29	33,51	59,09	0,00	-1,39
Psary Małe	0,00	-12,35	13,51	21,39	12,65	5,94	13,55	33,51	42,31	-23,53	2,11
Psary Polskie	3,86	3,56	8,67	24,07	16,84	4,72	4,13	36,93	25,93	-34,15	-4,44
Psary Wielkie	3,88	2,94	-6,67	26,12	10,45	9,41	0,00	36,93	75,00	60,00	-0,20
Sędziwojowo	-0,94	6,56	7,14	20,50	14,20	4,83	3,15	30,07	70,00	0,00	1,91
Słomowo, Słomówko	8,85	5,15	28,30	23,02	15,35	2,56	2,26	36,93	42,86	-33,33	-4,35
Sobiesiernie	-1,43	-9,26	31,82	23,67	14,01	3,10	4,83	36,99	50,00	-50,00	-1,53
Sokołowo	-1,92	0,48	18,37	21,69	17,88	7,31	6,17	29,20	37,21	-2,27	3,21
Sołeczno	4,07	4,55	24,14	20,00	15,65	2,70	8,70	33,79	25,00	-63,64	-2,89
Stanisławowo	-6,78	-23,33	63,64	20,91	16,36	13,04	0,00	36,99	44,44	-10,00	7,09
Węgiarki	2,20	0,79	20,78	20,99	15,37	5,19	6,61	30,25	55,00	-42,86	1,09
Wódki	-6,86	-15,79	33,33	16,84	25,26	5,45	10,53	36,99	66,67	-50,00	8,37
ŚREDNIA	0,49	-5,09	16,10	22,53	14,67	5,85	5,76	34,01	42,82	-22,43	

OBSZAR MIEJSKI - WRZEŚNIA

Wskaźnikiem wyjściowym do analizy poziomu rozwoju gospodarczego poszczególnych obszarów jest wskaźnik przedsiębiorczości – liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. Skłonność do podejmowania samozatrudnienia

i prowadzenia działalności gospodarczej pozwala w sposób przybliżony stwierdzić o koniunkturze gospodarczej i warunkach dla prowadzenia działalności na danym obszarze.

Zdecydowanie najwyższy udział osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą widoczny jest w obszarze Nr 1, stanowiącym obszar centrum miasta. Na tym obszarze co piąty mieszkaniec prowadzi własne przedsiębiorstwo. Jest to zjawisko naturalne. Centrum miasta jako obszar gminy koncentrujący funkcje administracyjne, komercyjne, usługowe, edukacyjne czy kulturalne, skupia liczne instytucje i podmioty gospodarcze.

Kolejnym obszarem, który wykazywał przekroczenia średniego poziomu wskaźnika był obszar Nr 6, w ramach którego liczne podmioty gospodarcze koncentrują się wzdłuż ul. Paderewskiego, będącej łącznikiem komunikacyjnym pomiędzy centrum Wrześni, a drogą krajową Nr 92.

Obszarami, które wykazywały przeciętny na tle miasta poziom przedsiębiorczości były obszary Nr 2 i Nr 4. Z kolei najniższy poziom tego parametru cechował obszary Nr 3 i Nr 7 o przeważającej lub znacznej zabudowie blokowej, a tym samym większym zagęszczeniu ludności.

Dopełnieniem diagnozy sfery gospodarczej jest ocena efektywności działania, jak i obecnej sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw mierzona wysokością należnego podatku dochodowego od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na osoby w wieku produkcyjnym oraz dynamiką wysokości tego podatku w latach 2008-2015.

Obszar o najniższym poziomie przedsiębiorczości (Nr 3) wykazywał równocześnie relatywnie najtrudniejszą sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw – średni poziom dochodów uzyskiwanych przez podmioty gospodarcze był na drugim najniższym poziomie w mieście, a dynamika osiągała najniższy poziom zdecydowanie odstając od innych obszarów miasta. Obszar Nr 3 cechuje się licznymi problemami natury społecznej, brakiem odpowiedniego zaplecza gospodarczego, które stymulowałoby lokalny rynek pracy, jak i zabezpieczało potrzeby mieszkańców poprzez oferowanie odpowiednich usług, prowadzi do dalszej degradacji obszaru. Konieczne jest zatem podjęcie działań służących stymulowaniu rozwoju przedsiębiorczości na tym obszarze, zarówno w zakresie wsparcia osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą, jak i w zakresie tworzenia sprzyjających warunków infrastrukturalnych i profesjonalnego doradztwa gospodarczego dla już działających podmiotów.

Drugi z obszarów o relatywnie niskim poziomie przedsiębiorczości (Nr 7) również osiągał wartość wskaźnika należnego podatku dochodowego w przeliczeniu na mieszkańca na poziomie niższym niż średnia dla miasta, co wskazuje na słaby poziom rozwoju zlokalizowanych na nim przedsiębiorstw. Obszar ten wykazywał jednak najszybsze tempo rozwoju gospodarczego – w okresie 2010/2015 poziom podatku należnego od lokalnych przedsiębiorstw wzrósł bowiem dwukrotnie, co pozwala prognozować dalszą poprawę sytuacji w sferze gospodarczej na tym obszarze.

Obszar centrum miasta (Nr 1) skupiający relatywnie najwyższą liczbę podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne osiągał najniższy poziom podatków dochodowych, co wskazuje na niską dochodowość tych podmiotów. Za czynnik niepokojący należy

uznać fakt, iż dynamika podatku w ostatnich latach na tym obszarze, mimo że dodatnia, kształtowała się wyraźnie poniżej średniej dla miasta. Świadczy to o przewadze mikro i małych przedsiębiorstw działających w branży podstawowych usług i niewielkich podmiotów komercyjnych, które nie generują znacznych dochodów i nie wykazują skłonności do innowacji i wprowadzania rozwiązań technologicznych i organizacyjnych znacznie zwiększających ich efektywność. Jest to cecha charakterystyczna obszarów śródmiejskich wielu polskich miast. Analiza tych wskaźników powoduje, że stan rozwoju gospodarczego centrum miasta należy ostatecznie uznać za niezadowalający i wymagający wsparcia, tym bardziej, iż obszar ten zmagają się ze znaczącymi problemami natury społecznej.

Zdecydowanie najlepsza sytuacja gospodarcza widoczna jest na obszarze Nr 6. Obszar ten cechuje nie tylko wysoki poziom przedsiębiorczości, ale także najwyższa efektywność ekonomiczna podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne mierzona wysokością średniego podatku dochodowego. Dynamika podatku należnego na tym obszarze była nieznacznie niższa niż średnia dla miasta i wynosiła 51%.

Obszarami miasta o przeciętnym poziomie rozwoju w sferze gospodarczej, które wykazywały korzystne poziomy wskaźników gospodarczych, nieznacznie odbiegających od wartości średnich były obszary Nr 2 i Nr 4, stanowiące osiedla o zabudowie jednorodzinnej położone w części północnej i południowej miasta.

Tabela 8. Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz wskaźnika sumarycznego dla sfery gospodarczej - obszar miejski

Obszar	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	Dynamika podatku należnego 2015/2008	Podatek należny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym	Wskaźnik sumaryczny dla sfery gospodarczej - WSg
1	21,35	38%	2576,54	0,23
2	14,29	62%	5180,06	-0,82
3	11,02	29%	3484,37	2,82
4	13,54	48%	4817,88	0,25
6	15,40	51%	6236,15	-1,59
7	11,50	112%	4044,32	-0,89
ŚREDNIA	14,52	57%	4389,89	

OBSZAR WIEJSKI

Działalność podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich z uwagi na naturalną charakterystykę funkcjonalną tych obszarów jest zdecydowanie niższa aniżeli na terenie miasta. Obszarami cechującymi się najwyższym poziomem rozwoju gospodarczego były miejscowości: Gutowo Małe, Osowo, Nowy Folwark, Przyborki, Psary Małe, Grzybowo, Gutowo Wielkie oraz Gonice.

O wysokiej pozycji tych obszarów zdecydowały bowiem zarówno wysokie wskaźniki przedsiębiorczości, jak i wysoki poziom efektywności dochodowej mierzony wysokością podatku przypadającą na 1 przedsiębiorcę wraz z dynamiką tego podatku. Przewagą tych obszarów jest ich położenie przy granicy miasta, w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych (A2, DK Nr 15, DK Nr 92), co przekłada się na ich atrakcyjność inwestycyjną. Ponadto ważny czynnik stanowi osiedlanie się na

tych terenach nowych mieszkańców będących przedstawicielami klasy średniej i wyższej, którzy prowadzą działalność gospodarczą lub wykonują prace w ramach tzw. „wolnych zawodów”, osiągając wysokie przychody i zawiązują średnią w przeliczeniu na mieszkańca.

Obszarami o najmniej rozwiniętej gospodarce są miejscowości: Gulczewo - Gulczewko, Wódki, Otoczna- Broniszewo, Sędziwojewo, Gozdowo - Gozdowo-Młyn, Noskowo wraz z Radomicami i Strzyżewem, Neryngowo, Chociczka - Żerniki, Chociczka Mała, Goniczki, położone w większości w znacznym oddaleniu od miasta i szlaków komunikacyjnych o znaczeniu ponadlokalnym, co zmniejsza ich atrakcyjność inwestycyjną. Tereny te stanowią także obszary z przewagą gleb o relatywnie wysokiej klasie bonitacyjnej i infrastrukturze przetwórstwa rolno-spożywczego (np. Gulczewo), co determinuje rozwój funkcji rolniczej na tych terenach.

Wyjątek stanowi Chocicza Mała, na terenie której znajduje się Wrzesińska Strefa Aktywności Gospodarczej, stanowiąca zasób wolnych, uzbrojonych terenów inwestycyjnych gminy, objętych przywilejami Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Obecność dużego zakładu produkcyjnego firmy Volkswagen Poznań sp. z o.o. podwyższa atrakcyjność tego terenu, przyciągając nowych inwestorów i kooperantów z branży automotive, co przekłada się na stopniową zmianę charakteru miejscowości i rozwój funkcji produkcyjno-gospodarczej.

Tabela 9. Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz wskaźnika sumarycznego dla sfery gospodarczej - obszar wiejski

Obszar	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	Dynamika podatku należnego 2015/2008	Podatek należny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym	Wskaźnik sumaryczny dla sfery gospodarczej - WSg
Bardo, Grzymisławice	2,61	110%	401,89	1,75
Białężyce	9,35	64%	2470,75	-1,07
Bierzglin	2,88	56%	1876,87	1,09
Bierzglinek, Dębina	6,72	88%	2020,02	-0,42
Chocicza Mała	2,86	47%	1160,71	1,96
Chocicza Wielka	8,42	29%	1296,97	0,89
Chociczka, Żerniki	0,83	80%	795,81	2,24
Chwalibogowo	3,65	39%	1530,92	1,55
Gonice	9,33	73%	3242,53	-1,97
Goniczki	1,30	50%	1385,82	2,02
Gozdowo, Gozdowo-Młyn	2,29	68%	693,20	2,21
Grzybowo	11,32	119%	2370,64	-2,30
Gulczewo, Gulczewko	1,28	34%	665,02	3,02
Gutowo Małe	16,14	163%	3416,57	-5,13
Gutowo Wielkie	10,80	120%	2239,74	-2,06
Kaczanowo	8,28	110%	2332,86	-1,44
Kleparz	3,05	141%	1126,50	0,40
Marzenin, Kawęczyn	2,93	82%	893,90	1,64
Nadarzyce	4,41	123%	937,28	0,60
Neryngowo	0,00	35%	1455,66	2,48
Noskowo, Radomice, Strzyżewo	1,45	69%	446,95	2,62
Nowa Wieś Królewska	6,60	133%	1064,29	-0,17
Nowy Folwark	11,26	134%	4491,97	-4,65
Obłaczkowo	7,62	57%	2988,90	-1,08
Osowo	10,40	300%	2018,10	-4,71
Ostrowo Szlacheckie	1,11	94%	1527,81	1,20

Otoczna, Broniszewo	1,68	41%	757,05	2,72
Przyborki	14,84	106%	4084,57	-4,58
Psary Małe	18,72	6%	3333,93	-3,04
Psary Polskie	10,49	38%	2805,26	-1,22
Psary Wielkie	0,00	235%	1508,86	-0,84
Sędziwojowo	7,25	-50%	1123,34	2,63
Słomowo, Słomówko	5,86	90%	1257,11	0,50
Sobiesiernie	8,53	130%	1124,89	-0,61
Sokołowo	5,61	67%	2145,91	0,04
Sołęczno	6,76	107%	1979,78	-0,71
Stanisławowo	4,35	115%	631,78	1,06
Węgierki	8,31	34%	1690,76	0,44
Wódki	1,82	7%	1063,35	2,94
ŚREDNIA	6,18	0,86	1752,78	

SFERA TECHNICZNA

OBZAR MIEJSKI - WRZEŚNIA

W ramach sfery technicznej analizie poddane zostały parametry dotyczące dostępu mieszkańców do sieci kanalizacyjnej, mierzone udziałem budynków nieposiadających przyłącza do infrastruktury sieciowej.

Najwyższy poziom zabezpieczenia potrzeb mieszkańców w sferze technicznej cechował obszar Nr 1 (centrum miasta), który wykazywał niemal pełny poziom skanalizowania (ponad 98%). Innymi obszarami o relatywnie dobrej sytuacji w zakresie zabezpieczenia usług kanalizacyjnych były obszary Nr 3, Nr 4 oraz Nr 6, na terenie których nie więcej niż 5% budynków nie posiadało dostępu do kanalizacji.

Największe trudności w bieżącym funkcjonowaniu dotyczą mieszkańców północnej części miasta (obszar Nr 2 i obszar nr 7). Szczególnie mieszkańcy obszaru Nr 7 posiadają wysoce ograniczony dostęp do infrastruktury sieci kanalizacyjnej – co czwarty budynek nie posiada bowiem przyłącza do sieci, co wymusza stosowanie alternatywnych rozwiązań jak zbiorniki asenizacyjne czy oczyszczalnie przydomowe. Wyraźnie niższy poziom skanalizowania tej części miasta wynika z wysokiego tempa urbanizacji wolnych terenów pod zabudowę mieszkaniową położonych w tej części miasta oraz relatywnie większego rozproszenia zabudowy, co wiąże się z trudnościami przestrzennymi i ekonomicznymi dostosowania tempa rozwoju sieci do tempa wzrostu potrzeb w tym zakresie.

Tabela 10. Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz wskaźnika sumarycznego dla sfery technicznej - obszar miejski

Obszar	Odsetek budynków bez przyłączy kanalizacyjnych	Wskaźnik sumaryczny dla sfery technicznej - WSt
1	1,73	-0,80
2	6,25	-0,24
3	4,63	-0,44
4	4,71	-0,43
6	5,73	-0,30
7	25,86	2,20
ŚREDNIA	8,15	

OBSZAR WIEJSKI

Wskaźnik skanalizowania użyty do oceny poziomu rozwoju w sferze technicznej, z uwagi na charakterystykę obszarów wiejskich prezentuje się zdecydowanie poniżej poziomów osiąganych na terenie miasta. Tereny wiejskie z uwagi na znaczne rozproszenie zabudowy posiadają ograniczone możliwości rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej, dlatego też 27 spośród 39 analizowanych miejscowości nie posiada budynków przyłączonych do sieci kanalizacyjnej. Na pozostałych obszarach poziom skanalizowania jest wysoce zróżnicowany.

Poziom wskaźnika w wyraźny sposób jest uzależniony od położenia i struktury przestrzennej wsi. Zdecydowaną przewagę w tym zakresie wykazują miejscowości o zwartej zabudowie położone w niewielkiej odległości od miasta. Miejscowościami o najwyższym poziomie skanalizowania, w których co najmniej połowa budynków posiada przyłącze do sieci kanalizacyjnej są: Obłaczkowo, Białężyce, Sokołowo, Chwalibogowo, Psary Polskie.

Innymi miejscowościami, które posiadają sieć kanalizacyjną, ale których poziom skanalizowania jest wyraźnie niższy aniżeli uprzednio wymienione są: Przyborki, Nowy Folwark, Chocicza Wielka, Chocicza Mała, Gutowo Małe, Słomowo łącznie ze Słomówkiem. Pozostałe miejscowości nie posiadają rozwiniętej sieci kanalizacyjnej na swoim terenie.

Tabela 11. Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz wskaźnika sumarycznego dla sfery technicznej – obszar wiejski

Obszar	Odsetek budynków bez przyłączy kanalizacyjnych	Wskaźnik sumaryczny dla sfery technicznej - WSt
Bardo, Grzymistawice	1,00	0,41
Białężyce	0,20	-2,89
Bierzglin	1,00	0,41
Bierzglinek, Dębina	1,00	0,41
Chocicza Mała	0,97	0,29
Chocicza Wielka	0,95	0,21
Chociczka, Żerniki	1,00	0,41
Chwalibogowo	0,27	-2,62
Gonice	1,00	0,41
Goniczki	1,00	0,41
Gozdowo, Gozdowo-Młyn	1,00	0,41
Grzybowo	1,00	0,41
Gulczewo, Gulczewko	1,00	0,41
Gutowo Małe	0,96	0,25
Gutowo Wielkie	1,00	0,41
Kaczanowo	1,00	0,41
Kleparz	1,00	0,41
Marzenin, Kawęczyn	1,00	0,41
Nadarzyce	1,00	0,41
Neryngowo	1,00	0,41
Noskowo, Radomice, Strzyżewo	1,00	0,41
Nowa Wieś Królewska	1,00	0,41
Nowy Folwark	0,98	0,31
Obłaczkowo	0,19	-2,94
Osowo	1,00	0,41
Ostrowo Szlacheckie	1,00	0,41
Otoczna, Broniszewo	1,00	0,41
Przyborki	0,86	-0,16
Psary Małe	1,00	0,39
Psary Polskie	0,52	-1,56
Psary Wielkie	1,00	0,41

Sędziwojowo	1,00	0,41
Słomowo, Słomówko	0,98	0,31
Sobiesiernie	1,00	0,41
Sokołowo	0,23	-2,75
Sołeczno	1,00	0,41
Stanisławowo	1,00	0,41
Węgierki	1,00	0,41
Wódki	1,00	0,41
ŚREDNIA	0,90	

PODSUMOWANIE DELIMITACJI – WYBÓR OBSZARU ZDEGRADOWANEGO ORAZ OBSZARU REWITALIZACJI

Z uwagi na odmienną charakterystykę funkcjonalną obszarów wiejskich oraz obszarów miejskich obszar zdegradowany Gminy Września składa się z podobszarów stanowiących zarówno obszary statystyczne położone w granicach miasta, jak i obszarów obejmujących zamieszkałe tereny miejscowości położonych w części gmin o charakterze wiejskim, które w przeprowadzonej analizie wskaźnikowej osiągnęły najwyższy poziom koncentracji zjawisk problemowych.

Zsumowanie wystandaryzowanych wskaźników delimitacyjnych umożliwiło stworzenie indeksu zbiorczego, na podstawie którego wykonany został ranking obszarów miasta oraz ranking miejscowości, wskazujący poziom natężenia zjawisk kryzysowych w poszczególnych obszarach w sferach: społecznej, gospodarczej i technicznej. Obszary o wartościach najwyższych stanowią obszary o najwyższym poziomie degradacji, tzn. o natężeniu problemów znacznie przekraczających przeciętny poziom dla miasta i obszarów wiejskich gminy. Wyniki indeksu zbiorczego, zostały przedstawione w poniższych tabelach.

Tabela 12. Wynik delimitacji dla obszaru miejskiego - podsumowanie wyników wskaźników sumarycznych (indeks zbiorczy)

Obszar	WSKAŹNIK SUMARYCZNY			
	Sfera społeczna (WSs)	Sfera gospodarcza (WSg)	Sfera techniczna (WSt)	Indeks zbiorczy (WSi)
1	10,11	0,23	-0,80	9,54
3	2,05	2,82	-0,44	4,43
4	0,10	0,25	-0,43	-0,08
6	-0,48	-1,59	-0,30	-2,37
2	-4,39	-0,82	-0,24	-5,45
7	-7,38	-0,89	2,20	-6,07

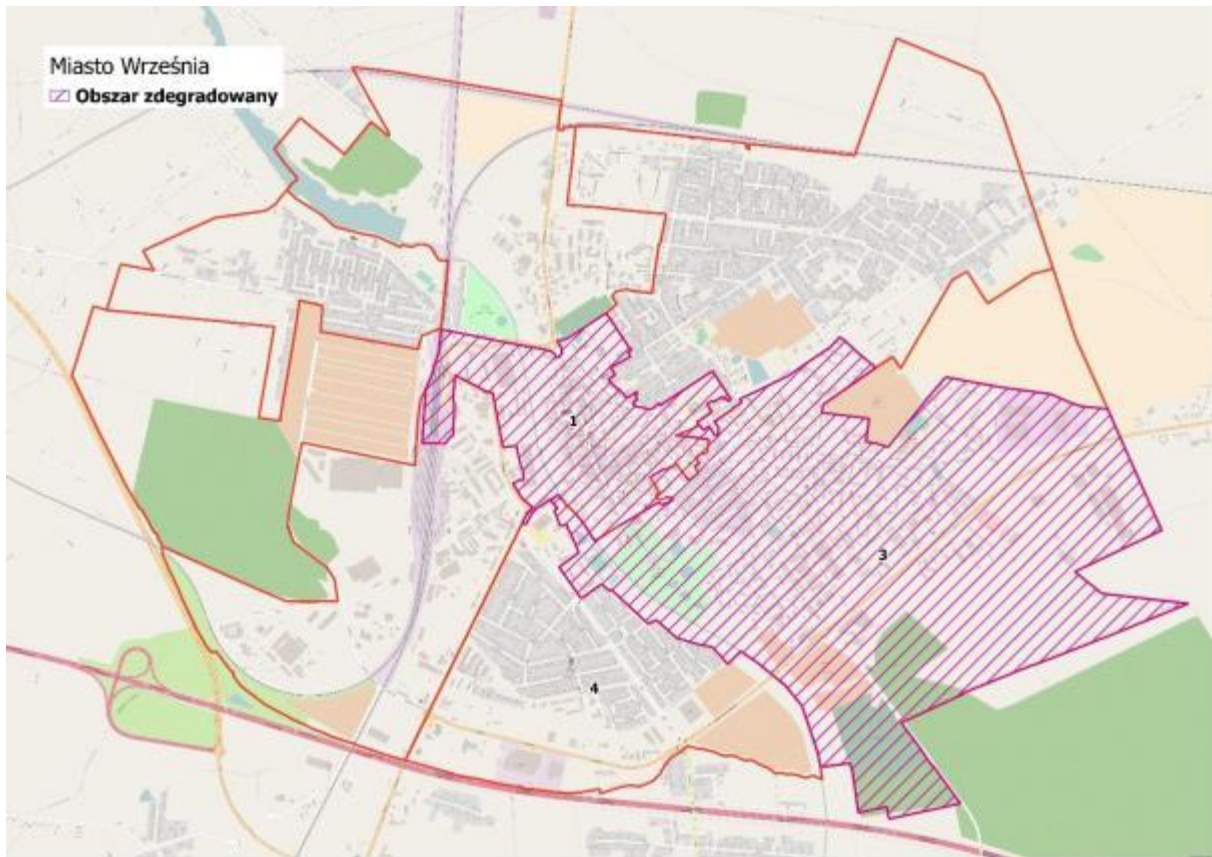
Tabela 13. Wynik delimitacji dla obszaru wiejskiego - podsumowanie wyników wskaźników sumarycznych (indeks zbiorczy)

Obszar	WSKAŹNIK SUMARYCZNY			
	Sfera społeczna (WSs)	Sfera gospodarcza (WSg)	Sfera techniczna (WSt)	Indeks zbiorczy (WSi)
Wódki	8,37	2,94	0,41	11,73
Chocicza Mała	8,60	1,96	0,29	10,85
Stanisławowo	7,09	1,06	0,41	8,56
Chocicza Wielka	6,79	0,89	0,21	7,89
Gulczewo, Gulczewko	3,95	3,02	0,41	7,39
Gonice	8,81	-1,97	0,41	7,24
Goniczki	4,34	2,02	0,41	6,78
Ostrowo Szlacheckie	4,31	1,20	0,41	5,92
Otoczna, Broniszewo	2,00	2,72	0,41	5,13
Sędziwojewo	1,91	2,63	0,41	4,96
Noskowo, Radomice, Strzyżewo	-0,05	2,62	0,41	2,98
Marzenin, Kawęczyn	0,24	1,64	0,41	2,28
Węgierki	1,09	0,44	0,41	1,94
Gozdowo, Gozdowo-Młyn	-1,02	2,21	0,41	1,61
Bierzglin	0,07	1,09	0,41	1,57
Bardo, Grzymistawice	-1,31	1,75	0,41	0,85
Sokołowo	3,21	0,04	-2,75	0,50
Neryngowo	-3,06	2,48	0,41	-0,16
Psary Małe	2,11	-3,04	0,39	-0,54
Psary Wielkie	-0,20	-0,84	0,41	-0,63
Chwalibogowo	-0,59	1,55	-2,62	-1,67
Sobiesiernie	-1,53	-0,61	0,41	-1,73
Grzybowo	0,11	-2,30	0,41	-1,78
Gutowo Wielkie	-0,14	-2,06	0,41	-1,79
Białężycze	2,06	-1,07	-2,89	-1,89
Obłączkowo	1,79	-1,08	-2,94	-2,23
Kleparz	-3,30	0,40	0,41	-2,48
Nowa Wieś Królewska	-2,83	-0,17	0,41	-2,59
Bierzglinek, Dębina	-2,70	-0,42	0,41	-2,71
Nadarzyce	-3,83	0,60	0,41	-2,81
Sołeczno	-2,89	-0,71	0,41	-3,18
Kaczanowo	-2,34	-1,44	0,41	-3,36
Słomowo, Słomówko	-4,35	0,50	0,31	-3,54
Chociczka, Żerniki	-7,13	2,24	0,41	-4,48
Przyborki	-1,39	-4,58	-0,16	-6,13
Psary Polskie	-4,44	-1,22	-1,56	-7,22
Gutowo Małe	-3,65	-5,13	0,25	-8,53
Nowy Folwark	-8,61	-4,65	0,31	-12,95
Osowo	-11,48	-4,71	0,41	-15,78

Zgodnie z przedstawionymi powyżej wynikami analizy delimitacyjnej za części **obszaru zdegradowanego** położone na terenie Wrześni należy uznać teren tworzący śródmieście tj. **Obszar Nr 1** oraz graniczący z nim teren o przeważającej zabudowie blokowej, położony w południowej części miasta **Obszar Nr 3**.

Mapa 6. Obszar zdegradowany - część położona na obszarze miasta

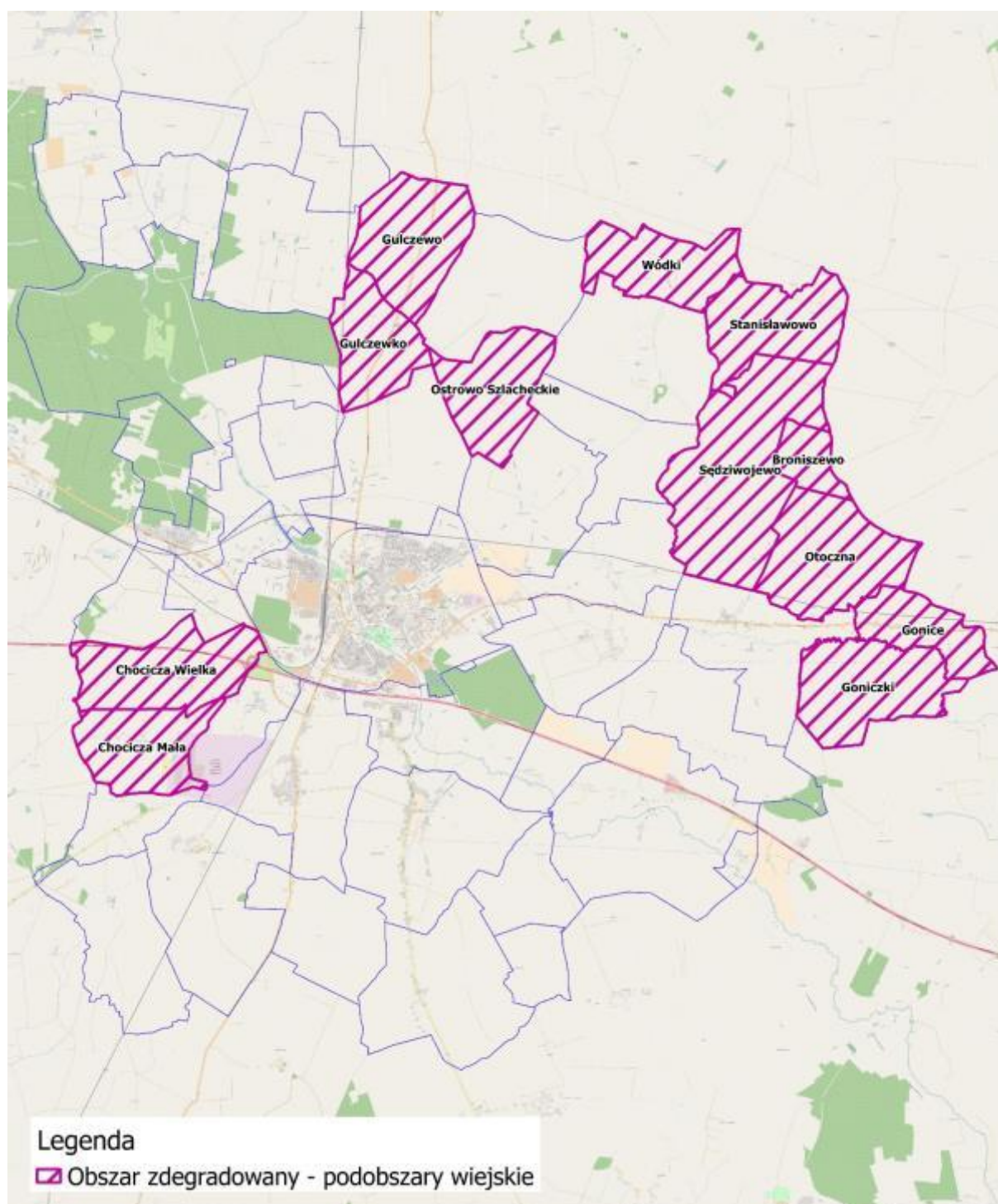

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

W części wiejskiej gminy obszarami o wyraźnym nagromadzeniu zjawisk kryzysowych były:

- 3 miejscowości położone na północy gminy w pobliżu drogi krajowej Nr 15: **Gulczewo, Gulczewko, Ostrowo Szlacheckie;**
- 2 miejscowości położone na południe od autostrady A2: **Chocicza Mała i Chocicza Wielka;**
- 7 miejscowości położonych w północno-wschodniej części gminy: **Wódki, Stanisławowo, Gonice, Goniczki, Otczna, Broniszewo, Sędziwojowo.**

Mapa 7. Obszar zdegradowany - część położona na obszarze wiejskim gminy

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Wymienione miejscowości wykazywały najwyższe wartości indeksu zbiorczego, ze szczególnie wysokim natężeniem problemów natury społecznej. Z uwagi na wyraźnie najwyższy poziom degradacji spośród 39 rozpatrywanych jednostek statystycznych, miejscowości te współtworzą łącznie **obszar zdegradowany położony na terenach wiejskich gminy.**

Obszar będący w stanie kryzysowym charakteryzuje się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Wymienione powyżej obszary uznane jako obszar zdegradowany na terenie Gminy Września cechowały się szczególną koncentracją problemów natury społecznej takich jak: bezrobocie, w tym bezrobocie długotrwałe lub wysoki udział ludności korzystającej z pomocy społecznej, ujemna dynamika liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, przestępczość, a także niski poziom zaangażowania obywatelskiego mieszkańców wyrażanego poprzez uczestnictwo w wyborach samorządowych. Ponadto każdy z tych obszarów wykazywał przekroczenia wskaźników w sferze gospodarczej i/lub w sferze technicznej, co stanowi wystarczającą przesłankę dla uznania wskazanych obszarów za obszary zdegradowane.

Obszary wskazane w drodze delimitacji jako obszary zdegradowane wykazują szczególną koncentrację problemów i zjawisk kryzysowych w porównaniu do pozostałych obszarów miasta i gminy. Ponadto tereny te posiadają szczególne znaczenie dla prawidłowego rozwoju lokalnego. Obszary wskazane na terenie Wrześni stanowią funkcjonalne centrum miasta i gminy (Obszar Nr 1), koncentrując funkcje administracyjne, kulturalne, rekreacyjne, handlowe, usługowe, a także reprezentacyjne o wymiarze gminnym, ponadto stanowią zaplecze mieszkaniowe i tereny rekreacyjne miasta (Obszar Nr 3).

Obszary położone w części wiejskiej w znacznej mierze stanowią obszary po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych (tzw. obszary „popegeerowskie”), na których w skutek transformacji gospodarczej po 1989 r. doszło do wielowymiarowego zaburzenia funkcjonowania lokalnych społeczności. Drastyczny spadek zatrudnienia oraz niemożność odnalezienia się w nowych realiach gospodarczych doprowadziły do wykluczenia znacznej części mieszkańców tych obszarów, wystąpienia problemów natury społecznej, a także utrwalenia negatywnych wzorców funkcjonowania w życiu społecznym, w tym obecnego w świadomości mieszkańców przeświadczenia o braku perspektyw zawodowych i życiowych. Wieloletni brak działań doprowadził do trwałego zahamowania rozwoju wsi i utrwalenia stanu kryzysowego.

Tereny wiejskie z uwagi na brak możliwości finansowych i organizacyjnych prowadzenia skutecznej interwencji, jak i brak stosownego zaplecza infrastrukturalnego, wymagają zdecydowanego wsparcia w zakresie odnowy wsi i prowadzenia działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu i zawodowemu przez podmioty samorządowe, gdyż ich potencjał endogeniczny jest w tym zakresie dalece niewystarczający.

Odnowa ww. obszarów w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i architektonicznym stanowi zatem warunek konieczny dla zrównoważonego rozwoju gminy w kolejnych latach i poprawy jakości życia osób zamieszkujących obszar zdegradowany, jak i mieszkańców całej gminy. Podjęcie działań rewitalizacyjnych stanowi warunek niezbędny dla dalszego przełamania utrwalonych barier społecznych i mentalnych oraz zmiany świadomości mieszkańców, a tym samym dla ich ponownego włączenia w życie społeczne i gospodarcze. Z uwagi na powyższe **za obszar rewitalizacji na terenie Gminy Września** uznano:

- obszary położone w mieście Września, takie jak:
  - **Cały obszar Nr 1;**

- **Część obszaru nr 3, w zasięgu ulic: Bolesława Chrobrego, Dąbrowskiego, Słowackiego, Koszarowa, Piastów, Batorego, Kościuszki, Wojska Polskiego, Królowej Jadwigi oraz Ogrodowej¹¹;**
- **tereny zamieszkałe miejscowości położonych w części wiejskiej gminy:**
  - **Wódki,**
  - **Chocicza Mała,**
  - **Stanisławowo,**
  - **Chocicza Wielka,**
  - **Gulczewo,**
  - **Gulczewko**
  - **Gonice,**
  - **Goniczki,**
  - **Ostrowo Szlacheckie,**
  - **Otoczna,**
  - **Broniszewo,**
  - **Sędziwojowo.**

Obszar rewitalizacji zamieszkuje łącznie 14 340 osób, czyli 28,7% ludności gminy. Łączna powierzchnia jego podobszarów wynosi 954,59 ha, co stanowi 4,3% powierzchni gminy ogółem.

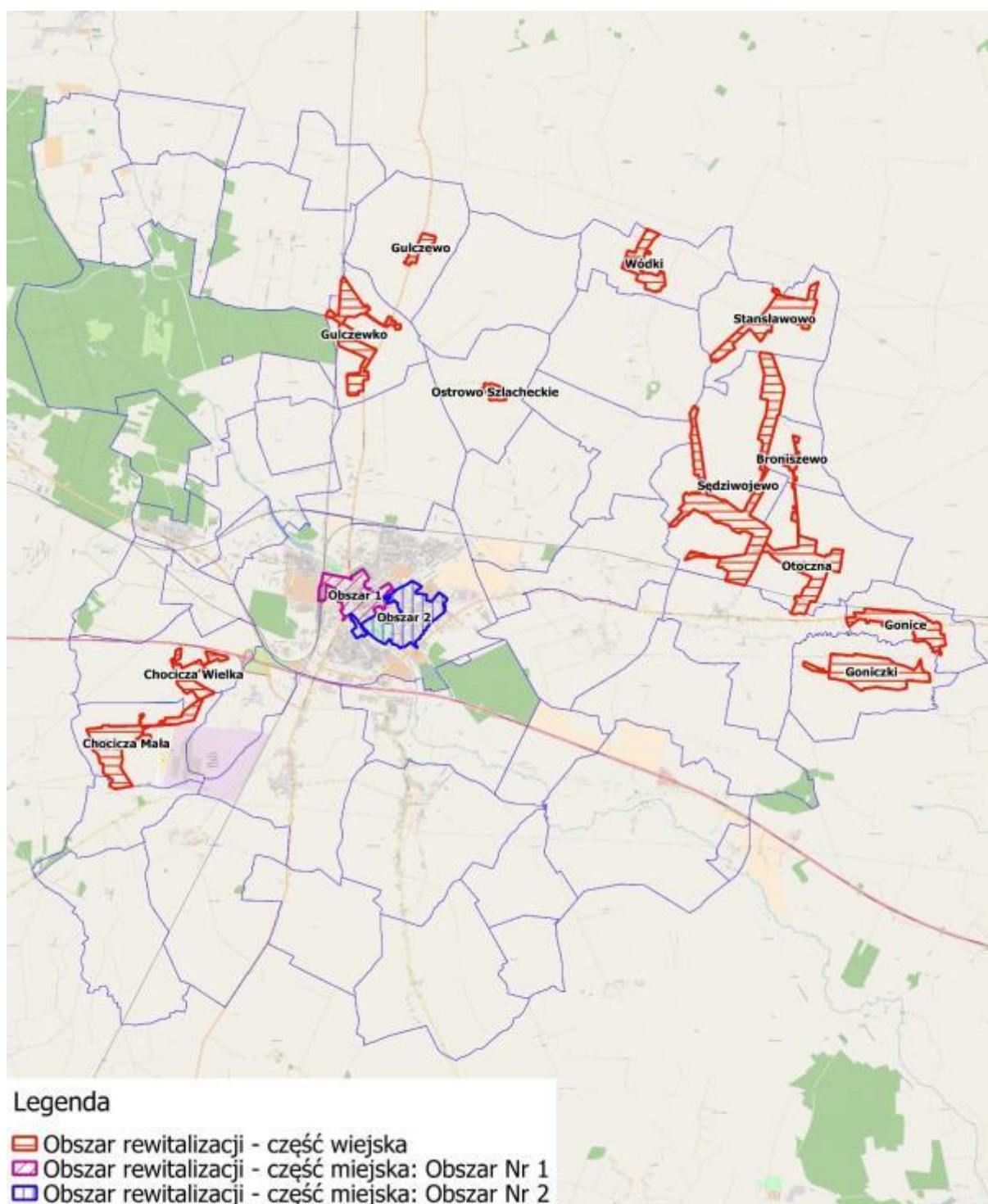
Tereny wiejskie włączone do obszaru rewitalizacji obejmują część zamieszkałą i jej bezpośrednie otoczenie. Wyłączono z obszaru rewitalizacji tereny zajmowane przez pola, łąki uprawne, lasy, itp.

Działania prowadzone na tych obszarach w ramach polityki rewitalizacji przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, w tym w szczególności do ograniczenia występowania zjawiska bezrobocia i ubóstwa na obszarze miasta i gminy.

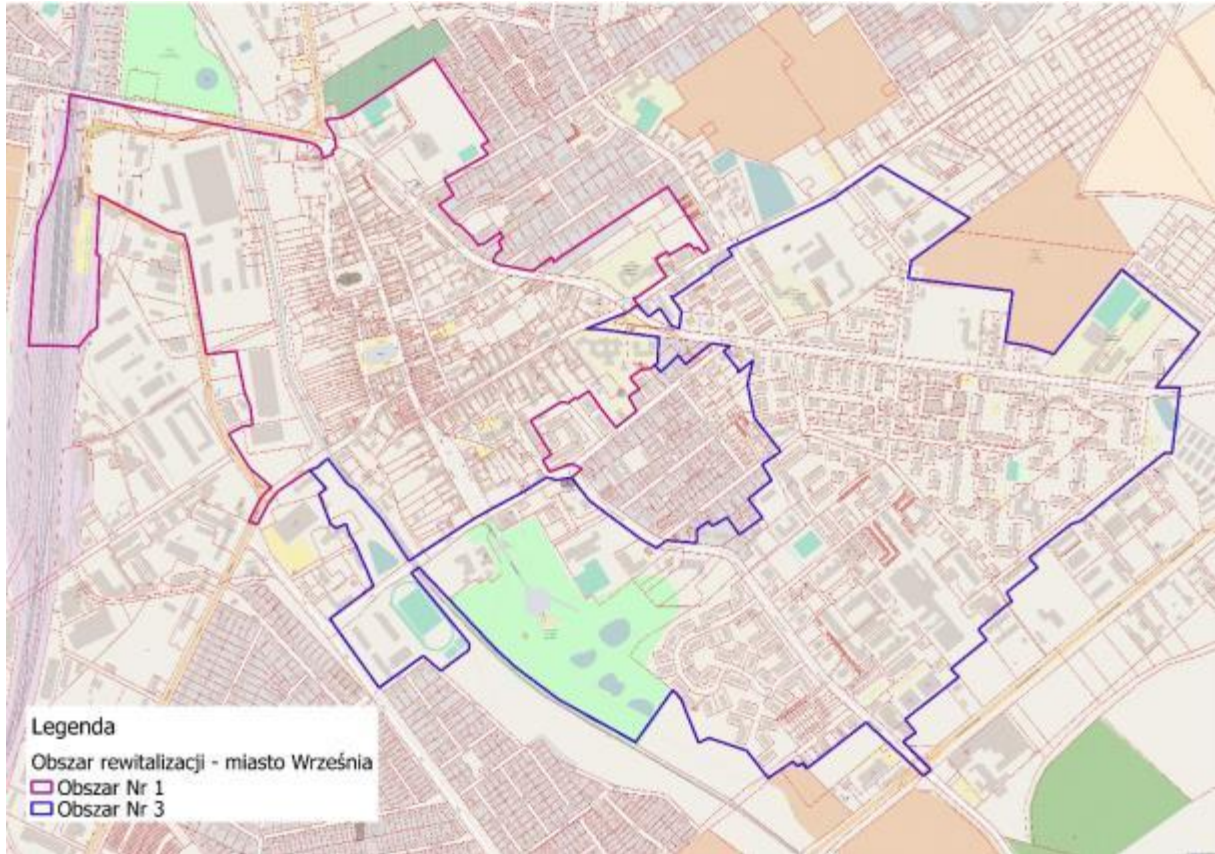
¹¹ Obszar Nr 3 został ograniczony do terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, gdyż w przeprowadzonych analizach pogłębionych ta część obszaru cechowała się szczególnym nagromadzeniem zjawisk kryzysowych, w szczególności w wymiarze społecznym i technicznym. W granice obszaru rewitalizacji włączone zostały także tereny rekreacyjne: Park Miejski im. Dzieci Wrzesińskich oraz rejon Stadionu ZSTiO. Tereny te stanowią bowiem główne miejsce integracji mieszkańców, tworząc bazę dla działalności sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej. Z granic obszaru wyłączono tereny gospodarcze, teren cmentarza, ogródki działkowe, pola uprawne, nieużytki i zalesienia w południowej i wschodniej części obszaru, z uwagi na brak przesłanek merytorycznych dla objęcia ich działaniami rewitalizacyjnymi. Ponadto z obszaru nr 3 wyłączono zabudowę willową i jednorodziną w rejonie ulic Kilińskiego, Słowian, Bema, Pułaskiego, Wybickiego, Wiewiórowskiego i Legii Wrzesińskiej, a także obszar w okolicy ul. Owocowej. Rejony te w analizie pogłębionej wykazywały relatywnie dobrą sytuacją społeczną i wysoki ogólny poziom rozwoju, stąd w celu zachowania zasady koncentracji interwencji na obszarach o najwyższym natężeniu zjawisk kryzysowych zostały wyłączone z granic obszaru rewitalizacji.

Mapa 8. Obszar rewitalizacji - rozmieszczenie podobszarów obszaru rewitalizacji w Gminie Września

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

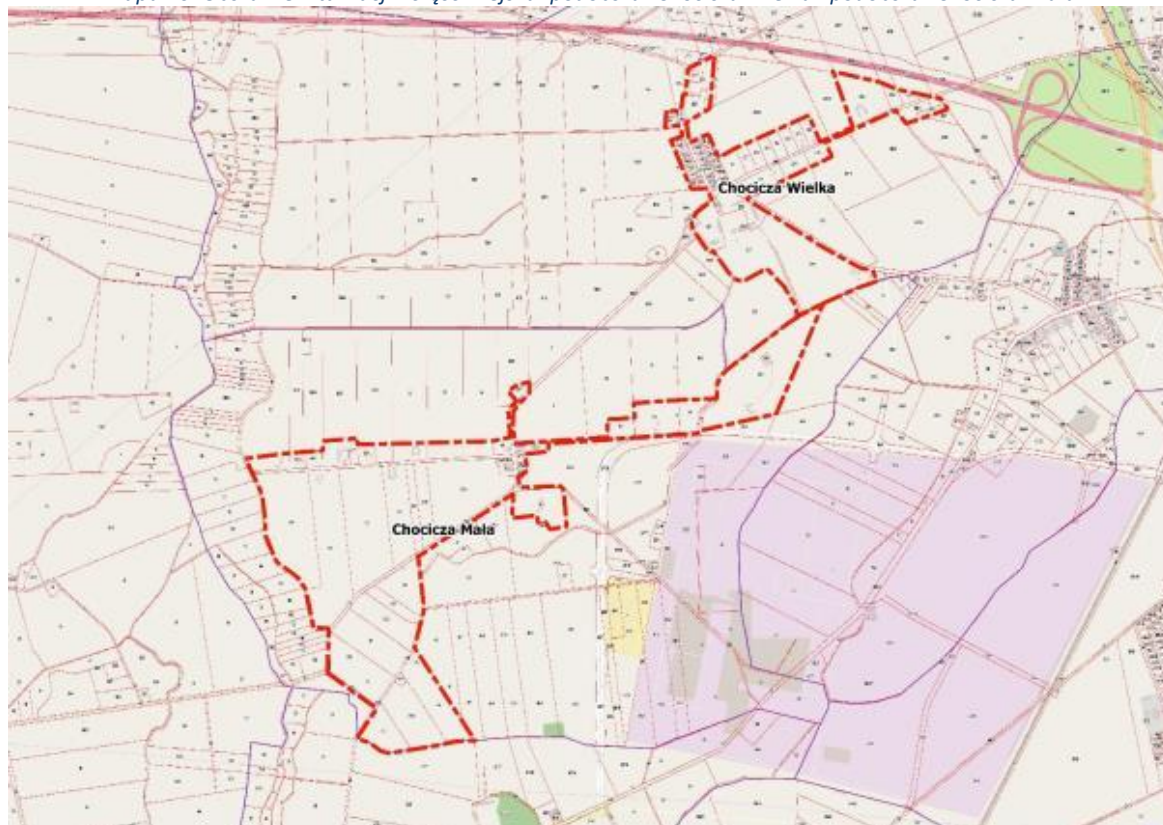
Mapa 9. Obszar rewitalizacji - część położona na obszarze miasta

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

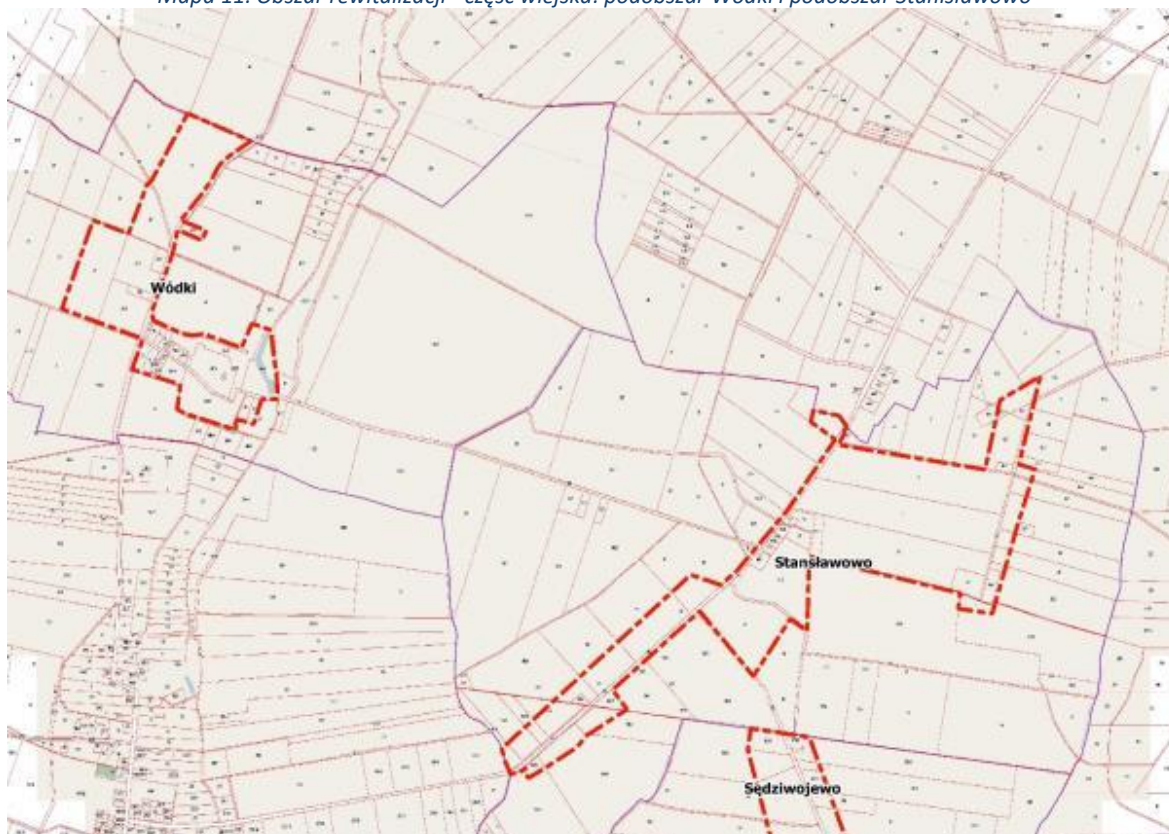

Mapa 10. Obszar rewitalizacji - część wiejska: podobszar Chocicza Wielka i podobszar Chocicza Mała

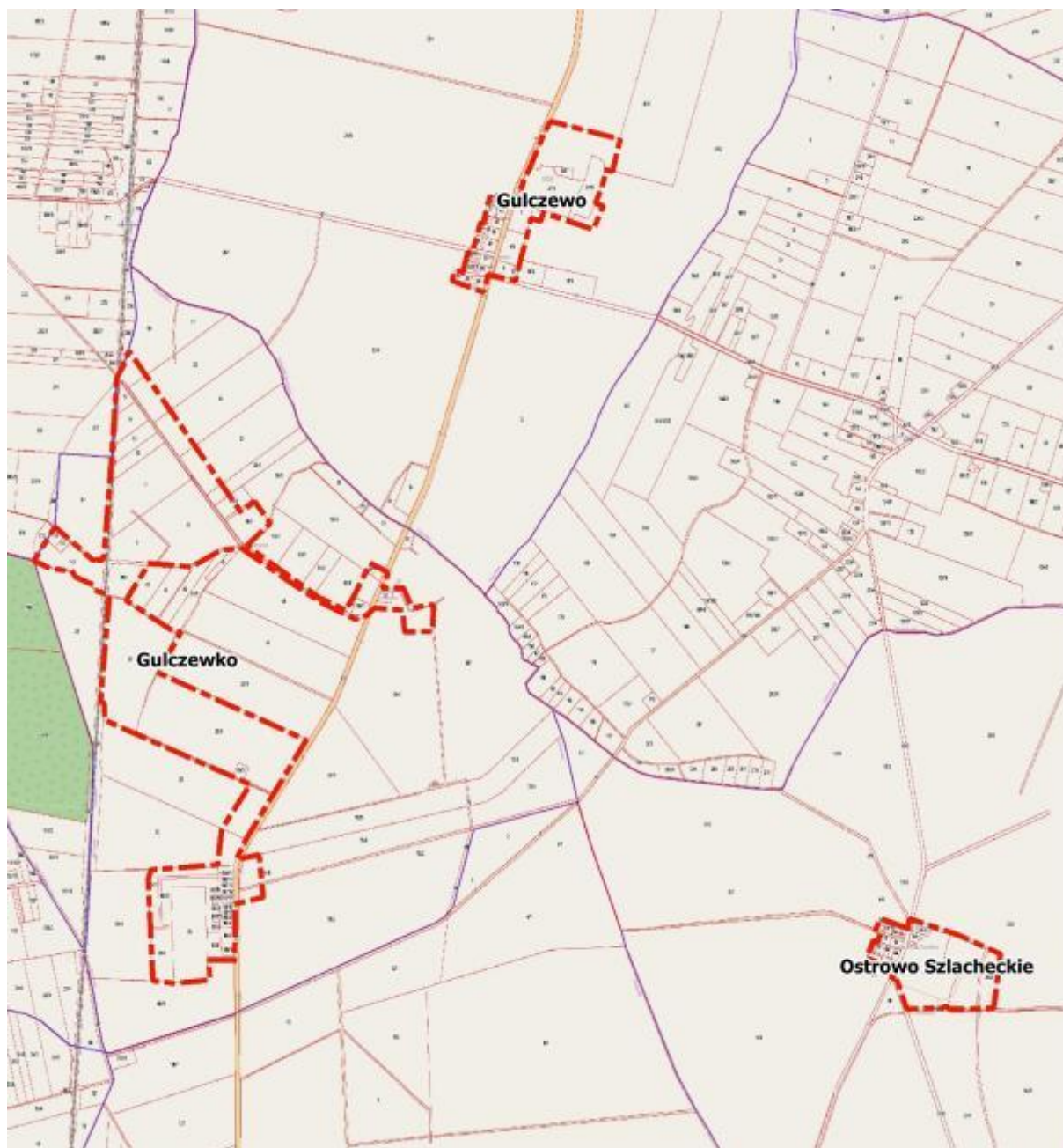
Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Mapa 11. Obszar rewitalizacji - część wiejska: podobszar Wódki i podobszar Stanisławowo

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Mapa 12. Obszar rewitalizacji - część wiejska: podobszar Gulczewo, podobszar Gulczewko, podobszar Ostrowo Szlacheckie

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

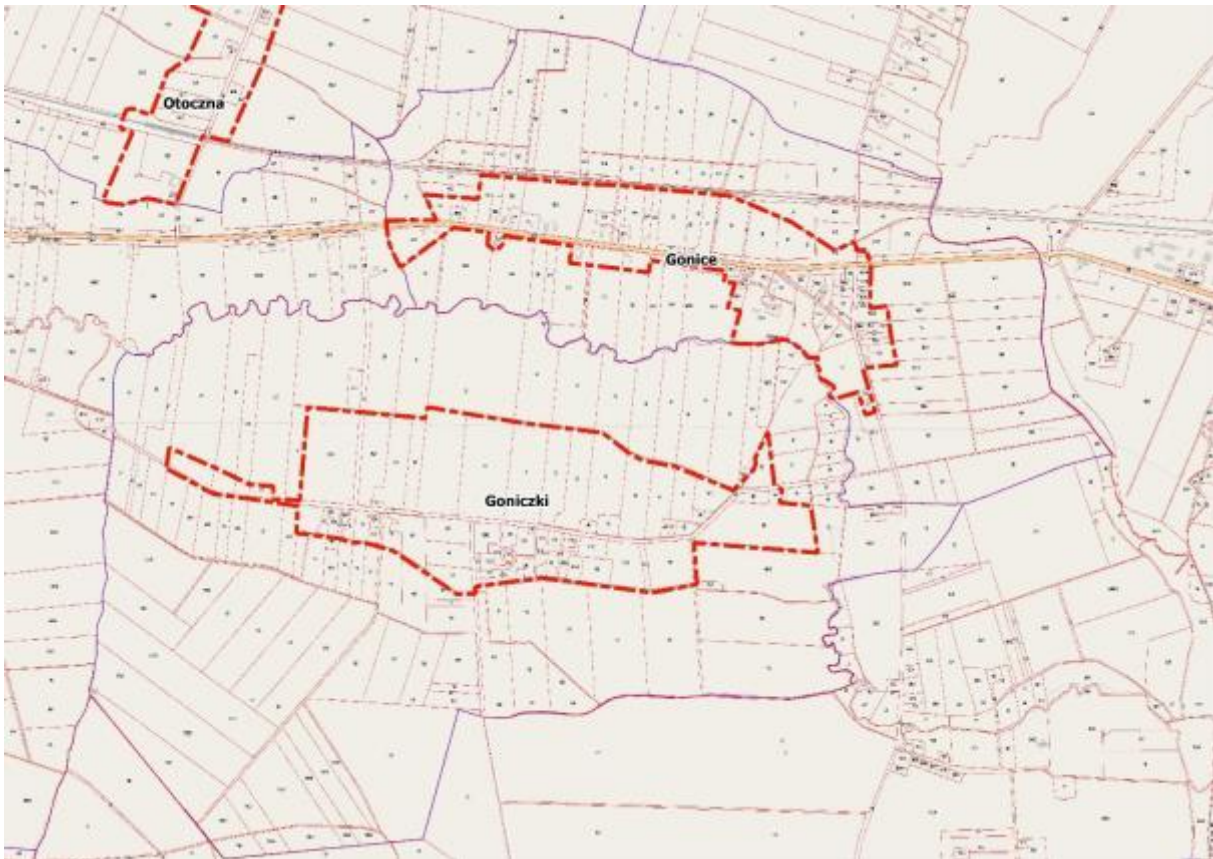

Mapa 13. Obszar rewitalizacji - część wiejska: podobszar Sędziwojowo, podobszar Broniszewo, podobszar Otoczna

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Mapa 14. Obszar rewitalizacji - część wiejska: podobszar Gonice, podobszar Goniczki

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

ZASIĘG PRZESTRZENNY OBSZARU REWITALIZACJI

W wyniku przeprowadzonej diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego na terenie Miasta i Gminy Września zidentyfikowano następujące obszary rewitalizacji:

- Obszar miejski
  - Obszar nr 1, obejmujący ściśle centrum miasta w granicach: od zachodu ul. Kolejowej, ul. Dworcowej, od północy ul. Ignacego Daszyńskiego, ul. Szkolnej, od wschodu osi ul. Legii Wrzesińskiej, ul. Opieszyn, ul. Miłostawskiej,
  - Obszar nr 3, obejmujący obszar zabudowy wielorodzinnej, powojkowej oraz zieleni urządzonej w granicach: od północy Szosy Witkowskiej, ul. Juliusza Słowackiego, od wschodu ul. Piastów, ul. Tadeusza Kościuszki, ul. Warsztatowej, od południa graniczący z rzeką Wrześnicą, obejmujący Park im. Dzieci Wrzesińskich i Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących we Wrześni.
- Obszar Wiejski, obejmujący następujące miejscowości:
  - Wódki,

- Chocicza Mała,
- Stanisławowo,
- Chocicza Wielka,
- Gulczewo,
- Gulczewko,
- Gonice,
- Goniczki,
- Ostrowo Szlacheckie,
- Otoczna,
- Broniszewo,
- Sędziwojewo.

Centrum miasta (obszar nr 1) charakteryzuje się zwartą zabudową usługową oraz mieszkalną. Ulokowano tam obiekty administracji publicznej (Urząd Miasta i Gminy Września, Starostwo Powiatowe we Wrześni), banki, instytucje ubezpieczeniowe, wymiaru sprawiedliwości, Komenda Powiatowa Policji, Sąd Rejonowy we Wrześni, hotele, zabytki, miejsca kultu religijnego oraz obiekty handlu (m.in. Galeria Karuzela). Obszar obejmuje swoim zasięgiem również tereny kolejowe oraz przemysłowe.

We wschodniej części miasta (obszar nr 3) zidentyfikowano w znacznej mierze wysoką zabudowę wielorodzinną, tereny powojkowe i przemysłowe, a także zieleń urządzoną (Park im. Dzieci Wrzesińskich) oraz obiekty służby zdrowia (szpital powiatowy) edukacji, kultury (Amfiteatr im. Anny Jantar, Wrzesiński Ośrodek Kultury, Kino „Trójka”) i sportu (Stadion przy Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących przy ul. Kaliskiej).

Tereny wiejskie charakteryzują się rozproszoną zabudową jednorodziną, z niewielkim udziałem zabudowy blokowanej blokowej. Funkcja obszaru jest zdominowana przez działalność rolniczą.

Na obszarze rewitalizacji w 2015 r. zameldowanych na stałe było 13 176 mieszkańców, w tym w części miejskiej obszaru rewitalizacji 10 827 osób, a na obszarach wiejskich 2 349 osób.

SFERA SPOŁECZNA

PROCESY DEMOGRAFICZNE

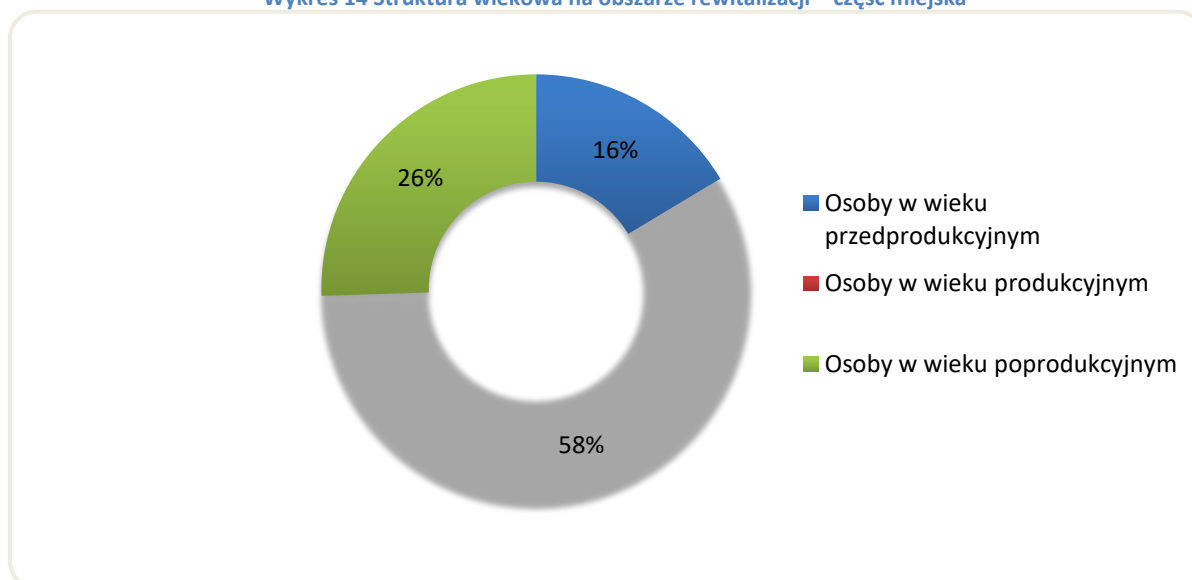
Zgodnie ze zmianami z 1 stycznia 2016 r., wprowadzonymi przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, zlikwidowano obowiązek meldunkowy. Wcześniej zniesiono również część zapisów związanych z obowiązkiem meldunkowym. Obywatele nie mają już obowiązku meldowania się na pobyt czasowy, który nie przekracza 3 miesięcy, natomiast meldunku na pobyt czasowy powyżej 3 miesięcy można dokonywać osobiście lub przez pełnomocnika w urzędzie gminy w miejscu zamieszkania. W związku z powyższym należy mieć świadomość, że dane statystyczne mogą znacząco różnić się od stanu rzeczywistego. Powszechną sytuacją w gminie Września jest podejmowanie pracy za granicą. Osoby pracujące poza granicami kraju pozostają zameldowane w rodzinnych miejscowościach, jednak w rzeczywistości w rodzinnych domach przebywają jedynie czasowo, w okresach gdy nie pracują (urlop/święta). Grupą zniekształcającą dane statystyczne są również młodzi

ludzie, którzy wyjeżdżają do większych ośrodków na studia, stosunkowo rzadko wracają do miejscowości z których pochodzą (mimo tego często pozostają w nich zameldowani, np. w gospodarstwach domowych rodziców).

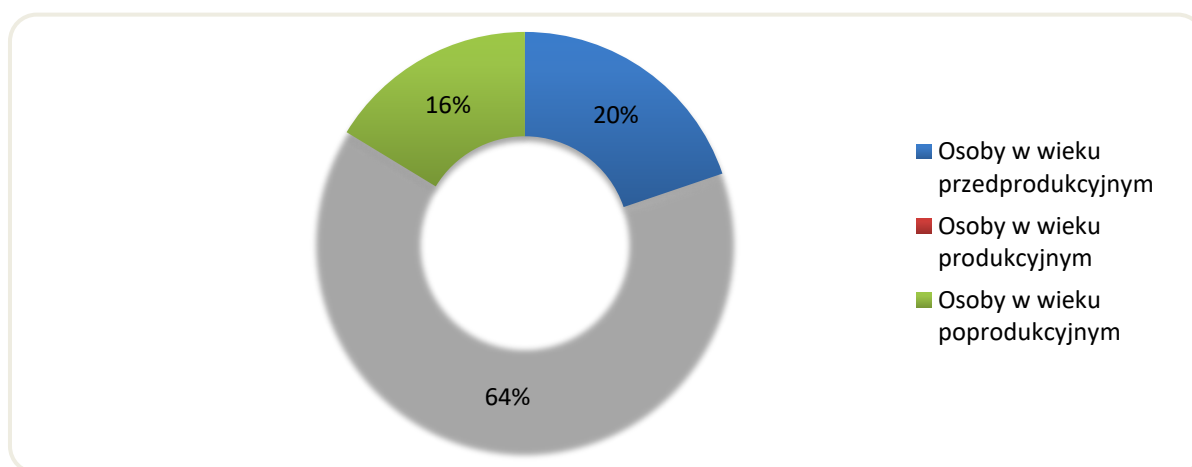
Na przestrzeni 5 lat (pomiędzy rokiem 2011 a 2016) liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji zameldowanych na pobyt stały i pobyt czasowy spadła o prawie 1000 osób (prawie 6,5% mieszkańców w roku bazowym). Utrzymywanie się opisaną tendencję może mieć katastrofalne skutki dla społeczności obszaru rewitalizacji oraz całej gminy. Jeżeli proces depopulacji nie zostanie zahamowany, to na przestrzeni najbliższych 50 lat populacja obszaru może się zmniejszyć nawet o połowę. Jedną z przyczyn, a równocześnie konsekwencji wyludniania się obszaru rewitalizacji jest starzenie się społeczeństwa.

Na obszarze rewitalizacji w 2015 r. zameldowanych na stałe było 13 176 mieszkańców, w tym w części miejskiej obszaru rewitalizacji 10 827 osób, a na obszarach wiejskich 2 349 osób.

Wykres 14 Struktura wiekowa na obszarze rewitalizacji – część miejska

Wykres 15 Struktura wiekowa na obszarze rewitalizacji - część wiejska

Struktura wiekowa ludności zamieszkałej na obszarze rewitalizacji jest zbliżona do średnich wartości dla całej gminy. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli wieku w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wieku 0 - 18 lat wynosiła na koniec 2015 r. 2241 osób.

Wyższa była liczba osób w wieku poprodukcyjnym (wieku, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn - 65 lat i więcej, dla kobiet - 60 lat i więcej), która wynosiła 2761. Rozróżniając obszar rewitalizacji na tereny miejskie i wiejskie, nieco korzystniejsza jest struktura mieszkańców zamieszkałych na wsiach, która charakteryzuje się wyższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w stosunku do populacji.

Biorąc pod uwagę sumaryczne wskaźniki sfery społecznej dla obszaru rewitalizacji Miasta i Gminy Września w najmniej korzystnej sytuacji są obszar Nr 1 obejmujący centrum miasta Września oraz obszary zamieszkałe miejscowości Chocicza Mała, Chocicza Wielka, Gonice, Stanisławowo oraz Wódki. W obszarze centralnym miasta zaobserwowano zdecydowanie ujemną dynamikę przyrostu liczby ludności ogółem oraz przyrostu liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Zdiagnozowano również bardzo wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w odniesieniu do liczby mieszkańców ogółem. Powyższe trendy są spowodowane zmianą modelu rodziny na 2+1, względnie 2+2 (gdzie rodzice, rozwijając się zawodowo rezygnują z większej rodziny, która gwarantuje postęp demograficzny i zahamowanie zjawiska gentryfikacji) oraz wydłużeniem życia mieszkańców w wieku emerytalnym.

Szczególnie w przypadku części miejskiej obszaru rewitalizacji należy stwierdzić, że obecna struktura demograficzna jest bardzo niekorzystna. Najmniej liczną grupą wiekową jest ludność w wieku przedprodukcyjnym, która stanowi jedynie 16% populacji. W ostatnich latach obserwuje się postępujący spadek liczebności najmłodszej grupy wiekowej. Analizie poddano zmianę liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni 5 lat (pomiędzy rokiem 2011 a 2016). W 2016 roku obszar rewitalizacji zamieszkiwało o prawie 300 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym więcej niż obecnie (prawie 11% w stosunku do roku bazowego).

Historia miejskiej części obszaru jest czynnikiem mającym bardzo istotny wpływ na jego strukturę demograficzną i tłumaczy ponadprzeciętny udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym zamieszkujących tę część miasta. Znaczną część obszaru rewitalizacji stanowią wielorodzinne bloki mieszkalne tworzące powstałą w 1958 roku Wrzesińską Spółdzielnię Mieszkaniową. W latach 60-tych XX wieku na terenie osiedla Tysiąclecia w szybkim tempie wznoszono kolejne bloki, w których tworzone stosunkowo niewielkie mieszkania dla pracowników lokalnych, dużych pracodawców: Tonsilu, Stokbetu Mikromy, Meramontu i Spółdzielni Mleczarskiej. Mieszkania przyznawano młodym wówczas ludziom, którzy do Wrześni przyjeżdżali w poszukiwaniu pracy. Znaczna część obecnych mieszkańców obszaru rewitalizacji, to właśnie osoby, które w latach 60-tych i 70-tych jako ludzie w sile wieku zamieszkiwały w nowo oddawanych do użytku mieszkaniach i przeżyły w nich całe swoje dorosłe życie. Jak już zostało wspomniane mieszkania w tej części miasta cechują się dość niskim standardem, wynikającym zarówno z niewielkiego metrażu jak i braku powszechnych współcześnie udogodnień, np. wind. Z tego powodu młodzi ludzie raczej nie wprowadzają się na osiedle Tysiąclecia, a mieszkań dla swoich rodzin szukają na nowo wybudowanych osiedlach oferujących bardziej atrakcyjne warunki zamieszkania. Wyjątek stanowią mniej zamożne rodziny, które ze względu na swoją sytuację finansową zmuszone są do najmu lub zakupu tańszego mieszkania.

Już teraz osoby w wieku poprodukcyjnym zamieszkujące część miejską obszaru rewitalizacji stanowią bardzo liczną grupę. W 2016 roku na pobyt stały i czasowy zameldowanych tu było prawie 2,6 tys. osób, które ukończyły 65 lat. Należy zaznaczyć, że w najbliższych latach liczba seniorów będzie nadal gwałtownie rosła, z uwagi na osiągnięcie wieku emerytalnego kolejnych roczników

powojennego wyżu demograficznego. Z tego powodu władze gminy dostrzegają potrzebę prowadzenia szeroko zakrojonej polityki senioralnej, czego przejawem jest między innymi uchwalenie w 2015 roku przez Radę Miejską we Wrześni programu ośłonowego pn. „Aktywizowanie i wyrównywanie szans seniorów w Gminie Września”. Środowisko osób starszych zamieszkujących obszar rewitalizacji dotkniętych jest wieloma problemami, związanymi z trudną sytuacją finansową, problemami natury zdrowotnej czy niemożliwością samodzielnego funkcjonowania. Dlatego też sytuacji seniorów poświęcono zostanie osobny podrozdział w dalszej części pogłębianej diagnozy.

POMOC SPOŁECZNA, BEZROBOCIE

Jednym z najważniejszych wskaźników, obrazujących nagromadzenie problemów społecznych na danym obszarze jest liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej. Na terenie gminy w 2015 r. ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 956 rodzin. Koncentrację świadczeniobiorców zaobserwowano na terenie miasta Września (652 os.), w tym w miejskiej części obszaru rewitalizacji (433 os., 45% ogółu osób pobierających świadczenia). Najgorzej w tym względzie prezentuje się obszar nr 1 (centrum miasta) gdzie na 100 rodzin ponad 6 korzysta z różnych form pomocy społecznej.

Stopa bezrobocia rozumiana jako udział liczby osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w wiejskiej części obszaru rewitalizacji wynosiła w 2015 r. 6% co odpowiada wartości wskaźnika dla gminy i powiatu. Kolejnym wskaźnikiem, który obrazuje poziom bezrobocia na analizowanym obszarze jest liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców. Biorąc pod uwagę przytoczony wskaźnik największa koncentracja osób bezrobotnych wystąpiła w miejscowościach Stanisławowo, Chocicza Mała, Chocicza Wielka oraz Gonice.

Obszary wiejskie gminy zmagają się również z bardzo poważnym problemem długotrwałego braku zatrudnienia. Powyższe zjawisko jest szczególnie wyraźne wśród osób bezrobotnych zamieszkałych w miejscowościach Wódki, Chocicza Mała, Chocicza Wielka oraz Sędziwojewo, gdzie na 100 bezrobotnych aż 70 pozostaje bez pracy przez okres dłuższy niż rok, a dynamika bezrobocia nie spada.

We Wrześni przy ul. Gen. Sikorskiego 36 funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej. Placówka skupia osoby z co najmniej umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, a jej zadaniem jest stwarzanie osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Problem dotyczy najczęściej osób niepełnosprawnych, które kończą edukację szkolną, już w wieku dorosłym (często z ograniczonymi kwalifikacjami) i nie znajdują dla siebie oferty gwarantującej im zatrudnienie lub dalszą edukację. Wrzesiński Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzi następujące pracownie: stolarską, komputerowo-medialną, gospodarstwa domowego, ogrodniczą, mydła i świec, plastyczno-fotograficzną, intrroligatorską, muzyczną, sztuki użytkowej i krawiecką.

Do najistotniejszych podstaw udzielania pomocy społecznej należą ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność i bezrobocie. 171 mieszkańców części miejskiej obszaru rewitalizacji otrzymuje zasiłek ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, a 148 osób posiada orzeczenie o niepełnosprawności. Ponadto podstawą do udzielenia wsparcia bywają bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeba ochrony macierzyństwa oraz alkoholizm. Zdarzają się również przypadki udzielenia pomocy z uwagi na bezdomność, przemoc w rodzinie, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu

karnego i narkomanii. Wsparcie udzielane jest także mieszkańcom, którzy ucierpieli w wyniku zdarzeń losowych i sytuacji kryzysowych.

Układ przyczyn udzielania pomocy społecznej pozwala na zidentyfikowanie głównych problemów społecznych. Należą do nich przede wszystkim: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwałe i ciężkie choroby, a także problemy związane z funkcjonowaniem rodzin. Podkreślić należy, że bardzo często te kwestie współwystępują ze sobą.

Mieszkańcy w wieku produkcyjnym niepodjemujący pracy zawodowej ze względu na opiekę nad niesamodzielnym rodzicem mają prawo do otrzymywania specjalnego zasiłku pielęgnacyjnego. Warunkiem koniecznym do przyznania zasiłku jest spełnianie kryterium dochodowego pomocy społecznej (wynoszącego 634 zł w przypadku gospodarstw jednoosobowych oraz 514 zł w przypadku gospodarstw wieloosobowych). Obecnie 14 mieszkańców obszaru rewitalizacji otrzymuje specjalny zasiłek opiekuńczy. Ponadto 22 mieszkańców spoza obszaru otrzymuje zasiłek ze względu na opiekę nad niesamodzielnym rodzicem, który zamieszkuje na obszarze rewitalizacji. Stworzenie warunków, w których niesamodzielne osoby starsze miałyby zapewnioną opiekę pozwoliłoby ich dorosłym dzieciom na podejmowanie pracy zawodowej, w efekcie czego poprawie uległaby sytuacja finansowa całej rodziny.

PRZESTĘPCZOŚĆ

Według danych przekazanych przez Komendę Powiatową Policji we Wrześni, w 2015 r. na terenie Miasta i Gminy stwierdzono 621 przestępstw, w tym blisko połowę popełniono na obszarze rewitalizacji. Częścią obszaru rewitalizacji, na terenie której zdecydowanie najczęściej dochodziło do łamania prawa jest centrum miasta Wrześni (obszar nr 1), gdzie na 1000 mieszkańców przypadały ponad 43 przestępstwa. Biorąc pod uwagę pojedyncze ulice najniebezpieczniejszymi rejonami miasta są okolice ulic Ogrodowej, Słowian, Koszarowej, Tadeusza Kościuszki, Warsztatowej i Wojska Polskiego. Na wiejskiej części obszaru rewitalizacji zdecydowanie rzadziej dochodziło do aktów łamania prawa, średnio na 1000 mieszkańców przypadało 6 przestępstw, a największe natężenie działań niezgodnych z prawem występowało w miejscowościach Stanisławowo, Chocicza Wielka, Chocicza Mała, Gonice oraz Ostrowo Szlacheckie.

Co zrozumiałe, do naruszeń prawa dochodzi częściej na obszarach mocno zurbanizowanych, w których występuje znaczące nasycenie ludności zamieszkującej i korzystającej z różnego rodzaju usług na stosunkowo niewielkim obszarze. Obszar nr 1, który charakteryzuje się najwyższym stopniem przestępczości, poza znacznym nagromadzeniem ludności jest również swoistym centrum gminy, gdzie ulokowano większość punktów handlowych, gastronomicznych i usługowych. Na tymże obszarze występuje najwyższy odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej, osoby zamieszkujące ten obszar mają również statystycznie najniższe zarobki w mieście. Centrum miasta zostało wskazane jako najmniej bezpieczne przez samych mieszkańców gminy, którzy zdecydowanie najchętniej ocenili je w badaniu ankietowym.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Istotnym elementem kształtującym sferę społeczną jest liczebność i stan infrastruktury społecznej. Na infrastrukturę społeczną składają się obiekty stanowiące podstawę przekazu usług socjalnych i kulturalnych, tj. szpitale, przychodnie, domy pomocy społecznej, żłobki, przedszkola,

uczelnie itp. Obszar rewitalizacji, z uwagi na strukturę przestrzenną i położenie zarówno na terenie miasta jak i części wiejskiej gminy charakteryzuje się zróżnicowanym wyposażeniem w infrastrukturę społeczną. Poniżej przedstawiono charakterystykę infrastruktury społecznej na obszarze rewitalizacji.

Na obszarze rewitalizacji swoją siedzibę ma wiele placówek edukacyjnych i oświatowych. Należą do nich żłobki, kluby dziecięce i przedszkola, w tym:

- Klub Dziecięcy „Maluszek” przy ul. Słowackiego 54 we Wrześni,
- Prywatny Żłobek „Troskliwe Misie” przy ul. Antoniego Gendka 10/23 we Wrześni,
- Prywatny Żłobek i Przedszkole Niepubliczne „Bajka” przy ul. Ignacego Daszyńskiego 2A we Wrześni,
- Przedszkole Niepubliczne „Miś Uszatek” przy ul. Jana Kilińskiego 9 oraz Koszarowej 17G i 17L we Wrześni,
- Przedszkole Niepubliczne „Mali Przyrodnicy” przy ul. Słowackiego 54 we Wrześni,
- Niepubliczne Przedszkole "Słoneczko" z oddziałami integracyjnymi przy ul. 3-go Maja 4 we Wrześni,
- Niepubliczne Przedszkole Specjalne „Magiczny Zakątek” z punktem wczesnego wspomaganie przy ul. Owocowej 2 we Wrześni,
- Prywatne Rodzinkowe Przedszkole „Troskliwe Misie” ul. Antoniego Gendka 10/22 we Wrześni.

Na obszarach wiejskich włączonych do obszaru rewitalizacji nie funkcjonują przedszkola ani kluby dziecięce.

Na terenie Miasta i Gminy Września funkcjonuje 9 szkół podstawowych, dla których organem prowadzącym jest samorząd oraz jedna niepubliczna w Zespole Szkół Społecznych w Grzybowie. Na obszarze rewitalizacji zlokalizowano następujące placówki:

- Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 1 im. 68 Wrzesińskiego Pułku Piechoty, ul. Szkolna 1, Września;
- Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 2 im. Dzieci Wrzesińskich, ul. Kościuszki 24, Września;
- Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6 im. Jana Pawła II, ul. Batorego 8, Września;
- Samorządowa Szkoła Podstawowa w Otocznej.

Gmina prowadzi również 5 gimnazjów, w tym 2 ulokowane na obszarze rewitalizacji:

- Gimnazjum nr 2 im. Andrzeja Prądyńskiego, ul. J. Słowackiego 41, Września;
- Gimnazjum w Otocznej .

Szkolnictwo na poziomie ponadgimnazjalnym przynależy do zadań własnych powiatu wrzesińskiego, niemniej warto podkreślić, że na obszarze rewitalizacji działają:

- Zespół Szkół Politechnicznych im. Bohaterów Monte Cassino, ul. Wojska Polskiego 1 we Wrześni;
- Zespół Szkół Zawodowych nr 2 im. Powstańców Wielkopolskich, ul. Koszarowa 12 we Wrześni;
- Zespół Szkół Specjalnych im. Janusza Korczaka, ul. Batorego 8 we Wrześni.

W obszarze rewitalizacji zlokalizowane są najważniejsze instytucje i obiekty społeczno-kulturalne w gminie, takie jak:

- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Września przy ul. Dzieci Wrzesińskich 13 wraz oddziałem dziecięcym oraz filią nr 1 przy ul. Słowackiego 41 we Wrześni oraz filią w budynku Zespołu Szkół w Otocznej.
- Wrzesiński Ośrodek Kultury, którego celem jest pozyskanie i przygotowanie środowiska do aktywnego uczestnictwa w kulturze, współtworzenie jej wartości, edukacja i upowszechnianie kultury zgodnie z zapotrzebowaniem społeczności lokalnej. WOK prowadzi również działalność w zakresie:
  - organizacji imprez plenerowych;
  - organizacji czasu wolnego dla dzieci w okresie ferii zimowych i letnich;
  - organizacji przeglądów amatorskiego ruchu artystycznego;
  - organizacji innych imprez rozrywkowych w całym kraju i za granicą;
  - organizacji warsztatów muzycznych.
- Kino oraz Klub Muzyczny „Trójka”. Kino „Trójka” oprócz prezentacji krajowych i światowych produkcji filmowych, wpisuje się chętnie w lokalne życie kulturalne, współorganizując i wspierając wiele inicjatyw kulturalnych. Od 12 lat jest miejscem Ogólnopolskiego Festiwalu Sztuki Filmowej PROWINCJONALIA. Klub „Trójka” we Wrześni działa od 1999r. Od początku działalności w klubie wystąpiło wiele gwiazd różnych stylów, począwszy od hip-hopu na drum’n’bass skończywszy. Od wielu lat w klubie można uczestniczyć w występach na żywo, podczas których instrumentalści łączą klasyczne brzmienia saksofonu, bębnów czy gitary z muzyką elektroniczną.
- Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich ulokowane w zabytkowym budynku dawnej Katolickiej Szkoły Ludowej. Placówka funkcjonuje od 1966 i prowadzi wystawy stałe oraz czasowe. Na przestrzeni pięciu sal muzealnych eksponowane są m.in. zabytki archeologiczne, ekspozycje dot. Wrześni XIX i XX w., izby szkolnej z okresu strajku Dzieci Wrzesińskich, a także saloniki meblowe z okresu XIX i początku XX w. Muzeum prowadzi również działalność wydawniczą oferując publikacje dotyczące historii ziemi wrzesińskiej.
- Amfiteatr im. Anny Jantar ulokowany w Parku im. Dzieci Wrzesińskich. Miejsce organizacji wielu istotnych wydarzeń społecznych i kulturalnych. Obecnie w złym stanie technicznym, wymaga kompleksowej modernizacji zarówno elewacji, jak i sceny, widowni oraz wyposażenia estradowego, a także pomieszczeń tj. garderoby i sanitariatów.
- Na obszarach wiejskich życie społeczno-kulturalne oscyluje wokół świetlic wiejskich, które pełnią istotną rolę w pielęgnowaniu i rozwijaniu integracji sąsiedzkiej mieszkańców wsi. Świetlice wiejskie pełnią rolę wielowymiarową, począwszy od miejsca zgromadzeń zebrań wiejskich, poprzez przestrzeń do organizacji wydarzeń kulturalnych, aż do miejsc, w których organizuje się czas wolny dla dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich, które z racji miejsca zamieszkania mają znacznie mniejsze możliwości jego zagospodarowania niż rówieśnicy mieszkający w mieście. Świetlice wiejskie na obszarze rewitalizacji funkcjonują w następujących miejscowościach:
  - Wódki, Gonice, Goniczki, Chocicza Wielka, Gulczewo, Stanisławowo, Sędziwojewo.

W granicach obszaru rewitalizacji zlokalizowanych jest kilka obiektów sportowo-rekreacyjnych w zarządzie jednostki budżetowej gminy „Wrzesińskie Obiekty Sportowo-Rekreacyjne”, poszczególnych szkół, klubów sportowych lub prowadzonych przez osoby prywatne:

- Sala sportowa Gimnazjum nr 2, ul. Słowackiego 41, Września – jest to sala pełnowymiarowa 44x24 m do gry w piłkę siatkową, koszykową czy ręczną wraz z trybuną na 500 miejsc siedzących oraz sala o wymiarach 12x24 m; boisko Orlik 2012;
- Sala sportowa przy Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących, ul. Kaliska 2a, Września;
- Sala sportowa przy Samorządowej Szkole Podstawowej nr 2, ul. Kościuszki 24, Września – sala o wymiarach 24x12 m;
- Sala sportowa i boisko wielofunkcyjne przy Samorządowej Szkole Podstawowej w Otocznej – sala o wymiarach 24x12 m;
- Sala sportowa przy Zespole Szkół Politechnicznych, ul. Wojska Polskiego 1, Września – sala o wymiarach 24x12 m;
- Sala sportowa przy Zespole Szkół Zawodowych nr 2, ul. Koszarowa 12, Września;
- Boiska wielofunkcyjne wybudowane w ramach programu Orlik 2012 przy następujących placówkach: Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 1 im. 68 Wrzesińskiego Pułku Piechoty, ul. Szkolna 1, Września; Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 2 im. Dzieci Wrzesińskich, ul. Kościuszki 24, Września; Gimnazjum nr 2 im. Andrzeja Prądyńskiego, ul. J. Słowackiego 41, Września;
- Boisko piłkarskie LZS Sędziwojewo;
- Boisko piłkarskie LZS Gulczewo;
- Boisko piłkarskie LZS Chocicza Wielka;
- Centrum Sportowe IgnasiakSport w Chociczy Wielkiej;
- Park Wodny AquaLife przy ul. Koszarowej we Wrześni.

Najmłodszy mieszkańcy obszaru rewitalizacji mają również możliwość skorzystania z placów zabaw umiejscowionych w następujących lokalizacjach:

- Obszar miasta
  - Park im. Dzieci Wrzesińskich we Wrześni, ul. Miłostawska, ul. Wojska Polskiego, ul. Słowackiego (przy Przedszkolu Niepublicznym „Mali Przyrodnicy”), ul. Wielkopolska, ul. 3-go Maja (przy Przedszkolu Niepublicznym „Słoneczko”) oraz przy Samorządowych Szkołach Podstawowych nr 1, 2 i 6.
- Obszar wiejski
  - Otoczna (przy zespole szkół), Gulczewo (przy świetlicy wiejskiej), Gonice (przy świetlicy wiejskiej), Goniczki (przy oczku wodnym) oraz Wódki (przy boisku sportowym).

Miejscem wypoczynku i rekreacji są tereny zielone, w granicach obszaru rewitalizacji zlokalizowane są następujące parki:

- Park im. Dzieci Wrzesińskich we Wrześni,
- Teren zielony LOK, obecnie zdegradowany, posiadający zabytkową altanę w dawnych czasach przeznaczoną dla orkiestry dętej bractwa kurkowego,
- Tereny zielone przy zabudowie wielorodzinnej,
- Dawne, obecnie zdegradowane, parki, zespoły dworsko-parkowe i folwarczno-parkowe na obszarach wiejskich (Gulczewo, Ostrowo Szlacheckie, Wódki, Stanisławowo).

Ponadto, aby ułatwić seniorom uczestnictwo w życiu społecznym gmina wdrożyła program pn. Aktywizowanie i Wyrównywanie Szans Seniorów w Gminie Września „Wrzesińska Karta Społeczna

Senior”, która uprawnia mieszkańców powyżej 65 roku życia do korzystania ze zniżek oferowanych przez lokalne podmioty. Aktualnie katalog partnerów programu obejmuje 26 podmiotów prowadzących działalność w branżach: fryzjerskiej, kosmetycznej, sanatoryjnej, gastronomicznej, handlowej, okulistycznej, motoryzacyjnej, AGD/RTV, sportowo-rekreacyjnej i poligraficznej.

Gmina wdrożyła również Kartę Dużej Rodziny, która podobnie, jak „Wrzesińska Karta Społeczna Senior” pozwala na skorzystanie z ulg, zniżek lub innych uprawnień rodzinom posiadającym Kartę.

Należy podkreślić, iż zdecydowanie największe nagromadzenie infrastruktury społecznej występuje w miejskiej części obszaru rewitalizacji, który charakteryzuje się większą dostępnością do usług edukacji, kultury, sportu i rekreacji niż ma to miejsce na terenach wiejskich. W miejscowościach włączonych w obszar rewitalizacji funkcjonuje jedna szkoła (ZS w Otocznej), brak przedszkoli bądź żłobków dla najmłodszych dzieci, a place zabaw wybudowano jedynie w części miejscowości. Infrastruktura kulturalno-społeczna ogranicza się praktycznie do świetlic wiejskich, które w większości wymagają gruntownej modernizacji i doposażenia w infrastrukturę dla lokalnych społeczności. Również infrastruktura sportowo-rekreacyjna dostępnością i jakością zagospodarowania znacznie odbiega od tej zlokalizowanej w miejskiej części obszaru rewitalizacji. Chlubnym wyjątkiem w tym aspekcie jest prywatna inwestycja w ośrodek sportowy w Chociczy Wielkiej oraz teren rekreacyjny w Goniczkach, zrealizowany przy udziale środków zewnętrznych.

Zdjęcie 1 Amfiteatr im. Anny Jantar w Parku im. Dzieci Wrzesińskich

Zdjęcie 2 Scena amfiteatru im. Anny Jantar w Parku im. Dzieci Wrzesińskich

Zdjęcie 3 Widownia amfiteatru im. Anny Jantar w Parku im. Dzieci Wrzesińskich

Zdjęcie 4 Budynek Wrzesińskiego Ośrodka Kultury we Wrześni

Zdjęcie 5 Budynek Wrzesińskiego Ośrodka Kultury we

Zdjęcie 6 Budynek Wrzesińskiego Ośrodka Kultury we

Wrześni

Wrześni

Zdjęcie 7 Budynek Kina „Trójka” we Wrześni

Zdjęcie 8 Plac zabaw w otoczeniu zabudowy wielorodzinnej przy ul. Piastów

Zdjęcie 9 Świetlica wiejska w m. Gonice. Obiekt w zwartej zabudowie szeregowej, wymagający remontu.

Zdjęcie 10 Boisko sportowe przy świetlicy wiejskiej w Gulczewie

Zdjęcie 11 Obiekty sportowo—rekreacyjne IgnasiakSport w Chociczy Wielkiej

Zdjęcie 12 Obiekty sportowo—rekreacyjne IgnasiakSport w Chociczy Wielkiej

Zdjęcie 13 Teren rekreacyjny w m. Goniczki

SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

Jak już zostało wspomniane we wcześniejszej części rozdziału osoby starsze zamieszkujące obszar rewitalizacji stanowią bardzo liczną grupę, która w samej części miejskiej liczy ponad 2,5 tys. osób. Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrześni uważają, że jest to grupa, która w największym stopniu dotknięta jest nawarstwiającymi się problemami, wynikającymi zarówno ze złej sytuacji finansowej, stanu zdrowia, niemożności samodzielnego funkcjonowania czy poczucia osamotnienia.

W gminie Września powszechnym problemem jest „eurosieroctwo”, nie dotyka on jednak wyłącznie dzieci, których rodzice wyjechali do pracy za granicę, ale również osób starszych, których dorosłe dzieci zdecydowały się na wyjazd. Seniorzy, którzy nie mogą liczyć na codzienną pomoc i bezpośrednie kontakty z bliskimi czują się samotni i nieszczęśliwi, przez co często podupadają na zdrowiu, zarówno psychicznie jak i fizycznie.

W 2012 roku Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrześni przeprowadził badania służące opracowaniu mapy zasobów i potrzeb pomocy społecznej. Ankietyzacja mieszkańców gminy przyniosła dość zaskakujące wyniki: dla większości mieszkańców, w szczególności osób starszych mieszkających na osiedlu Tysiąclecia najpoważniejszym problemem, z którym muszą się zmagać była samotność. Pracownicy Ośrodka zauważają, że często jedyną osobą, z którą kontakt mają ich klienci, świadczeniobiorcy usług opiekuńczych, jest odwiedzająca ich opiekunka. Opiekunki środowiskowe twierdzą, że w obecnej sytuacji najlepszym rozwiązaniem dla tej grupy ich podopiecznych, którzy są w stanie (choćby przy ich pomocy) opuszczać własne mieszkania byłoby utworzenie dziennego domu opieki, w którym seniorzy oprócz opieki mieliby zapewnione towarzystwo innych członków społeczności. W tej sytuacji opiekunki mogłyby poświęcać więcej czasu tym mieszkańcom, którzy ze względu na stan zdrowia nie są w stanie wychodzić z mieszkania. Funkcjonowanie miejsc świadczących dzienną opiekę nad osobami niesamodzielnymi pomogłoby również w codziennym funkcjonowaniu rodzin, które we własnym zakresie podejmują opiekę nad bliskimi.

Seniorzy mieszkający na obszarze rewitalizacji to w znacznej części osoby bardzo ubogie, które korzystają z gminnego programu dożywiania, czy otrzymują innego rodzaju świadczenia. Przykładem może być grupa 149 osób w wieku poprodukcyjnym, mieszkańców osiedla Tysiąclecia, prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe, które otrzymują dodatek mieszkaniowy. Dodatek mieszkaniowy dla jednoosobowych gospodarstw domowych przyznawany jest między innymi na podstawie spełnienia kryterium dochodowego, wynoszącego 175% najniższej emerytury (do 1 marca 2017 roku to kwota 1544,48 zł).

Aby ułatwić seniorom uczestnictwo w życiu społecznym gmina wdrożyła program „Wrzesińska Karta Społeczna Senior”, która uprawnia mieszkańców powyżej 65 roku życia do korzystania ze zniżek oferowanych przez lokalne podmioty. Aktualnie katalog partnerów programu obejmuje 26 podmiotów prowadzących działalność w branżach: fryzjerskiej, kosmetycznej, sanatoryjnej, gastronomicznej, handlowej, okulistycznej, motoryzacyjnej, AGD/RTV, sportowo-rekreacyjnej i poligraficznej. (Gmina wdrożyła również Kartę Dużej Rodziny, która podobnie, jak „Wrzesińska Karta Społeczna Senior” pozwala na skorzystanie z ulg, zniżek lub innych uprawnień rodzinom posiadającym Kartę.)

Chociaż Września jest stosunkowo niewielkim miastem, to seniorom mieszkającym np. na osiedlu Tysiąclecia trudno jest dostać się na rynek lub do innej części miasta. Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej zauważają, że osoby starsze mające trudności w samodzielnym poruszaniu ograniczają przemieszczanie się do bardziej oddalonych części miasta do niezbędnego minimum, obejmującego wizyty u lekarzy czy odwiedzanie grobów najbliższych na miejskim cmentarzu. Poza tymi okazjonalnymi wyjazdami seniorzy przebywają tylko w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania i to właśnie tam powinno się świadczyć usługi, których są głównymi odbiorcami.

Obecnie na terenie Wrześni nie działa żaden klub seniora, jednak sprawnie funkcjonują inne inicjatywy senioralne. Jedną z nich jest Uniwersytet Trzeciego Wieku, który zrzesza przede wszystkim emerytowanych nauczycieli, którzy wspólnie realizują bardzo ciekawe przedsięwzięcia. Zewnętrzni obserwatorzy zauważają, że jest to grupa dość hermetyczna, która ze względu na wysokie wykształcenie oraz stosunkowo dobrą sytuację materialną podejmuje działania, w które raczej nie angażują się emerytowani pracownicy zakładów produkcyjnych. Uniwersytet nie posiada własnej infrastruktury, jednak w celu organizacji spotkań korzysta z gościnności lokalnych instytucji: Wyższej Szkoły Zawodowej we Wrześni, starostwa, gminy czy parafii.

Ponadto na osiedlu Tysiąclecia funkcjonuje nieformalna grupa wsparcia dla osób starszych „Wrześnianie rozważli”. Grupa powstała kilka lat temu dla osób, które miały problem z otyłością. Na początku, w jej spotkaniach brały udział 24 osoby, obecnie grupa liczy około 140 członków. Oficjalne spotkania grupy odbywają się raz w miesiącu, w każdy drugi wtorek. Z uwagi na brak dostępu do innych sal, spotkania grupy odbywają się w prywatnej restauracji „Avocado”. Spotkania grupy mają charakter prozdrowotny i obejmują pomoc dietetyka, który tworzy indywidualne plany odchudzania, zajęcia z psychologiem itd. Oprócz tego członkowie grupy mają możliwość udziału w zajęciach ruchowych, takich jak: aquaerobik, nauka pływania, jazda na rowerze, nordic walking.

Poza działalnością prozdrowotną grupa stała się przestrzenią integracji seniorów. Dzięki regularnym spotkaniom nawiązali oni nowe znajomości, które pomagają im w codziennym funkcjonowaniu. Funkcji integracyjnej sprzyja realizowanie przez grupę projektu „Wielkopolska nieznaną”, w ramach którego organizowane są jednodniowe wycieczki autokarowe do różnych ciekawych miejsc w Wielkopolsce. Inicjatorami wyjazdów są sami seniorzy, którzy wybierają destynację oraz określają co chcieliby robić, natomiast techniczną stroną organizacji wyjazdu zajmują się pracownicy socjalni OPS.

Najstarsi mieszkańcy obszaru rewitalizacji chętnie biorą udział w zajęciach z usprawniania ruchowego, niestety również w tym przypadku organizatorzy zmagają się z poważnymi problemami lokalowymi. Obecnie zajęcia odbywają się w trzech salach, a uczestniczy w nich około 70 osób. Tylko jedno z pomieszczeń (znajdujące się w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie) jest w pełni

wyposażoną w sprzęty rehabilitacyjne salką gimnastyczną. Pozostałe pomieszczenia, w których odbywają się zajęcia są dawnymi salkami katechetycznymi działającymi przy lokalnych parafiach. Uczestnicy tych zajęć zmuszeni są do ćwiczeń w warunkach do tego nieprzystosowanych, na zajęcia przychodzą z własnymi matami, nie mają dostępu do szatni czy sanitariatów.

Podsumowując sytuację najstarszych mieszkańców obszaru rewitalizacji należy stwierdzić, że jest to środowisko ludzi zaangażowanych, którzy chętnie włączają się w życie społeczne na tyle, na ile pozwala im na to stan zdrowia. Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej zauważają, że seniorzy zamieszkujący obszar rewitalizacji nie są raczej roszczeniowi, chętnie wychodzą z własnymi inicjatywami, a także są wdzięczni za udzielane wsparcie. Poważnym problemem, z którym muszą się zmagać wszystkie środowiska prowadzące działania adresowane do seniorów jest brak przystosowanej do ich potrzeb infrastruktury, z której można by codziennie korzystać. Pracownicy socjalni twierdzą, że mimo dość bogatej oferty adresowanej do osób starszych wciąż jest ona niewystarczająca, ponieważ organizowane spotkania odbywają się za rzadko w stosunku do potrzeb tej, stale rosnącej, grupy.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

STAN ZABUDOWY I DZIEDZICTWO KULTUROWE¹²

Z uwagi na zróżnicowane położenie podobszarów rewitalizacji, charakterystykę zabudowy można podzielić na trzy główne kategorie:

- Podobszar nr 1 – stara, w znacznej mierze zabytkowa zabudowa mieszkaniowo-usługowa w formie kamienic z usługami na parterze obiektów,
- Podobszar nr 3 – przeważająca zabudowa wielorodzinna w formie bloków z uzupełniającą funkcją handlową w przestrzeniach pomiędzy budynkami,
- Obszary wiejskie – zabudowa jednorodzinna, zagrodowa, której uzupełnienie stanowią budynki wielorodzinne, stanowiące pozostałość po Państwowym Gospodarstwach Rolnych.

Na obszarze miasta występują również strefy zieleni urządzonej w formie parków i skwerów, a także tereny aktywizacji gospodarczej, zarówno wykorzystywane, jak w przypadku terenów powojennych przy ul. Kościuszki, jak i potencjalne, do których należą tereny pokolejowe przy ul. Kolejowej i Dworcowej.

Gminna Ewidencja Zabytków obejmuje: 349 obiektów i obszarów na terenie Wrześni, 14 w Chociczy Małej, 14 w Chociczy Wielkiej, 1 w Gonicach, 4 w Gulczewku, 11 w Gulczewie, 13 w Ostrowie Szlacheckim, 11 w Otocznej, 2 w Sędziwojewie, 4 w Stanisławowie oraz 9 pozycji w miejscowości Wódki.

Spśród najważniejszych zabytków na terenie Miasta i Gminy, na obszarze rewitalizacji zlokalizowanych jest 26 obiektów, co stanowi 38% pozycji ujętych w rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Należy jednak podkreślić, iż zdecydowanie największe nasycenie zabytków

---

¹² Na podstawie Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września

występuje na podobszarze rewitalizacji nr 1, którego część tj. Zabytkowy Układ Urbanistyczny oraz Nawarstwienia Kulturowe Miasta został wpisany do rejestru zabytków pod numerem 295/Wlkp/A z 19.04.2006. Do rejestru zabytków wpisano układ urbanistyczny śródmieścia obejmujący teren ograniczony od zachodu rzeką Wrześnicą oraz Park Miejski im. J. Piłsudskiego, część ul. Gnieźnieńskiej z cmentarzem parafialnym, dalej teren ograniczony od północnego-wschodu ul. Szkolną, rejon Liceum Ogólnokształcącego, dawnej rzeźni, wieżę wodociągową, część ul. Witkowskiej, część ul. Legii Wrzezińskiej, część ul. T. Kościuszki wraz z dawnymi koszarami od strony wschodniej oraz zespół parkowo-pałacowy na Opieszynie od strony południowej.

Zabytkowe obiekty użyteczności publicznej w znacznej mierze charakteryzują się stanem bardzo dobrym i dobrym (budynek sądu rejonowego, prokuratura rejonowa, starostwo powiatowe, poczta, szpital powiatowy, dawny dom urzędników państwowych – obecnie komenda policji, szkoła podstawowa nr 1, dawny blok żołnierski w zespole koszar - obecnie zasadnicza szkoła zawodowa nr 2, wieża ciśnienia wodociągów miejskich, dworzec kolejowy). Stosunkowo dobrze jest zachowana substancja zabytkowa licznych kamienic w części śródmiejskiej, zwłaszcza przy głównych ulicach i placach (Rynek, ul. Jana Pawła II, Sienkiewicza, Warszawska). Właściciele i użytkownicy starają się dbać o systematyczne remonty obiektów (przykładem wzorcowej opieki nad zabytkiem mogą być np. kamienice przy Rynku nr 7, 11, 18, 22, Jana Pawła II 3, 7, 12, 15, Sienkiewicza, 8, 9, 12, 13, 17, 20, Warszawskiej 8, 9, 29, 30, 36, 39). Słabiej zadbane są natomiast kamienice przy bocznych ulicach lub domy, oficyny i budynki gospodarcze posesji w śródmieściu (np. przy ul. Dzieci Wrzezińskich, Fabrycznej, Kościelnej).

Zdecydowanie gorszym stanem technicznym charakteryzuje się pałac na Opieszynie przy ul. Opieszyn 1 we Wrześni, którego początki sięgają co najmniej XIII wieku, budynki dawnego folwarku proboszczowskiego przy ul. Kościelnej. Zaniedbane są również: dawny urząd celny, obiekty wchodzące w skład zespołu dworca kolejowego (poza samym dworcem), jak np. kolejowa wieża ciśnienia.

Na obszarach wiejskich stopień zachowania obiektów zabytkowych jest zdecydowanie gorszy. W bardzo dobrym stanie znajdują się pojedyncze domy mieszkalne czy dwory (np. dwór Chociczy Wielkiej). Część obiektów jest w stanie dostatecznym (np. dwór w Gulczewku), nieliczne domy mieszkalne dawnych pracowników folwarcznych (w zależności od użytkowników, bądź właścicieli). W zależności od ich użytkowania w zadowalającym stanie są też niektóre zabudowania folwarczne, (np. zespół folwarczny w Gulczewku, Ostrowie Szlacheckim, Otocznej, Wódkach).

Zdecydowana większość obiektów zabytkowych na wiejskiej części obszaru rewitalizacji, w szczególności dawne zespoły dworsko-folwarczne i folwarczne są w stanie złym, a nawet bardzo złym, czy wręcz w ruinie (np. zespół folwarczny w Ostrowie Szlacheckim). Część w wyniku działań inwestycyjnych traci swój pierwotny charakter (np. stajnia w zabudowaniach folwarku w Chociczy Wielkiej) bądź jest burzone (np. zespół folwarczny w Chociczy Małej).

Zdjęcie 14 Budynek Komendy Powiatowej we Wrześni

Zdjęcie 15 Elewacja budynku Komendy Powiatowej Policji w złym stanie technicznym

Zdjęcie 16 Zdegradowane budynki mieszkalne na obszarze rewitalizacji.

Zdjęcie 17 Niewykorzystana, zaniedbana przestrzeń powstała po wyburzeniu obiektu.

Zdjęcie 18 Zdegradowany zabytkowy budynek w sąsiedztwie Urzędu Skarbowego przy ul. Warszawskiej we Wrześni.

Zdjęcie 20 Zabytkowe kamienice we Wrześni. Przykład nieudanej renowacji budynku.

Zdjęcie 19 Zdegradowany budynek usługowo-mieszkalny przy ul. Warszawskiej we Wrześni.

Zdjęcie 21 Zdegradowany zabytkowy dom mieszkalny przy ul. Warszawskiej.

Zdjęcie 22 Zdegradowana zabytkowa kamienica w centrum Wrześni.

Zdjęcie 23 Zdegradowana zabytkowa kamienica w centrum Wrześni.

Zdjęcie 24 Przykład chaotycznego zagospodarowania przestrzeni i łączenia zabytkowej zabudowy z zabudową usługową o niskiej wartości architektonicznej.

Zdjęcie 25 Zaniedbana pastorówka we Wrześni.

Zdjęcie 26 Niewykorzystana, zaniedbana przestrzeń powstała po wyburzeniu obiektu.

Zdjęcie 27 Zabudowa wsi Chocicza Mała. Dachy budynków kryte eternitem.

Zdjęcie 28 Zdegradowana zabudowa we wsi Goniczki.

Zdjęcie 29 Zdegradowany dawny obiekt PGR w Gulczewie.

Zdjęcie 30 Dawny zespół folwarczny w Ostrowie Szlacheckim.

Zdjęcie 31 Zespół dworski w m. Wódki.

Zdjęcie 32 Zespół dworski w m. Wódki.

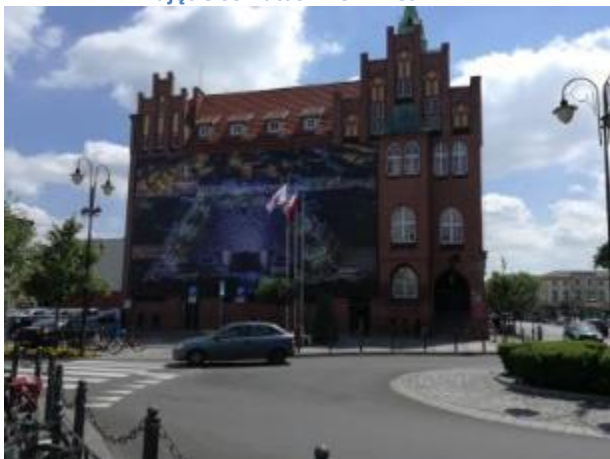
Zdjęcie 33 Zadbany, wyremontowany zabytkowy budynek Starostwa Powiatowego we Wrześni.

Zdjęcie 34 Urząd Stanu Cywilnego we Wrześni.

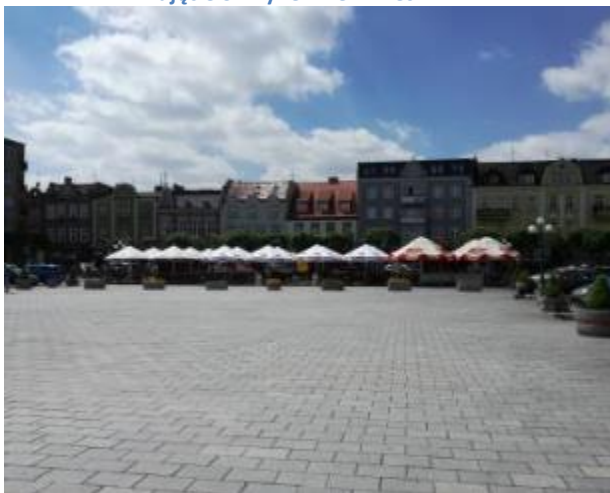
Zdjęcie 35 Ratusz we Wrześni.

Zdjęcie 36 Ratusz we Wrześni.

Zdjęcie 37 Rynek we Wrześni.

Zdjęcie 38 Rynek we Wrześni.

Zdjęcie 39 Wystawa artystyczna na rynku we Wrześni.

Według stanu na 2015 r., na terenie Miasta i Gminy Września istniało 15995 mieszkań, przy czym jedynie 2,6% wchodziło w zasób mieszkaniowy gminy. Większość obiektów mieszkalnych na

obszarze rewitalizacji należy do osób prywatnych bądź spółdzielni mieszkaniowych, które administrują majątkiem. Potrzeby mieszkalnictwa komunalnego, chronionego i socjalnego przekraczają możliwości podaży gminy, a liczba mieszkań w zasobie komunalnym systematycznie spada. Pozytywnym faktem jest rosnąca liczba mieszkań socjalnych, jednakże ich liczba nie odpowiada zapotrzebowaniu ze strony mieszkańców.

TERENY O FUNKCJI HANDLOWO-USŁUGOWEJ

Września jest ponadlokalnym ośrodkiem handlowym o bardzo korzystnej lokalizacji. Pod względem nasycenia powierzchnią handlową obszar rewitalizacji Miasta i Gminy jest bardzo zróżnicowany. Również stan techniczny obiektów jest różny w zależności od wieku. Zachodnia część obszaru rewitalizacji na terenie miasta to strefa intensywnej, zwartej zabudowy usługowej z uzupełniającą zabudową mieszkaniową w pierzejach ulic i placów, obszar koncentracji obiektów ponadmiejskich i ogólnomiejskich administracji publicznej, banków, instytucji ubezpieczeniowych, hoteli, obiektów kultury, handlu, rozrywki. Lokale handlowo-usługowe zlokalizowane są głównie w części parterowej zabudowy.

Zdjęcie 40 Zabytkowa zabudowa mieszkaniowo usługowa ul. Warszawskiej we Wrześni.

Zdjęcie 41 Przykład zabudowy usługowo-handlowej na terenie osiedla wielorodzinnego we Wrześni. Ulica Chrobrego, Osiedle 1000-lecia.

Zdjęcie 42 Osiedlowy obiekt handlowo-usługowy tzw. „zieleniak”. Przykład zdegradowanej zabudowy, która stopniowo traci pierwotne funkcje.

Zdjęcie 43 Osiedlowy obiekt handlowo-usługowy. Przykład zdegradowanej zabudowy, która stopniowo traci pierwotne funkcje.

Zdjęcie 44 Osiedlowy obiekt handlowo-usługowy. Przykład zdegradowanej zabudowy, która stopniowo traci pierwotne funkcje.

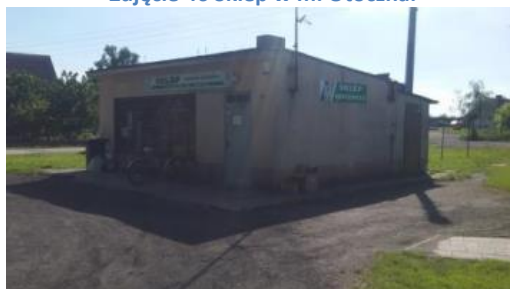

Zdjęcie 45 Galeria Karuzela przy ul. Kolejowej. Przykład nowej handlowej zabudowy wielkopowierzchniowej.

Źródło: www.urbanity.pl

Zdjęcie 46 Sklep w m. Otoczna.

Najistotniejszymi punktami handlowymi na obszarze rewitalizacji są ul. Warszawska we Wrześni, Galeria Karuzela przy ul. Kolejowej (stosunkowo nowy obiekt wielkopowierzchniowy, o pow. 12 000 m², w którym ulokowano 40 sklepów), markety ulokowane głównie przy osiedlach mieszkaniowych, targowisko miejskie oraz lokalne punkty handlowe przy wielorodzinnych osiedlach mieszkaniowych jak ten przy ul. Chrobrego. Wiejska część obszaru rewitalizacji charakteryzuje się zgoła odmiennym nasyceniem powierzchnią handlowo-usługową. W miejscowościach włączonych do obszaru występują pojedyncze niewielkie punkty handlowe, które zaspokajają najważniejsze potrzeby lokalnej społeczności. W części wsi brak sklepów stąd mieszkańcy są zmuszeni do pokonywania często znacznych odległości w celu zaopatrzenia gospodarstw domowych w najpotrzebniejsze produkty.

Jak już wspomniano stan techniczny jest zróżnicowany. Obiekty powstałe w XXI w. są w bardzo dobrym stanie technicznym natomiast budynki, które lokowano w okresie budowy osiedli wielorodzinnych na terenie miasta i wsi często są zaniedbane i kontrastują z otaczającą zabudową. Najjaskrawszym przykładem są położone obok siebie zmodernizowany Sklep Społem oraz „zieleniak” przy ul. Chrobrego (budynek składający się z czterech głównych części połączonych dachem, w którym znalazły się pomieszczenia do prowadzenia drobnej działalności handlowo-usługowej). Obiekt „zieleniaka” jest w znacznym stopniu zdegradowany (wymaga kompleksowego remontu elewacji, dachu oraz pomieszczeń) i stopniowo traci swoją funkcję na rzecz sklepów wielkopowierzchniowych.

Liczba i atrakcyjność punktów handlowych i usługowych na miejskiej części obszaru rewitalizacji jest oceniana pozytywnie. Świadczy to o właściwej lokalizacji, a także liczbie punktów, które w znacznym stopniu zaspokajają potrzeby mieszkańców.

TERENY POPRZEMYSŁOWE, POWOJSKOWE I POKOLEJOWE

Obszar rewitalizacji obejmuje tereny i obiekty, które w wyniku procesów restrukturyzacyjnych przestały spełniać pierwotne funkcje. Należą do nich przede wszystkim obszary przemysłowe, takie jak tereny dawnej fabryki Tonsil oraz zabudowa w bezpośrednim sąsiedztwie dworca kolejowego. W rezultacie tereny o dużym potencjalnie wartości rynkowej, mogące dawać korzyści ekonomiczne właścicielom i miastu, pozostają niewykorzystane i stopniowo popadają w ruinę.

We wschodniej części obszaru rewitalizacji na terenie miasta, na terenach powojkowych przy ul. Tadeusza Kościuszki/Koszarowej znajduje się również strefa lokalizacji działalności usługowo-handlowej. Wzdłuż ulicy Tadeusza Kościuszki oraz przy ul. Koszarowej znajdują się również powojkowe zabudowania mieszkalne, w większości w dostatecznym lub złym stanie technicznym.

Zdjęcie 47 Tereny dawnej fabryki Tonsil. Projektowana lokalizacja węzła przesiadkowego przy ul. Kolejowej.

Zdjęcie 48 Dawny budynek kolejowy przy ul. Kolejowej we Wrześni.

Zdjęcie 49 Dawny budynek kolejowy przy ul. Kolejowej we Wrześni.

Zdjęcie 50 Wyremontowany budynek dworca kolejowego we Wrześni.

Zdjęcie 51 Zabudowa dworca kolejowego we Wrześni, w tym nieużytkowana wieża ciśnień.

Zdjęcie 52 Zdegradowana zabudowa dworca kolejowego we Wrześni.

Zdjęcie 53 Tereny użytkowe w otoczeniu dworca kolejowego we Wrześni.

Zdjęcie 54 Powojenny budynek mieszkalny przy ul. Tadeusza Kościuszki we Wrześni.

Zdjęcie 55 Budynek Koszarowca przy ul. Tadeusza Kościuszki we Wrześni.

Zdjęcie 56 Budynek Koszarowca przy ul. Tadeusza Kościuszki we Wrześni.

Zdjęcie 57 Zabudowa powojenna przy ul. Tadeusza Kościuszki we Wrześni.

Zdjęcie 58 Zabudowa powojenna przy ul. Koszarowej we Wrześni.

Zdjęcie 59 Zabudowa powojenna przy ul. Koszarowej we Wrześni.

Zdjęcie 60 Zabudowa powojenna przy ul. Koszarowej we Wrześni.

KOMUNIKACJA

Na ulicach w mieście każdego roku zwiększa się ruch pojazdów oraz liczba ich użytkowników. Intensywny ruch komunikacyjny wynika m. in. z popularyzacji samochodu jako środka codziennej komunikacji oraz braku wewnętrzzminnej komunikacji publicznej. Znaczna liczba pojazdów, w połączeniu ze złym stanem technicznymi dróg skutkuje obniżeniem poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz wydłużeniem czasu przejazdu, bezpośrednio wpływa na środowisko naturalne.

Przebiegi dróg krajowych i wojewódzkich nakładają się na podstawową sieć głównych ulic Miasta i Gminy Września. Istniejący układ drogowy miasta i wsi, pomimo prowadzonych inwestycji remontowych, charakteryzuje się wieloma niedostatkami stanu technicznego, zwłaszcza poza centrum miasta i na obszarach wiejskich. Nawierzchnie dróg i chodników w centrum miasta są systematycznie remontowane, a ich stan techniczny należy uznać za dobry. Jedynie w nielicznych częściach obszaru nawierzchnia ciągów pieszych, wymaga interwencji (m.in. Park im. Dzieci Wrzesińskich). Obszar rewitalizacji we wschodniej części miasta posiada gęstą zabudowę wielorodzinną. Zdiagnozowano tam liczne ubytki i nierówności w nawierzchni dróg (doraźnie naprawiane przez gminę) i ciągów pieszych, w tym alejek parkowych. Układ drogowy w tej części miasta wymaga działań inwestycyjnych, w celu przywrócenia pożądanego stanu technicznego. Sieć drogową na obszarach wiejskich cechuje szczególny stopień zdegradowania, a liczba nieutwardzonych dróg nadal stanowi znaczny odsetek. Ponadto drogi lokalne na obszarach wiejskich charakteryzuje niedostateczna szerokość jezdni i brak chodników, co negatywnie wpływa na bezpieczeństwo, utrudniając skuteczne mijanie się pojazdów, rowerzystów i pieszych. Uwagi ze strony właścicieli i zarządców nieruchomości wymaga również stan zieleni miejskiej. Trawniki w otoczeniu zabudowy wielorodzinnej na podobszarze nr 3 wymagają regularnego koszenia, a drzewa wzdłuż ciągów komunikacyjnych cięć pielęgnacyjnych (przy ul. Piastów utrudniają poruszanie się po chodniku).

Gmina pozyskała dofinansowanie na realizację projektu pn. „Centra przesiadkowe wraz z niezbędną infrastrukturą”. Całkowita wartość przedsięwzięcia szacowana jest na kwotę 21 215 889,80 zł, a planowana dotacja to 17 432 913,77 zł. Przedsięwzięcie przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu, usprawnienia komunikacji drogowej oraz integracji transportu indywidualnego z transportem publicznym. Dzięki udzielonemu dofinansowaniu Gmina Września utworzy zintegrowane centrum przesiadkowe w pobliżu dworca PKP. Powstanie parking typu Park&Ride z 90 miejscami postojowymi i Bike&Ride - zadaszony obiekt przystosowany do parkowania 22 rowerów oraz energooszczędne oświetlenie uliczne. Teren centrum przesiadkowego będzie monitorowany, co przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa. Ponadto, w obrębie inwestycji, zostaną zamontowane tablice informacyjne oraz infokiosk, informujące o rozkładach jazdy i trasach przejazdów. Inwestycja zakłada również skomunikowanie centrum przesiadkowego z centrum Wrześni poprzez budowę nowych dróg gminnych, łączących dworzec PKP (projektowane centrum przesiadkowe), dworzec PKS oraz centrum Wrześni. W ramach projektu zakupiony zostanie również **autobus elektryczny**, który za pośrednictwem dwóch nowych linii połączy centra przesiadkowe i

umożliwi mieszkańcom Wrześni dotarcie do kluczowych obiektów użyteczności publicznej na terenie miasta¹³.

Zdjęcie 61 Zdegradowana nawierzchnia chodnika przy pomniku Dzieci Wrzesińskich.

Zdjęcie 62 Zdegradowana nawierzchnia terenu zielonego przy dworcu kolejowym we Wrześni.

Zdjęcie 63 Zdegradowana nawierzchnia w parku im. Dzieci Wrzesińskich.

Zdjęcie 64 Nawierzchnia na ul. Tadeusza Kościuszki.

Zdjęcie 65 Nawierzchnia drogi dojazdowej do obiektu koszarowego przy ul. Tadeusza Kościuszki.

Zdjęcie 66 Zdegradowany przystanek autobusowy we Wrześni.

¹³ http://www.wrzesnia.pl/aktualnosc-11-695-tit2_WRZESNIA_Z_NOWYM_CENTRUM.html

Zdjęcie 67 Chodnik przy ul. Piastów. Przykład zaniedbanej zieleni miejskiej.

Zdjęcie 68 Chodnik w sąsiedztwie Szpitala Powiatowego we Wrześni.

Zdjęcie 69 Zaniedbany ciąg pieszy na obszarze rewitalizacji.

Zdjęcie 70 Zdegradowana droga lokalna w m. Broniszewo.

Zdjęcie 71 Wielokrotnie naprawiana droga lokalna w m. Broniszewo.

Zdjęcie 72 Zdegradowana droga lokalna w m. Chocicza Mała. W tle zabudowania wiejskie.

Zdjęcie 73 Nowa droga pieszo-rowerowa w m. Gonice.

Zdjęcie 74 Ubytek w poboczu w pobliżu ścieżki. Miejscowość Gonice.

Zdjęcie 75 Pobocze przy drodze powiatowej w Gulczewie.

Zdjęcie 76 Chodnik w m. Ostrowo Szlacheckie.

Zdjęcie 77 Przystanek autobusowy w m. Stanisławowo.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Najistotniejszym producentem energii cieplnej na terenie Wrześni jest Veolia Energia Poznań SA Zakład Września. Energia cieplna jest dostarczana głównie do terenów zabudowanych o wysokiej intensywności, położonych w centrum miasta oraz do dużych osiedli mieszkaniowych. Zapotrzebowanie na ciepło pozostałej części miasta i gminy jest pokrywane przez indywidualne systemy grzewcze. W szczególności dotyczy to budynków zlokalizowanych poza centrum miasta i osiedlami wielorodzinnymi, a także położonych na terenach wiejskich. Ciepło jest w tych przypadkach wytwarzane w indywidualnych kotłowniach, spalających przede wszystkim paliwa stałe: węgiel, koks i drewno.

Sieć kanalizacji sanitarnej obsługuje 93% budynków na terenie miasta. W miejskiej części obszaru rewitalizacji jedynie 3% obiektów nie posiada przyłączy. Z uwagi na rozproszony charakter zabudowy wiejskiej pokrycie siecią kanalizacyjną jest niższe niż w mieście. Na obszarach wiejskich gminy jedynie niewiele ponad 14% budynków jest przyłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej. Pozostałe w znacznej mierze korzystają ze zbiorników bezodpływowych.

SFERA GOSPODARCZA

We Wrześni swoją siedzibę posiada 5738 podmiotów gospodarczych, w tym ponad 76% podmiotów prowadzą osoby fizyczne. Na 1 tys. mieszkańców przypada więc 95 firm prowadzonych przez osoby fizyczne. Ponad 95% wszystkich działalności gospodarczych na terenie gminy stanowią

mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników. Kolejne 3,5% to małe formy o zatrudnieniu nie przekraczającym 49 osób.

W miejskiej części obszaru rewitalizacji ulokowane są 1123 przedsiębiorstwa, na obszarach wiejskich 50 przedsiębiorstw. W sumie obszar rewitalizacji stanowi siedzibę dla co piątego podmiotu gospodarczego w gminie.

Do największych i najbardziej znanych firm ulokowanych na obszarze rewitalizacji należą:

- Mikroma S.A. - obróbka skrawaniem precyzyjnych części mechanicznych, produkcja silników i siłowników elektrycznych o małej mocy przeznaczonych dla sektora lotniczego, wojskowego, energetycznego oraz dla przedsiębiorstw z sektora wysokich technologii, zatrudnienie ok. 530 osób,
- Krispol – producent okien, drzwi i rolet, zatrudnienie ok. 210 osób.

W centrum miasta zlokalizowane są liczne usługi charakterystyczne dla obszarów zdegradowanych, takie jak: lombardy, sklepy z odzieżą używaną, instytucje oferujące pożyczki bez weryfikacji pożyczkobiorcy w bazie Biura Informacji Kredytowej (BIK) tzw. „chwilówki”. Obszary wiejskie są natomiast zdominowane przez działalność rolniczą oraz pochodne formy prowadzenia działalności gospodarczej.

Podsumowując sytuację gospodarczą należy stwierdzić, że potencjalnymi pracodawcami na obszarze rewitalizacji są przede wszystkim osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zatrudniające do 9 pracowników. Niemniej z uwagi na rozwój Wrzesińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej oraz lokalizację m.in. fabryki samochodów marki Volkswagen rynek pracy na terenie gminy należy uznać za bardzo rozwojowy i zróżnicowany pod względem podaży stanowisk pracy.

ASPEKT ŚRODOWISKOWY

Bardzo ważną częścią struktury funkcjonalnej miast są tereny zielone, które istotnie wpływają na atrakcyjność obszaru i jakość życia mieszkańców. Zieleń urządzona stanowi istotny odsetek całkowitej powierzchni miasta. Znaczną jej część stanowią ogrody przydomowe i działkowe. Działkowcy we Wrześni gospodarują na powierzchni 68 ha, ponadto w mieście znajduje się 7 ha zieleni ulicznej, 10 ha zieleni osiedlowej oraz zieleńce o łącznej powierzchni 4 ha. Uzupełnieniem ww. terenów są 2 cmentarze o powierzchni ok. 14,4 ha.

Na obszarze miasta zlokalizowane są również 2 parki:

- Park Miejski im. Piłsudskiego, położony przy ul. Daszyńskiego o powierzchni 6,69 ha,
- Park im. Dzieci Wrzesińskich, położony przy ul. Kościuszki o powierzchni 19,84 ha (**podobszar rewitalizacji nr 1**).

Około 4 km od północnowschodniej granicy miasta leży specjalny obszar ochrony siedlisk Grądy w Czarniejewie. Na terenie miasta znajdują się również trzy pomniki przyrody:

- dąb szypułkowy „Stefan” przy ul. 3 Maja,
- platan wschodni w Parku Miejskim im. Dzieci Wrzesińskich,
- gład narzutowy z granitu w Parku Miejskim im. Józefa Piłsudskiego.

Co zrozumiałe obszary wiejskie cechują się znacznie większym udziałem terenów zielonych, przy czym zieleń urządzona, dawniej lokowana w zespołach dworskich i folwarcznych obecnie pozostaje zdegradowana i nie pełni pierwotnej funkcji. Dbałość o parki krajobrazowe położone na wiejskiej

części obszaru rewitalizacji stanowi jedno z wyzwań, stojących przed podmiotami realizującymi jego założenia.

Poza omówionymi powyżej terenami zielni, do ważniejszych elementów środowiska należą: jakość powietrza, hałas, stan wód powierzchniowych i podziemnych. Poza omówionymi powyżej terenami zielni, do ważniejszych elementów środowiska należą: jakość powietrza, hałas, stan wód powierzchniowych i podziemnych (patrz Diagnoza Kontekstowa) i gospodarka odpadami.

Odbiorem odpadów na terenie gminy zajmuje się gminna spółka Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. We Wrześni działa również Gminny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, którego uzupełnieniem są gniazda ulokowane na obszarze zabudowy wielorodzinnej w liczbie ok. 100 szt. i na obszarach wiejskich w liczbie 10 szt.

Zdjęcie 78 Teren zielony LOK we Wrześni.

Zdjęcie 79 Teren zielony w otoczeniu zabudowy wielorodzinnej we Wrześni.

Zdjęcie 80 Przykład zadbanej zieleni miejskiej w sąsiedztwie Ratusza.

Zdjęcie 81 Rzeka Wrześnica przepływająca przez Wrześnię.

Zdjęcie 82 Zdegradowany park przy PGR w Gulczewie.

PODSUMOWANIE NEGATYWNYCH ZJAWISK I LOKALNYCH POTENCJAŁÓW ZIDENTYFIKOWANYCH W OBSZARZE REWITALIZACJI

Na poniższym schemacie przedstawiono drzewo problemów, które jest podstawą logiki interwencji na obszarze rewitalizacji. Diagnoza społeczno - gospodarcza i przestrzenna obszaru pozwoliła rozpoznać główne problemy obszaru rewitalizacji, a także pozwoliła na identyfikację jego przyczyn i następstw. Na tej podstawie skonstruowano cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań, które należy przedsięwziąć dla realizacji założonych celów.

Głównym problemem rewitalizowanego obszaru jest koncentracja negatywnych zjawisk społecznych w stopniu najwyższym związanych z: ubóstwem, bezrobociem długotrwałym. Istotnym problemem jest wysoki udział osób długotrwanie bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie. Problemy te odzwierciedla wysoki wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Skutkuje to biernością społeczności zamieszkującej obszar i utratą przez nią zdolności rozwiązywania problemów i wychodzenia z kryzysu.

Znaczna część problemów społecznych dotyczy grupę seniorów, która ze względu na swoją sytuację życiową jest jednym ze środowisk w największym stopniu zagrożonych marginalizacją społeczną. Obecnie na terenie obszaru rewitalizacji realizowanych jest wiele inicjatyw adresowanych do najstarszych mieszkańców obszaru, jednak wszystkie środowiska prowadzące działania na rzecz seniorów zmagają się z poważnymi problemami lokalnym. W związku z tym nie są w stanie w pełni zaspokoić potrzeb tej grupy społecznej. Ponadto należy zaznaczyć, że zgodnie z prognozami liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie systematycznie wzrastać, co przełoży się na starzenie się społeczeństwa, a w konsekwencji na wzrost zapotrzebowania na szeroko rozumiane usługi opiekuńcze. Oprócz rozwijania infrastruktury społecznej konieczne jest także podejmowanie działań mających na celu poprawę stanu technicznego dróg i chodników.

~~W obszarze rewitalizacji odnotowano stosunkowo korzystną strukturę demograficzną ludności, jednakże zgodnie z prognozami liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie systematycznie wzrastać, co przełoży się na starzenie się społeczeństwa. W tym kontekście należy szczególnie zadbać o jakość i rozmieszczenie infrastruktury społecznej oraz poprawę stanu technicznego dróg i chodników.~~ Popyt na mieszkania komunalne i socjalne przekracza możliwości gminy. Ponadto rokrocznie kurczy się zasób mieszkań komunalnych.

W przypadku części miejskiej obszaru rewitalizacji niezwykle istotne jest zahamowanie postępującego procesu depopulacji. W tym celu konieczne jest tworzenie funkcjonalnych przestrzeni publicznych, przystosowanych do atrakcyjnego spędzania czasu przez przedstawicieli wszystkich grup wiekowych oraz rozwijanie szerokiego dostępu do szerokiego wachlarza usług: kulturalnych, gastronomicznych, rekreacyjno-wypoczynkowych itp. Poprawa sytuacji w tym zakresie pozytywnie wpłynie na atrakcyjność osiedleńczą obszaru rewitalizacji. ~~Na terenie miasta niezwykle istotne jest zagospodarowanie przestrzeni publicznych pod rozwój usług centrotwórczych, w tym kultury, gastronomii, obsługi ruchu turystycznego, rekreacji i wypoczynku oraz handlu i usług.~~ Brak takich odpowiednio zagospodarowanych przestrzeni wpłynie na obniżenie funkcjonalności obszaru i w dalszej kolejności do jego marginalizacji. Istotnym potencjałem są zlokalizowane w podobszarze rewitalizacji nr 1 instytucje kulturalne, jednak warunki lokalowe niektórych instytucji np. Wrzesińskiego Ośrodka Kultury nie pozwalają na prowadzenie działalności na pożądanym poziomie. W granicach obszaru rewitalizacji, zarówno w mieście jak i na terenach wiejskich istnieje stosunkowo

dużo obiektów sportowo-rekreacyjnych, co świadczy o potencjale tego obszaru jako terenu uprawiania aktywności fizycznej. Niestety część obiektów, zwłaszcza na obszarach wiejskich charakteryzuje się niezadowalającym stanem technicznym. Urządzenia są zaniedbane, a boiska lokalnych klubów sportowych nie posiadają stosownej infrastruktury. Konieczne są również działania inwestycyjne,

w zakresie remontów punktów handlowych na obszarach zabudowy wielorodzinnej, które aktualnie, jak np. obiekt przy ul. Chrobrego, są w złym stanie technicznym i tracą swoją funkcję na rzecz sieci handlowych.

Tereny zieleni urządzonej są czynnikiem stymulującym rozwój rekreacji, jednak potencjał parków istniejących w obszarze rewitalizacji pozostaje niewykorzystany. Park im. Dzieci Wrzesińskich cechuje stosunkowo zadbane zielenie, przy jednoczesnym zdegradowaniu ciągów komunikacyjnych i infrastruktury w postaci amfiteatru. Teren zielony LOK pozostaje zamknięty dla mieszkańców, a jego zabytkowa infrastruktura niszczy się. Parki krajobrazowe przy zespołach dworskich i folwarcznych na obszarach wiejskich są całkowicie niewykorzystane, a ich rekultywacja wymaga znacznego nakładu środków finansowych ze strony właścicieli. Również zielenie osiedlowe wymaga odnowy i uzupełnienia nasadzeń, regularnej pielęgnacji oraz małej architektury.

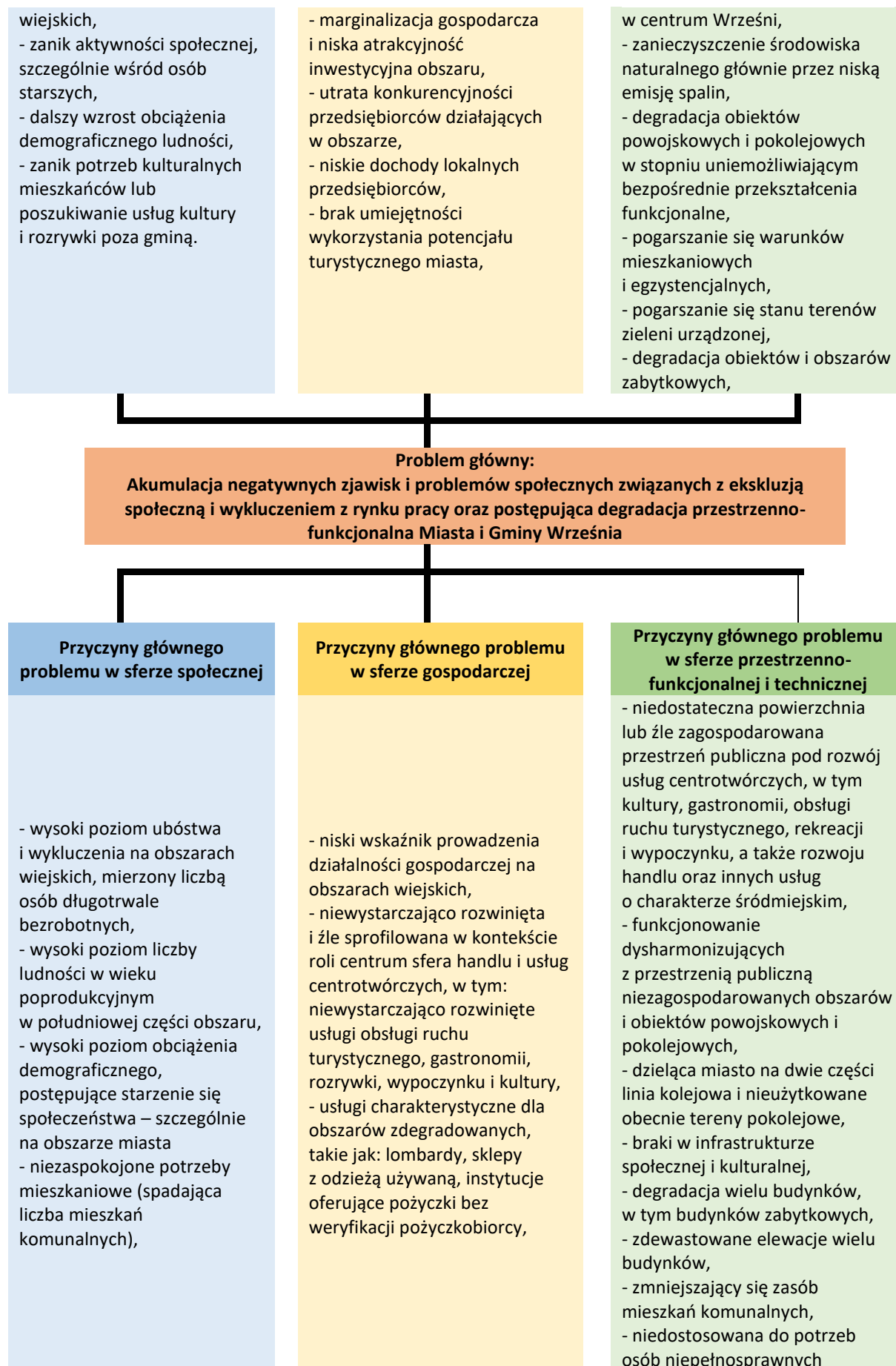
Ogromny, niewykorzystany potencjał mają niezagospodarowane obiekty i tereny powojenne, takie jak: budynki przy ul. Koszarowej i Tadeusza Kościuszki, a także tereny kolejowe nie pełniące pierwotnych funkcji przy ul. Kolejowej i Dworcowej. Należy podjąć działania mające na celu przekształcenie tych obszarów i obiektów, umożliwiające wprowadzenie do nich nowych funkcji.

W obszarze rewitalizacji zlokalizowana jest znaczna liczba obiektów zabytkowych, potencjalnie generujących ruch turystyczny na obszarze. Część obiektów, zwłaszcza na obszarach wiejskich, ulega degradacji lub jest źle wykorzystywana, na przykład: Pałac na Opieszynie, zespoły dworskie i folwarczne (np. Gulczewo, Wódki, Ostrowo Szlacheckie).

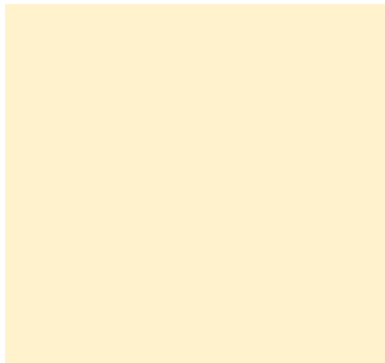
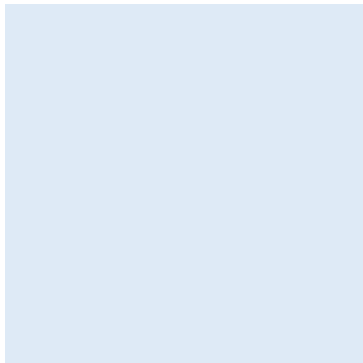
Obszar rewitalizacji w części miejskiej jest dobrze skomunikowany, ulokowano tu dworzec kolejowy i dworzec PKS, w przyszłości powstanie Zintegrowane Centrum Przesiadkowe oraz ważne arterie komunikacyjne. Komunikacja na obszarach wiejskich, położonych poza głównymi drogami, odbywa się po drogach lokalnych o niewystarczających parametrach szerokości i złym stanie technicznym. Również w miejskiej części obszaru zdiagnozowano zły stan techniczny wielu ulic i chodników, wysokie natężenie ruchu, problem bezpiecznych przejść przez jezdnie dla osób niewidomych i słabowidzących (brak sygnalizacji dźwiękowej), niewystarczającą liczbę dobrze zorganizowanych (np. podziemnych) parkingów buforowych.

Schemat 1. Drzewo problemów obszaru rewitalizacji.

Następstwa głównego problemu w sferze społecznej	Następstwa głównego problemu w sferze gospodarczej	Następstwa głównego problemu w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej
<ul style="list-style-type: none"> - nasilające się problemy demograficzne oraz starzenie się populacji, - konieczność znacznego wzrostu nakładów na przeciwdziałanie patologiom i dysfunkcjom społecznym, szczególnie na obszarach 	<ul style="list-style-type: none"> - słaba dynamika rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji wobec jego potencjału, w tym turystycznego oraz w kontekście pełnienia funkcji centrum miasta jako obszaru obsługi mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców, 	<ul style="list-style-type: none"> - utrata roli centrum miasta jako miejsca integracji społecznej mieszkańców, centrum kultury, miejsca spędzania wolnego czasu, zakupów i rekreacji, - utrata wartości materialnych gruntów, infrastruktury, budynków zlokalizowanych

infrastruktura użyteczności publicznej,
- zły stan nawierzchni wielu dróg i chodników,
- brak wewnętrzzminnej komunikacji publicznej,
- znaczna liczba budynków z dachami krytymi eternitem, szczególnie na obszarach wiejskich

WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI (PLANOWANY EFEKT REWITALIZACJI)

Określona wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji stanowi wyraz aspiracji władz samorządowych, mieszkańców i pozostałych interesariuszy rewitalizacji, obrazujący docelowy stan obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji.

Należy zakładać, że skala nagromadzonych problemów, hamujących rozwój obszaru wskazanego do rewitalizacji, powoduje, iż ich całkowite wyeliminowanie nie będzie możliwe w przyjętym horyzoncie czasowym programu. Zintegrowane działania ujęte w programie mają zatem w jak najszerszym zakresie ograniczyć wpływ zdiagnozowanych czynników negatywnych, tworząc tym samym trwały fundament dla pełnej odnowy społecznej, gospodarczej, przestrzenno - funkcjonalnej i środowiskowej obszaru rewitalizowanego Miasta i Gminy Września.

WIZJA OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji miasta i gminy Września stanowią świadomą, zaangażowaną społecznie i obywatelsko społeczność. Liczne inicjatywy społeczne i programy aktywizacji społecznej wspierane przez miasto pozwoliły ograniczyć zjawisko wykluczenia i ubóstwa. Programy aktywizacji społecznej pozwalają na włączenie na rynek pracy osób wcześniej długotrwale bezrobotnych. Duża liczba miejsc pracy dostępnych w gminie i otoczeniu sprzyja stworzeniu warunków do odnowy społecznej obszaru rewitalizacji. Aktywność zawodowa mieszkańców spójna jest z kierunkami rozwoju gospodarczego Wrześni – ośrodka silnego przemysłem i usługami.

Realizowane działania rewitalizacyjne w każdej sferze rozwojowej przyczyniają się do odwrócenia negatywnych trendów demograficznych, wyludniania się obszarów objętych rewitalizacją, starzeniem się społeczeństwa. Osiedlająca się w obszarze rewitalizacji grupa młodych osób jest aktywna i proponuje wiele oddolnych inicjatyw związanych z odnową centrum miasta, osiedla blokowego i obszarów wiejskich.

Pobudzana poprzez kulturę społeczność obszaru rewitalizacji włącza się chętniej w życie społeczne swojego miejsca zamieszkania, utożsamiając się z nim i wyrażając chęć współdecydowania w sprawach istotnych dla niej.

Odnowiona przestrzeń centrum miasta i osiedla mieszkaniowego w rejonie ulic Kościuszki, Batorego, Słowackiego sprzyja integracji, przyciągając zainteresowanie mieszkańców, a także turystów w centrum Wrześni. W odrestaurowanych budynkach kamienic pojawiają się estetyczne witryny nowych sklepów i punktów usługowych, a przy skwerach i placach lokalizowane są atrakcyjne punkty gastronomiczne i restauracyjne.

Dzięki aktywnej promocji i przygotowaniu atrakcyjnej oferty inwestycyjnej przez gminę, inwestorzy chętnie lokują swoją działalność na terenach śródmieścia, dając nowy impuls prorozwojowy tym terenom i ich otoczeniu. Mieszkańcy miasta oraz terenów wiejskich obszaru rewitalizacji chętnie podejmują samozatrudnienie, w czym pomocne jest otrzymywane wsparcie od instytucji otoczenia biznesu, z którymi współpracuje gmina.

Atrakcyjna oferta na lokalnym rynku pracy skłania młode osoby do osiedlania się na terenie obszaru rewitalizacji i wiązania swojej przyszłości zawodowej i osobistej z gminą.

Przestrzeń historycznego centrum Wrześni z jej materialnymi dobrami kultury przestrzeniami rekreacyjnymi to ogromny potencjał miasta, który właściwie jest wykorzystywany. Przestrzeń ta tętni pieszym i rowerowym ruchem ulicznym, a jej wyróżnikiem jest ład estetyczny i wielopokoleniowi użytkownicy. Na osiedlu wielorodzinnym w rejonie ulic Kościuszki, Batorego, Słowackiego widać wiele młodych rodzin, które wraz z osobami starszymi i pozostałymi mieszkańcami osiedla korzystają z małych stref rekreacji. Zmodernizowane budynki mieszkalne, ciągi piesze i lepiej zorganizowany system parkowania przyciągają nowych mieszkańców. Obszary wiejskie zyskały nową infrastrukturę społeczną, z której chętnie korzystają mieszkańcy, integrując się i tworząc sprzyjającą atmosferę do osiedlania się.

Obiekty i tereny o wysokich wartościach historycznych i kulturowych zostały objęte ochroną, zaadaptowane i udostępnione pod funkcje istotne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i gminy oraz działających tu podmiotów gospodarczych. Zadbane i zagospodarowane przestrzenie publiczne sprzyjają integracji i ożywieniu kulturalno-turystycznemu.

Prowadzone inwestycje realizowane są w sposób świadomy społecznie, co pozwala na stworzenie miejskiej infrastruktury przyjaznej osobom starszym i niepełnosprawnym, wpływając na poprawę jakości ich uczestnictwa w życiu społecznym.

Ruch komunikacyjny w zwartej zabudowie śródmiejskiej i na osiedlu mieszkaniowym w rejonie ulic Kościuszki, Batorego, Słowackiego został usprawniony i polepszył się standard techniczny ulic i ciągów pieszo-jezdnych.

Zabudowa wszystkich rejonów obszaru rewitalizacji uzupełniana jest w sposób zharmonizowany nowymi budynkami, zwiększającymi ofertę mieszkaniową. Przeprowadzone inwestycje w bazę materialną budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej oraz infrastrukturę sieciową podniosły standard zamieszkania i jakość życia w obszarze rewitalizacji.

Prowadzone inwestycje infrastrukturalne i komunikacyjne przekładają się na znaczne zwiększenie efektywności energetycznej i środowiskowej. Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom technologicznym w zakresie energetyki i termomodernizacji, ograniczone zostało zjawisko niskiej emisji, a promocja ekologicznych form komunikacji pozwoliły ograniczyć indywidualny ruch kołowy głównie w centrum miasta.

Zieleń w miejskim obszarze rewitalizacji jest uporządkowana, a liczne skwery i aleje uatrakcyjnijają przestrzeń publiczną. Cenne drzewostany i pomniki przyrody są stosownie zabezpieczone i wyeksponowane, pełniąc rolę środowiskową i edukacyjną. Odnowione i zagospodarowane tereny zieleni stanowią popularne miejsce spędzania wolnego czasu i rekreacji mieszkańców, stając się również turystyczną wizytówką gminy.

CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE ZIDENTYFIKOWANYM POTRZEBOM REWITALIZACYJNYM KIERUNKI DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU ELIMINACJĘ LUB OGRANICZENIE NEGATYWNYCH ZJAWISK

Odnowa obszaru rewitalizacji ma być możliwa dzięki realizacji celów rewitalizacji i przypisanych im kierunków działań.

Cele rewitalizacji stanowią rozwinięcie postulatów wizji obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, są próbą przełożenia jej założeń na poziom operacyjny. Ich zakres wynika bezpośrednio z przeprowadzonej diagnozy stanu obszarów kryzysowych gminy oraz z postulatów dotyczących oczekiwanych zmian podnoszonych przez mieszkańców w trakcie przeprowadzanych w ramach przygotowania niniejszego opracowania elementów z zakresu partycypacji społecznej (m.in. ankiety). Cele rewitalizacji zostały, podobnie jak wizja obszaru po rewitalizacji, przyporządkowane poszczególnym sferom rozwojowym. Działania przyporządkowane poszczególnym celom w ramach każdej ze sfer, będą się wzajemnie uzupełniać i dlatego powinny być realizowane równolegle. Kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji stanowi bowiem gwarant zrównoważonego rozwoju obszaru i dzięki wzmocnieniu efektu synergii, prowadzi do stopniowego ograniczania zjawisk kryzysowych.

CELE REWITALIZACJI

Sfera społeczna i gospodarcza

1. Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzenie struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji;
2. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji;
3. Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez rozwój usług kultury;

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

4. Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji;
5. Przystosowanie układu komunikacyjnego do potrzeb rozwojowych obszaru rewitalizacji;
6. Zmodernizowanie i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni publicznej i półpublicznej dla poprawy warunków świadczenia i rozwoju nowych usług społecznych i gospodarczych;
7. Poprawa warunków życia na wielorodzinnych osiedlach mieszkaniowych – blokowiskach;
8. Zmodernizowanie infrastruktury i przestrzeni usług społecznych na wiejskich obszarach rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju;

9. Poprawa czystości powietrza i warunków akustycznych w rejonach zwartej zabudowy mieszkaniowej obszaru rewitalizacji.

Kierunki działań zostały zaprezentowane w opisie celów i stanowią jednocześnie typy przedsięwzięć, które priorytetowo powinny być realizowane w obszarach rewitalizacji. Nie wszystkie wymienione tu działania zostały zaplanowane na etapie opracowania programu w formie projektów, jednak zakłada się, że inicjatywy zmierzające do zrealizowania określonych kierunków i celów będą podejmowane w procesie rewitalizacji miasta i Gminy Września.

Sfera społeczna i gospodarcza**CEL 1. *Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzenie struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji***

Starzenie się społeczeństwa, zagrożenia związane ze zbyt wolnym tempem odnawiania się pokoleniowego obszaru rewitalizacji zarówno w mieście, jak i na terenach wiejskich oraz depopulacja to najpoważniejsze problemy społeczne dotykające miejski i wiejski obszar rewitalizacji. Skutkiem tych procesów jest wzrost zapotrzebowania na usługi dla osób starszych, konieczność dostosowania obiektów i przestrzeni dla tej grupy mieszkańców, ale przede wszystkim zerwanie więzi rodzinnych i społecznych ze względu na migrację z obszaru rewitalizacji młodzieży. Poważne skutki społeczne związane z dezintegracją struktury społecznej i ubywaniem młodszej wiekowej grupy społecznej będą odczuwane coraz mocniej. Kierunki działań związane z eliminacją skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzeniem struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji odnoszą się do zagospodarowania przestrzeni i modernizacji przestrzeni w taki sposób, aby poszerzyć i poprawić jakość usług świadczonych dla dwóch grup społecznych, które należy uznać za strategiczne: osoby starsze, których liczba przybywa i ludzie młodzi we wczesnym wieku produkcyjnym, którzy planują założenie rodziny i szukają miejsca do zamieszkania. Tworzona będzie atrakcyjna przestrzeń publiczna do spędzania czasu, wypoczynku i integracji wielopokoleniowej, a także rekreacji ruchowej dzieci, młodych ludzi i osób starszych. Planuje się poszerzenie oferty usług opiekuńczych, zdrowia i edukacji seniorów. Ważnym elementem odnowy obszaru rewitalizacji w zakresie eliminacji skutków starzenia się społeczeństwa będzie likwidacja różnego rodzaju barier w poruszaniu się i korzystaniu z obiektów użyteczności publicznej.

CEL 2 *Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji*

W ramach celu podejmowane będą te inicjatywy, których wspólnym zamierzeniem jest ograniczenie zjawiska bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego, które dotyka relatywnie dużą część mieszkańców obszaru rewitalizacji. Odnotowywany w ostatnich latach przyrost miejsc pracy w gminie Września i jej okolicach wpływa bardzo pozytywnie na aktywizację zawodową mieszkańców gminy, w tym obszaru rewitalizacji.

Działania dotyczące aktywizacji zawodowej i społecznej będą podejmowane przez instytucje usług społecznych, w tym ośrodek pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy, a także przez organizacje pozarządowe działające w sferze społecznej i będą adresowane do grupy najbardziej potrzebującej – osób długotrwale bezrobotnych i podlegających wykluczeniu z przyczyn trudnych do wyeliminowania. Wsparciem zostaną objęte należące do tzw. grup defaworyzowanych na rynku pracy (osoby powyżej 50 roku życia, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, kobiety), a także ich rodziny.

Interwencja prowadzona w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej będzie realizowana poprzez kursy i szkolenia służące poprawie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych dorosłych mieszkańców obszaru rewitalizacji, płatne staże zawodowe u pracodawców, prowadzone według programu zgodnego z wymaganymi kwalifikacjami oraz potrzebami pracodawców, doradztwo zawodowe, psychologiczne i rodzinne, a także inne formy pomocy adekwatne do zdiagnozowanych potrzeb (np. wsparcie w formie finansowej i rzeczowej osób i rodzin dotkniętych problemem bezrobocia). Każdorazowo określenie zakresu udzielanej pomocy będzie poprzedzone szczegółową analizą sytuacji zawodowej i bytowej osoby objętej wsparciem, oraz perspektyw jej dalszego rozwoju zawodowego.

CEL 3 *Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez rozwój usług kultury*

Uczestnictwo w wydarzeniach i działaniach kulturalnych rozwija kreatywność, przez co wspiera rozwój osobisty, a także zawodowy. W ramach działań rewitalizacyjnych oferta usług kultury będzie wzbogacana o zajęcia organizowane z myślą o odbiorcy z obszaru rewitalizacji lub/i odbiorcy, dla którego uczestnictwo w kulturze ma się przyczynić do inkluzji społecznej. Szczególnie ważną grupą odbiorców będą osoby starsze oraz młode rodziny i młodzież wieku szkolnym. Najważniejszą instytucją kultury jest Wrzesiński Ośrodek Kultury. Jego oferta będzie stale rozwijana. Budynek, w którym funkcjonuje WOK wymaga modernizacji. Działania kulturalne będą organizowane także w plenerze, w przestrzeni publicznej głównie śródmieścia Wrześni, w tym w Parku im. Dzieci Wrzesińskich, a także na wsiach włączonych do obszaru rewitalizacji.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

CEL 4 *Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji*

Strefy rekreacji i integracji to przestrzenie publiczne zagospodarowane w różny sposób i na potrzeby wielu grup społecznych. Należą do nich m.in. tereny zieleni, parki, skwery, przestrzenie międzyblokowe i międzykwaterałow, place miejskie, a także podwórza kamienic mieszkalnych i otoczenie budynków użyteczności publicznej. Działania w obszarze rewitalizacji będą ukierunkowane na zagospodarowanie takich terenów w sposób umożliwiający pełnienie funkcji integracyjnych i wypoczynkowych i realizacji plenerowych działań kulturalnych. Obszar rewitalizacji gminy Września można podzielić na trzy typy ze względu na fizjonomię i funkcje: obszar śródmiejski (centrum miasta),

osiedle wielorodzinne o zabudowie blokowej oraz obszar wiejski. W obszarze śródmiejskim strefy rekreacji będą służyć mieszkańcom obszaru rewitalizacji, ale także mieszkańcom całej gminy i przybywającym tu turystom. Na osiedlu blokowym w rejonie ulic Kościuszki, Batorego, Słowackiego oraz na obszarach wiejskich odbiorcami będą głównie mieszkańcy tych rejonów. W obszarze śródmiejskim i na obszarach wiejskich zagospodarowane przestrzenie publiczne będą pełnić funkcje integracyjne, rekreacyjne i kulturalne.

CEL 5 ***Przystosowanie układu komunikacyjnego do potrzeb rozwojowych obszaru rewitalizacji***

W centrum Wrześni zlokalizowana jest duża liczba instytucji usług publicznych, a także komercyjnych, w tym handlu. Rejon blokowiska objętego rewitalizacją stanowi zwartą zabudowę mieszkaniową wypełnioną także funkcjami usługowymi. Wiejski obszar rewitalizacji jest znacznie oddalony od stolicy gminy, a to obniża poziom dostępności fizycznej do usług wyższego rzędu mieszkańcom wsi. Brak odpowiednich rozwiązań komunikacyjnych w tych rejonach może przekładać się na depopulację obszaru rewitalizacji oraz odpływ firm. Sytuacja ta będzie hamować odnowę obszaru i obniżać efektywność innych działań rewitalizacyjnych. W związku z tym należy sukcesywnie podejmować działania inwestycyjne usprawniające układ komunikacyjny obszaru rewitalizacji. W latach 2014-2020 priorytetowo będą traktowane te przedsięwzięcia, które komplementarne są z innymi projektami rewitalizacyjnymi.

CEL 6 ***Zmodernizowanie i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni publicznej i półpublicznej dla poprawy warunków świadczenia i rozwoju nowych usług społecznych i gospodarczych***

Działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego odnoszą się bezpośrednio do sfery technicznej i funkcjonalno-przestrzennej, jednak ze względu na znaczenie obiektów dziedzictwa kulturowego dla poczucia tożsamości lokalnej oraz potrzeby obcowania z dziedzictwem przodków należy uznać inwestycje związane z remontami, modernizacją i adaptacją zabytkowych budynków, przestrzeni znajdujących się w strefie ważnej historycznie i kulturowo za ważny element odnowy społecznej obszaru rewitalizacji. Obcowanie wśród zabytków i pamiątek historii miasta i jego mieszkańców w połączeniu z animacją kulturalną wzmacnia poczucie tożsamości lokalnej, ale także aktywizuje społecznie mieszkańców. Priorytetowo będą traktowane inwestycje polegające na kompleksowej modernizacji wraz z adaptacją obiektów i ich otoczenia pod cele społeczne lub/i gospodarcze. Ważne będą także remonty zabytkowych kamienic mieszkalnych wraz z otoczeniem, które tworzą w dużej liczbie właściwy charakter śródmieścia Wrześni.

CEL 7 ***Poprawa warunków życia na wielorodzinnych osiedlach mieszkaniowych – blokowiskach***

Zdiagnozowane problemy obszaru rewitalizacji w rejonie wielorodzinnego osiedla mieszkaniowego południowej części Wrześni dotyczą wieku sfer. W sferze społecznej szczególnie dostrzegalny jest problem starzenia się społeczeństwa i obecnie już wysokiego odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym (co czwarty mieszkaniec). W sferze technicznej i funkcjonalno-przestrzennej zauważa się problemy wynikające z przyjętej technologii wykonania budynków mieszkalnych i infrastruktury technicznej osiedli budowanych w latach 70. i 80. XX wieku. Budynki mieszkalne i infrastruktura,

a także place zabaw i przestrzenie zieleni, w tym zieleni urządzonej wymagają remontów i modernizacji. Dostrzegalne duże deficyty w tym zakresie mogą bezpośrednio przekładać się na depopulację osiedla i starzenie się społeczeństwa i powinny być zredukowane w najbliższym czasie. Działania rewitalizacyjne będą ukierunkowane na zagospodarowanie przestrzeni publicznych, przystosowanie ich do funkcji rekreacji i integracji dla osób starszych, ale także dla ludzi młodych i małych dzieci, modernizowanie budynków mieszkalnych, przeorganizowanie systemu komunikacji wewnątrzosiedlowej, zorganizowanie miejsc handlu straganowego, który pełni funkcje głównie handlowe, ale także integracyjne.

CEL 8 *Zmodernizowanie infrastruktury i przestrzeni usług społecznych na wiejskich obszarach rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju*

Na obszarach wiejskich wskazanych do rewitalizacji w gminie Września występuje wiele problemów społecznych. Szczególnie dostrzegalnym jest starzenie się społeczeństwa. Młodzi ludzie zakładający własne gospodarstwa domowe opuszczają rodzinne miejscowości, brakuje sukcesorów, tworzy się luka w strukturze wiekowej i społecznej ludności. Wskazanych do rewitalizacji zdiagnozowanym problemom społecznym towarzyszą niedobory infrastruktury społecznej. Niedobory te należy likwidować tak, aby modernizowana i rozbudowywana infrastruktura służyła mieszkańcom do rozwoju osobistego i wzmacniania więzi międzysąsiedzkich. Zakłada się, że silna wspólnota lokalna będzie wpływać na powstawanie oddolnych inicjatyw samopomocowych, a dostępność atrakcyjnych miejsc spędzania czasu wpłynie pozytywnie na motywację młodych ludzi do osiedlania się na terenie wsi oddalonych od miasta.

Sfera środowiskowa

CEL 9 *Poprawa czystości powietrza i warunków akustycznych w rejonach zwartej zabudowy mieszkaniowej obszaru rewitalizacji*

Centrum Wrześni, a także obszar wielorodzinnego budownictwa blokowego są rejonami miasta narażonymi na wzmożoną emisję zanieczyszczeń powietrza, co spowodowane jest wysokim zagęszczeniem zabudowy, przestarzałymi i nieefektywnymi instalacjami grzewczymi, a często także stosowaniem opału złej jakości w indywidualnych źródłach ciepła, natężeniem ruchu samochodowego. Niska emisja stanowi zjawisko wysoce niekorzystne zarówno dla zdrowia i życia mieszkańców, jak i dla stanu jakościowego substancji budowlanej, poprzez osadzanie się pyłów oraz substancji chemicznych zawartych w dymie i sadzy.

Zanieczyszczenie powietrza, postępująca degradacja budynków mieszkalnych oraz brak odpowiedniej oferty mieszkaniowej zróżnicowanej pod kątem potrzeb potencjalnych mieszkańców, wzmacnia postępowanie procesu wyludniania się tej części miasta. Konieczne jest zatem podjęcie pilnych działań, które zahamują ten proces i poprawią stan infrastruktury mieszkaniowej i publicznej.

Działania zmierzające do poprawy warunków życia w obszarze rewitalizacji będą polegały przede wszystkim na remontach i termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych, służących poprawie ich efektywności

energetycznej. Wzmocnienia wymagają także działania edukacyjne skierowane do wszystkich mieszkańców obszaru rewitalizacji, także obszarów wiejskich. Podejmowane inwestycje powinny mieć wymiar kompleksowy tj. uwzględniać głęboką modernizację energetyczną, w tym z możliwością wymiany źródeł ciepła oraz możliwością zastosowania odnawialnych źródeł energii. Prowadzone w ramach celu inwestycje przełożą się na wyższą efektywność środowiskową (spadek emisji zanieczyszczeń atmosferycznych), ekonomiczną (niższe koszty energii elektrycznej i ciepłej), a także efekt edukacyjny (promowanie podobnych rozwiązań wśród społeczeństwa). Przewiduje się, iż priorytet uzyskają inwestycje realizowane na obiektach zabytkowych, stanowiących zasoby dziedzictwa kulturowego Wrześni.

PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

W drodze otwartego naboru oraz propozycji Urzędu Miasta i Gminy Września, a także jednostek mu podległych określono zestaw przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych, które warunkują prawidłowe wdrożenie zaplanowanych w ramach programu rewitalizacji celów i kierunków działań. W perspektywie długookresowej ich realizacja, poprzez stopniowe wyprowadzanie obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej, ma wpłynąć na osiągnięcie zamierzonej wizji rewitalizacji, pożądanego obrazu obszaru rewitalizacji miejskiego i wiejskiego Wrześni.

Przedstawione w dalszej części przedsięwzięcia (powiązane ze sobą wiązki projektów) i projekty służą prowadzeniu efektywnej polityki rewitalizacji na obszarze zdegradowanym wskazanym do rewitalizacji. Przeprowadzona w ramach diagnozy kontekstowej oraz delimitacji i pogłębionej charakterystyki obszaru rewitalizacji analiza wskazuje, iż działania prorozwojowe powinny zostać w pierwszej kolejności skoncentrowane na ograniczeniu niekorzystnych zjawisk społecznych, szczególnie związanych z depopulacją, starzeniem się społeczeństwa i niską aktywnością społeczną. Do projektów podstawowych włączono także inwestycje w infrastrukturę wiejską oraz zadania inwestycyjne związane z tworzeniem stref rekreacji i aktywizacji społecznej oraz modernizacją infrastruktury kulturalnej.

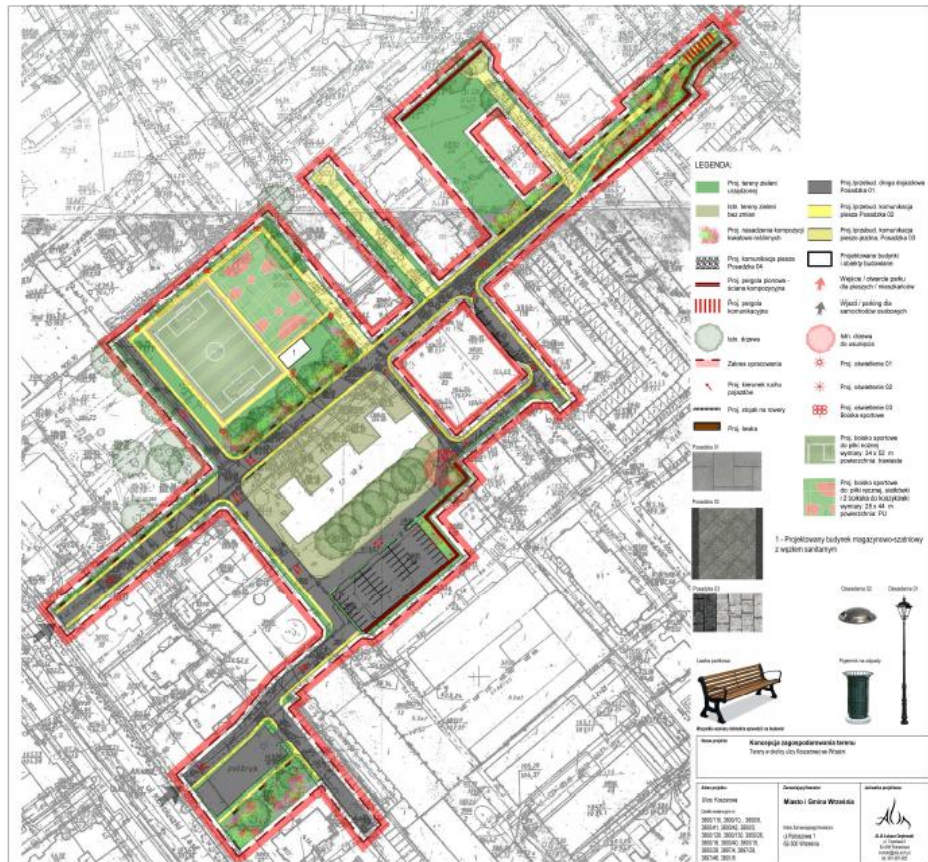
Pozostałe projekty wskazane w formie opisowej stanowią projekty uzupełniające, które dopełniają prowadzoną politykę rewitalizacji. Niwelując problemy o charakterze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym i środowiskowym stanowią ważny czynnik prowadzonej odnowy obszaru rewitalizacji w mieście i na wsiach. Ich koncentracja przestrzenna na obszarze rewitalizacji wpłynie w sposób bezpośredni na poprawę warunków rozwojowych, stymulując powstawanie nowych inicjatyw społecznych i gospodarczych, a tym samym prowadząc do dalszego zrównoważonego rozwoju obszaru rewitalizacji.

PRZEDSIĘWZIĘCIA I PROJEKTY PODSTAWOWE

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 1			
Nazwa przedsięwzięcia:	INTEGRACJA MIĘDZYPOKOLENIOWA		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzenie struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji. • Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji. • Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji. • Przystosowanie układu komunikacyjnego do potrzeb rozwojowych obszaru rewitalizacji. • Poprawa warunków życia na wielorodzinnych osiedlach mieszkaniowych – blokowiskach. 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Września ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p>Projekt 1.1 Modernizacja terenów przyległych do ulicy Koszarowej: 1 000 000,00 zł</p> <p>Projekt 1.2 Zielone Centrum Rekreacji: 500 000,00 zł</p> <p>Projekt 1.3 Rozwój terenów zielonych w obrębie ulic: Batorego, Chrobrego, Jadwigi: 350 000,00 zł</p> <p>Projekt 1.4 Centrum Seniora „Wrzosowisko”: 1 500 000,00 zł</p>
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p>Projekt 1.1 Modernizacja terenów przyległych do ulicy Koszarowej Teren w rejonie Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 przy ul. Koszarowej we Wrześni. Obszar inwestycji obejmował będzie m. in. nieruchomości o nr geod.: 3800/116, 3800/10, 3800/8, 3800/41, 3800/42, 3800/5, 3800/128, 3800/130, 3800/26, 3800/16, 3800/40, 3800/19, 3800/28, 3897/4, 3897/29, 3897/46</p>		

usytuowane w obrębie i jednostce ewidencyjnej Września. Nieruchomości te stanowią własność Wnioskodawcy – Gminy Września.

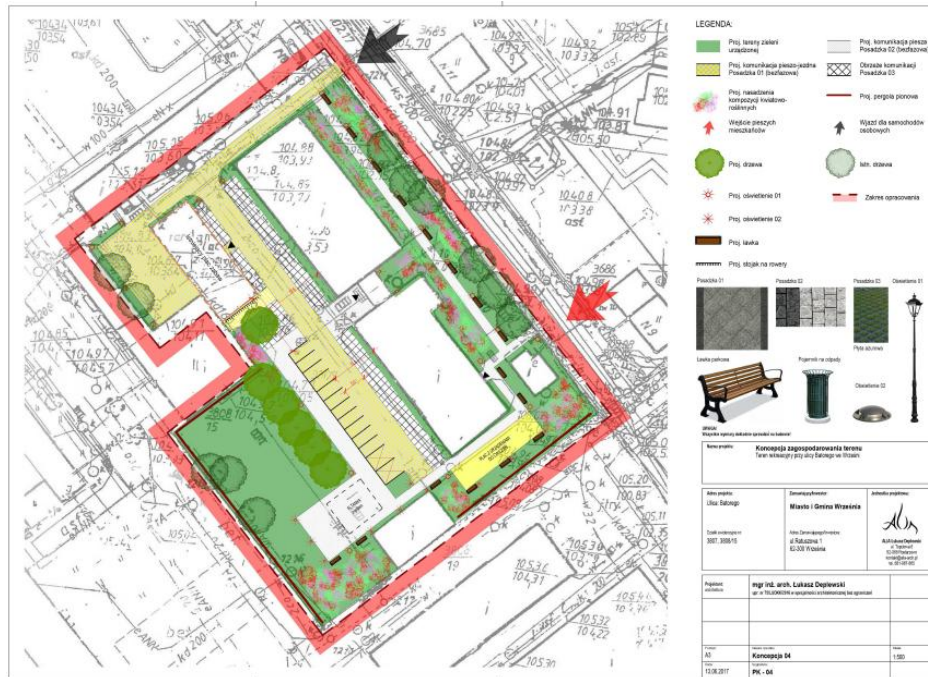
Projekt 1.2 Zielone Centrum Rekreacji

Teren znajdujący się u zbiegu ulic: Słowackiego oraz Królowej Jadwigi we Wrześni. Zakres projektu obejmuje nieruchomość, która obecnie posiada nr geodezyjny 1305/2, usytuowaną w obrębie i jednostce ewidencyjnej Września. Zwrócić należy uwagę na fakt, iż na w/w nieruchomości opracowany został wstępny projekt podziału. W przypadku dokonania podziału teren objęty projektem usytuowany będzie w obszarze nieruchomości o nr 1305/2 – stanowi własność Gminy Września.

Zakres projektu obejmowałby nieruchomość o nr geodezyjnym 3807 w obrębie i jednostce ewidencyjnej Września. Nieruchomość ta stanowi własność Gminy Września.

Grupa docelowa przedsięwzięcia:

Projekt 1.1 Modernizacja terenów przyległych do ulicy Koszarowej

Grupę docelową stanowią mieszkańcy obszarów rewitalizowanych Miasta i Gminy Września, ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji nr 3.

Projekt 1.2 Zielone Centrum Rekreacji

Grupę docelową stanowią mieszkańcy obszarów rewitalizowanych Miasta i Gminy Września, ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji nr 3.

Projekt 1.3 Rozwój terenów zielonych w obrębie ulic: Batorego, Chrobrego, Jadwigi

Grupę docelową stanowią mieszkańcy obszarów rewitalizowanych Miasta i Gminy Września, ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji nr 3.

Projekt 1.4 Centrum Seniora „Wrzosowisko”

Grupę docelową projektu w szczególności stanowią osoby starsze zamieszkałe na terenie obszarze rewitalizacji.

<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p><u>Szczegółowe koncepcje architektoniczne zagospodarowania terenów w ramach projektów 1.1 – 1.4 stanowią integralny załącznik Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023.</u></p> <p>Projekt 1.1 Modernizacja terenów przyległych do ulicy Koszarowej: W ramach projektu przewiduje się zagospodarowanie terenu, w obszarze którego stacjonowała kiedyś jednostka wojskowa. W ramach zagospodarowania planuje się nasadzenie nowej oraz pielęgnację istniejącej zieleni miejskiej, montaż małej architektury, wykonanie nowych nawierzchni utwardzonych oraz przebudowę istniejących ciągów komunikacyjnych, które ze względu na zły stan techniczny stanowią obecnie barierę dla osób starszych oraz niepełnosprawnych. Ponadto planuje się rozbudowę oświetlenia. Projekt stanowi odpowiedź na zdiagnozowane problemy m.in. w postaci wysokiego stopnia przestępczości w rejonie ul. Koszarowej, jak również starzejącego się społeczeństwa miasta i gminy.</p> <p>Projekt 1.2 Zielone Centrum Rekreacji: W ramach planowanych działań, na przedmiotowym terenie przewiduje się m. in. wykonanie nowych nasadzeń drzew, krzewów, kwiatów itp. wraz z pielęgnacją istniejącej zieleni miejskiej znajdującej się w tym obszarze. Prace obejmować miałyby również przebudowę istniejących ciągów komunikacyjnych, których nawierzchnia jest obecnie w złym stanie technicznym i tworzą barierę architektoniczną dla osób niepełnosprawnych oraz starszych. Ponadto przewidziano także wykonanie nowych nawierzchni utwardzonych. W celu poprawy bezpieczeństwa osób korzystających z terenu planuje się przebudowę i rozbudowę oświetlenia oraz montaż monitoringu. Mając na uwadze poprawę warunków dla spędzania wolnego czasu na wspomnianym terenie, planuje się również montaż elementów małej architektury w postaci m. in. ławek, stojaków na rowery czy szachownicy. Teren stanowi część zespołu Ogrodu ze strzelnicą Kurkowego Bractwa Strzeleckiego wpisanego do rejestru zabytków. W ramach projektu przewiduje się również przeprowadzenie stosownych prac renowacyjnych. Projekt jest zgodny z wnioskami, które płyną z diagnozy stanu obszaru rewitalizacji i stanowi odpowiedź m.in. na deficyt w postaci zaniedbanej i przede wszystkim niedostępnej dla mieszkańców zieleni miejskiej na przedmiotowym terenie.</p> <p>Projekt 1.3 Rozwój terenów zielonych w obrębie ulic: Batorego, Chrobrego, Jadwigi: W ramach planowanych działań, na terenie o powierzchni ok 2000 m² przewiduje się m.in. wykonanie nowych nasadzeń drzew, krzewów, kwiatów wraz z pielęgnacją istniejącej zieleni miejskiej. Ponadto w ramach zadania planuje się przebudowę istniejących ciągów komunikacyjnych, których nawierzchnia jest obecnie w złym stanie technicznym, tworzy barierę</p>
--	--

architektoniczną dla osób niepełnosprawnych oraz starszych. W celu poprawy bezpieczeństwa osób korzystających z terenu planuje się również rozbudowę oświetlenia oraz montaż monitoringu. Dopełnieniem projektu będą elementy małej architektury w postaci m. in. ławek, stojaków na rowery, czy urządzeń fitness. Przedsięwzięcie odpowiada deficytom artykułowanym w części diagnostycznej, gdzie zauważono konieczność rekultywacji i odpowiedniego zagospodarowania terenów zielonych w otoczeniu osiedli wielorodzinnych.

Projekt 1.4 Centrum Seniora „Wrzosowisko”:

Głównym deficytem z punktu widzenia realizacji projektu jest zły stan budynku przy ulicy Batorego 8. W obiekcie usytuowana jest Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6, w drugiej zaś części znajdowała się Specjalna Szkoła nr 4. W części budynku po oddziałach szkoły specjalnej planowane jest stworzenie Centrum Seniora „Wrzosowisko”. Realizacja projektu będzie odpowiedzią na zdiagnozowane w Gminie Września potrzeby środowiska seniorów, a nade wszystko potwierdzone w części diagnostycznej zjawisko postępującego starzenia się społeczeństwa, w szczególności na terenie miasta Września.

W budynku, poza dziennym domem, realizowane będą działania edukacyjne m. in. z zakresu profilaktyki zdrowotnej, opieki geriatrycznej, poradnictwa psychologicznego i prawnego. Wśród osób starszych istnieje również potrzeba nauki dotyczącej korzystania z technologii informacyjnych, efektem czego będzie przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób starszych.

Powstanie Centrum Seniora umożliwi realizowanie projektów społecznych, które do tej pory nie miały szans na powodzenie. Dzięki realizacji projektu seniorzy będą mogli również włączać się w inicjatywy międzypokoleniowe szkół czy przedszkoli na przykład realizując wspólne warsztaty teatralne, literackie czy plastyczne.

Ponadto planuje się zlokalizowanie w obiekcie „Wrzosowiska” stałego miejsca spotkań dla sekcji podmiotu ekonomii społecznej tj. Warsztatu Terapii Zajęciowej. Dzięki temu uczestnicy WTZ będą mogli wspólnie z seniorami wykonywać m. in. prace plastyczne w ramach integracji międzypokoleniowej. Sekcja plastyczna wykona ponadto materiały dekoracyjne na potrzeby funkcjonowania „Wrzosowiska”, natomiast sekcja ogrodnicza WTZ zostanie zaangażowana w prace porządkowo-aranżacyjne otoczenia obiektu.

W obiekcie realizowany będzie **Projekt 2.3 „Senior w potrzebie!” Warsztaty dla opiekunów osób starszych** – opisany w kolejnej karcie projektu.

W ramach projektu przewiduje się modernizację istniejącego budynku będącego własnością Gminy Września. Modernizacja obejmować ma m. in. termomodernizację wraz z wykonaniem elewacji, wymianę instalacji, adaptację i przebudowę pomieszczeń wewnętrznych, dostosowanie obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób starszych. Elementem projektu będzie również zakup niezbędnego wyposażenia. Ponadto w ramach projektu przewiduje się zagospodarowanie terenu bezpośrednio przyległego do budynków. Obejmować ma ono wykonanie nowych nawierzchni utwardzonych ciągów komunikacyjnych, zagospodarowanie zielenią oraz

	montaż elementów małej architektury. Dom będzie obiektem standardowym, spełniającym wymagania określone w programie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Prognozowane produkty i rezultaty:	<p>Projekt 1.1 Modernizacja terenów przyległych do ulicy Koszarowej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Powierzchnia zrekultywowanego obszaru: 2,38 ha. 2. Powierzchnia nowoutworzonych terenów zielonych: 1,11 ha. 3. Długość przebudowanych ciągów komunikacyjnych: 1060 m. <p>Projekt 1.2 Zielone Centrum Rekreacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Powierzchnia zrekultywowanego obszaru: 2,77 ha. 2. Powierzchnia terenów zielonych udostępnionych społeczności lokalnej w związku z realizacją projektu: 1,21 ha 3. Długość przebudowanych ciągów komunikacyjnych: 1020 m. <p>Projekt 1.3 Rozwój terenów zielonych w obrębie ulic: Batorego, Chrobrego, Jadwigi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Powierzchnia zrekultywowanego obszaru: 0,19 ha. 2. Długość przebudowanych ciągów komunikacyjnych: 250 m. <p>Projekt 1.4 Centrum Seniora „Wrzosowisko”:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 szt. 2. Liczba nowoutworzonych domów dziennego pobytu dla osób starszych: 1 szt. 3. Roczna liczba osób korzystających z placówki: 2 000 os./rok
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost jakości życia mieszkańców; • Zwiększenie atrakcyjności terenu; • Poprawa bezpieczeństwa na obszarze objętym projektem; • Modernizacja ciągów komunikacyjnych w obszarze ulic Chrobrego, Batorego, Królowej Jadwigi • Zwiększenie powierzchni terenów zielonych na terenie miasta Września. • Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców poprzez montaż monitoringu, modernizację chodników i doświetlenie terenu. • Poprawa jakości środowiska miejskiego. • Zwiększenie atrakcyjności terenów miejskich. • Aktywizacja mieszkańców miasta.

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 2	
Nazwa	WRZEŚNIA DLA SENIORÓW

przedsięwzięcia:			
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzenie struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji • Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji • Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p>Projekt 2.1 Aktywizacja i integracja seniorów w gminie Września: Pomysłodawca i podmiot realizujący: Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrześni ul. Fabryczna 14 62-300 Września tel. 61-640-72 - 00 lub 60</p> <p>Projekt 2.2 Wrzesiński Tydzień Seniora Wrzesiński Ośrodek Kultury ul. Kościuszki 21, 62-300 Września</p> <p>Projekt 2.3 „Senior w potrzebie!” Warsztaty dla opiekunów osób starszych Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrześni ul. Fabryczna 14 62-300 Września</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p>Projekt 2.1 Aktywizacja i integracja seniorów w gminie Września: 182 000,00 zł/rok</p> <p>Projekt 2.2 Wrzesiński Tydzień Seniora: 80 000 zł</p> <p>Projekt 2.3 „Senior w potrzebie!” Warsztaty dla opiekunów osób starszych 40 500 zł/rok</p>
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p>Projekt 2.1 Aktywizacja i integracja seniorów w gminie Września: Projekt będzie realizowany przy ~~ul. Chrobrego~~ ul. Batorego we Wrześni.</p> <p>Projekt 2.2 Wrzesiński Tydzień Seniora Wrzesiński Ośrodek Kultury, Amfiteatr im. Anny Jantar, Wrzesińskie Obiekty Sportowo-Rekreacyjne, Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Września.</p> <p>Projekt 2.3 „Senior w potrzebie!” Warsztaty dla opiekunów osób starszych</p>		

	Projekt będzie realizowany w budynku „Wrzosowiska” na ul. Batorego 8
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Grupę docelową przedsięwzięcia stanowią osoby starsze zamieszkałe na obszarach rewitalizacji Miasta i Gminy Września oraz osoby objęte procesem aktywizacji zawodowej
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>Projekt 2.1 Aktywizacja i integracja seniorów w gminie Września</p> <p>W gminie Września brakuje placówek, świadczących usługi dziennego pobytu dla seniorów. Brakuje też miejsca, w którym seniorzy mogliby spotykać się w ramach realizowanych aktualnie działań aktywizujących tę grupę społeczną. Realizowane różnego rodzaju projekty społeczne dla seniorów odbywały się w pomieszczeniach użyczanych np. w 3 wrzeńskich domach parafialnych i wynajmowanych lub po godzinach pracy OPS, w pomieszczeniach biurowych tej instytucji. Spotkania integracyjne, a także spotkania okolicznościowe, od kilku lat odbywają się w stołówce Avocado, dzięki uprzejmości właścicieli lokalu. Zajęcia instruktażowe z zakresu aktywności fizycznej, np. nordic walking, pilates, tańca, muzykoterapii, odbywają się w różnych miejscach Wrześni i w ciągle zmieniającym rozkładzie godzinowym, co znacznie utrudnia organizację zajęć.</p> <p>Projekt skierowany jest do seniorów, a także ich rodzin i opiekunów. Zapewnienie 8-godzinnego pobytu w Dziennym Domu Seniora, początkowo dla jednej 15-osobowej grupy, z możliwością ich zwiększenia do 3, 4 grup wraz z posiłkiem, zajęciami aktywizującymi i wsparciem medycznym stanowi dużą szansę na realną pomoc seniorom i ich opiekunom.</p> <p>Istotnym jest możliwość prowadzenia zajęć popołudniowych dla samodzielnych życiowo seniorów. Będą to zajęcia edukacyjno-aktywizacyjne: muzykoterapia, arteterapia, terapia ruchowa z elementami usprawniania, a także filmowy klub dyskusyjny, klub miłośników robótek ręcznych, zajęcia kulinarne „Qchnia Seniora”. Zajęcia będą odbywać się codziennie po 3 godziny każdego dnia. Stosownie do zainteresowania uczestników zajęć, mogą pojawić się pomysły nowych zajęć, ewentualnie rezygnacji z zajęć proponowanych. Możliwe będzie realizowanie zajęć różnych grup tematycznych, w tym samym czasie, niezależnie od siebie. Przewidywany jest udział w zajęciach, w początkowym etapie realizacji projektu: 80/100 osób.</p> <p>W ramach projektu OPS zamierza realizować zajęcia z zakresu profilaktyki zdrowia seniora, a także zajęcia z zakresu opieki nad seniorem niesamodzielnym, obłożnie chorym, czy seniorem z demencją starczą, chorobą Alzheimera, czy Parkinsona, które to zajęcia, skierowane w szczególności do opiekunów osób starych, mają charakter unikalny w skali jakiegokolwiek polskiej gminy.</p> <p>Następny blok działań to Punkt Poradnictwa Specjalistycznego, w ramach którego zamierzamy zatrudnić specjalistów z zakresu psychologii, dietetyki, prawa i uzależnień. Każdy z w/w specjalistów będzie pełnił dyżur cotygodniowy, w wymiarze 3 godzin. Istnieje możliwość rozszerzenia wsparcia, poprzez zatrudnienie dodatkowych specjalistów, w zależności od potrzeb. Szacujemy, że z usług Punktu skorzysta kilkaset osób rocznie. Nasze doświadczenie wskazuje, że seniorzy potrzebują opisanego wsparcia, a wynika</p>

to z problemów, które mają np. zawieranie umów, sprawy mieszkaniowe, spadkowe, zadłużenia, wsparcia w sytuacji żałoby po śmierci współmałżonka, czy dorosłego dziecka, problemów zdrowotnych, wymagających stosowania szczegółowej diety, czy też reagowania w sytuacji różnego rodzaju uzależnień u członków rodziny.

W projekcie należy uwzględnić potrzeby edukacyjne seniorów w zakresie posługiwania się nowoczesnymi technikami komunikacji. Zamierzamy zaoferować blok zajęć „Klasa seniora, senior z klasą”. W ramach zajęć zaoferujemy możliwość zapoznania się z różnymi aplikacjami, umożliwiającymi sprawne załatwianie różnego rodzaju spraw urzędowych, korzystania z FB, poszukiwania tematów interesujących osoby starsze, w tym stron www. dla seniorów. Możliwość skorzystania z komputera i internetu jest oczywistym, tak jak możliwość nabycia wiedzy na temat posługiwania się sprzętem cyfrowym, np. aparaty, kamery, nowoczesny sprzęt RTV. Taka wiedza umożliwi dokumentowanie wydarzeń, imprez, wyjazdów integracyjnych i spotkań w e-wersji.

Istotnym jest stworzenie seniorom warunków do aktywności i integracji poprzez wspólne grupowe spotkania, np. Wigilia Wrześnian – spotkania realizowane od 4 lat w restauracji Avocado, imprezy okolicznościowe - Dzień Seniora, Dzień Chorego, Dzień Babci i Dziadka, czy też spotkania z ciekawymi ludźmi, liderami lokalnej społeczności, osobami z pomysłami i inicjatywą. Problem ten rozwiązany zostanie poprzez zaadoptowanie jednego z dużych pomieszczeń na Klub Aktywnego Seniora. Sala powinna spełniać wymogi, zapewniające możliwość spotkań dla 150 - 180 osób. Uwzględniona powinna być możliwość skorzystania z aneksu kuchennego, umożliwiającego przygotowanie poczęstunku dla uczestników. Powiedzenie „wspólny stół łączy”, nie jest tylko frazesem.

Bardzo ważnym jest umożliwienie uczestnikom projektu bezpiecznego i przyjaznego dotarcia do miejsca realizacji różnych form aktywności, stąd Projekt wpisuje się w zadania przewidywane w programie rewitalizacji.

Projekt 2.2 Wrześniński Tydzień Seniora

Cykl imprez skierowanych do osób w wieku poprodukcyjnym sposobem na aktywizację osób starszych, stwarza możliwości ciągłego poszerzania wiedzy, ułatwia nawiązywanie przyjaźni, zapewnia możliwość dbania o kondycję fizyczną, ale przede wszystkim sprawia, że człowiek starszy nie czuje osamotniony i wykluczony ze społeczeństwa. Wrześniński Tydzień seniora podejmuje kwestię codziennych wyzwań i problemów z jakimi borykają się na co dzień seniorzy oraz przedstawia możliwości i rozwiązania poprawiające komfort i jakość ich życia.

Podczas Wrześnińskiego Tygodnia Seniora będą organizowane m.in.

- koncerty,
- spektakle,
- zajęcia na basenie,
- zajęcia rekreacyjne,
- badania profilaktyczne,
- seanse filmowe,

	<p>- spotkania taneczne, - wycieczki.</p> <p>Projekt 2.3 „Senior w potrzebie!” Warsztaty dla opiekunów osób starszych W Polsce jest już ponad milion starszych ludzi, którzy mieszkają samotnie. We Wrześni opieką OPS objętych jest 130 osób samotnych. Zwykle pomaga im rodzina. Czasem jednak opieka nad osobami starszymi staje się zadaniem ponad siły krewnych. Ważną kwestią jest jakość usług. O ile w przypadku pomocy przy prowadzeniu domu, gotowaniu, sprzątaniu czy robieniu zakupów nie jest potrzebna specjalistyczna wiedza, to w przypadku osób wymagających zabiegów pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych czy częstego podawania leków sama empatia i doświadczenie życiowe nie wystarczą. Kluczowe są też kompetencje opiekunek lub opiekunów medycznych. Jeśli mają doświadczenie w profilaktyce przeciwoleżynowej, pielęgnacji osób leżących czy karmieniu przez sondę, to nie ma przeciwwskazań, by osoba starsza pozostała u siebie. Ważne są również: wiek, kondycja i fizyczna siła opiekunów. Żeby np. wykąpać starszego, niesamodzielnego człowieka, trzeba go zwykle przenieść do wanny na własnych rękach. Taka sytuacja powoduje, iż wzrasta w naszej społeczności zapotrzebowanie na wykwalifikowanych opiekunów osób starszych. W związku z opisaną sytuacją zamierzamy umożliwić odbywanie staży zawodowych osób aktywizowanych zawodowo w ramach projektu UE „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy w powiecie wrzesińskim III”, finansowanego ze środków EFS, realizowanego przez Powiatowy Urząd Pracy we Wrześni. Staże opiekunek domowych odbywać się będą w Dziennym Domu „Senior”, usytuowanym w budynku „Wrzosowiska” i będą dawały możliwość nabycia praktycznych umiejętności w sprawowaniu opieki nad osobą starszą i niesamodzielną. Teoretyczne wiadomości przekazane opiekunce w ramach zajęć edukacyjnych nie wystarczą, żeby osoba nabyła umiejętności fachowej opieki nad seniorem. W związku z powyższym placówka - Dzienny Dom stwarza szansę na zdobycie praktycznych kompetencji przez osoby, dotychczas bezrobotne, aktywizowane, w zawodzie opiekunki domowej. Planuje się 8-godzinny, codzienny staż, z możliwością zatrudnienia w OPS dla 4 aktywizowanych zawodowo w ramach EFS stażystów.</p>
<p>Prognozowane produkty i rezultaty:</p>	<p>Projekt 2.1 Aktywizacja i integracja seniorów w gminie Września</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba seniorów, którzy zainicjują działalność Dziennego Domu Seniora: 15 os. • Liczba uczestników zajęć aktywizujących: 80-100 os.; • Liczba seniorów i opiekunów osób starszych, którzy wezmą udział w zajęciach profilaktycznych, z zakresu zdrowia seniora: 100 os. • Liczba seniorów, którzy skorzystają z Punktu Poradnictwa Specjalistycznego: 100 os. • Liczba uczestników bloku edukacji „cyfrowej” i wykorzystania narzędzi informatycznych: 40 os. • Liczba indywidualnych uczestników różnego rodzaju zajęć grupowych, realizowanych min. 1 raz w miesiącu: 120 os.

	<p>Projekt 2.2 Wrzeński Tydzień Seniora</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości życia osób starszych: 2000 os. <p>Projekt 2.3. „Senior w potrzebie!” Warsztaty dla opiekunów osób starszych</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4 stażystów będzie uczestniczyć w działaniach realizowanych dla seniorów w Dziennym Domu Senior. • 4 stażystów będzie zatrudnionych po odbyciu stażu w OPS. • 30 seniorów – uczestniczących w zajęciach Dziennego Domu „Senior” uzyska dodatkowe wsparcie w formie pomocy stażystów.
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości życia seniorów. • Aktywizacja i integracja społeczna osób starszych. • Poprawa stanu zdrowia i kondycji fizycznej seniorów zamieszkałych na terenie Miasta i Gminy Września. • Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób starszych. • Uświadamianie i kształtowanie roli osób starszych w społeczeństwie . • Zapewnienie dostępu do bezpłatnych badań profilaktycznych. • Zapewnienie dostępu do szerokiej gamy bezpłatnych imprez artystycznych. • Przełamanie barier pomiędzy osobami młodymi i starszymi, współpraca międzypokoleniowa.

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 3			
Nazwa przedsięwzięcia:	PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU GRUP DEFAWORYZOWANYCH		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p>Projekt 3.1 Dystrybuowanie artykułów żywnościowych dla mieszkańców gminy Września: Pomysłodawca i podmiot realizujący: Stowarzyszenie „Kąg” ul. Świętokrzyska 20 62-300 Września w partnerstwie z Ośrodkiem Pomocy</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p>Projekt 3.1 Dystrybuowanie artykułów żywnościowych dla mieszkańców gminy Września: 15 000,00 zł/rok</p>

	<p>Spółecznej we Wrześni ul. Fabryczna 14 62-300 Września</p> <p>Projekt 3.2 Prowadzenie Punktu Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących Pomysłodawca i podmiot realizujący: Katolickie Porozumienie Samorządowe ul. Szkolna 12 62-300 Września w partnerstwie z Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrześni ul. Fabryczna 14 62-300 Września</p>		<p>Projekt 3.2 Prowadzenie Punktu Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących: 4 500,00 zł</p>
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p>Projekt 3.1 Dystrybuowanie artykułów żywnościowych dla mieszkańców gminy Września Września, Magazyn żywności przy ul. Kościuszki.</p> <p>Projekt 3.2 Prowadzenie Punktu Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących Września ul. Harcerska.</p>		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	<p>Grupę docelową przedsięwzięcia stanowią osoby, które wymagają systematycznego wsparcia w zakresie pomocy żywnościowej i materialnej, zamieszkałe na obszarze rewitalizacji.</p>		
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>Projekt 3.1 Dystrybuowanie artykułów żywnościowych dla mieszkańców gminy Września W gminie Września nie brakuje placówek handlowych, których głównym kierunkiem działania jest sprzedaż odzieży używanej. Placówki te cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem kupujących. Niestety na terenie całej gminy nie funkcjonował żaden punkt przyjmowania odzieży używanej. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców chcących bezinteresownie oddać dla potrzebujących odzież w siedzibie Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrześni ustawiono półki i kosze. Dzięki czemu mieszkańcy gminy Września mogli swobodnie wymieniać się odzieżą używaną. Z tej formy pomocy korzystało około 250 osób miesięcznie. Po przeniesieniu siedziby Ośrodka do nowego budynku nie było już możliwości realizacji tego zadania.</p> <p>Dzięki rozszerzeniu współpracy Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrześni z Katolickim Porozumieniem Samorządowym utworzono Punkt Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących w lokalu przy ul. Harcerskiej czynny 3 razy w tygodniu. W każdym miesiącu Punkt odwiedza około 20 darczyńców</p>		

	<p>i około 150 osób potrzebujących. Znamiennym jest fakt, że wolontariusze obsługujący Punkt starają przygotowywać z otrzymanych darów wyprawki dla noworodków i niemowląt czy komplety odzieży dla dorosłych, którzy trafiają do Szpitala Powiatowego we Wrześni i korzystają tam z pomocy doraźnej. Dzięki możliwości realizacji tego zadania w wynajętym pomieszczeniu i współpracy z wolontariuszami Katolickiego Porozumienia Samorządowego, Punkt rozszerzył swoją działalność o dystrybucję używanego drobnego sprzętu AGD (zastawa stołowa, miksery, pralki, kuchenki elektryczne i gazowe) czy mebli (łóżeczka dziecięce, szafki kuchenne, regały). Taki sprzęt jest przez wolontariuszy myty, naprawiany i następnie przekazywany osobie potrzebującej.</p> <p>Współpraca Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrześni z organizacjami pozarządowymi w ogromnym zakresie wzbogaca ofertę pomocową Ośrodka. Dzięki tym skoordynowanym działaniom udało się nam stworzyć jednolity system wsparcia mieszkańców gminy Września zabezpieczając potrzebujących w pomoc z zakresu pracy socjalnej, wsparcia specjalistyczne, pomocy finansowej i rozbudowanej pomocy rzeczowej</p> <p>Projekt 3.2 Prowadzenie Punktu Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących</p> <p>Dzięki rozszerzeniu współpracy Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrześni z Katolickim Porozumieniem Samorządowym utworzono Punkt Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących w lokalu przy ul. Harcerskiej czynny 3 razy w tygodniu. W każdym miesiącu Punkt odwiedza około 20 darczyńców i około 150 osób potrzebujących. Znamiennym jest fakt, że wolontariusze obsługujący Punkt starają przygotowywać z otrzymanych darów wyprawki dla noworodków i niemowląt czy komplety odzieży dla dorosłych, którzy trafiają do Szpitala Powiatowego we Wrześni i korzystają tam z pomocy doraźnej. Dzięki możliwości realizacji tego zadania w wynajętym pomieszczeniu i współpracy z wolontariuszami Katolickiego Porozumienia Samorządowego, Punkt rozszerzył swoją działalność o dystrybucję używanego drobnego sprzętu AGD (zastawa stołowa, miksery, pralki, kuchenki elektryczne i gazowe) czy mebli (łóżeczka dziecięce, szafki kuchenne, regały). Taki sprzęt jest przez wolontariuszy myty, naprawiany i następnie przekazywany osobie potrzebującej.</p> <p>Współpraca Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrześni z organizacjami pozarządowymi w ogromnym zakresie wzbogaca ofertę pomocową Ośrodka. Dzięki tym skoordynowanym działaniom udało się nam stworzyć jednolity system wsparcia mieszkańców gminy Września zabezpieczając potrzebujących w pomoc z zakresu pracy socjalnej, wsparcia specjalistyczne, pomocy finansowej i rozbudowanej pomocy rzeczowej</p>
<p>Prognozowane produkty i rezultaty:</p>	<p>Projekt 3.1 ~~Aktywizacja i integracja seniorów w gminie Września~~ Dystrybuowanie artykułów żywnościowych dla mieszkańców gminy Września</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób, które odbiorą artykuły żywnościowe w ramach kolejnej edycji Programu Unijnego FEAD: 600 os. • Liczba osób, które wezmą udział w warsztatach kulinarnych w ramach

	<p>realizacji kolejnej edycji Programu Unijnego FEAD: 80 os.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba zbiórek żywności przeprowadzone przez Wrzesińskie Centrum Wolontariatu: 2 szt. • Liczba wolontariuszy w różnym przedziale wiekowym zaangażowanych w 2 akcje zbiórek żywności: 100 os. • Liczba osób zatrudnionych na umowę zlecenie do obsługi osób uprawnionych do odbioru żywności: 1 os. • Liczba osób zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych do rozładunku i wydawania artykułów żywnościowych w magazynie: 2 os. <p>Projekt 3.2 Prowadzenie Punktu Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób, które odbiorą odzież używaną i drobne sprzęty z Punktu Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących: 200 os. • Liczba osób, które prześlą odzież i drobny sprzęt do Punktu Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących: 30 os.
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości życia mieszkańców seniorów, • ~~Aktywizacja i integracja społeczna osób starszych,~~ • ~~Poprawa stanu zdrowia i kondycji fizycznej seniorów zamieszkałych na terenie Miasta i Gminy Września,~~ • ~~Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób starszych.~~ • ~~Uświadamianie i kształtowanie roli osób starszych w społeczeństwie~~ • ~~Zapewnienie dostępu do bezpłatnych badań profilaktycznych~~ • ~~Zapewnienie dostępu do szerokiej gamy bezpłatnych imprez artystycznych~~ • Przełamanie barier pomiędzy osobami młodymi i starszymi, współpraca międzypokoleniowa, • Rozszerzenie asortymentu wydawanych rzeczy • Zwiększenie zaangażowania wolontariuszy np. w kampanie promujące działanie punktu odbioru i wydawania rzeczy dla potrzebujących

PROJEKT NR 4			
Nazwa przedsięwzięcia:	PODNIESIENIE WIEDZY UCZNIÓW I KOMPETENCJI NAUCZYCIELI – WDROŻENIE DZIAŁAŃ ZWIĘKSZAJĄCYCH EFEKTYWNOŚĆ KSZTAŁCENIA W SSP NR 1 WE WRZEŚNIA		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji 		
Nazwa wnioskodawcy i	Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Września	Szacowana wartość	210 000,00 zł

podmiotu realizującego:	Ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września	przedsięwzięcia:	
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 1 we Wrześni, ul. Szkolna 1, 62-300 Września		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Grupę docelową projektu stanowią dzieci z obszaru rewitalizacji dotknięte dysfunkcjami i deficytami rozwojowymi. W placówce stanowią one grupę kilkudziesięcioosobową.		
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>W SSP nr 1 dzieci borykają się z trudnościami w realizacji procesu kształcenia. To dzieci dotknięte dysfunkcjami i deficytami rozwojowymi. W placówce stanowią one grupę kilkudziesięcioosobową na potrzeby której gminny system nauczania nie jest w stanie odpowiedzieć w adekwatny do zapotrzebowania sposób. Gmina również nie posiada również wystarczających środków do rozwijania kompetencji uczniów wybitnie uzdolnionych. Problem stanowi także niewystarczające wyposażenie szkolne oraz ciągła i kosztowna potrzeba rozwijania kompetencji kadry pedagogicznej w zakresie zwiększania skutecznej współpracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz rozwijania talentów dzieci.</p> <p>Głównym celem projektu jest zwiększenie szans edukacyjnych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w celu wyrównania szans i zmniejszenia dysproporcji w procesie kształcenia, a także zwiększenie nacisku na rozwijanie wiedzy i kompetencji kluczowych uczniów szczególnie uzdolnionych oraz podniesienie kompetencji pedagogów Samorządowej Szkoły Podstawowej nr 1.</p>		
Prognozowane produkty i rezultaty:	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nauczycieli, którzy poszerzyli kompetencje w ramach projektu: 5 os. • Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi korzystających z dodatkowych zajęć dydaktycznych: 50 os. • Liczba uczniów szczególnie uzdolnionych korzystających z dodatkowych zajęć dydaktycznych: 70 os. 		
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Doposażenie sal szkolnych w sprzęt dydaktyczny wykorzystywany m. In. do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi, • Poprawa dostępności do edukacji zarówno dla dzieci szczególnie uzdolnionych, jak i tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. • Poprawa jakości kształcenia na obszarze rewitalizacji. • Wyrównanie dostępu do edukacji dla dzieci z różnych grup społecznych. 		

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 5

Nazwa przedsięwzięcia:	KULTURALNA WRZEŚNIA		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez rozwój usług kultury, • Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji. 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p>Projekt 5.1 Wrzesiński Festiwal Orkiestr Dętych Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Wrzeźnia ul. Ratuszowa 1, 62-300 Wrzeźnia</p> <p>Projekt 5.2 Światowy Festiwal Folkloru Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Wrzeźnia ul. Ratuszowa 1, 62-300 Wrzeźnia</p> <p>Projekt 5.3 Niedziele za miastem Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Wrzeźnia ul. Ratuszowa 1, 62-300 Wrzeźnia</p> <p>Projekt 5.4 Piknik profilaktyczny „Niedziele dla milusińskich” Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Wrzeźnia ul. Ratuszowa 1, 62-300 Wrzeźnia</p> <p>Projekt 5.5 Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p>Projekt 5.1 Wrzesiński Festiwal Orkiestr Dętych: 60 000,00 zł</p> <p>Projekt 5.2 Światowy Festiwal Folkloru: 15 000,00 zł</p> <p>Projekt 5.3 Niedziele za miastem: 100 000,00 zł</p> <p>Projekt 5.4 Piknik profilaktyczny „Niedziele dla milusińskich”: 14 400,00 zł</p> <p>Projekt 5.5 Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży</p>

	<p>Miasta i Gminy Września „Talenty” Pomysłodawca i podmiot realizujący: Wrzeșiński Ośrodek Kultury ul. Kościuszki 21, 62-300 Września</p>		<p>Miasta i Gminy Września „Talenty”: 15 000,00 zł</p>
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p>Projekt 5.1 Wrzeșiński Festiwal Orkiestr Dętych Amfiteatr im. Anny Jantar, Rynek, Wrzeșiński Ośrodek Kultury.</p> <p>Projekt 5.2 Światowy Festiwal Folkloru Amfiteatr im. Anny Jantar, Rynek.</p> <p>Projekt 5.3 Niedziele za miastem Projekt zakłada organizację imprez w 33 sołectwach gminy Września, tj. Bardo, Bierzgliń, Bierzglińek, Chocicza Mała, Chocicza Wielka, Chociczka, Chwalibogowo, Gonice, Goniczki, Gozdowo, Grzybowo, Gulczewo, Gutowo Małe, Gutowo Wielkie, Kaczanowo, Kleparz, Marzenin, Nowa Wieś Królewska, Nowy Folwark, Obłaczkowo, Osowo, Otoczna, Psary Małe, Psary Polskie, Psary Wielkie, Sędziwojewo, Słomowo, Sobiesiernie, Sokołowo, Sołeczno, Stanisławowo, Strzyżewo, Węgiarki.</p> <p>Projekt 5.4 Piknik profilaktyczny „Niedziele dla milusińskich” Amfiteatr w Parku im. Dzieci Wrzeșińskich we Wrześni.</p> <p>Projekt 5.5 Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży Miasta i Gminy Września „Talenty” Wrzeșiński Ośrodek Kultury, ul. Kościuszki 21, 62-300 Września.</p>		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	<p>Grupę docelową przedsięwzięcia stanowią mieszkańcy miasta i gminy Września (ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców obszarów rewitalizacji), a także turyści i osoby przyjezdne, zainteresowane udziałem w wydarzeniach kulturalnych. W przypadku Projektów 3.4 i 3.5 będą one skierowane w głównej mierze do dzieci oraz ich rodziców, a także dziadków zamieszkałych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Z uwagi na lokalizację projektów w ramach przedsięwzięcia, odpowiednio na rynku (obszar nr 1), w Amfiteatrze im. Anny Jantar, we Wrzeșińskim Ośrodku Kultury (obszar nr 3), a także na obszarach wiejskich gminy, są one ukierunkowane w szczególności na zaspokojenie potrzeb kulturalnych i społecznych mieszkańców zamieszkujących obszary rewitalizowane Miasta i Gminy Września.</p>		

<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p>Projekt 5.1 Wrześniński Festiwal Orkiestr Dętych</p> <p>Kultywowanie tradycji oraz wszczęcie szacunku do kultury ludziom młodym, poprzez organizację wydarzeń o charakterze kulturalnym, wnoszących trwały wkład do zachowania dziedzictwa kulturalnego całego regionu.</p> <p>Realizacja projektu stanowić będzie odpowiedź na oczekiwania zarówno mieszkańców, jak i osób przyjezdnych. Oczekuje się, iż realizacja projektu umocni pozycję gminy Września na mapie Wielkopolski, a jednocześnie stanie się elementem pobudzającym rozwój gospodarczy, poprzez między innymi zwiększenie liczby turystów odwiedzających gminę przy okazji odbywających się imprez.</p> <p>Program Festiwalu obejmie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • warsztaty dla orkiestr i zespołów mażorettek, • przemarsz orkiestr ulicami miasta, • pokazy musztr paradnych na wrześnińskim rynku, • koncert gwiazdy festiwalu w amfiteatrze z udziałem Wrześnińskiej Orkiestry Dętej, • koncerty konkursowe orkiestr na scenie amfiteatru, • koncert Wrześnińskiej Orkiestry Dętej, która nie bierze udziału w części konkursowej. <p>Projekt 5.2 Światowy Festiwal Folkloru</p> <p>Festiwal promuje takie wartości jak tolerancja i szacunek pomiędzy przedstawicielami różnych kultur i narodowości. Pokazuje różnorodność kulturową oraz przybliża kulturę ludową narodów z różnych stron świata. Festiwal pozwoli przedstawić zagranicznym gościom miejsca na terenie Wielkopolski, w tym Wrześni. Impreza ma na celu wymianę doświadczeń artystycznych oraz pielęgnowanie własnej tożsamości kulturowej i otwarcie społeczeństwa na inne narodowości.</p> <p>Program festiwalu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przemarsz ulicami miasta, • pokazy zespołów na Rynku, • koncerty na scenie amfiteatru, • warsztaty dla dzieci i młodzieży z zakresu kultury ludowej. <p>Projekt 5.3 Niedziele za miastem</p> <p>Celami projektu są: kultywowanie miejscowych tradycji i prezentacja dorobku lokalnych artystów szerokiemu gremium, wzrost aktywności społeczności lokalnej, a także docelowo zwiększenie liczby organizowanych imprez kulturalnych i rekreacyjno-sportowych na terenie miejscowości w gminie Września. Zgodnie z zasadą cudze chwalicie, swego nie znacie celem imprez jest również promowanie walorów danej wrześnińskiej wsi wśród mieszkańców sąsiednich miejscowości i mieszkańców miasta Września. Poszczególne wydarzenia będą alternatywą spędzenia wolnego - niedzielnego czasu, na łonie natury, z ciekawą ofertą rekreacyjno-kulturalną zarówno dla dzieci jak i osób dorosłych. Imprezy będą także platformą integracyjną podmiotów wewnętrznych - rad sołectkich, kół gospodyń wiejskich, miejscowych liderów</p>
--	--

oraz podmiotów zewnętrznych z lokalnymi – udział organizacji, stowarzyszeń, wolontariatu z całej gminy i miasta Września. Inicjatywa ma na celu zaspokojenie potrzeb kulturalnych mieszkańców wsi - realizacja tego projektu umożliwi mieszkańcom wsi udział w wydarzeniach kulturalnych. Często są to pierwsze i jedyne imprezy zrealizowane po 1945 roku w tych miejscowościach – dotyczy to szczególnie mniejszych wiosek. Rezultatem projektu będzie poprawa warunków i jakości życia mieszkańców gminy Września poprzez zwiększenie oferty wypoczynku dla osób mieszkających na obszarach wiejskich bez opuszczania swojego miejsca zamieszkania.

Niedziela za miastem będzie kulturalna, społeczna i rekreacyjna. Kulturalna ponieważ podczas każdej imprezy koncertować będzie Zespół Folklorystyczny „Ziemia Wrzesińska” kultywujący pieśni i tańce regionalne, poznańską gwara i miejscowe zwyczaje, miejscowy zespół coverowy, Wrzesińskie Studio Piosenki, lokalni artyści - śpiewacy, tancerze, bardowie, rzemieślnicy. Społeczna ponieważ osią wydarzeń będzie współpraca środowisk lokalnych, stowarzyszeń, organizacji, liderów i wolontariatu. Rekreacyjna gdyż kilkadziesiąt podmiotów działających na terenie miasta i gminy Września przygotuje szereg gier i zabaw.

„Niedziela za miastem” to cykl 41 imprez w miejscowościach gminy Września (w gminie jest 49 wsi). Program wydarzeń przewiduje gry i zabawy dla dzieci m.in. cykl quizów połączonych z nauką języków obcych i nagrodami dla najmłodszych uczestników. Od godz. 16.30 do 20.00 występy artystyczne: Zespół Folklorystyczny Ziemia Wrzesińska (tańce, przyśpiewki, elementami gwary poznańskiej, monologi – interakcja z widownią), Wrzesińskie Studio Piosenki (najlepsze przeboje polskiej muzyki rozrywkowej), prezentacja dorobku miejscowych wokalistów, tancerzy, aktorów, bardów. Od 20.00 do 21.00 lub dłużej zagra zespół coverowy. Podczas imprez dla wszystkich uczestników serwowane będą lokalne specjały przygotowane przez koła gospodyń wiejskich i miejscowych rzemieślników. Na wszystkich imprezach od 16.00 do 20.00 obecny będzie blok imprez rekreacyjno-sportowych przygotowanych przez: Wojów z Grzybowa – strzelanie z łuku, nauka zwyczajów z wczesnośredniowiecznej epoki, Ligę Obrony Kraju - turnieje strzeleckie, potyczki rodzinne, rywalizacja strzelecka pokoleń, gry zręcznościowe, Harcerze Wrzos – gry i zabawy edukacyjne, m.in. nauka udzielania pierwszej pomocy, zachowywania się w trudnych – ekstremalnych sytuacjach, cykl zabaw integracyjnych, pokazy, gry, zabawy, konkursy. Lokalni liderzy przygotowują także cykl konkursów dla gości. Przez pierwsze trzy godziny imprezy – od 16.00 do 19.00 dla dzieci i młodzieży udostępnione zostaną urządzenia rekreacyjne (suchy zamek, cymbergaj, zamek dmuchany). Wszystkie atrakcje przygotowane podczas spotkań będą bezpłatne.

Projekt 5.4 Piknik profilaktyczny „Niedziele dla milusińskich”

Celem programu jest troska o zdrowie, dobre samopoczucie i dobre funkcjonowanie małych dzieci, a także zapobieganie problemom w przyszłości poprzez wyposażenie dzieci w podstawowe umiejętności życiowe, społeczne i emocjonalne, radzenia sobie z trudnościami, ze zmianą i stratą oraz rozwiązywania konfliktów. Zakłada się, że najważniejsze czynniki chroniące

	<p>w tym programie to rozwój kompetencji psychologicznych i społecznych, budowanie pozytywnej samooceny, poczucia własnej wartości, sprawczości i kompetencji („ja umiem”, „ja potrafię”). Istotnym czynnikiem chroniącym są także dobre relacje z rodzicami.</p> <p>Pikniki integracyjne prowadzone będą przez przedszkola zlokalizowane na terenie Gminy Września w każdą niedzielę w miesiącach czerwiec, lipiec i sierpień w godzinach od 16.00 -18.00. Planowane są zabawy integracyjne, gry i zabawy ruchowe, konkursy, turnieje rodzinne, wspólne śpiewanie, taniec, zabawy z chustą Klanzy.</p> <p>Projekt 5.5 Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży Miasta i Gminy Września „Talenty”</p> <p>Ideą imprezy jest spotkanie i integracja dziecięcych i młodzieżowych środowisk twórczych, promowanie osiągnięć twórczych w środowisku wrzesińskim oraz stworzenie warunków do wymiany doświadczeń między osobami inspirującymi i sprawującymi opiekę nad działaniami twórczymi dzieci i młodzieży w różnych dziedzinach.</p> <p>Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży Miasta i Gminy Września „Talenty” obejmuje prezentacje z zakresu twórczości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - plastycznej, - fotograficznej, - muzycznej – wokalne i instrumentalnej - tanecznej, - recytatorskiej, małych form teatralnych.
<p>Prognozowane produkty i rezultaty:</p>	<p>Projekt 5.1 Wrzesiński Festiwal Orkiestr Dętych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prognozowana liczba uczestników festiwalu: 1600 os. <p>Projekt 5.2 Świątowy Festiwal Folkloru</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prognozowana liczba uczestników festiwalu: 1600 os. <p>Projekt 5.3 Niedziele za miastem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost uczestnictwa w kulturze w miejscowościach objętych projektem: 41 miejscowości. <p>Projekt 5.4 Piknik profilaktyczny „Niedziele dla milusińskich”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przewidywana liczba dzieci uczestniczących w każdej z niedziel: 40/50 os. • Przewidywana liczba dorosłych uczestniczących w każdej z niedziel: 80/90 os. <p>Projekt 5.5 Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży Miasta i Gminy Września „Talenty”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prognozowana liczba uczestników przeglądu: 600 os.

Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie i wyeksponowanie potencjału kulturowego Wielkopolski – wykonanie przez wszystkie orkiestry utworu „Wielkopolskie wariacje”, • Podniesienie atrakcyjności kulturalnej turystycznej regionu, • Kontynuacja i rozwój ciekawego wydarzenia kulturalnego o uznanej marce i randze, • Pobudzenie społeczności do działań twórczych, budowanie i wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej, • Zwiększenie liczny uczestników imprez kulturalnych, • Kulturowanie tradycji, zwyczajów ludowych, poznawanie kultur wielu narodów świata, • Pielęgnowanie polskości, świadomości kulturowej społeczeństwa, • Integracja zespołów folklorystycznych, • Wymiana kulturalna oraz przełamywanie barier etnicznych, • Nawiązywanie nowych znajomości, wymiany doświadczeń, • Poprawa dostępności do kultury na obszarach wiejskich, • Integracja mieszkańców miasta i obszarów wiejskich. • Poprawa komunikacji w relacjach rodzinnych i z otoczeniem. • Budowanie poprawnych relacji rodziców z dziećmi. • Stworzenie możliwości zaprezentowania dorobku artystycznego dzieci i młodzieży. • Integracja środowiska artystycznego,. • Wymiana pomysłów i doświadczeń w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżowymi solistami i zespołami. • Rozwijanie wrażliwości estetycznej dzieci i młodzieży poprzez bezpośredni kontakt z kulturą i sztuką. • Wymiana doświadczeń dydaktycznych. • Integracja utalentowanych dzieci i młodzieży z mieszkańcami. • Rozwijanie pasji dzieci i młodzieży. • Promowanie uzdolnionych młodych ludzi.
-----------------------------------	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 6			
Nazwa przedsięwzięcia:	MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez rozwój usług kultury • Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu	Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Września	Szacowana wartość	Projekt 6.1 Modernizacja amfiteatru im. Anny Jantar we Wrześni:

realizującego:	ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września	przedsięwzięcia:	15 000 000,00 zł Projekt 6.2 Przebudowa Wrzeńskiego Ośrodka Kultury wraz z robotami towarzyszącymi: 5 500 000,00 zł
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p>Projekt 6.1 Modernizacja amfiteatru im. Anny Jantar we Wrześni Amfiteatr im. Anny Jantar usytuowany jest w Parku im. Dzieci Wrzeńskich we Wrześni. Zakres projektu obejmuje nieruchomość o nr geodezyjnym 3782/2, usytuowaną w obrębie i jednostce ewidencyjnej Września. Nieruchomość ta stanowi własność Wnioskodawcy – Gminy Września.</p> <p>Projekt 6.2 Przebudowa Wrzeńskiego Ośrodka Kultury wraz z robotami towarzyszącymi Budynek Wrzeńskiego Ośrodka Kultury zlokalizowany jest przy ul. Kościuszki 21 we Wrześni. Projekt realizowany będzie na działkach 3789/2, 3790/4, 3788/2. Na działkach nr 3697, 1590, 960, 3530, 3898, i 3790/4 zamontowane zostaną tablice kierunkowe informujące o lokalizacji obiektu i terenu Wrzeńskiego Ośrodka Kultury.</p>		

	
<p>Grupa docelowa przedsięwzięcia:</p>	<p>Grupę docelową projektów stanowią mieszkańcy obszarów rewitalizacji na terenie miasta Września zainteresowani uczestnictwem w kulturze i wydarzeniach organizowanych w amfiteatrze im. Anny Jantar oraz Wrześcińskim Ośrodku Kultury. Ponadto, z uwagi na ogólnogminny charakter obiektów, będących przedmiotem projektów przewiduje się, że z infrastruktury skorzystają również mieszkańcy rewitalizowanych obszarów wiejskich, a także osoby zamieszkałe poza obszarami rewitalizowanymi.</p>
<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p>Projekt 6.1 Modernizacja amfiteatru im. Anny Jantar we Wrześni Głównym celem projektu będzie zwiększenie atrakcyjności amfiteatru, co wpłynie pozytywnie na rozwój kultury w mieście. Planowana rozbudowa widowni umożliwi w przyszłości organizowanie imprez z udziałem większej liczby publiczności. Założeniem modernizacji amfiteatru jest rozwiązanie istniejących problemów architektonicznych i eksploatacyjnych obiektu oraz dostosowanie go do aktualnych potrzeb z jednoczesnym uwzględnieniem możliwości rozwoju. W ramach projektu przewiduje się m. in. zwiększenie ilości miejsc dla widzów, co wiązało się będzie z rozbudową widowni. Ponadto w celu zapewnienia właściwej widoczności dla widzów przewiduje się prace związane z przebudową sceny. Zakres projektu obejmować ma również adaptację istniejących pomieszczeń na toalety, garderobę, pomieszczenia techniczne. Stosowne działania planowane są także do podjęcia w przypadku terenu bezpośrednio przyległego do obiektu. Obejmować one będą m.in. przebudowę nawierzchni ciągów komunikacyjnych oraz istniejącego oświetlenia. Projekt jest odpowiedzią na zdiagnozowane deficyty techniczne infrastruktury kulturalnej na terenie gminy. W części diagnostycznej zaprezentowano zdjęcia, które obrazują aktualny stan techniczny obiektu.</p> <p>Projekt 6.2 Przebudowa Wrześcińskiego Ośrodka Kultury wraz z robotami towarzyszącymi Opis działań planowanych do realizacji w ramach projektu: 1. Przebudowa Wrześcińskiego Ośrodka Kultury – działania zakładane do realizacji w ramach zadania to m. in. przebudowa elewacji budynku</p>

z rozbiórką wiatrołapów wejściowych, przebudowa odwodnienia dachu, przebudowa elementów ochrony akustycznej wnętrza sali widowiskowej i studia nagrań, przebudowa instalacji wentylacji mechanicznej w sali widowiskowej, dostosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych, zwiększenie ochrony przeciwpożarowej budynku z budową instalacji SAP, przebudowa instalacji c. o. wybranych pomieszczeń; wykończenie wnętrz wybranych pomieszczeń, a także wykonanie instalacji niskich prądów. Przebudowa obiektu została zaprojektowana uwzględnieniem zasad uniwersalnego projektowania i przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień zapewniających dostępność oraz możliwość korzystania z powstałej infrastruktury, w tym dzieciom, osobom o ograniczonej sprawności ruchowej i niepełnosprawnym.

2. Budowa parkingu – budowa miejsc postojowych wraz z drogami dojazdowymi na terenie przyległym do Wrzesińskiego Ośrodka Kultury. Obecnie na zapleczu Wrzesińskiego Ośrodka Kultury istnieje plac o nawierzchni bitumicznej funkcjonujący jako parking, do którego prowadzi od ul. Kościuszki- drogi powiatowej nr 2948P, wewnętrzna droga o nawierzchni bitumicznej. Na obecnym terenie mają zostać zlokalizowane parkingi, pieszo – jezdnia i chodniki stanowi tereny porośnięte trawą oraz lokalnie drzewami i krzewami. W ramach projektu wybudowana zostanie droga wewnętrzna o długości 202,22 m oraz 41 miejsc postojowych dla samochodów osobowych na terenie przyległym do Wrzesińskiego Ośrodka Kultury. Droga stanowić będzie ciąg pieszo – jezdny.

3. System elektronicznej rezerwacji biletów – na stronie internetowej Wrzesińskiego Ośrodka Kultury www.wok.wrzesnia.pl pojawi się dodatkowy odnośnik/zakładka. Odnośnik ten będzie pełnił funkcję listy wydarzeń wraz z możliwością rezerwacji miejsca na wybrane wydarzenie. Miejsca będą pokazywane w sposób grafiki wyświetlając kwadraty symulujące krzeselka na sali. Podczas tworzenia wydarzenia zdefiniowania zostanie ilość rzędów oraz krzesłek w rzędzie. Odwiedzający będzie mógł wybrać wiele miejsc i potwierdzić chęć rezerwacji. Zakres informacji niezbędnych do wypełnienia: imię i nazwisko, adres e-mail, telefon, uwagi (opcjonalnie). Następnie osoba korzystająca z systemu elektronicznej rezerwacji biletów otrzyma powiadomienie z potwierdzeniem na adres e-mail. Takie potwierdzenie otrzyma również administrator WOK (możliwość definicji wielu adresów e-mail). Moduł powiązany będzie z aktualnym modułem w systemie CMS i umożliwi do rezerwację/blokadę (w tym anulowanie) miejsc z poziomu CMS.

4. System oznakowania dojazdu do obiektu i terenu Wrzesińskiego Ośrodka Kultury – w ramach projektu zostanie stworzony system oznakowania obiektu Wrzesińskiego Ośrodka Kultury jako miejsca atrakcyjnego kulturowo, stanowiącego niezwykle ważny punkt na mapie obiektów kulturowych całego regionu. Jako element tak dużego projektu inwestycyjnego jakim jest przebudowa Wrzesińskiego Ośrodka Kultury planuje się utworzenie systemu oznakowania umożliwiającego dotarcie do budynku WOK z różnych stron

	<p>miasta. Działania te zostaną przeprowadzone zwłaszcza z myślą o bardzo wielu osobach z całego województwa, mieszkających poza granicami Gminy Września, którzy korzystają z bogatej oferty ośrodka. Przebudowa obiektu z pewnością znacząco zwiększy jego atrakcyjność, co spowoduje jeszcze większe zainteresowanie wydarzeniami, które organizuje WOK. Dlatego też wskazanym jest podjęcie działań mających na celu ułatwienie osobom przyjezdnym z różnych stron Wielkopolski dotarcia do budynku WOK. Mając na względzie intensywny rozwój społeczno – gospodarczy miasta jest to bardziej zasadne. W ramach systemu oznakowania przewiduje się także właściwe oznakowanie obiektu, które ułatwi poruszanie się po Ośrodku. Łącznie zamontowanych zostanie 10 tablic.</p> <p>Tabliczki informujące o położeniu obiektu użyteczności publicznej zostaną umiejscowione przy głównych arteriach miasta, tak aby poprawić dostępność do obiektów kultury szerszemu gronu odbiorców oraz ułatwić łatwiejszy i sprawniejszy dojazd do celu licznym turystom oraz uczestnikom imprez zorganizowanych.</p> <p>Modernizacja Wrzesińskiego Ośrodka Kultury stoi w zgodzie z wnioskami płynącymi z części diagnostycznej. Przedmiotowa placówka jest jednym z głównych animatorów życia kulturalnego w gminie, a jej główna siedziba znajduje się w złym stanie technicznym. W związku z powyższym obiekt jest nieatrakcyjny dla mieszkańców i artystów, którzy rezygnują z uczestnictwa w wydarzeniach organizowanych przez WOK. Głównym celem projektu jest zwiększenie atrakcyjności WOK poprzez modernizację infrastruktury, wdrożenie internetowej rezerwacji biletów i systemu oznakowania tak aby oferta placówki docierała do jak największej liczby odbiorców.</p>
<p>Prognozowane produkty i rezultaty:</p>	<p>Projekt 6.1 Modernizacja amfiteatru im. Anny Jantar we Wrześni</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zmodernizowanych plenerowych obiektów kulturalnych – 1 szt. 2. Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych na zmodernizowanym obiekcie: 10-20 szt. 3. Poprawa standardu technicznego obiektów użyteczności publicznej: 1 szt. <p>Projekt 6.2 Przebudowa Wrzesińskiego Ośrodka Kultury wraz z robotami towarzyszącymi</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zmodernizowanych obiektów kulturalnych: 1 szt. 2. Wzrost zatrudnienia we wspieranych podmiotach: 2 os. 3. Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne: wzrost odwiedzin o 1500 osób na każdy rok. 4. Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem: 16 500 os./rok. 5. Poprawa standardu technicznego obiektów użyteczności publicznej: 1 szt.

Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa stanu technicznego obiektów kulturalnych, • Poprawa dostępności do kultury dzięki zwiększeniu liczby wydarzeń kulturalnych, organizowanych na terenie gminy, • Rozwój przestrzeni służącej integracji społecznej mieszkańców Miasta i Gminy, • Zwiększenie liczby osób przyjezdnych, zainteresowanych wydarzeniami kulturalnymi organizowanymi w amfiteatrze i Wrzeńskim Ośrodku Kultury.
-----------------------------------	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 7			
Nazwa przedsięwzięcia:	MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I KULTURALNEJ NA OBSZARACH WIEJSKICH		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez rozwój usług kultury • Zmodernizowanie infrastruktury i przestrzeni usług społecznych na wiejskich obszarach rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p>Projekt 7.1 Integracja społeczna mieszkańców Chociczy Małej Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Września ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września</p> <p>Projekt 7.2 Integracja społeczna mieszkańców Gonic Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Września ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p>Projekt 7.1 Integracja społeczna mieszkańców Chociczy Małej: 150 000,00 zł</p> <p>Projekt 7.2 Integracja społeczna mieszkańców Gonic: 150 000,00 zł</p>
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p>Projekt 7.1 Integracja społeczna mieszkańców Chociczy Małej Budynek świetlicy wiejskiej w Chociczy Małej wraz z terenem przyległym, usytuowany jest w obszarze nieruchomości o nr geodezyjnym 60 w obrębie ewidencyjnym Chocicza Mała, w jednostce ewidencyjnej Września. Nieruchomość ta stanowi własność Gminy Września.</p>		

	 <p>Projekt 7.2 Integracja społeczna mieszkańców Gonic Świetlica wiejska w Gonicach wraz z terenem przyległym, usytuowane w obszarze nieruchomości o nr geodezyjnym 154 w obrębie ewidencyjnym Gonic, w jednostce ewidencyjnej Września. Nieruchomość stanowi własność Gminy Września.</p>
<p>Grupa docelowa przedsięwzięcia:</p>	<p>Projekt 7.1 Integracja społeczna mieszkańców Chociczy Małej Projekt jest ukierunkowany na zabezpieczenie potrzeb mieszkańców wsi w zakresie integracji społecznej i dostępności do kultury.</p> <p>Projekt 7.2 Integracja społeczna mieszkańców Gonic Projekt jest ukierunkowany na zabezpieczenie potrzeb mieszkańców wsi w zakresie integracji społecznej i dostępności do kultury.</p>
<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych</p>	<p>Jednym ze zdiagnozowanych deficytów na terenie miasta i gminy Września są niedobory i zły stan techniczny obiektów społeczno-kulturalnych na obszarze rewitalizacji. W części miejscowości tego typu obiekty nie występują, w innych stan obiektów pozostawia wiele do życzenia. Przedsięwzięcie</p>

<p>zadań:</p>	<p>pn. <i>Modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarach wiejskich</i> stanowi odpowiedź na zdiagnozowane problemy i ma za zadanie zwiększyć atrakcyjność obiektów służących integracji i aktywizacji mieszkańców wsi. Inicjatywa stanowi również kontynuację dotychczasowych działań gminy, która systematycznie modernizuje świetlice wiejskie.</p> <p>Projekt 7.1 Integracja społeczna mieszkańców Chociczy Małej W miejscowości Chocicza Mała znajduje się świetlica wiejska, która wymaga modernizacji. Zły stan budynku oraz terenu wokół zniechęca mieszkańców do korzystania z obiektu, co prowadzi do ograniczenia uczestnictwa mieszkańców w kulturze. Zakres robót budowlanych obejmuje wymianę instalacji elektrycznej włącznie z oprawami oświetleniowymi, okładzin podłóg, ścian i sufitów, a także wymianę stolarki. Elementem projektu jest również zakup niezbędnego wyposażenia w postaci stołów, krzeseł i ławek. W ramach działań planuje się również zagospodarowanie terenu przyległego do świetlicy poprzez nasadzenia zieleni i montaż elementów małej architektury. Realizacja projektu doprowadzi do poprawy stanu technicznego i funkcjonalnego budynku. Prace remontowe umożliwią w przyszłości organizowanie różnego rodzaju spotkań, zebrań oraz imprez okolicznościowych związanych z życiem mieszkańców.</p> <p>Projekt 7.2 Integracja społeczna mieszkańców Gonic W miejscowości Gonice znajduje się świetlica wiejska, która wymaga modernizacji. W ramach projektu planuje się przeprowadzenie modernizacji m. in. pomieszczenia kuchni. Wymianie podlegać będzie instalacja elektryczna, instalacje wodno – kanalizacyjne włącznie ze zbiornikiem bezodpływowym oraz okładziny ścian, podłóg i sufitów. Ponadto w ramach projektu przewiduje się wymianę wyposażenia kuchni: mebli i sprzętu.</p> <p>W ramach działań planuje się również zagospodarowanie terenu przyległego do świetlicy zielenią oraz elementami małej architektury. Realizacja prac umożliwi w przyszłości organizowanie imprez okolicznościowych oraz różnego rodzaju konkursów kulinarnych. Zachęci również do częstszych spotkań mieszkańców wsi.</p>
<p>Prognozowane produkty i rezultaty:</p>	<p>Projekt 7.1 Integracja społeczna mieszkańców Chociczy Małej</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zmodernizowanych budynków pełniących funkcje społeczne i kulturalne: 1 szt. 2. Liczba potencjalnych użytkowników zmodernizowanej infrastruktury: 200 os. 3. Poprawa standardu technicznego obiektów użyteczności publicznej: 1 szt. <p>Projekt 7.2 Integracja społeczna mieszkańców Gonic</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zmodernizowanych budynków pełniących funkcje społeczne i kulturalne: 1 szt. 2. Liczba potencjalnych użytkowników zmodernizowanej infrastruktury:

	140 os. 3. Poprawa standardu technicznego obiektów użyteczności publicznej: 1 szt.
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności do kultury na terenach wiejskich, • Przywrócenie obiektom pierwotnych funkcji społecznych i kulturalnych, które nie były realizowane w pożądanym zakresie, • Integracja sąsiedzka mieszkańców wsi poprzez udział w wydarzeniach organizowanych w świetlicach wiejskich, • Poszerzenie oferty wydarzeń organizowanych w świetlicach wiejskich, • Poprawa stanu technicznego i standardu lokalowego świetlic wiejskich.

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 8			
Nazwa przedsięwzięcia:	ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Zmodernizowanie infrastruktury i przestrzeni usług społecznych na wiejskich obszarach rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p>Projekt 8.1 Budowa placu zabaw we wsi Gulczewo Pomysłodawca: Mieszkaniec Gulczewa; Podmiot realizujący: Gmina Września Ul. Ratuszowa 1 62-300 Września</p> <p>Projekt 8.2 Rozwój terenów sportu i rekreacji we wsi Gulczewo Pomysłodawca: Mieszkaniec Gulczewa;</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p>Projekt 8.1 Budowa placu zabaw we wsi Gulczewo: 30 000,00 zł</p> <p>Projekt 8.2 Rozwój terenów sportu i rekreacji we wsi Gulczewo: 900 000,00 zł</p>

	<p>Podmiot realizujący: Gmina Września Ul. Ratuszowa 1 62-300 Września</p> <p>Projekt 8.3 Rewaloryzacja zabytkowego parku w Stanisławowie Pomysłodawca: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września Podmiot realizujący: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września Gospodarstwo Rolno – Handlowe Gąsiorek Sp.j.</p>		<p>Projekt 8.3 Rewaloryzacja zabytkowego parku w Stanisławowie: Koszt jednostkowy rewaloryzacji hektara powierzchni: ok. 30 000,00 zł</p>
<p>Miejsce realizacji przedsięwzięcia:</p>	<p>Projekt 8.1 Budowa placu zabaw we wsi Gulczewo Miejscowość Gulczewo, teren zielony położony naprzeciw bloku nr 3, na części działek numer 63 i 67 należących do Wspólnoty Mieszkaniowej bloku nr 3, administrowaną przez Spółdzielnię Mieszkaniowo -Administracyjno-Uslugową w Sokołowie ul. Sportowa 8, 62-300 Sokołowo. Teren planowanego placu zabaw obsadzony jest z trzech stron żywopłotem, z jednej strony ogrodzony płotem betonowym. Powierzchnia planowanego placu wynosi ok. 150m². Istnieje możliwość (po uzgodnieniu ze wspólnotą mieszkaniową bloku numer 3) powiększenia powierzchni.</p> <p>Projekt 8.2 Rozwój terenów sportu i rekreacji we wsi Gulczewo</p>		

Miejscowość Gulczewo, teren położony na boisku gminnym działka nr 7.

Projekt 8.3 Rewaloryzacja zabytkowego parku w Stanisławowie
Park w Stanisławowie, działka o numerze geodezyjnym 81.

Grupa docelowa
przedsięwzięcia:

Projekt 8.1 Budowa placu zabaw we wsi Gulczewo

Projekt jest skierowany przede wszystkim do dzieci i rodzin zamieszkających na obszarze wsi Gulczewo.

Projekt 8.2 Rozwój terenów sportu i rekreacji we wsi Gulczewo

Grupę docelową stanowią mieszkańcy wsi Gulczewo, zainteresowani zdrowym trybem życia i aktywnością fizyczną.

Projekt 8.3 Rewaloryzacja zabytkowego parku w Stanisławowie

Projekt, z uwagi na rewaloryzację zabytkowego założenia parkowego, jest

	<p>skierowany do wszystkich mieszkańców Miasta i Gminy Września, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców Stanisławowa, którzy na co dzień korzystają z przedmiotowego terenu zieleni.</p>
<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p>Niniejsze przedsięwzięcie jest bezpośrednio powiązane z deficytami zdiagnozowanymi we wcześniejszych rozdziałach dokumentu. Obszary wiejskie charakteryzują się znacznie mniejszym nasyceniem obiektami sportowo-rekreacyjnymi niż obszar miasta. Jakość infrastruktury na wsiach również jest niższa. W związku z powyższym pomysłodawca zaproponował modernizację i rozwój infrastruktury na terenie wsi Gulczewo.</p> <p>Projekt rewaloryzacji parku w Stanisławowie również wynika z niedoborów w utrzymaniu i zagospodarowaniu terenów zieleni na obszarach wiejskich. Ponadto część drzew na przedmiotowym terenie została nielegalnie wycięta, przez co wystąpiły zauważalne ubytki w zabytkowej substancji parku (uwidocznione na fotografiach).</p> <p>Projekt 8.1 Budowa placu zabaw we wsi Gulczewo</p> <p>Projektowany plac zabaw powstałby w miejscu dawnego placu zabaw utworzonego umownie wśród mieszkańców bloków nr 2 i 3 w Gulczewie. Został on utworzony przez samych mieszkańców w „czynie społecznym” ok 20 lat temu. Mieszkańcy wyrównali teren placu, utworzyli trawnik, zbudowali piaskownicę, ogrodzenie, posadzili żywopłot itp. Z placu zabaw korzystały dzieci z całej wsi przez wiele lat. Dziś teren jest nieużytkiem.</p> <p>Bezpośrednią przyczyną zaniedbania terenu był niski wskaźnik urodzin oraz brak lokalnych liderów. Gmina nie mogła inwestować na nieswoim gruncie. Dziś wskaźnik urodzeń się poprawia. Dzieci we wsi jest coraz więcej, stąd wynika konieczność rewitalizacji przedmiotowego terenu.</p> <p>Obecnie na nieistniejącym placu zabaw pozostała jedynie zieleń go otaczająca (regularnie przycinana przez mieszkańców). Teren placu jest nieużywany, nierówny, zaśmiecony, a pozostałości po starej infrastrukturze stwarzają realne zagrożenie. Bezpośrednio przed placem zabaw mieszkańcy parkują samochody.</p> <p>Najmłodsze dzieci w wieku 3-10 lat obecnie w okresie ciepłych dni bawią się na klatkach schodowych, rysują kredą po płytach betonowych na których poruszają się samochody. W najbliższym sąsiedztwie brak infrastruktury dla dzieci, istnieje jedynie plac zabaw na boisku gminnym oddalonym o ponad 300m, z koniecznością przejścia przez drogę krajową nr 15 (brak sygnalizacji świetlnej). W efekcie dzieci uzależnione są od rodziców lub starszego rodzeństwa, które musi sprawować nad nimi opiekę.</p> <p>Projekt ma na celu przywrócenie dawnej świetności tego miejsca, tworząc atrakcyjną przestrzeń dla dzieci, matek oraz pozostałych mieszkańców niskim nakładem środków. Część prac mogą wykonać mieszkańcy wsi w ramach pracy społecznej, co dodatkowo może zmniejszyć koszt planowanej inwestycji.</p> <p>Zakres rzeczowy inwestycji obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyrównanie terenu na którym będzie zlokalizowany plac zabaw (obecnie teren nierówny),

	<ul style="list-style-type: none"> • odtworzenie podłoża placu zabaw, czyli trawnika, • uzupełnienie zieleni grodzącej plac zabaw (żywoplotu), • wyposażenie placu zabaw w prostą infrastrukturę: <ul style="list-style-type: none"> ○ piaskownica (zamykana – przez zwierzętami), piasek do piaskownicy, ○ dwie huśtawki, huśtawka wagowa „ważka”, ○ dwie ławki z oparciem i stołem, kosz na śmieci, mini zjeżdżalnia, bujak na sprężynie, tablica do rysowania kredą, • odmalowanie drabinek (pozostałość po dawnym placu zabaw), • wyrównanie terenu przed placem ok 20m², utwardzenie ażurową kostką brukową, • montaż furtki i stojaka na rowery. <p>Projekt 8.2 Rozwój terenów sportu i rekreacji we wsi Gulczewo</p> <p>Obecnie teren boiska sportowego pełni różnorodne funkcje, przy czym funkcja sportowa, z uwagi na rosnące zainteresowanie Orlikami we Wrześni została ograniczona. Znajduje się przy nim świetlica wiejska, w której codziennie często przebywa młodzież, grając w ping ponga, darta, organizując imprezy. Na terenie przy świetlicy mieszkańcy spotykają się przy ognisku. W porze letniej organizowane są co roku dwie imprezy „Święto pyry” i „Dzień dziecka”. Po tych wydarzeniach mieszkańcy biorą udział w wieczorach tanecznych. Od kilku lat na boisku nie są organizowane rozgrywki piłkarskie, murawa uległa degradacji, powstały kretowiska, boisko zarosło, a ogrodzenia uległy uszkodzeniu.</p> <p>Projekt zakłada stworzenie atrakcyjnej - różnorodnej przestrzeni dla wszystkich mieszkańców wsi. Zakres rzeczowy obejmuje wydzielenie w części boiska, mniejszego boiska ze sztuczną murawą do gry piłką nożną (np. o wymiarach 42x25m) lub stworzenie boiska wielofunkcyjnego (piłka nożna, koszykówka, siatkówka, tenis). Ponadto projekt zakłada budowę altany z grillem i czopuchem (wraz z wyposażeniem: ławki, stoły) oraz placu tanecznego o powierzchni ok 100m², utwardzenie terenu wokół świetlicy wiejskiej (ok 50m²) i połączyć go z chodnikiem przy drodze krajowej nr 15, a także rozbudowę istniejącego placu zabaw, stworzenie mini siłowni oraz odtworzenie ogrodzenia wokół boiska.</p> <p>Projekt 8.3 Rewaloryzacja zabytkowego parku w Stanisławowie</p> <p>Zimą na przełomie 2015 i 2016 roku doszło do nielegalnej wycinki drzew na terenie zabytkowego parku w Stanisławowie. W wyniku bezprawnego działania teren został pozbawiony wielu wartościowych drzew.</p> <p>Celem projektu jest rewaloryzacja przedmiotowego założenia parkowego poprzez nowe nasadzenia, nawożenie, a także uzupełnienie braków w zieleni i infrastrukturze towarzyszącej (renowacja bramy oraz muru okalającego park).</p>
<p>Prognozowane produkty i rezultaty:</p>	<p>Projekt 8.1 Budowa placu zabaw we wsi Gulczewo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba nowoutworzonych placów zabaw na terenach wiejskich: 1 szt. 2. Liczba potencjalnych użytkowników infrastruktury: ok. 170 os.

	<p>Projekt 8.2 Rozwój terenów sportu i rekreacji we wsi Gulczewo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba nowoutworzonych obiektów sportu i rekreacji: 1 szt. 2. Długość wybudowanych ciągów pieszych: 10 m. 3. Liczba zmodernizowanych placów zabaw na terenach wiejskich: 1 szt. 4. Liczba potencjalnych użytkowników infrastruktury: ok. 170 os. <p>Projekt 8.3 Rewaloryzacja zabytkowego parku w Stanisławowie</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zrewaloryzowanych terenów zieleni: 1 szt. 2. Powierzchnia zrewaloryzowanych terenów zieleni: ok. 2,5 - 3 ha. 3. Powierzchnia terenów zieleni udostępnionych społeczności lokalnej w związku z realizacją projektu: ok. 2,5 - 3 ha.
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa bezpieczeństwa najmłodszych dzieci poprzez zorganizowanie miejsc zabaw w najbliższym sąsiedztwie miejsca zamieszkania, • Podniesienie walorów estetycznych zamieszkałych terenów, • Utworzenie miejsc spotkań rodziców, matek przy okazji zabawy ich pociech, • Rozwój kreatywności u dzieci, • Zaangażowanie mieszkańców w dbanie o przestrzeń wspólną, • Poprawa estetyki i jakości zagospodarowania przestrzeni publicznych, • Podniesienie standardu technicznego obiektów sportowych i poszerzenie oferty sportowo-rekreacyjnej na obszarach wiejskich, • Stworzenie nowych przestrzeni do integracji sąsiedzkiej, • Poprawa jakości zagospodarowania terenów zielonych.

PROJEKT NR 9			
Nazwa przedsięwzięcia:	MODERNIZACJA PRZESTRZENI PUBLICZNEJ NA OSIEDLU WOJSKA POLSKIEGO WE WRZEŚNI		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji • Poprawa warunków życia na wielorodzinnych osiedlach mieszkaniowych – blokowiskach 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	Pomysłodawca i podmiot realizujący: Wrzeșińska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Kilińskiego 10, 62-300 Września	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	500 000,00 zł
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	Projekt będzie realizowany przy ul. Wojska Polskiego 19,20,21 oraz Słowackiego 1, 3 i 9. Działki nr 1258/3, 1258/5, 1258/7, 1265, 1266, 1267		

	<p>stanowią własność wnioskodawcy. Działki nr 1258/4 oraz 1258/6 są gruntami w wieczystym użytkowaniu wnioskodawcy.</p>
<p>Grupa docelowa przedsięwzięcia:</p>	<p>Grupę docelową projektu stanowią mieszkańcy osiedla Wojska Polskiego, w tym kierowcy oraz piesi i osoby starsze, które z uwagi na złą komunikację w rejonie osiedla mają znaczne problemy w poruszaniu się po najbliższej okolicy.</p>
<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p>Projekt zakłada zagospodarowanie przedmiotowego terenu w celu ograniczenia chaosu komunikacyjnego i degradacji terenów zielonych oraz chodników.</p> <p>Celem projektu jest stworzenie przestrzeni przyjaznej dla mieszkańców wraz z usunięciem wszelkich barier architektonicznych (wprowadzenie niskich krawężników, wyznaczenie miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych), zagospodarowanie zieleni, stworzenie miejsc wypoczynku i integracji dla mieszkańców osiedla, zwiększenie liczby miejsc parkingowych oraz wyraźne oddzielenie strefy parkowania pojazdów od terenów zieleni. Inicjatywa jest zgodna z wnioskami z części diagnostycznej, w której dostrzeżono wyraźny kontrast pomiędzy jakością zagospodarowania części wspólnych na obszarze centrum miasta i na podobszarze nr 3, który obejmuje osiedla wielorodzinne. Na tychże terenach zauważono, że w wielu miejscach zarówno zieleni niska (jak trawniki i krzewy), jak i zieleni wysoka od dłuższego czasu była pozbawiona cięć pielęgnacyjnych. Również mała architektura na większości wrzesińskich osiedli jest w znacznie gorszym stanie technicznym niż w centrum miasta, a ciągi piesze cechują się licznymi ubytkami i nierównościami (co zaprezentowano na fotografiach).</p> <p>Założenia projektowe obejmują utworzenie miejsc parkingowych na powierzchni ok. 1250 m², remont chodników o powierzchni ok. 600 m² oraz zagospodarowanie zieleni wraz z wyznaczeniem enklaw wypoczynkowych na pozostałej powierzchni.</p>
<p>Prognozowane produkty i</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powierzchnia nowoutworzonych miejsc parkingowych: 1250 m². 2. Powierzchnia nowoutworzonych ciągów pieszych: 600 m²

rezultaty:	
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa estetyki i jakości zagospodarowania przestrzeni publicznych, • Wzrost liczby urządzonych miejsc parkingowych na terenie miasta, • Ograniczenie chaosu komunikacyjnego poprzez wyznaczenie stałych miejsc parkingowych, • Poprawa dostępności komunikacyjnej przestrzeni publicznych dla osób starszych i niepełnosprawnych, • Renowacja i rozwój terenów zielonych i obszarów integracji sąsiedzkiej.

PRZEDSIĘWZIĘCIA I PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 10			
Nazwa przedsięwzięcia:	ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNYCH NA TERENIE MIASTA WRZEŚNIA		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji, • Przystosowanie układu komunikacyjnego do potrzeb rozwojowych obszaru rewitalizacji, • Poprawa warunków życia na wielorodzinnych osiedlach mieszkaniowych – blokowiskach. 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p>Projekt 10.1 Budowa parkingu przy dworcu PKP we Wrześni Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Września ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września</p> <p>Projekt 10.2 Zagospodarowanie terenu przy cmentarzu komunalnym Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Września ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p>Projekt 10.1 Budowa parkingu przy dworcu PKP Września: 2 000 000,00 zł</p> <p>Projekt 10.2 Zagospodarowanie terenu przy Cmentarzu Komunalnym: 500 000,00 zł</p>

	<p>Projekt 10.3 Renowacja ul. Harcerskiej Pomysłodawca: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września Podmiot realizujący: Gmina Września ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września</p> <p>Projekt 10.4 Zmiana organizacji ruchu pieszych i położenia miejsc parkingowych na osiedlu Kościuszki Pomysłodawcy i podmiotu realizujące: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września; Wrzesińska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Kilińskiego 10, 62-300 Września</p> <p>Projekt 10.5 Renowacja terenów zieleniaka osiedlowego przy ul. Chrobrego we Wrześni Pomysłodawcy i podmioty realizujące: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września; Wrzesińska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Kilińskiego 10, 62-300 Września</p> <p>Projekt 10.6 Renowacja zieleniaka przy</p>		<p>Projekt 10.3 Renowacja ul. Harcerskiej: Koszt prac: ok. 15 000 zł – 30 000 zł za hektar powierzchni + koszt renowacji toalety publicznej.</p> <p>Projekt 10.4 Zmiana organizacji ruchu pieszych i położenia miejsc parkingowych na osiedlu Kościuszki: 200 000,00 zł</p> <p>Projekt 10.5 Renowacja terenów zieleniaka osiedlowego przy ul. Chrobrego we Wrześni 650 000,00 zł</p> <p>Projekt 10.6 Renowacja</p>
--	--	--	---

	<p>ul. Kościelnej we Wrześni Pomysłodawca: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września; Podmiot realizujący: Gmina Września ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września</p> <p>Projekt 10.7 Zielona WSM Pomysłodawcy i podmioty realizujące: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września; Wrzesińska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Kilińskiego 10, 62-300 Września</p>		<p>zieleniaka przy ul. Kościelnej we Wrześni: 1 000 000,00 zł</p> <p>Projekt 10.7 Zielona WSM: Koszt jednostkowy za rewitalizację 1 ha powierzchni waha się w granicach od 15 000,00 zł do 30 000,00 zł</p>
<p>Miejsce realizacji przedsięwzięcia:</p>	<p>Projekt 10.1 Budowa parkingu przy dworcu PKP we Wrześni Teren usytuowany w bezpośrednim sąsiedztwie dworca PKP we Wrześni, stanowiący część nieruchomości o nr geodezyjnym 929/34. Nieruchomość obecnie stanowi własność Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym PKP S.A.</p> <p>Projekt 10.2 Zagospodarowanie terenu przy Cmentarzu Komunalnym Teren usytuowany w bezpośrednim sąsiedztwie cmentarza komunalnego w rejonie ulicy Kościuszki we Wrześni. Zakres projektu obejmuje nieruchomość o nr geodezyjnym 3882 w obrębie i jednostce ewidencyjnej Września, stanowiącą własność Gminy Września.</p> <p>Projekt 10.3 Renowacja ul. Harcerskiej Ulica Harcerska we Wrześni, aleja dawniej prowadząca do siedziby właścicieli Wrześni – pałacu w Opieszynie.</p> <p>Projekt 10.4 Zmiana organizacji ruchu pieszych i położenia miejsc parkingowych na osiedlu Kościuszki Osiedle przy ul. Kościuszki, część działki o nr geodezyjnym 4418/23, pas drogowy z chodnikiem. Forma własności – wieczyste użytkowanie.</p> <p>Projekt 10.5 Renowacja terenów zieleniaka osiedlowego przy ul. Chrobrego</p>		

	<p>we Wrześni Teren budynków handlowych znajdujących się pomiędzy ulicami Słowackiego i Chrobrego. Działki o numerach geodezyjnych 3678/112, 3678/13, 3678/10, 3678/17. Forma własności – wieczyste użytkowanie.</p> <p>Projekt 10.6 Renowacja zieleniaka przy ul. Kościelnej we Wrześni Teren budynków handlowych znajdujących się przy ul. Kościelnej oraz pobliski parking i separator. Działki o numerach geodezyjnych 955/4, 966/5, 968/15.</p> <p>Projekt 10.7 Zielona WSM Tereny wokół bloków należących do Wrzesińskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, położone na obszarze rewitalizacji.</p>
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	<p>Projekt 10.1 Budowa parkingu przy dworcu PKP we Wrześni Grupę docelową projektu w pierwszej kolejności stanowią osoby korzystający z dworca kolejowego we Wrześni. Pośrednio projekt wpłynie również na poprawę bezpieczeństwa publicznego na przedmiotowym obszarze.</p> <p>Projekt 10.2 Zagospodarowanie terenu przy Cmentarzu Komunalnym Projekt skierowany do osób odwiedzających groby bliskich na cmentarzu komunalnym oraz przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na przedmiotowym terenie.</p> <p>Projekt 10.3 Renowacja ul. Harcerskiej Projekt jest ukierunkowany na rewitalizację przestrzeni publicznej, a więc jego realizacja jest skierowana do całej społeczności Miasta i Gminy Września.</p> <p>Projekt 10.4 Zmiana organizacji ruchu pieszych i położenia miejsc parkingowych na osiedlu Kościuszki Grupę docelową projektu stanowią mieszkańcy osiedla Kościuszki, w tym kierowcy oraz piesi i osoby starsze, które z uwagi na obecne problemy komunikacyjne w rejonie osiedla mają znaczne problemy w poruszaniu się po najbliższej okolicy.</p> <p>Projekt 10.5 Renowacja terenów na osiedlu Wojska Polskiego we Wrześni Grupę docelową projektu stanowią mieszkańcy osiedla Wojska Polskiego, w tym kierowcy oraz piesi i osoby starsze, które z uwagi na obecne problemy komunikacyjne w rejonie osiedla mają znaczne problemy w poruszaniu się po najbliższej okolicy.</p> <p>Projekt 10.6 Renowacja zieleniaka przy ul. Kościelnej we Wrześni Projekt jest skierowany zarówno do mieszkańców sąsiednich zabudowań, obecnych lub potencjalnych kupujących, a także do osób prowadzących działalność gospodarczą na przedmiotowym terenie.</p> <p>Projekt 10.7 Zielona WSM Inwestycja jest ukierunkowana na zaspokojenie potrzeb mieszkańców budynków należących do Wrzesińskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, w tym rodzin z dziećmi i osób starszych.</p>

<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p>Niniejsze przedsięwzięcie składa się z projektów ściśle powiązanych z deficytami zdiagnozowanymi w miejskiej części obszaru rewitalizacji. Jakość zagospodarowania przestrzeni publicznej zarówno w pobliżu dworca kolejowego, jak i cmentarza komunalnego, ul. Harcerskiej, a także przestrzeni okalających osiedla wielorodzinne odbiega jakością i stanem technicznym od tych zlokalizowanych w ścisłym centrum miasta. W części diagnostycznej zamieszczono poglądowe fotografie zdegradowanych budynków i terenów otaczających dworzec PKP, jak również ubytki w infrastrukturze ul. Harcerskiej. Zdiagnozowano także zły stan techniczny obiektów handlowych, które stopniowo tracą na atrakcyjności i znaczeniu na rzecz sieci dyskontów i obiektów wielkopowierzchniowych. We wcześniejszych rozdziałach podnoszono również kontrast jakim cechują się tereny otaczające budynki wielorodzinne wrzesińskich spółdzielni w odniesieniu do obszarów w centrum. Wiele ciągów pieszych oraz dróg lokalnych i wewnętrznych posiada ubytki i nierówności, tereny zielone wymagają pielęgnacji, a infrastruktura społeczna jak ławki, skwery czy place zabaw wymaga modernizacji.</p> <p>Projekt 10.1 Budowa parkingu przy dworcu PKP we Wrześni</p> <p>Obecnie bezpośrednio przy dworcu PKP znajduje się teren nieutwardzony, na obszarze którego osoby korzystające z przejazdów kolejowych pozostawiają swoje pojazdy. Istniejąca nawierzchnia gruntowa znajduje się w bardzo złym stanie technicznym, co stwarza zagrożenie dla wszystkich użytkowników tego terenu. Kolejnym negatywnym aspektem jest brak systemu odprowadzania wód opadowych oraz niewystarczające doświetlenie placu. Głównym celem projektu jest zapewnienie mieszkańcom i osobom korzystającym z w/w terenu bezpiecznego parkowania pojazdów, która będzie możliwa dzięki zastosowaniu utwardzonej nawierzchni, systemu odprowadzania wód opadowych oraz oświetlenia terenu. W ramach projektu na w/w terenie planuje się wykonanie parkingu buforowego o nawierzchni utwardzonej wraz z systemem odprowadzania wód opadowych. Nawierzchnię miejsc postojowych oraz dróg manewrowych planuje się wykonać z kostki betonowej. Ponadto, w celu poprawy bezpieczeństwa przyszłych użytkowników obiektu, planuje się wykonanie nowego, energooszczędnego oświetlenia terenu w technologii LED oraz montaż monitoringu.</p> <p>Projekt 10.2 Zagospodarowanie terenu przy Cmentarzu Komunalnym</p> <p>Obecnie teren utwardzony usytuowany w bezpośrednim sąsiedztwie cmentarza komunalnego znajduje się w złym stanie technicznym. Ponadto brak jest linii wyznaczających miejsca postojowe, co utrudnia komunikację w tym rejonie, stwarzając jednocześnie zagrożenie dla wszystkich użytkowników. Obecnie na placu znajdują się kioski handlowe, które wymagają modernizacji. Realizacja projektu przyczyni się do uporządkowania terenu poprzez wykonanie nowych nawierzchni utwardzonych wraz z systemem odprowadzania wód opadowych. Wyznaczenie miejsc postojowych oraz dróg manewrowych ułatwi korzystanie z obiektu, szczególnie osobom starszym</p>
--	--

oraz niepełnosprawnym. Montaż nowych punktów usługowych przyczyni się do zapewnienia lepszych warunków handlowych.

W ramach zagospodarowania w/w terenu planuje się przebudowę parkingu, który składać się będzie z drogi dojazdowej do cmentarza oraz dwóch placów parkingowych. Droga dojazdowa posiadać będzie jezdnię szerokości 6m o nawierzchni z kostki betonowej. W obrębie placów parkingowych przewidziano łącznie 89 miejsc postojowych oraz jezdnie manewrowe, których nawierzchnia zostanie wykonana również z kostki betonowej. W celu zapewnienia możliwości odprowadzania wód opadowych przewidziano także przebudowę systemu kanalizacji deszczowej. Ponadto w ramach projektu przewiduje się montaż 6 punktów usługowych – kiosków handlowych.

Projekt 10.3 Renowacja ul. Harcerskiej

Celem projektu jest poprawa jakości zagospodarowania ul. Harcerskiej we Wrześni. Zakres rzeczowy projektu obejmuje wymianę i naprawę elementów małej architektury, rewaloryzację zieleni poprzez nawożenie i uzupełnienie braków w zieleni, a także rewitalizację infrastruktury towarzyszącej w postaci ławek, ścieżek, murków i oświetlenia. Ponadto projekt przewiduje remont istniejącej toalety publicznej.

Projekt 10.4 Zmiana organizacji ruchu pieszych i położenia miejsc parkingowych na osiedlu Kościuszki

Celem projektu jest zwiększenie liczby miejsc parkingowych na terenie osiedla oraz usprawnienie ruchu pieszych i pojazdów. Zakres projektu obejmuje położenie kostki brukowej na pow. ok. 540 m² w celu zaaranżowania w miejscu starego chodnika ok. 60 miejsc postojowych. Ponadto zostanie wykonany nowy chodnik po pow. ok. 115 m² w celu zapewnienia ciągłości nowych ciągów pieszych.

Projektowana inwestycja wpłynie na zwiększenie liczby miejsc parkingowych, a dodatkowo usprawni i rozdzieli ruch samochodowy od ruchu pieszego. Ponadto projekt wpłynie na ograniczenie degradacji terenów zielonych, na których obecnie z braku alternatywy parkują pojazdy.

Projekt 10.5 Renowacja terenów zieleniaka osiedlowego przy ul. Chrobrego we Wrześni

Przedmiotowy teren jest miejscem prowadzenia działalności handlowej. W ostatnich latach, z uwagi na zmianę modelu konsumenckiego, klienci stopniowo rezygnowali z lokalnych punktów handlowych na rzecz sklepów wielkopowierzchniowych. Obecnie zauważa się odwrót od powyższego trendu na rzecz lokalnego handlu. Osiedlowe „zieleniaki” mają szansę stać się atrakcyjną powierzchnią handlową dla mieszkańców miast. Przedmiotowy obszar przez lata był niedofinansowany przez co jego atrakcyjność handlowa została mocno ograniczona. Ponadto zdegradowana infrastruktura drogowa generuje trudności w korzystaniu z punktów handlowych, szczególnie przez osoby starsze.

Zakres rzeczowy projektu obejmuje ułożenie nowej nawierzchni wraz z chodnikami, zwiększenie liczby miejsc parkingowych, wykonanie nasadzeń

	<p>zieleni, montaż oświetlenia, małej architektury, infrastruktury dla dzieci oraz stojaków rowerowych. Ponadto założono remont i termomodernizację elewacji.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do poprawy estetyki i funkcjonalności obszaru, co odczują w szczególności osoby starsze, które najczęściej właśnie w tym miejscu dokonują zakupów. Rewitalizacja wpłynie również na ożywienie gospodarcze dzięki zwiększeniu atrakcyjności handlowej terenu.</p> <p>Projekt 10.6 Renowacja zieleniaka przy ul. Kościelnej we Wrześni</p> <p>Przedmiotowy teren jest miejsce prowadzenia działalności handlowej. W ostatnich latach, z uwagi na zmianę modelu konsumenckiego, klienci stopniowo rezygnowali z lokalnych punktów handlowych na rzecz sklepów wielkopowierzchniowych. Obecnie zauważa się odwrót od powyższego trendu na rzecz lokalnego handlu. Osiedlowe „zieleniaki” mają szansę stać się atrakcyjną powierzchnią handlową dla mieszkańców miast. Przedmiotowy obszar przez lata był niedofinansowany, przez co jego atrakcyjność handlowa została mocno ograniczona. Ponadto zdegradowana infrastruktura drogowa generuje trudności w korzystaniu z punktów handlowych, szczególnie przez osoby starsze. Na przedmiotowym terenie znajduje się również separator, potencjalne miejsce utworzenia terenu parkowego.</p> <p>Zakres rzeczowy projektu obejmuje renowację zabudowy zieleniaka, zwiększenie liczby miejsc parkingowych, wykonanie nasadzeń zieleni, montaż oświetlenia, małej architektury, infrastruktury dla dzieci oraz parkingu dla rowerów. Ponadto zakłada się utworzenie zieleni parkowej na terenie separatora.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do przywrócenia estetyki i funkcjonalności terenu, które odczują przede wszystkim osoby starsze. Przedmiotowa inwestycja w powiązaniu z rozwojem budownictwa mieszkaniowego w miejscu dawnych zakładów Tonsil może stać się atrakcyjną przestrzenią miejską, zarówno pod względem zamieszkania, jak i prowadzenia działalności gospodarczej.</p> <p>Projekt 10.7 Zielona WSM</p> <p>W 2018 roku mija 60 lat od powstania WSM. W tym czasie wybudowano wiele bloków, wokół których urządzono tereny zieleni, place zabaw oraz skwery. Duża część z nich wymaga renowacji i rewitalizacji, z uwagi na zaniedbanie i zły stan techniczny obiektów i urządzeń.</p> <p>Projekt zakłada renowację placów zabaw dla dzieci, wymianę i naprawę małej architektury, rewitalizację terenów zieleni (nowe nasadzenia, nawożenie), a także uzupełnienie braków w zieleni i infrastrukturze towarzyszącej (murki, płotki itp.).</p> <p>Projekt jest szansą na renowację przestrzeni wokół bloków WSM oraz okazją do włączenia w działanie mieszkańców spółdzielni.</p>
Efekty społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa estetyki i jakości zagospodarowania przestrzeni publicznych,

przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost bezpieczeństwa publicznego poprzez montaż oświetlenia oraz monitoringu na parkingu przy dworcu PKP, • Wzrost liczby urządzonych miejsc parkingowych na terenie miasta, • Ograniczenie chaosu komunikacyjnego poprzez wyznaczenie stałych miejsc parkingowych, • Poprawa komfortu prowadzenia działalności gospodarczej, • Poprawa dostępności komunikacyjnej przestrzeni publicznych dla osób starszych i niepełnosprawnych, • Renowacja i rozwój terenów zielonych i obszarów integracji sąsiedzkiej.
------------------	--

PROJEKT NR 11			
Nazwa przedsięwzięcia:	KOMPLEKSOWA MODERNIZACJA BUDYNKÓW WIELORODZINNYCH WRZESIŃSKIEJ SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ NA OSIEDLU WOJSKA POLSKIEGO WE WRZEŚNI		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa warunków życia na wielorodzinnych osiedlach mieszkaniowych – blokowiskach, • Poprawa czystości powietrza i warunków akustycznych w rejonach zwartej zabudowy mieszkaniowej obszaru rewitalizacji. 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	Pomysłodawca i podmiot realizujący: Wrzesińska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Kilińskiego 10 62-300 Września	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	3 000 000,00 zł
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	Projekt będzie realizowanych przy ul. Wojska Polskiego 19,20,21 oraz Słowackiego 1,3 i 9. Działki nr 1258/3, 1258/5, 1258/7, 1265, 1266, 1267 stanowią własność wnioskodawcy.		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Bezpośrednimi odbiorcami projektu będą mieszkańcy przedmiotowych budynków, którzy dzięki kompleksowej modernizacji instalacji zyskają na obniżeniu kosztów eksploatacyjnych. Wyeliminowane zostanie także ryzyko poważnych awarii, które przy obecnym stopniu wyeksploatowania infrastruktury jest wysoce prawdopodobne.		

<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p>Diagnoza obszaru rewitalizacji wykazała, że jedynie 2,6% mieszkań na terenie gminy wchodzi w zasób komunalny. Pozostała zdecydowana większość znajduje się w rękach prywatnych i wspólnot mieszkaniowych. Budynki, które często budowano kilkadziesiąt lat temu wymagają prac remontowych, których wykonanie jest znacząco utrudnione z uwagi na niedobór środków finansowych, którymi dysponują właściciele. Osoby prywatne i wspólnoty mieszkaniowe nie są w stanie dysponować majątkiem i modernizować go na taką skalę jak mogłaby to czynić gmina, która dysponuje budżetem ponad 100 mln zł rocznie. W związku z powyższym projektodawcy zdecydowali się na złożenie projektu, który zakłada przeprowadzenie prac modernizacyjnych, których wykonanie będzie znacznie bardziej prawdopodobne przy udziale środków zewnętrznych.</p> <p>Mieszkańcy osiedla Wojska Polskiego zaczynają borykać się z problemami technicznymi w przedmiotowych budynkach, związanymi z brakiem wystarczającej drożności w instalacjach wodnych oraz przeciekami w skorodowanych instalacjach C.O. Brak działań inwestycyjnych może w niedługim czasie spowodować wystąpienie poważnych awarii i doprowadzić do strat materialnych.</p> <p>Celem projektu jest poprawa warunków mieszkaniowych na przedmiotowym obszarze z jednoczesnym obniżeniem kosztów eksploatacyjnych budynków. Miernikiem efektywności założonego projektu będzie spadek awaryjności instalacji wod.-kan. oraz C.O.</p> <p>Zakres rzeczowy obejmuje modernizację instalacji wodno - kanalizacyjnej budynków przy ul. Wojska Polskiego 19, 20 i 21 oraz budynków przy ul. Słowackiego 1, 3 i 9. Zakres prac przewiduje opracowanie dokumentacji projektowej, demontaż starych i montaż nowych instalacji wodno - kanalizacyjnej i C.O. wraz z pracami wykończeniowymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ul. Wojska Polskiego 19 dla 45 mieszkań, • ul. Wojska Polskiego 20 dla 45 mieszkań, • ul. Wojska Polskiego 21 dla 40 mieszkań, • ul. Słowackiego 1 dla 30 mieszkań, • ul. Słowackiego 3 dla 30 mieszkań, • ul. Słowackiego 9 dla 30 mieszkań.
<p>Efekty społeczne przedsięwzięcia:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Obniżenie kosztów eksploatacyjnych ponoszonych przez mieszkańców, • Ograniczenie ryzyka poważnych awarii infrastruktury, stanowiących zagrożenie dla życia i mienia mieszkańców oraz mogących potencjalnie negatywnie wpłynąć na środowisko.

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 12

Nazwa przedsięwzięcia:	MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ NA TERENIE WSI GULCZEWO		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> Przystosowanie układu komunikacyjnego do potrzeb rozwojowych obszaru rewitalizacji Zmodernizowanie infrastruktury i przestrzeni usług społecznych na wiejskich obszarach rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p>Projekt 12.1 Odnowa wsi Gulczewo – budowa chodnika w paśmie drogi powiatowej nr 2947P Pomysłodawca: Mieszkaniec Gulczewa; Podmiot realizujący: Powiat Wrzesiński ul. Chopina 10 62-300 Września</p> <p>Projekt 12.2 Odnowa wsi Gulczewo – budowa (utwardzenie) drogi przebiegającej przez wieś Pomysłodawca: Mieszkaniec Gulczewa; Podmioty realizujące: Właściciele nieruchomości (osoby fizyczne) Agencja Nieruchomości Rolnych</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p>Projekt 12.1 Odnowa wsi Gulczewo – budowa chodnika w paśmie drogi powiatowej nr 2947P: 60 000,00 zł - 100 000,00 zł</p> <p>Projekt 12.2 Odnowa wsi Gulczewo – budowa (utwardzenie) drogi przebiegającej przez wieś: 665 000,00 zł - 800 000,00 zł</p>
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p>Projekt 12.1 Odnowa wsi Gulczewo – budowa chodnika Miejscowość Gulczewo, teren wzdłuż drogi powiatowej nr 2947P, nr działki 31. Odcinek drogi od skrzyżowania z DK nr 15 do miejsca za przystankiem szkolnym.</p> <p>Projekt 12.2 Odnowa wsi Gulczewo – budowa (utwardzenie) drogi przebiegającej przez wieś Miejscowość Gulczewo, teren drogi wewnętrznej biegnącej wzdłuż miejscowości. Inwestycja przebiega przez działki nr 60, 63, 46, 47, 48. Tereny należą do wspólnot mieszkaniowych i skarbu państwa (w zarządzie gminy).</p>		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	<p>Projekt 12.1 Odnowa wsi Gulczewo – budowa chodnika w paśmie drogi powiatowej nr 2947P Grupę docelową projektu stanowią mieszkańcy wsi Gulczewo, w tym dzieci,</p>		

	<p>młodzież szkolna i osoby starsze, którzy zyskają na poprawie bezpieczeństwa w paśmie drogi powiatowej nr 2974P.</p> <p>Projekt 12.2 Odnowa wsi Gulczewo – budowa (utwardzenie) drogi przebiegającej przez wieś</p> <p>Grupę docelową projektu stanowią mieszkańcy wsi Gulczewo, w tym dzieci, młodzież szkolna i osoby starsze, którzy zyskają na poprawie bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Skorzystają również zmotoryzowani mieszkańcy, którzy zyskają utwardzoną drogę, pozbawioną dotychczasowych dziur i nierówności.</p>
<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p>Projekty, które składają się na niniejsze przedsięwzięcie wynikają wprost z diagnozy pogłębionej obszaru rewitalizacji, w której wykazano liczne deficyty w zakresie infrastruktury drogowej, w tym na terenie wsi Gulczewo (co zaprezentowano na zdjęciach).</p> <p>Projekt 12.1 Odnowa wsi Gulczewo – budowa chodnika w paśmie drogi powiatowej nr 2947P</p> <p>Przedmiotowy projekt jest kontynuacją prac rozpoczętych podczas modernizacji DK nr 15. Ówczesny inwestor w ramach prac zagospodarował okolice skrzyżowania z drogą powiatową, nie inwestując w dalszą część infrastruktury drogowej na terenie wsi.</p> <p>Naturalną kolejną rzeczą jest przedłużenie chodnika wzdłuż drogi powiatowej nr 2947P na długości 100 m po obu stronach jezdni, a także utworzenie zatoki na przystanku autobusowym wraz z wymianą wiaty.</p> <p>Obecnie mieszkańcy aby dotrzeć do przystanków autobusowych oraz zlokalizowanych przy DK nr 15 boiska gminnego oraz świetlicy wiejskiej są zmuszeni do pokonania odcinka o długości ok. 30 m po zdegradowanym poboczu wzdłuż drogi powiatowej. Co więcej w czasie opadów pobocze drogi jest zalewane, przez co piesi poruszają się po jezdni stwarzając zagrożenie dla siebie i kierujących. Przystanek autobusowy, z którego korzystają dzieci uczęszczające do szkół jest nieutwardzony, a wjazd na przystanek podczas opadów jest zalewany.</p> <p>Przedmiotowy projekt przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców wsi, w tym dzieci i osób starszych, którzy najczęściej poruszają się pieszo bądź korzystają z komunikacji autobusowej. Poprawie ulegnie również komfort życia osób zamieszkałych we wsi Gulczewo.</p> <p>Projekt 12.2 Odnowa wsi Gulczewo – budowa (utwardzenie) drogi przebiegającej przez wieś</p> <p>Przedmiotowa droga będzie przy zabudowaniach wielorodzinnych wzdłuż całej miejscowości Gulczewo, przecina drogę powiatową Września-Marzenin i poprzez działkę nr 46 łączy się z drogą krajową nr 15. W części wsi droga została wykonana z płyt betonowych i obecnie charakteryzuje się licznymi nierównościami, ubytkami i uskokami bocznymi. Ponadto z płyt wystają pręty zbrojeniowe, a w czasie opadów, z uwagi na brak odwodnienia, na drodze powstają liczne kałuże co stanowi zagrożenie dla stanu technicznego</p>

	<p>pojazdów poruszających się na przedmiotowym odcinku. W dalszej części wsi droga została prowizorycznie utwardzona drobnymi kamieniami, jednakże na tym odcinku również występują liczne nierówności.</p> <p>Projekt zakłada utworzenie utwardzonej drogi dojazdowej do nieruchomości o szerokości 3 m wraz z chodnikiem po jednej stronie jezdni, odwodnieniem drogi, wykonaniem dojść do klatek schodowych i montażem koszy na śmieci przy wejściach do budynków. Łączna długość projektowanego odcinka drogi wynosi 400 m (po południowej stronie drogi powiatowej 130 m, po północnej stronie 270 m).</p> <p>Inwestycja obejmuje także montaż oświetlenia LED w centrum wsi przy budynkach wielorodzinnych (od 3 do 6 latarni), zasilanego przez wspólnotę lub z energii solarnej.</p> <p>Ponadto przewidziano wyrównanie terenu wzdłuż projektowanego odcinka drogi oraz jego utwardzenie w niektórych miejscach (w wykorzystaniu kostki ażurowej, od 300 do 600 m²), w celu uporządkowania miejsc parkingowych.</p>
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa bezpieczeństwa pieszych i kierujących, • Poprawa bezpieczeństwa i komfortu oczekiwania dzieci i młodzieży oczekujących na przyjazd autobusu szkolnego, • Poprawa jakości układu komunikacyjnego na terenie wsi. • Wzrost bezpieczeństwa publicznego poprzez montaż oświetlenia LED w centrum wsi.

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 13			
Nazwa przedsięwzięcia:	RENOWACJA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH I ICH OTOCZENIA NA TERENIE WRZEŚNIA		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Zmodernizowanie i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni publicznej i półpublicznej dla poprawy warunków świadczenia i rozwoju nowych usług społecznych i gospodarczych, • Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez rozwój usług kultury 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p>Projekt 13.1 Rewitalizacja terenu wokół dworca PKP Pomysłodawca: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września Podmiot realizujący: Polskie Koleje Państwowe</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p>Projekt 13.1 Modernizacja terenu wokół dworca PKP: 10 000 000,00 zł</p>

	<p>Projekt 13.2 Rewitalizacja dawnego budynku koszarowego Pomysłodawca: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września Podmiot realizujący: Powiat Wrzesiński Ul. Chopina 10 62-300 Września</p> <p>Projekt 13.3 Rewitalizacja zabytkowych kamienic w centrum Wrześni Pomysłodawca: Stowarzyszenie Projekt ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września Podmiot realizujący: Właściciele nieruchomości</p> <p>Projekt 13.4 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku byłego urzędu celnego na cele społeczne Pomysłodawca: Współwłaściciele budynku. Podmiot realizujący: Współwłaściciele budynku.</p> <p>Projekt 13.5 Przyjazne podwórka Pomysłodawca: Stowarzyszenie Projekt Września ul. Jana Pawła II 20B/1, 62-300 Września Podmiot realizujący: Właściciele nieruchomości</p>		<p>Projekt 13.2 Modernizacja dawnego budynku koszarowego: 10 000 000,00 zł</p> <p>Projekt 13.3 Rewitalizacja zabytkowych kamienic w centrum Wrześni: Szacunkowa kwota remontu części zewnętrznych trzech budynków w zależności od zakresu prac wyniesie ok. 3 000 000,00 zł.</p> <p>Projekt 13.4 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku byłego urzędu celnego na cele społeczne: 546.000,00 zł</p> <p>Projekt 13.5 Przyjazne podwórka: Jednostkowy koszt w zależności od zakresu prac od 5 000,00 zł do 30 000,00 zł</p>
--	--	--	--

	<p>Projekt 13.6 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku Pałacu Ponińskich i Mycielskich Pomysłodawca i podmiot realizujący: Restauracja Margeritta ul. Rynek 24, 62-300 Wrzeźnia</p>		<p>Projekt 13.6 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku Pałacu Ponińskich i Mycielskich: 1 565 000,00 zł</p>
<p>Miejsce realizacji przedsięwzięcia:</p>	<p>Projekt 13.1 Rewitalizacja terenu wokół dworca PKP Obszar dworca PKP przy ulicy Kolejowej oraz pobliskie budynki i parking (rampa załadunkowa).</p> <p>Projekt 13.2 Rewitalizacja dawnego budynku koszarowego Dawny budynek koszarowca przy ulicy Kościuszki we Wrzeźni. Działka nr 3896/24, należąca w części do powiatu wrzezińskiego.</p> <p>Projekt 13.3 Rewitalizacja zabytkowych kamienic w centrum Wrzeźni Zabytkowe kamienice wpisane do rejestru zabytków:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kamienica z oficynami, ul. Warszawska 5, rok budowy: 1905, wpis do rejestru zabytków pod numerem 2569/A z dnia 28.12.1995 r., • Dom, ul. Warszawska 10, wybudowany w I połowie XIX wieku, wpis do rejestru zabytków pod numerem 967/A z dnia 5.03.1970 r., • Dom, ul. Warszawska 15, wybudowany w XIX wieku, wpis do rejestru zabytków pod numerem 2173/A z dnia 20.02.1989 r., • Zabytkowe kamienice wpisane do gminnej ewidencji zabytków. <p>Projekt 13.4 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku byłego urzędu celnego na cele społeczne Budynek – położony przy ulicy 3 Maja 8, Wrzeźnia; nr działki 1542/2 – pow. 0,0624 ha.</p> <p>Projekt 13.5 Przyjazne podwórka Podwórza kamienic na obszarze centrum miasta Wrzeźnia.</p> <p>Projekt 13.6 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku Pałacu Ponińskich i Mycielskich Budynek Pałacu położony przy ul. Opieszyn 1 we Wrzeźni; nr działki 3781.</p>		
<p>Grupa docelowa przedsięwzięcia:</p>	<p>Projekt 13.1 Rewitalizacja terenu wokół dworca PKP Z uwagi na prognozowaną zmianę sposobu użytkowania części obiektów oraz pozytywny wpływ na jakość przestrzeni publicznej grupą docelową stanowią</p>		

	<p>zarówno mieszkańcy Miasta i Gminy Września, jak i przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie gminy oraz osoby przyjezdne podróżujące transportem kolejowym.</p> <p>Projekt 13.2 Modernizacja dawnego budynku koszarowego Grupę docelową stanowią mieszkańcy Wrześni, z uwagi na wzrost jakości zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz potencjalną poprawę dostępności do instytucji użyteczności publicznej na terenie miasta.</p> <p>Projekt 13.3 Rewitalizacja zabytkowych kamienic w centrum Wrześni Grupę docelową stanowią właściciele i zarządcy zabytkowych kamienic na terenie Wrześni, którzy dzięki udzielonemu wsparciu zyskają możliwość przeprowadzenia prac remontowych, co z kolei wpłynie na poprawę stanu technicznego obiektów zabytkowych i wzrost jakości przestrzeni publicznej na terenie miasta.</p> <p>Projekt 13.4 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku byłego urzędu celnego na cele społeczne Grupę docelową stanowią organizacje pozarządowe z terenu Miasta i Gminy Września oraz powiatu wrzesińskiego, które dzięki realizacji inwestycji zyskają przestrzeń do prowadzenia działalności. Ponadto projekt jest ukierunkowany na rewitalizację zabytkowej zabudowy, przez co docelową grupę stanowią wszyscy mieszkańcy Miasta i Gminy.</p> <p>Projekt 13.5 Przyjazne podwórka Grupę docelową stanowią mieszkańcy centrum miasta, w tym osoby starsze, dzieci i młodzież, którzy zyskają urządzone, funkcjonalne i estetyczne przestrzenie do integracji sąsiedzkiej.</p> <p>Projekt 13.6 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku Pałacu Ponińskich i Mycielskich Grupę docelową stanowią mieszkańcy Wrześni, z uwagi na wzrost jakości zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz odrestaurowanie budynku, będącego częścią historycznego dziedzictwa gminy.</p>
<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p>Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji wykazała liczne deficyty w zabytkowej tkance miasta. Pomimo prac renowacyjnych prowadzonych przez gminę i podmioty prywatne wciąż na terenie Wrześni istnieją budynki zabytkowe w złym lub nawet katastrofalnym stanie technicznym. Budynki, których modernizacja jest przedmiotem poniższych projektów, za wyjątkiem kamienic, utraciły swoje pierwotne funkcje, a realizacji projektów umożliwi ich odnowę i ponowne wykorzystanie na inne cele. Na terenie miasta zdiagnozowano także liczne zabudowania mieszkalne i mieszkalno-usługowe w formie kamienic, które cechują się zdegradowanymi elewacjami i pokryciami dachowymi, jak np. niektóre z kamienic w ciągu ul. Warszawskiej oraz innych ulic w zabytkowym układzie urbanistycznym miasta.</p>

Projekt 13.1 Rewitalizacja terenu wokół dworca PKP

Okolica dworca kolejowego we Wrześni jest kompletnie zdegradowana. Mieszkańcy i pasażerowie parkują na terenie, którego nawierzchnia znajduje się w złym stanie technicznym. Budynki stanowiące kompleks dworcowy (wieża ciśnień, budynki gospodarcze i magazynowe, budynki mieszkalne dawnych pracowników kolei) również charakteryzują się złym stanem technicznym, przez co negatywnie wpływają na postrzeganie obszaru dworca kolejowego. W wyniku rewitalizacji okolic dworca PKP i terenów przyległych powstanie teren, który stanie się wizytówką Wrześni i przyczyni się do ożywienia społeczno-gospodarczego.

Celem projektu jest przywrócenie estetyki i funkcjonalności dawnych obiektów dworcowych, w tym poczekalni i wieży ciśnień poprzez ich renowację i zmianę funkcji użytkowych (przeznaczenie na cele biurowe i działalności gospodarczej). Przedmiotem projektu jest także zagospodarowanie terenów wokół dworca poprzez nasadzenia zieleni oraz wybudowanie parkingu z utwardzoną nawierzchnią.

Projekt 13.2 Rewitalizacja dawnego budynku koszarowego

Aktualnie dawny budynek koszarowy przy ul. Kościuszki pozostaje nieużytkowany, przez co popada w stopniową degradację. Projekt przewiduje kompleksową rewitalizację obiektu na cele społeczne bądź instytucjonalne. Budynek wraz z okolicznym terenem mógłby stać się siedzibą instytucji państwowych, samorządowych bądź mundurowych np. Powiatowej Stacji Epidemiologiczno-Sanitarnej we Wrześni, Komendy Powiatowej Policji. Wnioskodawcy dopuszczają również wykorzystanie obiektu lub jego części na funkcje edukacyjne.

Projekt 13.3 Rewitalizacja zabytkowych kamienic w centrum Wrześni

Celem projektu jest renowacja zabytkowych kamienic w centrum Wrześni, które z uwagi na stan techniczny, który nie odpowiada wymogom stawianym obiektom zabytkowym, wymagają pilnych prac remontowych. Zły stan techniczny budynków negatywnie wpływa na jego wizerunek centrum, które winno być wizytówką miasta i atrakcyjną przestrzenią do spędzania czasu wolnego. Projekt zakłada stworzenie elementów wsparcia finansowego dla właścicieli remontujących zewnętrzne elementy budynków zabytkowych, leżących w centrum Wrześni.

Projekt 13.4 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku byłego urzędu celnego na cele społeczne

Budynek został wybudowany i oddany do użytku w 1901 roku. Znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego. Służył jako siedziba Urzędu Celnego. Budynek w całości murowany z czerwonej cegły, piętrowy, kryty dachem namiotowym, w części północnej ryzalit. Wejścia ujęte neogotyckimi obramieniami portalowymi. Obecnie budynek otynkowany. W związku ze znaczną dekapitalizacją sieci, okien, dachu – wymaga on pilnej naprawy. Podjęcie tych prac remontowo –

budowlanych można by było wykorzystać i połączyć z pracami mającymi na celu powrót do pierwotnego wyglądu. Np. zdjęcie tynku i odsłonięcie pięknej cegły, z której został wybudowany. Przyczyni się to do poprawienia nie tylko estetyki w tej części miasta, ale jednocześnie pozwoli na obniżenie kosztów jego ogrzewania.

Projekt przewiduje wykonanie kapitalnego remontu dachu wraz z jego ociepleniem, który na chwilę obecną pokryty jest dachówką, w wielu miejscach uszkodzoną i wymagającą wymiany. Pozwoli to w szczególności na adaptację pomieszczeń na poddaszu. Wpłynie to korzystnie na parametry cieplne obiektu. Planuje się także ocieplenie budynku od wewnątrz, a od strony zewnętrznej tzw. „odkrycie cegły”, tak aby odtworzyć stan sprzed położenia tynku i przywrócić wizerunek tego obiektu jaki miał miejsce zaraz po jego wybudowaniu. Zaprojektowano również wymianę wszystkich okien (dziś nadmiernie zużyte), zachowując ich dotychczasowy kształt, w celu poprawy komfortu termicznego wewnątrz budynku.

Przedsięwzięcie zakłada utworzenie w części obiektu Centrum organizacji pozarządowych, w którym znajdą się biura oraz salki konferencyjne dla NGO z terenu Miasta i Gminy Września i powiatu wrzesińskiego.

Projekt 13.5 Przyjazne podwórka

Przedmiotowy projekt ma na celu wsparcie w kontynuacji działań rewitalizacyjnych prowadzonych przez właścicieli i zarządców zabytkowych kamienic położonych w centrum Wrześni. Dotychczasowe prace remontowe dotyczyły w znacznej mierze fasad i pokryć dachowych budynków, omijając jednak podwórza, oficyny i przyległe budynki gospodarcze. W efekcie przestrzenie te pozostają nieatrakcyjne, potęgują zjawisko wykluczenia społecznego. Zaniedbane podwórza nie zachęcają do spędzania czasu wolnego i integracji między sąsiadami.

Projekt przewiduje prace inwestycyjne ukierunkowane na stworzenie atrakcyjnych przestrzeni wspólnych, służących integracji mieszkańców kamienic. Prace zakładają utworzenie nowych nawierzchni podwórek wraz z chodnikami, nasadzenia zieleni, budowę zasieków na odpady, wykonanie i montaż ogrodzeń wokół terenów zieleni przy budynkach, montaż oświetlenia, infrastruktury dla dzieci, wiat rowerowych.

Powyższe działania będą realizowane dzięki wsparciu finansowemu gminy, która udzieli dotacji właścicielom bądź zarządcom nieruchomości, których dotyczyć będzie wnioski o udzielenie wsparcia na roboty budowlane i/lub prace konserwatorskie przy obiektach zabytkowych.

Projekt 13.6 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku Pałacu Ponińskich i Mycielskich

Początki Pałacu sięgają co najmniej XIII w. Ówczesnie obiekt był siedzibą właścicieli Wrześni Porajów-Róźców. Około połowy XVIII w. właścicielami Wrześni byli Ponińscy, W latach 1945-1994 Pałac był użytkowany przez Zespół Szkół Rolniczych. Decyzją nr 966/A z dnia 5.03.1970 r. Pałac został wpisany do

	<p>rejestr zabytków. Obiekt Pałacu posiada wyjątkowe walory estetyczne, architektoniczne i na stałe wpisał się w krajobraz Wrześni.</p> <p>Budynek jest w całości wybudowany z cegły, kryty dachem dwuspadowym (pokrytym dachówką karpiówką, układaną w koronkę) i płaskim (pokrytym papą). Elewacje Pałacu wykończono tynkiem o strukturze baranka, który miał za zadanie poprawić optycznie wygląd niszczących elewacji. Na płaszczyznach elewacji dokonano odkrywki i stwierdzono bardzo zły stan podłoża i tynków wapiennych. Z uwagi na znaczny stopień zdegradowania elewacji, okien i dachu budynek wymaga pilnych prac remontowo budowlanych, które doprowadzą do przywrócenia atrakcyjnego wyglądu zewnętrznego i obniżenia kosztów ogrzewania.</p> <p>Zakres rzeczowy projektu przewiduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie kapitalnego remontu dachu (wymiana pokrycia dachowego, odtworzenie kominów, obróbki blacharskie wraz z orynowaniem, wykonanie izolacji wewnętrznej dachu), • całkowite odtworzenie stolarki okiennej, • odnowienie i odrestaurowanie elewacji zewnętrznej i izolacji ścian zewnętrznych. <p>Powyższe prace wpłyną na poprawę standardu energetycznego budynku (zwiększenie termoizolacyjności), a w konsekwencji na redukcję zapotrzebowania na energię i obniżenie kosztów eksploatacyjnych ponoszonych przez właścicieli Pałacu.</p>
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa estetyki i jakości zagospodarowania przestrzeni publicznej na terenie Wrześni, • Podniesienie stanu technicznego obiektów zabytkowych i nadanie im nowych funkcji, • Udostępnienie przestrzeni do prowadzenia działalności społecznej, gospodarczej i integracji sąsiedzkiej, • Ograniczenie presji środowiskowej generowanej przez spalanie konwencjonalnych paliw stałych, • Zwiększenie powierzchni terenów służących spędzaniu czasu wolnego, • Odnowienie obiektów, stanowiących historyczne dziedzictwo miasta Wrześni.

PROJEKT NR 14	
Nazwa przedsięwzięcia:	CENTRUM BUDOWNICTWA ZERO-ENERGETYCZNEGO WE WRZEŚNI
Powiązanie przedsięwzięcia z	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa czystości powietrza i warunków akustycznych w rejonach

celami rewitalizacji:	zwartej zabudowy mieszkaniowej obszaru rewitalizacji		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	Fundacja „Polish Tensor Project” Ul. Piastów 16, 62-300 Września	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	2 200 000,00 zł
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	Przekształcana nieruchomość - budynek administracyjno-usługowy i działka wokół niego znajdują się pod adresem: ul. Piastów 16, 62-300 Września Działka gruntu o numerze ewidencyjnym: 3811/10 Fundacja posiada akt własności do nieruchomości.		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Projekt jest skierowany do szerokiej grupy interesariuszy, m.in. uczniów szkół średnich, małych i średnich przedsiębiorstw, a także architektów, projektantów i pracowników branży budowlanej.		
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>Na obszarze zabytkowej, starej zabudowy oraz na terenach wiejskich wciąż wiele obiektów korzysta z indywidualnych źródeł ciepła opalanych paliwem stałym, które negatywnie wpływają na jakość powietrza. Realizacja niniejszego projektu, z uwagi na jego demonstracyjny, edukacyjny i promocyjny charakter może wpłynąć na popularyzację wiedzy i wzrost zainteresowania wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w codziennej eksploatacji. Będzie to najskuteczniejsze na obszarach wiejskich gminy, gdzie podaż terenu pod lokalizację nowych energooszczędnych inwestycji mieszkaniowych jest najwyższa, a jednocześnie istniejąca zabudowa w znacznie większym stopniu niż na terenach miejskich jest ogrzewana paliwem stałym.</p> <p>Działka i znajdująca się na niej nieruchomość znajduje się na zdegradowanym usługowo-przemysłowym obszarze miasta Września. Nieruchomość pełniąca do niedawna funkcje administracyjno-usługowe utraciła swoją pierwotną funkcję, od kilku lat stoi nieużywana i niszczeje.</p> <p>Celem projektu jest znalezienie dla działki i obiektu nowego zastosowania i doprowadzenie do stanu, w którym obszar ten zmieni swoją funkcję w centrum edukacyjno - promocyjne szerzące wiedzę na temat nowoczesnego budownictwa zeroenergetycznego łączącego najnowsze standardy budownictwa pasywnego z odnawialnymi źródłami energii.</p> <p>W Centrum mają odbywać się szkolenia, konferencje i pokazy dla społeczeństwa dotyczące innowacyjnych technologii związanych z oszczędzaniem energii i wytwarzaniem energii z alternatywnych ekologicznych źródeł.</p> <p>Celem Centrum ma być rozszerzenie oferty, edukacji pozaszkolnej i kulturalnej obszaru o nowoczesny obiekt promujący innowacyjne, proekologiczne i przyszłościowe rozwiązania. Będzie miejscem do spotkań biznesowych</p>		

małych i średnich przedsiębiorstw chcących inwestować w rozwijającą się na świecie branżę związaną z efektywnością energetyczną, odnawialnymi ale i innymi alternatywnymi, nie znanymi jeszcze źródłami energii. Dzięki temu Centrum stanie się lokalnym, tematycznym inkubatorem mikro, małej i średniej przedsiębiorczości i wygeneruje klaster przedsiębiorstw zajmujących się tym tematem. W dłuższej perspektywie działania Centrum mają więc przysłużyć się zmniejszeniu bezrobocia i ubóstwa, wzbogacić ofertę edukacyjną a także przyczynić się do poprawy stanu środowiska (poprzez promocję pro-ekologicznych rozwiązań) i poprawy infrastruktury budowlanej powiatu wrzesińskiego.

Przedsięwzięcie będzie obejmować szereg zintegrowanych działań społecznych, architektonicznych i ekonomicznych, które w pierwszym etapie mają za zadanie przekształcenie nieruchomości we wzorcowy budynek zero-energetyczny, a następnie opracowanie i uruchomienie na jego terenie wieloletniego programu edukacyjno-promocyjnego obejmującego:

- Wystawy i pokazy dla lokalnej społeczności
- Zajęcia dla uczniów szkół technicznych
- Szkolenia architektów, projektantów i pracowników branży budowlanej
- Konferencje i spotkania branżowe

Przeprowadzenie kompleksowej termomodernizacji obiektu o pow. 300 m² według standardu EnerPhit, w celu uzyskania modelowego obiektu służącego edukacji i promocji efektywnych energetycznie technologii budowlanych i instalacyjnych oraz technologii mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii obejmie następujące etapy:

1. Rozbudowa obiektu o dodatkowe piętro i stworzenie przestrzeni konferencyjno-wystawowej,
2. Ocieplenie wszystkich przegród zewnętrznych budynku (podłogi na gruncie i ławy fundamentowe, ściany, dach),
3. Uszczelnienie powietrzne przegród zewnętrznych budynku
4. Wymianę okien i drzwi,
5. Wymianę instalacji grzewczo-chłodzącej,
6. Wymianę instalacji oświetleniowej,
7. Dodanie wentylacji mechanicznej z rekuperacją,
8. Wymianę źródła ciepła i chłodu,
9. dodanie instalacji odnawialnych źródeł energii (instalacja fotowoltaiczna, instalacja turbiny wiatrowej),
10. Dodanie systemu monitorowania i kontroli pozwalającego na zarządzanie energią w budynku,
11. Wysprzątanie i aranżację terenów wokół budynku,
12. Aranżacja i wyposażenie wewnątrz do celów edukacyjno - promocyjnych,
13. Wyposażanie budynku w multimedialne eksponaty i tablice tłumaczące i informujące o zasadach i rezultatach działania

	zastosowanych w nim technologii.
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost świadomości rezultatów zastosowania proekologicznych rozwiązań w budownictwie, • Poprawa stanu środowiska poprzez promowanie proekologicznych rozwiązań budowlanych, • Powstanie nowej placówki edukacyjno-szkoleniowej na terenie Wrześni, • Integracja lokalnych przedsiębiorstw wokół wspólnej idei budownictwa energooszczędnego.

INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE

Numer i tytuł przedsięwzięcia/projektu	Szacowana wartość projektu (PLN)	Źródło finansowania
Przedsięwzięcie nr 1 Integracja międzypokoleniowa	-	-
<i>Projekt 1.1 Modernizacja terenów przyległych do ulicy Koszarowej</i>	1 000 000,00 zł	EFRR/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 1.2 Zielone Centrum Rekreacji</i>	500 000,00 zł	EFRR/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 1.3 Rozwój terenów zielonych w obrębie ulic: Batorego, Chrobrego, Jadwigi</i>	350 000,00 zł	EFRR/NFOSiGW/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 1.4 Centrum Seniora „Wrzosowisko”:</i>	1 500 000,00 zł	EFRR/EFS/Budżet miasta i gminy Września
Przedsięwzięcie nr 2 Września dla Seniorów	-	-
<i>Projekt 2.1 Aktywizacja i integracja seniorów w gminie Września</i>	182 000,00 zł	EFS/ Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 2.2 Wrześniński Tydzień Seniora</i>	80 000,00 zł	EFS/ Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 2.3 „Senior w potrzebie!” Warsztaty dla opiekunów osób starszych</i>	40 500,00 zł/rok	EFS/ Budżet miasta i gminy Września
Przedsięwzięcie nr 3 Przeciwdziałanie wykluczeniu grup defaworyzowanych	-	-
<i>Projekt 3.1 Dystrybuowanie artykułów żywnościowych dla mieszkańców gminy Września</i>	15 000,00 zł/rok	Środki własne Wnioskodawcy
<i>Projekt 3.2 Prowadzenie Punktu Odbioru i Wydawania Rzeczy dla Potrzebujących</i>	4 500,00 zł	Środki własne Wnioskodawcy
Projekt nr 4 Podniesienie wiedzy uczniów i kompetencji nauczycieli – wdrożenie działań zwiększających efektywność kształcenia w SSP nr 1 we Wrześni	210 000,00 zł	EFS/Budżet miasta i gminy Września

Numer i tytuł przedsięwzięcia/projektu	Szacowana wartość projektu (PLN)	Źródło finansowania
Przedsięwzięcie nr 5 Kulturalna Września	-	-
<i>Projekt 5.1 Wrzesiński Festiwal Orkiestr Dętych</i>	60 000,00 zł	EFS/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 5.2 Światowy Festiwal Folkloru</i>	15 000,00 zł	EFS/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 5.3 Niedziele za miastem</i>	100 000,00 zł	EFS/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 5.4 Piknik profilaktyczny „Niedziele dla milusińskich”</i>	14 400,00 zł	EFS/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 5.5 Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży Miasta i Gminy Września „Talenty”</i>	15 000,00 zł	EFS/Budżet miasta i gminy Września
Przedsięwzięcie nr 6 Modernizacja infrastruktury kulturalnej	-	-
<i>Projekt 6.1 Modernizacja Amfiteatru im. Anny Jantar we Wrześni</i>	15 000 000,00 zł	EFRR/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 6.2 Przebudowa Wrzesińskiego Ośrodka Kultury wraz z robotami towarzyszącymi</i>	5 500 000,00 zł	EFRR/Budżet miasta i gminy Września
Przedsięwzięcie nr 7 Modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarach wiejskich	-	-
<i>Projekt 7.1 Integracja społeczna mieszkańców Chociczy Małej</i>	150 000,00 zł	EFRR/PROW/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 7.2 Integracja społeczna mieszkańców Gonic</i>	150 000,00 zł	EFRR/PROW/Budżet miasta i gminy Września
Przedsięwzięcie nr 8 Zagospodarowanie przestrzeni publicznych na obszarach wiejskich	-	-
<i>Projekt 8.1 Budowa placu zabaw we wsi Gulczewo</i>	30 000,00 zł	EFRR/PROW oraz inne fundusze zewnętrzne
<i>Projekt 8.2 Rozwój terenów sportu i rekreacji we wsi Gulczewo</i>	900 000,00 zł	EFRR/PROW oraz inne fundusze zewnętrzne
<i>Projekt 8.3 Rewaloryzacja zabytkowego parku w Stanisławowie</i>	Koszt jednostkowy rewaloryzacji hektara powierzchni: ok. 30 000,00 zł	EFRR/PROW/NFOŚiGW oraz inne fundusze zewnętrzne
Projekt nr 9 Modernizacja przestrzeni publicznej na osiedlu Wojska Polskiego we Wrześni	500 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne
Przedsięwzięcie nr 10 Zagospodarowanie przestrzeni publicznych na terenie miasta Września	-	-
<i>Projekt 10.1 Budowa parkingu przy</i>	2 000 000,00 zł	EFRR/Budżet miasta i gminy

Numer i tytuł przedsięwzięcia/projektu	Szacowana wartość projektu (PLN)	Źródło finansowania
<i>dworcu PKP Września</i>		Września
<i>Projekt 10.2 Zagospodarowanie terenu przy cmentarzu komunalnym</i>	500 000,00 zł	EFRR/Budżet miasta i gminy Września
<i>Projekt 10.3 Renowacja ul. Harcerskiej</i>	Koszt prac: ok. 15 000 zł – 30 000 zł za hektar powierzchni + koszt renowacji toalety publicznej .	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne
<i>Projekt 10.4 Zmiana organizacji ruchu pieszych i położenia miejsc parkingowych na osiedlu Kościuszki</i>	200 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne
<i>Projekt 10.5 Renowacja terenów zieleniaka osiedlowego przy ul. Chrobrego we Wrześni</i>	650 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne
<i>Projekt 10.6 Renowacja zieleniaka przy ul. Kościelnej we Wrześni</i>	1 000 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne
<i>Projekt 10.7 Zielona WSM</i>	Koszt jednostkowy za rewitalizację 1 ha powierzchni waha się w granicach od 15 000,00 zł do 30 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne
Projekt nr 11 Kompleksowa modernizacja budynków wielorodzinnych Wrzesińskiej Spółdzielni Mieszkaniowej na osiedlu Wojska Polskiego we Wrześni	3 000 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne
Przedsięwzięcie nr 12 Modernizacja infrastruktury drogowej na terenie wsi Gulczewo	-	-
<i>Projekt 12.1 Odnowa wsi Gulczewo – budowa chodnika w paśmie drogi powiatowej nr 2947P</i>	60 000,00 zł - 100 000,00	EFRR/PROW oraz inne fundusze zewnętrzne
<i>Projekt 12.2 Odnowa wsi Gulczewo – budowa (utwardzenie) drogi przebiegającej przez wieś</i>	665 000,00 - 800 000,00 zł	EFRR/PROW oraz inne fundusze zewnętrzne
Przedsięwzięcie nr 13 Renowacja obiektów zabytkowych i ich otoczenia na terenie Wrześni	-	-
<i>Projekt 13.1 Rewitalizacja terenu wokół dworca PKP</i>	10 000 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne / Środki własne wnioskodawcy
<i>Projekt 13.2 Modernizacja dawnego budynku koszarowego</i>	10 000 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne /budżet powiatu wrzesińskiego
<i>Projekt 13.3 Rewitalizacja zabytkowych kamienic w centrum Wrześni</i>	Szacunkowa kwota remontu części zewnętrznych trzech budynków w zależności od zakresu prac wyniesie	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne /budżet powiatu wrzesińskiego/budżet województwa wielkopolskiego

Numer i tytuł przedsięwzięcia/projektu	Szacowana wartość projektu (PLN)	Źródło finansowania
	ok. 3 000 000,00 zł.	
<i>Projekt 13.4 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku byłego urzędu celnego na cele społeczne</i>	546 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne / Środki własne wnioskodawcy
<i>Projekt 13.5 Przyjazne podwórka</i>	Jednostkowy koszt w zależności od zakresu prac od 5 000,00 zł do 30 000,00 zł	EFRR/EFŚ oraz inne fundusze zewnętrzne
<i>Projekt 13.6 Termomodernizacja i odtworzenie dawnego blasku budynku Pałacu Ponińskich i Mycielskich</i>	1 565 000,00 zł	EFRR oraz inne fundusze zewnętrzne / Środki własne wnioskodawcy
Projekt nr 14 Centrum budownictwa zero-energetycznego we Wrześni	2 200 000,00 zł	EFRR/Środki własne wnioskodawcy

Przedsięwzięcia i projekty – planowany budżet w podziale na źródła			
łącznie	Planowany wkład ze środków Unii Europejskiej	Planowany wkład własny ze środków publicznych	Planowany wkład własny ze środków prywatnych
62 593 400,00 zł	52 498 065,00 zł	7 714 185,00 zł	2 381 150,00 zł
62 633 900,00 zł.	52 532 490,00 zł.	7 720 260,00 zł.	

MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI/PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE OBJĘTYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Wymogiem koniecznym dla wspierania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w wymiarze przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz w zakresie źródeł finansowania. Kryteria te były kluczowe przy wyborze podstawowych, ale także uzupełniających przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie rewitalizacji dla Miasta Września na lata 2011-2020. Efekt synergii uzyskany dzięki zapewnieniu komplementarności realizowanych działań zwiększy efektywność i tempo osiągania oczekiwanych rezultatów procesu rewitalizacji na przyjętym obszarze rewitalizacji. Analizę komplementarności przedsięwzięć i projektów uzupełniono także o te, które znalazły się na liście projektów uzupełniających.

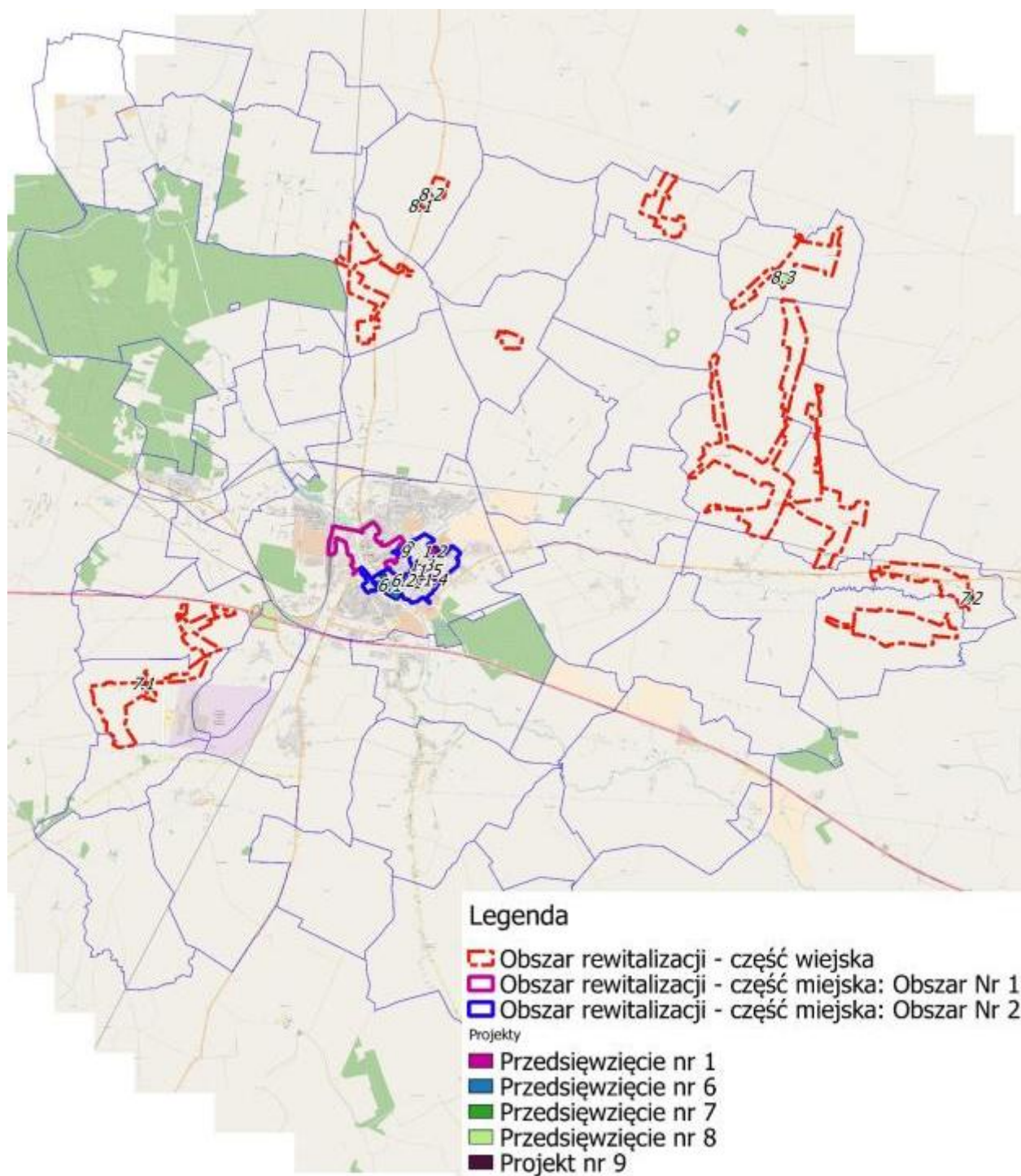
KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Komplementarność przestrzenna projektów rewitalizacyjnych oznacza, że przy ich formułowaniu wzięto pod uwagę miejsce planowanej realizacji – czy jest ono zlokalizowane w granicach obszaru rewitalizacji, a także czy jego realizacja wzmocni oddziaływanie innych działań, zapewniając kompleksowe wzmocnienie realizacji danego celu na całym obszarze wskazanym do rewitalizacji.

Obszarem realizacji wszystkich projektów rewitalizacyjnych jest wyznaczony obszar rewitalizacji wskazany w delimitacji.

Zgodnie z charakterem działań większość projektów rewitalizacyjnych realizowana będzie punktowo w różnych rejonach obszaru, ale ich oddziaływanie będzie obejmowało całość obszaru rewitalizacji.

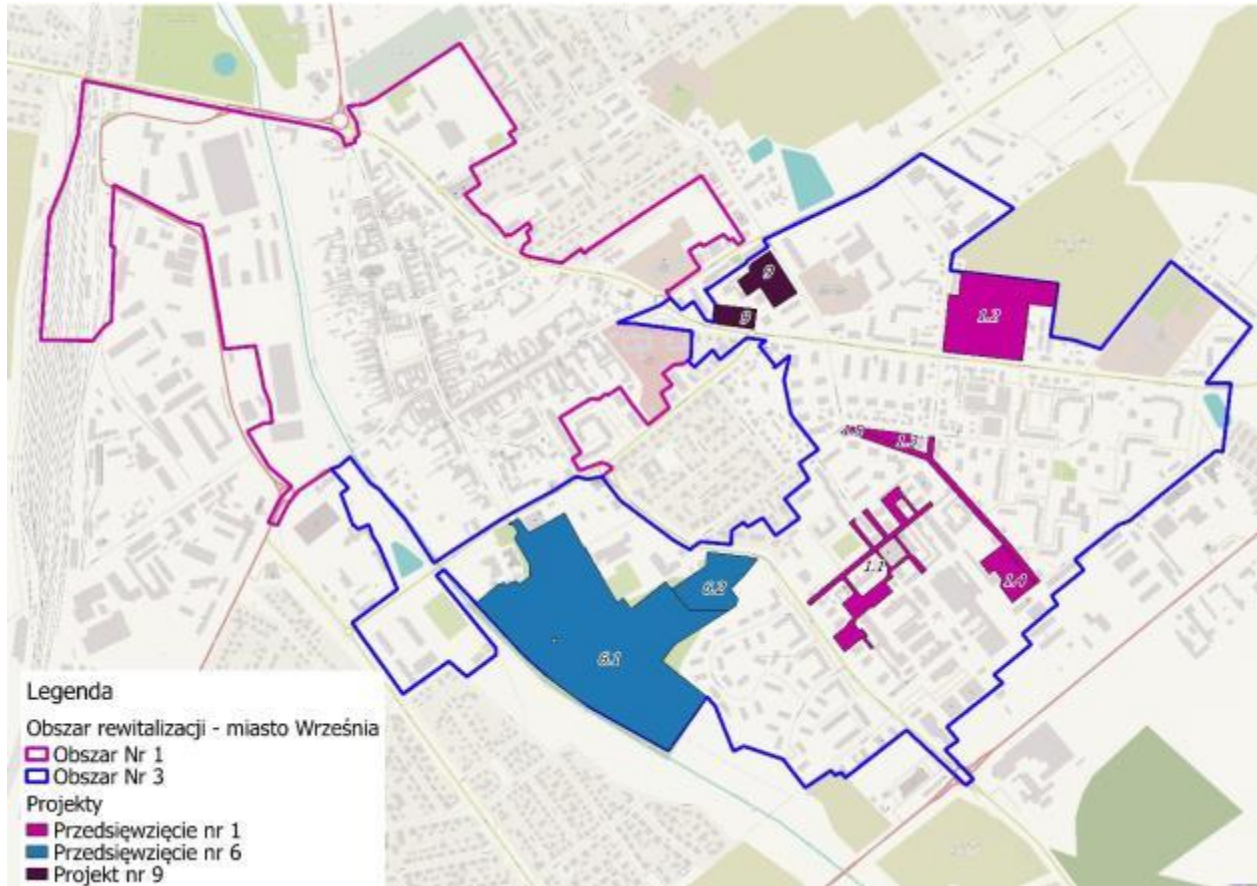
Mapa 15. Rozmieszczenie podstawowych projektów rewitalizacyjnych o charakterze infrastrukturalnym na tle obszarów rewitalizacji Gminy Września

Źródło: opracowanie własne

Mapa 16. Rozmieszczenie podstawowych projektów rewitalizacyjnych o charakterze infrastrukturalnym na tle obszarów rewitalizacji - część miejska

Źródło: opracowanie własne

Teren realizacji podstawowego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego społecznego pn. Integracja międzypokoleniowa należy oznaczyć jako cały obszar rewitalizacji na terenie miasta. Lokalizacja miejsca prowadzenia działań aktywizujących społecznie oraz opieki nad osobami starszymi jest drugorzędna wobec faktu objęcia tym przedsięwzięciem i jego licznymi projektami mieszkańców całego obszaru rewitalizacji.

Kluczowym rejonem obszaru rewitalizacji w mieście Września są tereny położone wzdłuż ulic Szkolnej i Juliusza Słowackiego od północy poprzez ulice Piastów, Tadeusza Kościuszki, Warsztatową, od południa Park im. Dzieci Wrześnińskich aż do ulic Kolejowej i Daszyńskiego. Miejski obszar rewitalizacji został podzielony na dwa podobszary, których granica biegnie w osi ul. Legii Wrześnińskiej. Obszar zabudowy jednorodzinnej pomiędzy ulicami Tadeusza Kościuszki, Legii Wrześnińskiej, Kilińskiego aż do granic zabudowy wielorodzinnej przy ul. Dąbrowskiego został wyłączony z obszaru rewitalizacji.

Strefa rozwoju usług kultury obejmuje obiekty wymagające znacznego nakładu środków, stąd przedsięwzięcie pn. Modernizacja infrastruktury kulturalnej jest bardzo kosztowne. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano modernizację amfiteatru im. Anny Jantar usytuowanego w parku im. Dzieci Wrześnińskich oraz przebudowę Wrześnińskiego Ośrodka Kultury przy ul. Tadeusza Kościuszki.

Projekty komplementarne do podstawowego przedsięwzięcia realizowanego w części miejskiej obszaru rewitalizacji są nieco bardziej rozproszone, jednak ich lokalizacja nie wykracza poza obszar rewitalizacji. Zaplanowana rewitalizacja obiektów zabytkowych przyczyni się do poprawy stanu technicznego obiektów w centrum miasta i umożliwi wprowadzenie nowych funkcji do dawnych budynków kolejowych. Zagospodarowanie przestrzeni publicznych zaplanowane w programie wpłynie na uporządkowanie miejsc parkingowych i przyczyni się do powstania miejsc integracji sąsiedzkiej w otoczeniu osiedli wielorodzinnych.

Obszary wiejskie gminy Września, które zostały wyznaczone jako obszar rewitalizacji cechuje szczególna koncentracja przestrzenna. Wyniki delimitacji obszarów zdegradowanych i rewitalizacji wskazały jednoznacznie, że znaczna część północnego obszaru gminy obejmująca sołectwa Gulczewo, Gulczewko, Ostrowo Szlacheckie, Wódki, Stanisławowo, Broniszewo, Sędziwojewo, Otoczna, Gonice oraz Goniczki należy do najbardziej zdegradowanych według badanych kryteriów. Do obszaru rewitalizacji zaliczono również sołectwa Chocicza Wieka i Chocicza Mała znajdujące się na południu gminy. Zaplanowane w programie projekty rewitalizacyjne związane z rozbudową i modernizacją infrastruktury społecznej, kulturalnej oraz sportowo-rekreacyjnej wpłyną na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru wsi.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Komplementarność problemowa projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 będzie polegać na wzajemnym uzupełnianiu tematycznym, co oznacza, iż poszczególne projekty będą oddziaływać na rozwój obszaru rewitalizacji w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Wśród projektów rewitalizacyjnych największą liczbę stanowią te, dla których kluczową dziedziną jest integracja, kultura, infrastruktura sportowo-rekreacyjna i zagospodarowanie przestrzeni publicznych. Usługi świadczone w tych dziedzinach w największym stopniu przyczyniają się do integracji społecznej i inkluzji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Projekty dotyczące usług polityki społecznej, w tym integracji i opieki nad osobami starszymi będą świadczone w oparciu o istniejące budynki przy ul. Batorego podlegające modernizacji. Ścisłe powiązania występują pomiędzy projektami infrastrukturalnymi z zakresu kultury, sportu i rekreacji, a działaniami aktywizującymi społeczność lokalną w tej sferze. Komplementarne i uzupełniające do tych działań są projekty z zakresu rozwoju infrastruktury zagospodarowania terenów zielonych.

Na terenach wiejskich planuje się rozbudowę infrastruktury społecznej i sportowo-rekreacyjnej, dbając jednocześnie o modernizację infrastruktury drogowej i zagospodarowanie terenów zieleni urządzonej.

Zgodnie z podstawowymi założeniami rewitalizacji, kluczowa dla sukcesu jej przeprowadzenia jest koncentracja na potrzebach społecznych i rozwiązywaniu problemów związanych z niską aktywnością społeczną i zawodową mieszkańców obszaru. Projekty inwestycyjne powinny wykazywać się komplementarnością z projektami społecznymi. W tabeli poniżej przedstawiono te korelacje.

Przedsięwzięcie/ Projekt nr	Nazwa przedsięwzięcia/projektu	Sposób zapewnienia komplementarności z projektami społecznymi projektów inwestycyjnych
6	Modernizacja infrastruktury kulturalnej	Przedsięwzięcie obejmuje modernizację obiektów niezwykle istotnych z punktu widzenia życia kulturalnego gminy. Szeroki wachlarz działań realizowanych przez Wrzesiński Ośrodek Kultury zapewnia zrównoważony udział w kulturze wszystkim mieszkańcom gminy.
7	Modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarach wiejskich	Projekty w ramach przedsięwzięcia zakładają prowadzenie prac modernizacyjnych w świetlicach wiejskich, które są swoistymi centrami życia społecznego i kulturalnego wsi. Realizacja przedsięwzięcia doprowadzi do poprawy stanu technicznego i funkcjonalnego budynków. Prace remontowe umożliwią w przyszłości organizowanie różnego rodzaju spotkań, zebrań oraz imprez okolicznościowych związanych z życiem mieszkańców.
8	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych na obszarach wiejskich	Przedsięwzięcie obejmuje prace związane z rozwojem infrastruktury dla dzieci, rozbudowę bazy sportowo-rekreacyjnej oraz rewitalizację terenu zieleni. Realizacja projektów wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich i zwiększenie dostępności do podstawowej infrastruktury w postaci placów zabaw oraz boisk sportowych.
9	Modernizacja przestrzeni publicznych na osiedlu Wojska Polskiego we Wrześni	Projekt wpłynie na poprawę atrakcyjności i funkcjonalności terenów na osiedlu Wojska Polskiego we Wrześni. Zrekułtywowane tereny zielone oraz mała architektura stworzą przestrzeń do integracji sąsiedzkiej oraz staną się miejscem codziennych spotkań mieszkańców osiedla, w tym osób starszych.
10	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych na terenie miasta Września	W ramach przedsięwzięcia planuje się modernizację i rozbudowę infrastruktury parkingowej oraz zagospodarowanie otoczenia dróg, budynków wielorodzinnych i obiektów handlowych. Projekty przyczynią się do uporządkowania miejsc parkingowych przy dworcu PKP i na terenie osiedli mieszkaniowych oraz do rewaloryzacji zieleni urządzonej i powstania małej architektury służącej sąsiedzkiej integracji. Przedsięwzięcie przewiduje również modernizację otoczenia osiedlowych obiektów handlowych, przez co wpłynie na ożywienie społeczno-gospodarcze na przedmiotowych terenach. Do wzmocnienia efektu rewitalizacyjnego w sferze

		społecznej przyczynić się ma także włączenie mieszkańców obiektów objętych inwestycjami do działań porządkujących otoczenie budynków poprzez udział w pracach porządkowych i nasadzeniach roślinności. Przełoży się to na wzmocnienie więzi międzysąsiedzkich i tożsamości lokalnej.
11	Kompleksowa modernizacja budynków wielorodzinnych Wrzesińskiej Spółdzielni Mieszkaniowej na osiedlu Wojska Polskiego we Wrześni	Projekt dotyczy modernizacji instalacji wodno-kanalizacyjnych i C.O. w budynkach wielorodzinnych WSM przy ul. Wojska Polskiego. Działania wpłyną na poprawę stanu technicznego obiektu, ograniczenie energochłonności, a w konsekwencji na ograniczenie kosztów eksploatacyjnych ponoszonych przez mieszkańców. Pośrednio projekt wpłynie również na poprawę jakości środowiska poprzez ograniczenie zużycia energii i eliminowanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii infrastruktury sieciowej.
12	Modernizacja infrastruktury drogowej na terenie wsi Gulczewo	Projekt zakłada m.in. budowę odcinka chodnika, zatoki autobusowej oraz drogi wewnętrznej wraz z uporządkowaniem terenu przyległego i montażem energooszczędnego oświetlenia typu LED w sąsiedztwie budynków wielorodzinnych. Inicjatywa ma na celu poprawę bezpieczeństwa mieszkańców wsi, w szczególności dzieci i osób starszych narażonych na poruszanie się poboczem ruchliwej drogi powiatowej w celu dotarcia na przystanek autobusowy. Celem projektu jest również poprawa jakości życia mieszkańców i podniesienie standardu technicznego infrastruktury drogowej na terenie Gulczewa poprzez utwardzenie drogi wewnętrznej, która aktualnie częściowo składa się z rozpadających się betonowych płyt oraz wyznaczenie miejsc parkingowych i montaż oświetlenia, którego brak szczególnie doskwiera mieszkańcom w okresach jesienno-zimowych, wpływa również negatywnie na poziom bezpieczeństwa.
13	Renowacja obiektów zabytkowych i ich otoczenia na terenie Wrześni	Projekt zakłada przeprowadzenie prac renowacyjnych w obiektach zabytkowych, a także wprowadzenie nowych funkcji społecznych, instytucjonalnych np. w dawnym obiekcie koszarowym czy budynkach kolejowych. Modernizacja kamienic, podwórzy i oficyn umożliwi mieszkańcom kamienic głębszą integrację sąsiedzką i przyczyni się do poprawy jakości życia i eliminacji zjawiska wykluczenia społecznego.
14	Centrum budownictwa zero-energetycznego we Wrześni	Przedsięwzięcie będzie obejmować szereg zintegrowanych działań społecznych,

	<p>architektonicznych i ekonomicznych, które w pierwszym etapie mają za zadanie przekształcenie nieruchomości we wzorcowy budynek zero-energetyczny, następnie przewidziano opracowanie i uruchomienie na jego terenie wieloletniego programu edukacyjno-promocyjnego obejmującego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wystawy i pokazy dla lokalnej społeczności, • Zajęcia dla uczniów szkół technicznych, • Szkolenia architektów, projektantów i pracowników branży budowlanej, • Konferencje i spotkania branżowe. <p>Celem Centrum ma być rozszerzenie oferty, edukacji pozaszkolnej i kulturalnej obszaru o nowoczesny obiekt promujący innowacyjne, proekologiczne i przyszłościowe rozwiązania. Będzie miejscem spotkań biznesowych małych i średnich przedsiębiorstw chcących inwestować w rozwijającą się na świecie branżę związaną z efektywnością energetyczną, odnawialnymi ale i innymi alternatywnymi, nie znanymi jeszcze źródłami energii. Dzięki temu Centrum stanie się lokalnym, tematycznym inkubatorem mikro, małej i średniej przedsiębiorczości i wygeneruje klaster przedsiębiorstw zajmujących się tym tematem.</p>
--	---

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który umożliwi efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz komplementarność i spójność procedur.

W tym celu określając system zarządzania i monitoringu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 starano się ściśle związać go z systemem zarządzania określonym w przyjętej Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2014-2020. Zabieg ten wpłynie na przejrzystość i zapewnienie koordynacji prowadzonej polityki rozwoju gminy na różnych poziomach operacyjnych, zapewniając tym samym realne osadzenie polityki rewitalizacyjnej w pakiecie działań strategicznych prowadzonych przez gminę. Wysoki poziom elastyczności systemu zarządzania projektami rozwojowymi dostosowany do bieżących uwarunkowań wewnętrznych, możliwości budżetowych, jak i dynamicznie zmieniającej się sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej w otoczeniu gminy zapewnia wysoką efektywność procesu inwestycyjnego i jego odpowiedzialne (finansowo i organizacyjnie) wdrażanie.

System zarządzania Programem opiera się o etapy wdrażania i monitorowania założeń dokumentu. Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 zostaną zrealizowane przy współdziałaniu instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorstw i osób prywatnych.

W ramach monitoringu realizacji programu Zespół Koordynujący ds. Rewitalizacji powołany przy Burmistrzu Miasta i Gminy Września, podejmie współpracę z wykonawcami poszczególnych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Odpowiednie zaangażowanie członków Zespołu przyczyni się do utrzymania ciągłej pieczy nad realizacją założeń dokumentu. Wykonawcy będą informować Zespół o postępach prac i osiągniętych rezultatach. Monitoring i ocena realizacji całego programu będą raportowane, a raporty będą podlegały ocenie.

Ewentualna aktualizacja Programu również odbędzie się przy współudziale instytucji publicznych, NGO i podmiotów prywatnych biorących udział w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Komplementarność międzyokresowa projektów rewitalizacyjnych ujętych w niniejszym dokumencie opiera się na kontynuacji inicjatyw zapoczątkowanych w perspektywie finansowej 2007-2013 i realizacji projektów ujętych w uprzednio obowiązującym Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Miasta Września na lata 2011-2020.

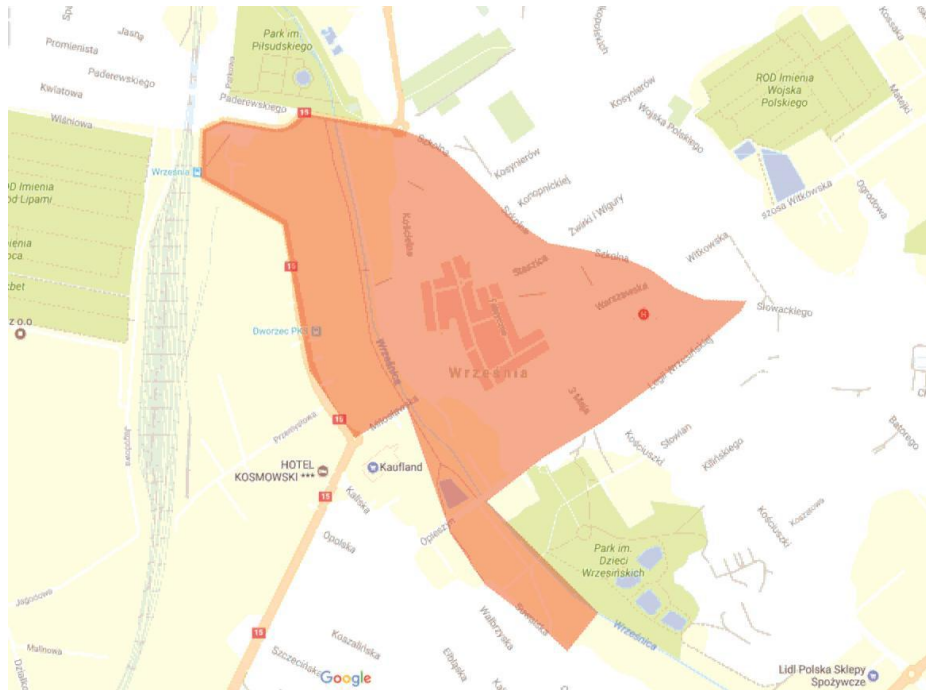
W ramach objętego aktualizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Września na lata 2011-2020 wyznaczono dwa obszary rewitalizacji na terenie miasta (obszary „Centrum” i „Koszarowa”). Były to obszary, które w znacznej części wchodziły w skład nowo wyznaczonego obszaru rewitalizacji (mapy poniżej).

Mapa 17 Granice obszaru „Koszarowa”

Mapa 18 Granice obszaru „Centrum”

Należy przyjąć, że w polityce rewitalizacyjnej dla obszaru miasta istnieje kontynuacja działań. Na terenach wiejskich wcześniej nie planowano działań określonych wprost jako rewitalizacji.

Kontynuacja procesu rewitalizacji jest uwidoczniła również poprzez spójność problemową. Zaplanowane w poprzednim programie projekty dotyczyły:

- Zagospodarowania terenów przemysłowych byłego zakładu produkcji głośników „Tonsil” (w tym budowy muszli koncertowej),
- Rewitalizacji poprzez kulturę (w tym organizacji festiwalu sztuki filmowej „Prowincjonalia”, Wrzesiński Weekend Muzyczny, Wrzesiński Festiwal Orkiestr Dętych, Obchody rocznicy Strajku Dzieci Wrzesińskich),
- Zagospodarowania terenu przy Parku Miejskim im. Dzieci Wrzesińskich we Wrześni.

MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

PRZYJĘTE PODSTAWOWE ZASADY PARTYCYPACJI

Partycypacja społeczna *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Wrzesnia na lata 2017-2023* rozumiana jako proces będzie realizowana na etapie przygotowania programu i jego aktualizowania oraz na etapie realizacji, w tym oceny programu.

Przedstawiony schemat ukazuje rolę partycypacji jako cykliczne uczestnictwo w procesie rewitalizacji. Udział społeczeństwa powinien być zapewniony przy identyfikacji kluczowych problemów i

potrzeb oraz projektów rewitalizacyjnych. Po uchwaleniu programu i rozpoczęciu wdrażania projektów rewitalizacji partnerzy społeczni są bezpośrednio włączani w realizację projektów, pośrednio uczestniczą w konsultowaniu szczegółowych rozwiązań proponowanych w projektach rewitalizacyjnych lub stają się głównymi odbiorcami realizowanych działań i z tego punktu widzenia uczestniczą w procesie rewitalizacji. Ważną rolę odgrywa partycypacja także na etapie monitorowania i oceny efektów podejmowanych działań.

ETAP PRZYGOTOWANIA (DIAGNOZOWANIE I PROGRAMOWANIE)

Prace nad przygotowaniem *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023* oparte były na współpracy z grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością i instytucjami działającymi w obszarze rewitalizacji.

Podczas opracowania dokumentu wykorzystano następujące formy włączenia interesariuszy:

- Badania ankietowe,
- Spotkania konsultacyjne otwarte,
- Nabór projektów,
- Konsultacje pisemne.

BADANIA ANKIETOWE

Badania ankietowe zostały przeprowadzone w marcu 2017 r. metodą indywidualnego wywiadu ulicznego na próbie 500 mieszkańców miasta. Celem badawczym było pogłębienie diagnozy obszarów miejskich na podstawie przedstawionego niżej kwestionariusza:

1. Proszę zaznaczyć, w którym ze wskazanych rejonów miasta Pan/i mieszka?

--

METRYCZKA

1. Miejsce zamieszkania: wyłącznie miejscowość lub ulica w mieście (bez numeru)			
2. Płeć	a) Kobieta	b) Mężczyzna	
3. Wiek	a) 18-24		
	b) 25-34		
	c) 35-44		
	d) 45-54		
	e) 55-64		
	f) Powyżej 65 lat		
4. Wykształcenie	a) Podstawowe (i gimnazjalne)		
	b) Zawodowe		
	c) Średnie		
	d) Wyższe (I i II stopnia)		

KWESTIONARIUSZ WŁAŚCIWY

1. Proszę ocenić w skali 1-10 rejon miasta, w którym Pan/i mieszka. Proszę pamiętać, że 1 – oznacza najgorszą ocenę a 10 – najlepszą.	Ocena
a) Ogólna estetyka, czystość	
b) Stan techniczny budynków na zewnątrz i wewnątrz	
c) Atrakcyjność miejsc, w których mogę odpocząć, posiedzieć samej/samemu lub ze znajomymi (las, park, skwer, przestrzeń międzyblokowa, itp.)	
d) Liczba i atrakcyjność miejsc, w których mogę spędzić czas ze znajomymi poza domem (kawiarnia, restauracja, pub, itp.)	

e) Liczba i atrakcyjność miejsc, w których rodzice mogą spędzić czas z małymi dziećmi (np. plac zabaw)	
f) Liczba i atrakcyjność terenów, obiektów, w których można uprawiać sport i rekreację (zewnątrzne siłownie, małe boiska do gier drużynowych)	
g) Liczba i atrakcyjność punktów handlowych i usługowych	
h) Ruch uliczny i jego wpływ na komfort życia na mojej ulicy i w pobliżu (1 – oznacza, że ruch uliczny jest bardzo uciążliwy, 10 – ruch uliczny w ogóle nie przeszkadza)	
i) Kontakty międzysąsiedzkie, aktywność społeczna i obywatelska, chęć mieszkańców tego rejonu do zrobienia czegoś wspólnie	
j) Bezpieczeństwo	
k) Stan techniczny ulic i chodników	
l) Bliskość i częstotliwość kursowania autobusów komunikacji publicznej	
m) Liczba miejsc parkingowych	

Wyniki badań ankietowych przytoczono w diagnozie pogłębionej obszaru rewitalizacji.

SPOTKANIA KONSULTACYJNE OTWARTE

Na etapie opracowania *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023* zorganizowano trzy spotkania konsultacyjne: 27 i 28 marca 2017 r. oraz 27 kwietnia 2017 r. W spotkaniach marcowych zorganizowanych w budynku Wrzesińskiego Ośrodka Kultury wzięli udział przedstawiciele Stowarzyszenia Projekt Września, która to organizacja czynnie włączyła się w opracowanie pomysłów na projekty rewitalizacyjne. W spotkaniu zorganizowanym 27 kwietnia wzięli udział sołtysi sołectw gminy Września. Rady sołeckie oraz mieszkańcy wsi objętych rewitalizacją włączyli się także w przygotowanie propozycji projektów rewitalizacyjnych. Efektem są projekty dot. odnowy świetlic wiejskich, modernizacji infrastruktury rekreacyjno-społecznej oraz drogowej na obszarach wiejskich gminy,

---

NABÓR PROJEKTÓW

W dniach 3 kwietnia do 2017r. do 22 maja trwał nabór projektów do programu rewitalizacji, który także traktuje się jako formę partycypacji społecznej. Pomysły na przedsięwzięcia rewitalizacyjne

zgłosiło wiele podmiotów, w tym mieszkańcy, rady sołeckie, przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych i innych zarządców budynków mieszkaniowych, organizacje pozarządowe. Po analizie złożonych kart projektów, zostały one włączone do programu.

KONSULTACJE PISEMNE

W toku pisemnych konsultacji społecznych, które trwały od 3.08.2017 do 14.08.2017 wpłynął jeden formularz uwag złożony przez Stowarzyszenie Projekt Września. Przeważająca część zgłoszonych zastrzeżeń została skorygowana. Do pozostałych wątpliwości Stowarzyszenia przekazano stosowne wyjaśnienia.

ETAP WDRAŻANIA

Nad prawidłowym przebiegiem wdrażania *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023* czuwać pracownicy merytoryczni Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni.

Dla podniesienia efektywności rewitalizacji konieczne jest silne i trwałe partnerstwo między różnymi podmiotami zaangażowanymi w prowadzenie procesu rewitalizacji, a szczególnie we wdrażanie i ocenę efektów programu rewitalizacji.

Niezwykle istotnym elementem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji jest zaangażowanie możliwie najszerszego grona podmiotów uczestniczących w tym procesie. Skuteczne wdrażanie programu uzależnione jest od udziału zarówno instytucji publicznych (Urząd Miasta i Gminy i jednostki organizacyjne), jak i organizacji pozarządowych (stowarzyszenia, komitety, związki) zrzeszające mieszkańców oraz prywatnych przedsiębiorców. Podmioty społeczne, poza znajomością problemów lokalnej społeczności, wniosą cenne doświadczenie w pracy na rzecz obszarów zdegradowanych społecznie. Przedsiębiorstwa wniosą natomiast doświadczenie w zarządzaniu inwestycjami oraz znajomość tematyki nowych technologii.

Kluczowym jest, aby poprzez realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji doprowadzić do tzw. „efektu dźwigni”, gdzie inwestycjom publicznym towarzyszy wzrost inwestycji prywatnych prowadzący w konsekwencji do ożywienia społeczno-gospodarczego.

Większość działań ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta i Gminy Września przewiduje ubieganie się o dofinansowanie ze środków unijnych w formie dotacji (z wykorzystaniem Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020 bądź też Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich).

ETAP MONITOROWANIA

Zespół Koordynujący ds. Rewitalizacji funkcjonujący przy Burmistrzu Miasta i Gminy Września, będzie współpracował z jednostkami, które będą głównym wykonawcą przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Odpowiednie zaangażowanie członków Zespołu oznaczać będzie, że proces rewitalizacji pozostanie pod stałym „dozorem”. Regularnie wykonawcy przedsięwzięć będą przedstawiać postępy prac oraz osiągnięte

wyniki. Monitoring i ocena realizacji całego programu będą raportowane, a raporty będą podlegać ocenie.

Do monitoringu i ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji zobowiązano samorząd gminy. Zadaniem ww. Zespołu Koordynującego ds. Rewitalizacji będzie przeprowadzanie monitoringu, ewaluacji oraz ewentualnej aktualizacji Programu przy współpracy z instytucjami, organizacjami, a także podmiotami prywatnymi biorącymi udział w realizacji Programu.

Zadaniem systemu monitoringu i ewaluacji jest również zapobieżenie dezaktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji wynikającej ze zmieniających się uwarunkowań funkcjonowania samorządu, prawodawstwa i pozostałych czynników, które potencjalnie mogą podważyć celowość inicjatyw podejmowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Września.

SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI

Wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września zacznie się poprzez przyjęcie w drodze uchwały przez Radę Miejską. Taki tryb zastosowany zostanie również przy dokonywaniu wszelkich poprawek i aktualizacji niniejszego dokumentu. Do Rady Miejskiej będą ponadto składane dokumenty ewaluacyjne, sprawozdania okresowe oraz raport końcowy wykonania Programu.

W ramach Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni powołany został Zespół Koordynujący ds. Rewitalizacji, biorący aktywny udział w monitorowaniu realizacji zaplanowanych działań, ocenie efektywności rewitalizacji, badaniu aktualnej sytuacji w mieście i decydowaniu o ewentualnych zmianach i aktualizacji Programu.

Nad wdrażaniem poszczególnych projektów pracować będą odpowiednie podmioty zaangażowane w ich realizację. Projekty realizowane będą przy udziale pracowników odpowiednich komórek organizacyjnych. Część projektów realizowana będzie przy udziale Ośrodka Pomocy Społecznej, Wrzesińskiego Ośrodka Kultury i organizacji pożytku publicznego.

Kluczowe działania niezbędne do wdrożenia zapisów *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023* obejmują:

Działanie	Odpowiedzialność
Wprowadzenie przedsięwzięć głównych rewitalizacyjnych, zawartych w programie rewitalizacji, niezwłocznie po uchwaleniu tego programu, do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Miejska we Wrześni wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.	Rada Miejska we Wrześni, Burmistrz Miasta i Gminy Września
Przekazanie zadań dotyczących wdrażania programu Zespołowi Koordynującemu ds. Rewitalizacji. Zakłada się cykliczność spotkań Zespołu, w trakcie których omawiane będą poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacji, ich stan wdrażania oraz rezultaty programu rewitalizacji. Zespół pełnić będzie funkcję multiplikatora, tj. jest zobowiązany do komunikowania	Zespół Koordynujący ds. Rewitalizacji, Burmistrz Miasta i Gminy Września

się w sprawach istotnych dla rewitalizacji z interesariuszami.	
Opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń. Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników. Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.	Podmioty realizujące zadania ujęte w programie rewitalizacji.
Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie. W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany Burmistrz występuje do Rady Miejskiej z wnioskiem o jego zmianę.	Burmistrz Miasta i Gminy Września
Uzupełnienie i rozszerzanie programu rewitalizacji o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania gminy.	Burmistrz Miasta i Gminy Września, podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne w oparciu o zaktualizowany program rewitalizacji
Działania Public Relations, bieżąca i stała komunikacja z mieszkańcami miasta odnośnie założeń rewitalizacji, postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz efektów. Zbieranie i analizowanie zgłaszanych przez społeczność gminy uwag, opinii, wniosków. Działania komunikacyjne realizowane za pośrednictwem narzędzi komunikacyjnych gminy, lokalnych mediów, Zespołu Koordynującego ds. Rewitalizacji oraz podmiotów realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	Burmistrz Miasta i Gminy Września, Zespół Koordynujący ds. Rewitalizacji, podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU

SYSTEM MONITORINGU PROGRAMU REWITALIZACJI

W celu zapewnienia efektywności realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 niezbędny jest system monitoringu oraz ewaluacji. Monitoring i ewaluacja programu polegać będzie na cyklicznym i okresowym przeprowadzeniu oceny realizacji poszczególnych działań zapisanych w dokumencie oraz decydowaniu się na aktualizację bądź zmiany w związku ze zmieniającą się sytuacją we Wrześni oraz kontrolowaniu zasadności i efektywności przeznaczonych na rewitalizację środków finansowych

Zatwierdzając program rewitalizacji, Urząd Miasta i Gminy Września zobowiązuje się do nadzorowania monitoringu Programu. Wspomniany wcześniej Zespół Koordynujący ds. Rewitalizacji będzie współpracował z partnerami zaangażowanymi w działania rewitalizacyjne i przedkładał stosowne sprawozdania na posiedzeniach Rady Miejskiej.

System monitoringu jest niezbędnym elementem Programu, pozwalającym utrzymywać stały nadzór nad jego realizacją i zapobiegającym, z biegiem czasu nieuniknionej, dezaktualizacji jego założeń.

Wszystkie podmioty, których przedsięwzięcia zostały ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 będą zobowiązane do składania raportów monitoringowych do Zespołu Koordynującego ds. Rewitalizacji. Zadaniem zespołu będzie agregowanie raportów monitoringowych z projektów w jeden raport i przeprowadzanie co dwa lata ewaluacji Programu i przygotowanie raportu zawierającego:

- zestawienie przyjętych w programie przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających ze statusem: „zakładane do realizacji”, „w trakcie realizacji” lub „zrealizowane”, w zależności od aktualnego postępu rzeczowego;
- zestawienie wskaźników do osiągnięcia w przedsięwzięciach wykonanych i niewykonanych;
- zestawienie wskaźników osiągniętych w przedsięwzięciach wykonanych;
- informację merytoryczną na temat realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i wykonanych wskaźników, w tym informacja na temat problemów w realizacji projektów i przyczyn niewykonania projektów;
- zestawienie finansowe wykonanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
- analizę poziomu wskaźników wykorzystanych na etapie delimitacji obszarów zdegradowanych

System monitoringu programu rewitalizacji obejmuje 4 płaszczyzny:

1. Monitorowanie podstawowych parametrów programu rewitalizacji na etapie przyjęcia programu oraz późniejszych jego aktualizacji,

wskaźniki:

- Liczba ludności obszaru zdegradowanego,
- Liczba ludności obszaru rewitalizacji,
- Udział liczby ludności obszaru rewitalizacji w liczbie ludności gminy ogółem (w %),
- Powierzchnia obszaru zdegradowanego,
- Powierzchnia obszaru rewitalizacji,
- Udział powierzchni obszaru rewitalizacji w powierzchni gminy ogółem (w %).

2. Monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w programie rewitalizacji (z częstotliwością 2-letnią),

Lista wskaźników monitorowania realizacji celów została zamieszczona w tabeli poniżej. Wskaźniki bazowe określono na podstawie danych wykorzystanych w diagnozie. Wskaźniki docelowe oszacowano, biorąc pod uwagę różnicę między wskaźnikami bazowymi dla obszarów i średnią dla obszaru miejskiego lub obszaru wiejskiego. 50% tej różnicy zostało dodane do wskaźnika bazowego, aby otrzymać wskaźnik docelowy. Są to ostrożne szacunki, jednak należy dążyć do większej poprawy. W przypadku wskaźników, które lepiej wychodziły dla obszaru niż średnia dla miasta lub dla wsi również zakłada się poprawę, ale jako wskaźnik docelowy określono minimalny wzrost lub spadek. Oszacowano osobno wskaźniki dla obszaru miejskiego nr 1 i obszaru miejskiego nr 3 ze względu na duże zróżnicowanie obu obszarów zarówno w wartościach wskaźników, jak i, co ważniejsze, w fizjonomii obszarów i strukturze społeczno-gospodarczej.

Cel	Wskaźniki (liczone dla obszaru rewitalizacji)	Wskaźniki bazowe			Wskaźniki docelowe (rok 2023)			Oczekiwana zmiana
		Obszar miejski nr 1	Obszar miejski nr 3	Obszar wiejski	Obszar miejski nr 1	Obszar miejski nr 3	Obszar wiejski	
1. Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzenie struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji;	<ul style="list-style-type: none"> Dynamika ludności na 100 osób w roku bazowym (Wskaźnik liczony za 6-letni okres 2018-2023) 	-8,51	-1,88	-5,82	-3,33	-0,02	-2,66	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost
	<ul style="list-style-type: none"> Dynamika ludności w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w roku bazowym (Wskaźnik liczony za 6-letni okres 2018-2023) 	-16,67	-2,09	-16,50	-8,19	-0,91	-10,79	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost
	<ul style="list-style-type: none"> Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym 	19,06	16,40	19,85	19,99	18,67	21,19	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost
	<ul style="list-style-type: none"> Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym 	18,53	25,50	16,40	18,25	21,74	15,54	<ul style="list-style-type: none"> Spadek
2. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluceniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji;	<ul style="list-style-type: none"> Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (Wskaźnik liczony za 6-letni okres 2018-2023) 	b.d.	b.d.	7,41	b.d.	b.d.	6,63	<ul style="list-style-type: none"> Spadek (w przypadku obszarów miejskich należy przeanalizować podczas monitoringu możliwość zebrania danych)
	<ul style="list-style-type: none"> Odsetek osób długotrwale bezrobotnych 	b.d.	b.d.	47,01	b.d.	b.d.	44,92	<ul style="list-style-type: none"> Spadek (w przypadku obszarów miejskich)

	wśród bezrobotnych ogółem (Wskaźnik liczony za 6-letni okres 2018-2023)							należy przeanalizować podczas monitoringu możliwość zebrania danych)
	• Dynamika bezrobocia na 100 osób bezrobotnych w roku bazowym (Wskaźnik liczony za 6-letni okres 2018-2023)	b.d.	b.d.	-19,37	b.d.	b.d.	-20,90	• Spadek (w przypadku obszarów miejskich należy przeanalizować podczas monitoringu możliwość zebrania danych)
	• Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	6,54	2,05	b.d.	4,46	2,00	b.d.	• Spadek (w przypadku obszarów wiejskich należy przeanalizować podczas monitoringu możliwość zebrania danych)
	• Frekwencja w wyborach samorządowych 2018	31,52	38,28	31,65	34,96	38,33	32,83	• Wzrost
3. Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez rozwój usług kultury;	• Frekwencja w wyborach samorządowych 2018	31,52	38,28	31,65	34,96	38,33	32,83	• Wzrost
	• Ocena jakości usług kultury (na podstawie badań ankietowych)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	• Wzrost (pytanie badawcze będzie odnosiło się do porównania sytuacji z 2017r. i

								aktualnej)
4. Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji;	• Powierzchnia w ha zmodernizowanych przestrzeni publicznych*	0	0	0	0**	5,34	3,50	• Wzrost
	• Ocena jakości terenów rekreacji i integracji (na podstawie badań ankietowych)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	• Wzrost (pytanie badawcze będzie odnosiło się do porównania sytuacji z 2017r. i aktualnej)
5. Przystosowanie układu komunikacyjnego do potrzeb rozwojowych obszaru rewitalizacji;	• Liczba kolizji drogowych	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	• Spadek (liczba bazowa i docelowa do ustalenia podczas pierwszego badania)
6. Zmodernizowanie i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni publicznej i półpublicznej dla poprawy warunków świadczenia i rozwoju nowych usług społecznych i gospodarczych;	• Liczba zmodernizowanych i zaadaptowanych obiektów dziedzictwa kulturowego*	0	0	0	0**	1	0	• Wzrost
7. Poprawa warunków życia na wielorodzinnych osiedlach mieszkaniowych –	• Dynamika ludności na 100 osób w roku bazowym w obszarze wielorodzinnego	n.d.	-1,88	n.d.	n.d.	-0,02	n.d.	• Wzrost

blokowiskach;	budownictwa blokowego (Wskaźnik liczony za 6-letni okres 2018-2023)							
	<ul style="list-style-type: none"> Dynamika ludności w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w roku bazowym w obszarze wielorodzinnego budownictwa blokowego (Wskaźnik liczony za 6-letni okres 2018-2023) 	n.d.	-2,09	n.d.	n.d.	-0,91	n.d.	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost
	<ul style="list-style-type: none"> Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w obszarze wielorodzinnego budownictwa blokowego (Wskaźnik liczony za 6-letni okres 2018-2023) 	n.d.	16,40	n.d.	n.d.	18,67	n.d.	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost
	<ul style="list-style-type: none"> Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w obszarze wielorodzinnego budownictwa blokowego (Wskaźnik liczony za 6-letni okres 2018-2023) 	n.d.	25,50	n.d.	n.d.	21,74	n.d.	<ul style="list-style-type: none"> Spadek

8. Zmodernizowanie infrastruktury i przestrzeni usług społecznych na wiejskich obszarach rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju;	• Powierzchnia w ha zmodernizowanych przestrzeni publicznych na terenach wiejskich*	n.d.	n.d.	0	n.d.	n.d.	3,50	• Wzrost
	• Liczba zmodernizowanych i udostępnionych budynków usług społecznych na terenach wiejskich*	n.d.	n.d.	0	n.d.	n.d.	2	• Wzrost
	• Ocena jakości terenów rekreacji i integracji na terenach wiejskich (na podstawie badań ankietowych)	n.d.	n.d.	b.d.	n.d.	n.d.	b.d.	• Wzrost (pytanie badawcze będzie odnosiło się do porównania sytuacji z 2017r. i aktualnej)
9. Poprawa czystości powietrza i warunków akustycznych w rejonach zwartej zabudowy mieszkaniowej obszaru rewitalizacji.	• Ocena jakości powietrza i warunków akustycznych (na podstawie badań ankietowych)	b.d.	b.d.	n.d.	b.d.	b.d.	n.d.	• Wzrost (pytanie badawcze będzie odnosiło się do porównania sytuacji z 2017r. i aktualnej)

*Wskaźniki przyjęto dla przedsięwzięć i projektów podstawowych

**W ramach przedsięwzięć i projektów podstawowych nie zaplanowano inwestycji związanych z modernizacją przestrzeni publicznej i obiektów budowlanych w obszarze nr 1. W tym obszarze projekty będą skoncentrowane na działaniach miękkich, a inwestycyjnych uzupełniająco.

3. Monitorowanie skutków realizacji programu poprzez analizę aktualnego poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji obszarów rewitalizacji (z częstotliwością 2-letnią),

Wskaźnik delimitacyjny (ostatnie badanie zostanie wykonane w 2024r.)	Wskaźniki bazowe			Wskaźniki docelowe (rok 2023)			Oczekiwana zmiana
	Obszar miejski nr 1	Obszar miejski nr 3	Obszar miejski nr 1	Obszar miejski nr 3	Obszar miejski nr 1	Obszar miejski nr 3	
Dynamika ludności 2023/2018 na 100 mieszkańców w 2018 r.	-8,51	-1,88	-5,82	-3,33	-0,02	-2,66	Wzrost
Dynamika ludności w wieku przedprodukcyjnym 2023/2018 na 100 mieszkańców w 2018 r.	-16,67	-2,09	-16,50	-8,19	-0,91	-10,79	Wzrost
Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2023 r.	19,06	16,40	19,85	19,99	18,67	21,19	Wzrost
Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2023 r.	18,53	25,50	16,40	18,25	21,74	15,54	Spadek
Odsetek osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2023 r. – TYLKO CZĘŚĆ WIEJSKA	n.d.	n.d.	7,41	n.d.	n.d.	6,63	Spadek
Odsetek osób długotrwale bezrobotnych na 100 osób bezrobotnych ogółem 2023 r. – TYLKO CZĘŚĆ WIEJSKA	n.d.	n.d.	47,01	n.d.	n.d.	44,92	Spadek
Dynamika bezrobocia 2023/2018 na 100 bezrobotnych w 2018 r. – TYLKO CZĘŚĆ WIEJSKA	n.d.	n.d.	-19,37	n.d.	n.d.	-20,90	Spadek
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2023 r. – TYLKO CZĘŚĆ MIEJSKA	6,54	2,05	n.d.	4,46	2,00	n.d.	Spadek
Frekwencja w wyborach samorządowych 2022 r. (%)	31,52	38,28	31,65	34,96	38,33	32,83	Wzrost
Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w 2023 r.	43,38	14,04	7,41	31,28	14,00	6,58	Spadek
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2023 r.	21,35	11,02	3,94	22,00	12,77	5,06	Wzrost
Podatek należny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w 2023 r. (zł)	2576,54	3484,37	1285,44	3483,21	3937,13	1519,11	Wzrost
Dynamika podatku należnego 2023/2018	38%	29%	44%	47%	43%	65%	Wzrost
Odsetek budynków bez przyłączy kanalizacyjnych w 2023 r.	1,73	4,63	0,99	1,50	4,50	0,95	Spadek

4. Bieżące monitorowanie poziomu wdrażania programu rewitalizacji (z częstotliwością półroczną),
jak również informacje niezbędne w zakresie monitorowania programów rewitalizacji na potrzeby sprawozdawczości WRPO 2014+.

SPOSODY OCENY PROGRAMU REWITALIZACJI

Ocena Programu Rewitalizacji powierzona została Zespołowi Koordynującemu ds. Rewitalizacji. Każdy z projektów opisany zostanie w „karcie oceny realizacji”, która zawierać będzie m.in.: zestawienie wskaźników ilościowych i jakościowych dla projektów.

Do ewaluacji Programu Rewitalizacji posłuży wnikliwa analiza wszystkich kart oceny realizacji projektów oraz prowadzony monitoring. Bardzo istotne są: natychmiastowe reagowanie na zmieniające się warunki, bieżący przegląd realizacji zadań oraz wspomaganie aktualnych i potencjalnych partnerów działań rewitalizacyjnych.

Brak oczekiwanych zmian w obszarze rewitalizacji będzie skutkowało podjęciem decyzji o aktualizacji założeń programu. Rekomendacje w tym zakresie przedstawi Burmistrzowi Miasta i Gminy Września Zespół Koordynujący ds. Rewitalizacji na podstawie prowadzonych badań monitoringowych i ewaluacyjnych. Burmistrz w takim przypadku podejmuje decyzję o aktualizacji. Po jej zakończeniu, program zostanie ponownie uchwalony.

PODSUMOWANIE STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Zgodnie ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko Burmistrz Miasta i Gminy Września wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu z wnioskiem o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla aktualizacji dokumentu pn.: „Lokalny Programu Rewitalizacji miasta i gminy Września na lata 2017 – 2023”. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu, pismem z dnia 8 czerwca 2017 roku stwierdził, że dokument nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wielkopolski Państwowy Wojewódzki Inspektorat Sanitarny w Poznaniu w piśmie z 25 maja 2017 roku uzgodnił pozytywnie odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu.

Biorąc pod uwagę powyższe uzgodnienia oraz fakt, że realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta i gminy Września na lata 2017-2023 nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko przy uwzględnieniu uwarunkowań określonych w art. 49 wyżej cytowanej ustawy, odstąpiono od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.